σταῦρος καράς

ἰδεολογία καί πολιτική στό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ

ὀδυσσέας

Στοιχειοθεσία - ἐκτύπωση Γ. Λεοντοκιανάκος καὶ Υἱοί
Δουκ. Πλακεντίας 31 Χαλάνδρι
τηλ. 6812457

Ὁλοκλήρωση τυπογραφικῆς ἐργασίας Μάρτης 1978

Ἐκδόσεις Ὀδυσσέας Ζαλόγγου 9, 3ος ὄροφος,
τηλ. 36.19.724

ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΡΑΣ

ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΚΕ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Σύγχρονα προβλήματα

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σύγχρονα προβλήματα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τό βιβλίο αὐτό περιέχει — μέ χρονολογική σειρά — μιά ἐπιλογή ἀπό κείμενα πού δημοσιεύτηκαν στό χρονικό διάστημα ἀπό τό Νοέμβρη τοῦ 1974 μέχρι σήμερα. Σκοπός αὐτῆς τῆς ἐπιλογῆς εἶναι νά παρουσιαστεῖ μιά ὁρισμένη προβληματική γιά τό χαρακτήρα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., γιά τήν πολιτική του γραμμή καί τόν τρόπο πού αὐτή ὑλοποιεῖται, γιά τίς διαφορές του μέ τό ΚΚΕ ἐξ. καθώς καί γιά τήν κατάσταση καί τίς σχέσεις στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.

Ἡ ἔκδοση αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τοποθετεῖται στά πλαίσια τῆς συζήτησης τῶν κρίσιμων προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει τό ΚΚΕ ἐσωτ., μέ τήν προοπτική τῆς σύγκλησης τοῦ 2ου (10ου) Συνεδρίου του. Τά προβλήματα αὐτά, πού συνειδητοποιοῦνται πολύ ἐντονότερα μετά τίς ἐκλογές τοῦ Νοέμβρη 1977, ἐμφανίστηκαν ἀπό πολύ παλιότερα καί βρίσκονται στή βάση τῶν διαφορῶν πού ὑπάρχουν σήμερα τόσο στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ὅσο καί γενικότερα στό Κόμμα καί στήν Ε.Κ.Ο.Ν. «Ρήγας Φεραῖος».

Ἡ ὀρθή ἀντιμετώπιση καί λύση αὐτῶν τῶν προβλημάτων, μέ βάση ἕναν οὐσιαστικό διάλογο καί χωρίς τεχνητές πολώσεις πού τελικά ἀποπροσανατολίζουν, ἀποτελεῖ προϋπόθεση γιά τήν παραπέρα ὕπαρξη καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. Ἀλλά αὐτό ἀπαιτεῖ ἕνα ὑψηλό αἴσθημα εὐθύνης ἀπό ὅλους καί τήν ἀποφυγή ὁποιασδήποτε τάσης ἐκ τῶν ὑστέρων δικαίωσης, ἰδιαίτερα ἀπό τά βασικά καθοδηγητικά στελέχη τοῦ Κόμματος.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. θά μπορέσει νά βγεῖ ἀπό τή δύσκολη κατάσταση πού ἀντιμετωπίζει, ὄχι νοθεύοντας ἀλλά ἀντίθετα ἐπιβεβαιώνοντας καί δυναμώνοντας τό δημοκρατικό - ἀνανεωτικό του χαρακτήρα. Τίποτε δέν θά ἦταν πιό καταστροφικό σήμερα ἀπό τό νά παρεμποδιστεῖ μέ διάφορα μέσα τό Κόμμα, στό ὄνομα κάποιων «κινδύνων», νά συζητήσει σέ βάθος τά προβλήματα καί τίς διαφορές γνωμῶν πού ὑπάρχουν καί νά κάνει ἐλεύθερα καί ὑπεύθυνα τήν ἐπιλογή τῆς παραπέρα πορείας του. Οἱ πραγματικοί κίνδυνοι γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. δέν προέρχονται ἀπό τήν ὀξεία κριτική διάθεση πού ὑπάρχει εὐρύτερα στό χῶρο του. Προέρχονται κυρίως ἀπό τήν τάση νά μή θιγοῦν τά «κακῶς κείμενα» καί νά δικαιολογηθοῦν ὅπως - ὅπως οἱ καταστάσεις πού ἔχουν δημιουρ-

γηθεῖ, στό ὄνομα κάποιας δῆθεν «ἑνότητας» πού τελικά ὁδηγεῖ στήν ἀποσύνθεση.

Ἡ ἑνότητα στό ΚΚΕ ἐσωτ. μπορεῖ νά ὑπάρξει καί νά στερεωθεῖ μόνο σάν ἑνότητα μέ διαφορές καί ὄχι σάν ἐπιδίωξη καταναγκαστικῆς ὁμοφωνίας μέ τό ψευδώνυμο τῆς «συντεταγμένης πορείας». Μόνο στή βάση τοῦ καταστατικοῦ του, μέ τήν ἐπιβεβαίωση τῆς φυσιογνωμίας καί τῶν ἀρχῶν πού ἔχει διακηρύξει. Κάθε ἀπόκλιση ἀπ' αὐτό, μέ τήν ἐπίκληση τῶν κρίσιμων καταστάσεων πού βρίσκεται σήμερα τό Κόμμα, ὑπονομεύει τήν πραγματική ἑνότητα τῶν γραμμῶν του, διαιωνίζει καί βαθαίνει τίς κρίσιμες αὐτές καταστάσεις, θέτει σέ κίνδυνο τήν ἴδια τήν ὕπαρξη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ἀλλοιώνοντας βαθύτατα τό χαρακτήρα του. Πολύ περισσότερο, ὅταν αὐτή ἡ ἀπόκλιση ἐκδηλώνεται μέ τή λήψη ὀργανωτικῶν - διοικητικῶν μέτρων σέ βάρος διαφωνούντων πρός τήν ἡγεσία τοῦ κόμματος καί μάλιστα σέ προσυνεδριακή περίοδο, ὅπως συμβαίνει μέ τά μέτρα πού ἐπιβάλλονται τώρα στήν Ε.Κ. Ο.Ν. «Ρήγας Φεραῖος». Τέτοια μέτρα πού συνοδεύονται μέ τή δημιουργία μιᾶς τεχνητῆς ἀτμόσφαιρας πόλωσης ἀνάμεσα σέ «ἐχθρούς» καί σέ «σωτῆρες» τοῦ Κόμματος καί τῆς νεολαίας του, ἀποτελοῦν ἀντικειμενικά — ἄσχετα δηλ. ἀπό προθέσεις — τήν ἀσφαλέστερη μέθοδο γιά τήν ἀποφυγή τῆς οὐσιαστικῆς συζήτησης στό Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί γιά τή διαιώνιση μιᾶς κατάστασης πού θά ὁδηγήσει σέ νέες μεγάλες συμφορές τό Κόμμα.

Πέρα ὅμως καί ἀπό αὐτά, ἡ ἀνάγκη γιά μιά οὐσιαστική συζήτηση στό Συνέδριο ἐπιβάλλει τήν προσπάθεια νά ἐπισημανθοῦν τά κύρια προβλήματα πού ἔχουν ἀνακύψει μέσα ἀπό ἕνα σύνολο ἄλλων, μέ δευτερεύοντα ἤ μᾶλλον δευτερογενῆ χαρακτήρα. Ἡ συζήτηση ὅλων τῶν προβλημάτων σέ μιά ἐπίπεδη βάση, ἡ παράθεση μιᾶς σειρᾶς λαθῶν, ἐλλείψεων, ἀδυναμιῶν κλπ., χωρίς τήν ὀρθή ἱεράρχησή τους γιά τή συναγωγή συμπερασμάτων, δίνει ἴσως τήν ἐπίφαση ἑνός δημοκρατικοῦ διαλόγου ἀλλά, στήν πραγματικότητα, λειτουργεῖ σάν μιά διαδικασία ἐκτόνωσης τῶν ἀνησυχιῶν καί τῶν ἀντίστοιχων προβληματισμῶν.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. δημιουργήθηκε σάν ἡ ἔκφραση τῆς βαθύτερης ἀνάγκης γιά μιά νέα πορεία, γιά μιά ἐπανάσταση στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Αὐτή ἄλλωστε εἶναι καί σήμερα ἡ ἀντικειμενική βάση τῆς ὕπαρξής του.

Ἡ δύσκολη κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα τό Κόμμα ἀντανακλᾶ — πέρα ἀπ' ὅλες τίς ἀντικειμενικές δυσκολίες — τό βαθμό στόν ὁποῖο κατόρθωσε νά ἀνταποκριθεῖ στίς ἀπαιτήσεις πού ἐπέβαλαν τή δημιουργία του, μετά τή διάσπαση τοῦ ΚΚΕ τό 1968. Καί φέρνει στήν ἐπιφάνεια τό πρόβλημα τῶν ὑποκειμενικῶν του δυνατοτήτων, πιό συγκεκριμένα τῶν δυνατοτήτων τῆς

ἡγεσίας του στό ρόλο τῆς ἰδεολογικοπολιτικῆς πρωτοπορίας πού εἶχε κληθεῖ ἀπό τά πράγματα νά παίξει, στή μεγάλη προσπάθεια γιά τήν ἀνανέωση τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΑΣΗΣ ΤΟΥ 1968

Δέκα χρόνια πέρασαν ἀπό τή διάσπαση τοῦ ΚΚΕ τό 1968. Ὅσοι πήραμε μέρος στήν ἀνάληψη τῆς ἱστορικῆς εὐθύνης γιά τήν συγκεκριμένη ἀπάντηση πού δόθηκε στό πραξικόπημα τῆς «12ης ὁλομέλειας», ἦταν βέβαια πολύ δύσκολο νά προβλέψουμε στίς λεπτομέρειές τους τά γεγονότα πού ἀκολούθησαν. Αὐτό ὅμως γιά τό ὁποῖο δέν ἀμφέβαλλε τότε κανείς ἦταν πώς δέν ὑπῆρχε ἡ δυνατότητα γιά καμιά ἄλλη ἐπιλογή ἀπ' αὐτήν πού ἐφαρμόστηκε, ἄν θέλαμε νά ἀποφύγουμε τή συρρίκνωση, τόν ἐκφυλισμό καί τήν οὐσιαστική ἐκμηδένιση τῆς 'Αριστερᾶς. Πώς ἐκείνη τήν κρίσιμη ὥρα, παίρναμε μιάν ἀπόφαση καθοριστική γιά τό μέλλον τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί πώς ὁ δρόμος ἀπό κεῖ καί πέρα θά ἦταν πολύ δύσκολος. Γιατί εἴχαμε πλήρη τή συναίσθηση πώς ἀπέναντί μας θά βρίσκαμε ἐχθρική ὄχι μόνο τήν ὁμάδα Κολιγιάννη πού διεκδικοῦσε τό ΚΚΕ, ὅσο τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. Εἴχαμε πλήρη τή συναίσθηση γιά τή σύγκρουση πού ἀκολούθησε καί συνεχίζεται.

Πολλοί, ἀκόμα καί σήμερα, ἀμφιβάλλουν γιά τήν ὡριμότητα τῶν κρίσιμων ἀποφάσεων πού λήφθηκαν τότε, γιά τήν ὀρθότητα τῆς διακήρυξης στίς συγκεκριμένες συνθῆκες, τῆς θέλησης νά συγκρουστοῦμε ἀνοιχτά καί νά μήν ὑποταγοῦμε στήν πρόκληση τῶν δυνάμεων τοῦ γραφειοκρατικοῦ ἐκφυλισμοῦ καί τῆς ἐξάρτησης ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. Οἱ δυσκολίες πού συναντήσαμε καί συναντοῦμε στήν ἀνανεωτική μας πορεία ἀνακυκλώνουν συνεχῶς τέτοιες σκέψεις καί τέτοιες ἀμφιβολίες πού δέν ἔχουν ἁπλῶς ἱστορική ἀξία. Γιατί συνδέονται ἀναγκαστικά μέ τόν τρόπο πού κατανοεῖται, ἀκόμα καί σήμερα, τό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί τῶν πραγματικῶν προοπτικῶν τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

Τό οὐσιαστικό στοιχεῖο στό πραξικόπημα τῆς «12ης ὁλομέλειας» δέν εἶναι αὐτά τά ἴδια τά ὀργανωτικά μέτρα. Δέν εἶναι οἱ βαρύτατες καταστατικές παραβιάσεις, ὁ ἐξευτελισμός κάθε ἔννοιας στοιχειώδους ἔστω ἐσωκομματικῆς δημοκρατικῆς λειτουργίας, οὔτε ἀκόμα καί οἱ αὐθαίρετες ἀλλαγές στή σύνθεση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. Ὅλα αὐτά πρέπει νά κατανοηθοῦν κυρίως ἀπό τήν πλευρά τῆς βαθύτερης καί μονιμότερου χαρακτήρα ἀλλοίωσης πού ἔφεραν στήν ἰδεολογικοπολιτική φυσιογνωμία τοῦ ΚΚΕ.

'Η «12η ὁλομέλεια» ἔθεσε ἀνοιχτά καί καθαρά «ἐκτός νόμου» μιά ὁρισμένη τάση πού διαμορφωνόταν στό Κόμμα, μέ βάση τή συγκεκριμένη πραγματικότητα τῆς 'Ελλάδας καί τῆς ἐποχῆς μας. Πρόβαλε τήν ἀπαίτηση γιά τήν καταδίκη αὐτῆς τῆς τάσης σάν πρωταρχική γιά τήν παραμονή ἤ ὄχι στό ΚΚΕ. 'Η ἀναγνώριση τῆς νομιμότητας αὐτῆς τῆς ἀπαίτησης, κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε σκοπιμότητες τῆς στιγμῆς, θά εἶχε σάν μοναδικό ἀποτέλεσμα τόν πλήρη ἐκφυλισμό τοῦ κινήματος στήν 'Ελλάδα.

Τό δίλημμα λοιπόν πού τέθηκε τό Φλεβάρη τοῦ 1968 δέν εἶχε πολλές λύσεις. 'Η ρήξη πού ἐπιβλήθηκε εἶχε σάν ἀντικείμενό της τήν παραπέρα ὕπαρξη καί πορεία τοῦ ΚΚΕ καί τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Εἴχαμε τότε ἕναν πολύ εὔκολο τρόπο νά ἀποφύγουμε, ἀπό κεῖ καί πέρα, τή συνέχιση τῆς σύγκρουσης τόσο μέ τήν ὁμάδα Κολιγιάννη — Φλωράκη ὅσο καί μέ τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. 'Αρκεῖ καί μόνο νά εἴχαμε παραιτηθεῖ, μετά τό Φλεβάρη τοῦ 1968, ἀπό τή διεκδίκηση τοῦ χώρου τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Νά εἴχαμε λ.χ. ἐπιλέξει σάν κομματικό φορέα τήν ΕΔΑ ἤ κάτι ἀνάλογο, νά μιλούσαμε γιά κάποια «εὐρεία» ἀνανέωση τῆς 'Αριστερᾶς γενικά καί γιά «ἀνανεωτικό κίνημα» χωρίς ἄλλους προσδιορισμούς ἔξω ἀπό τόν ἀντιδογματισμό καί τή μή ἐξάρτηση ἀπό ξένα κέντρα ἀποφάσεων, ξεκαθαρίζοντας πάντα πώς οἰκοδομοῦμε ἕνα κόμμα ὄ χ ι κ ο μ μ ο υ ν ι σ τ ι κ ό. "Αν τό εἴχαμε κάνει αὐτό, θά εἴχαμε ἀποφύγει καί τίς συγκρούσεις καί τίς ὀξύτητες πού ὁρισμένοι τόσο τίς περιφρονοῦν, θά εἴχαμε καλές σχέσεις μέ τό «ΚΚΕ» τῶν Κολιγιάννη — Φλωράκη καί δέν θά εἴχαμε νά χωρίσουμε τίποτε μέ τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. Θά ἤμασταν δηλ. τώρα — ἄν βέβαια ἐξακολουθούσαμε νά ὑπάρχουμε — ἕνα πολύ ἀξιοσέβαστο καί «ἀναγνωρισμένο» ἀριστερό κόμμα. "Ενα πράγμα μόνο θά μᾶς ἔλειπε: τό ἐργατικό κίνημα στό ὁποῖο θά «ἀλώνιζε» ἀνεμπόδιστα καί ἐλεύθερα τό ΚΚΕ ἐξ.

'Ακούγονται — καί παλαιότερα ἀλλά καί σήμερα ἀκόμα — φωνές πώς κάναμε λάθος πού δέν ἀκολουθήσαμε αὐτό τόν πολύ «ἀνανεωτικό» δρόμο. 'Υπάρχουν ἄνθρωποι πού ἐπιμένουν νά ὀραματίζονται εὐρεῖς «ἀνανεωτικούς» σχηματισμούς μέ τήν ἁπλή καί μόνο συνταγή νά ἀποδεσμευτοῦμε ἀπό τό κομμουνιστικό κίνημα πού εἶναι ἀθεράπευτα μπολιασμένο, ὅπως λένε, ἀπό τό σταλινισμό. Δέν φαίνεται ὅμως νά τούς ἀπασχολεῖ τό πρόβλημα πῶς θά ἐκφραστεῖ πολιτικά ἡ ἐργατική τάξη. Γι' αὐτό καί δέν ἀσχολοῦνται καθόλου μ' αὐτό πού ὀνομάζουμε ἐργατικό κίνημα, μέ τίς συγκεκριμένες ἰδιομορφίες καί μέ τή συνείδηση πού ἔχει διαμορφώσει ἱστορικά στήν 'Ελλάδα, ταυτισμένο ἀπόλυτα σχεδόν μέ τό ΚΚΕ, σέ μιά μακρόχρονη δύσκολη ἀγωνιστική πορεία. Χω-

ρίς ὅμως μιά τέτοια διερεύνηση καί ἔξω ἀπό μιά συγκεκριμένη ταξική ἀνάλυση, τά ὁράματα γιά «ἀνανέωση» καί «ἀνανεωτικό κίνημα» μακριά ἀπό τόν κομμουνιστικό χῶρο, καταλήγουν — ἀνεξάρτητα ἀπό προθέσεις — σέ καταστροφικές χίμαιρες. Ἄλλωστε, ἡ μεταδικτατορική ΕΔΑ πού ἐφάρμοσε στήν πράξη αὐτή τήν κατεύθυνση, στοχεύοντας μάταια σέ μιά εὐρύτατη συσπείρωση χωρίς «δογματικά» ἰδεολογικά καί θεωρητικά ὅρια, ἀποτελεῖ σήμερα ἕνα πολύ χειροπιαστό παράδειγμα «πρός ἀποφυγήν».

Ἡ διάσπαση λοιπόν τοῦ 1968 δέν ἦταν ἡ ρήξη ἀνάμεσα σέ μιά κομμουνιστική καί σέ μιά μή κομμουνιστική τάση. Αὐτή ἡ ἑρμηνεία ἀνήκει στό ΚΚΕ ἐξ., πού ξέρει πολύ καλά πώς ὅσο περισσότερο γίνεται πιστευτή, τόσο πιό εὔκολα θά ἀπομονώνεται τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Δέν θά ὑπῆρχε καλύτερο δῶρο γιά τό ΚΚΕ ἐξ. καί γιά τίς ἐπιδιώξεις τῆς ἐπιβολῆς του, δέν θά ὑπῆρχε μεγαλύτερη προσφορά στίς ἡγεμονικές βλέψεις τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ στήν Ἑλλάδα, ἀπό τήν ἀποδοχή αὐτῆς τῆς ἑρμηνείας στό ὄνομα μάλιστα τῆς «εὐρείας ἀνανέωσης» πού θά ὁδηγοῦσε στήν πράξη στήν πιό θλιβερή χρεωκοπία. Καί ἄν θέλουμε νά προχωρήσουμε ἀπό τώρα σέ μιά γενίκευση, οἱ ἀποτυχίες καί τά λάθη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἰδιαίτερα μετά τή μεταπολίτευση τοῦ 1974 καί ἡ δύσκολη κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα — ἀκόμα καί ὅπως περιγράφονται στίς Θέσεις πού ψήφισε ἡ πλειοψηφία τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τό 2ο (10ο) Συνέδριο τοῦ Κόμματος — ὀφείλονται κυρίως στό ὅτι ἡ ἡγεσία του ταλαντεύτηκε ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημεῖο, στό ὅτι δηλ. ἀπομακρύνθηκε ἀπό τά βασικά συμπεράσματα οἰκοδόμησης ἑνός ἐργατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, κυνηγώντας μιά ὑπερταξική «εὐρύτητα» πού ἀποτελεῖ τό πιό ἀσφαλές μέσο γιά τήν ἰδεολογική ἀποσύνθεση καί τήν ὀργανωτική διάλυση.

ΕΡΓΑΤΙΚΟ Ἤ ΜΙΚΡΟΑΣΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ;

Μέ τίς ἐκλογές τοῦ Νοέμβρη 1977 ὑπῆρξαν ἀρκετοί πού πρόβλεψαν τό τέλος τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. Ἀπό τήν πλευρά μάλιστα τοῦ ΚΚΕ ἐξ., ἐκτός ἀπό τούς πανηγυρισμούς γιά τήν ἐκλογική ἧττα τῆς Συμμαχίας καί τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ἔγινε ἡ διαπίστωση πώς αὐτή ἡ ἧττα ἔχει διεθνῆ σημασία! Τό γιατί εἶναι φανερό. Ὁ διεθνής «ἀναθεωρητισμός», ὁ «εὐρωκομμουνισμός», ὁ μεγάλος αὐτός ἐχθρός τοῦ «μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ» καί τοῦ «προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ», ἔπαθε ἧττα στήν Ἑλλάδα, πράγμα πού προεξοφλεῖ τήν τύχη του καί σέ ἄλλες χῶρες...

Εἶναι βέβαια ἀστεῖο νά δίνει κανείς στά ἐκλογικά ἀποτελέ-

ρματα αὐτές τίς προεκτάσεις. Καί εἶναι ἀκόμα πιό παράξενο ὅταν αὐτό τό κάνουν ἄνθρωποι πού ἔχουν συνηθίσει νά μιλοῦν μέ τή μεγαλύτερη «ἐπαναστατική» περιφρόνηση γιά τήν ἀξία καί τήν ἀξιοπιστία τῶν ἐκλογῶν σέ ἀστικά κράτη.

Τό ὅτι τό ΚΚΕ ἐσωτ. δέν κατόρθωσε νά δημιουργήσει γύρω του ἕνα σημαντικό λαϊκό ρεῦμα στήν ἐκλογική ἀναμέτρηση τοῦ Νοέμβρη, ἀποτελεῖ ἕνα πολύ ἀρνητικό σύμπτωμα πού ἐπιβάλλει μιά βαθύτερη διερεύνηση τῆς πορείας πού ἀκολούθησε. Δέν εἶναι ὅμως καί οὔτε μπορεῖ νά προβληθεῖ σάν ἀπόδειξη τῆς χρεωκοπίας δῆθεν τῶν ἰδεῶν πού ἐκφράζει. Σέ τέτοια συμπεράσματα μποροῦν νά καταλήγουν μόνο ἀδιόρθωτοι μικροαστοί ἤ συνειδητοί ψευδολόγοι. Ὅλη ἡ μέχρι σήμερα ἐμπειρία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀποδείχνει πώς, γιά ἕνα κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης ὅπως εἶναι τό ΚΚΕ ἐσωτ., ἡ πορεία διαφοροποίησης τῶν μαζῶν πρός τίς ἰδέες πού διακηρύσσει εἶναι πολύ διαφορετική ἀπό τή διαδικασία διαμόρφωσης ἑνός εὐκαιριακοῦ ἐκλογικοῦ ἀποτελέσματος.

Ἄν πραγματικά ἔδειξαν κάτι μονιμότερο οἱ ἐκλογές τῆς 20ῆς τοῦ Νοέμβρη, αὐτό εἶναι ἡ κυριαρχική θέση πού ἐξακολουθεῖ νά κατέχει ἡ μικροαστική νοοτροπία στήν πολιτική συμπεριφορά τῶν πλατιῶν λαϊκῶν μαζῶν καί στή διαμόρφωση τῶν πολιτικῶν τάσεων. Πρόκειται γιά ἕνα φαινόμενο πού ἔχει τήν ἐξήγησή του πρίν ἀπ' ὅλα στήν ταξική σύνθεση τῆς χώρας, ὅπως αὐτή ἱστορικά ἐξελίχθηκε.

Τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμε ὅταν ἀναφερόμαστε ἐδῶ σέ μικροαστική νοοτροπία; Ἐννοοῦμε κυρίως τήν τάση τῶν εὔκολων μεταπτώσεων καί τή συνεχῆ ἀστάθεια, πού ἐκφράζεται μέ ἄκριτους ἐνθουσιασμούς μέχρι τό σημεῖο τῆς μαζικῆς ὑστερίας γιά ὅ,τι ὑπόσχεται γρήγορη καί εὔκολη ἐπιτυχία καί μέ τήν πιό ἀπελπιστική ἀμφισβήτηση τῶν πάντων μπροστά στίς δυσκολίες. Ἐννοοῦμε τήν ἀπώθηση πρός τήν ὀργάνωση καί πρός τήν πειθαρχημένη καί μέ σταθερή προοπτική δράση, πού μαζί μέ τό πνεῦμα τοῦ ἀτομικισμοῦ σπρώχνει στήν ἀνεύρεση «εὐκαιριῶν» καί «σωτήρων», μέ τήν ἴδια εὐκολία πού ἀναζητεῖ τά ἐξιλαστήρια θύματα ἤ τίς ἐπιφανειακές καθησυχαστικές ἐξηγήσεις γιά τίς ἀποτυχίες. Αὐτή ἡ νοοτροπία, πού προτιμάει τήν αὐταπάτη ἀπό τήν πραγματικότητα, τροφοδοτεῖ μιά συνεχῆ ἐναλλαγή πολιτικῶν σχημάτων — ἀρχηγικοῦ πάντα χαρακτήρα — πού προβάλλουν σάν διάττοντες ἀστέρες μέ μεγάλες ὑποσχέσεις γιά νά χαθοῦν γρήγορα στήν πιό σίγουρη λησμονιά. Πρόκειται γιά μιά νοοτροπία πού ἔχει βαθύτατες ρίζες καί ἔχει βάλει τή σφραγίδα της στήν πολιτική ἱστορία τῆς νεώτερης Ἑλλάδας. Οἱ ἀστικοί πολιτικοί σχηματισμοί προσαρμόστηκαν θαυμάσια σ' αὐτήν καί τήν

ἐνθαρρύνουν, ἀναπαράγοντας τήν πολιτική ὑποανάπτυξη καί ἀνευθυνολογία. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τή νοοτροπία, πού ἐπηρεάζει καί εὐρύτατα στρώματα τῆς ἐργατικῆς τάξης, στήριξε τήν ἐκλογική του ἄνοδο σήμερα καί τό ΠΑΣΟΚ, μέ όλη τή μεθοδολογία καί τή συνθηματολογία του.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ὁ δρόμος πού διάνυσε τό ἐργατικό κίνημα στήν Ἑλλάδα, ἀπό τό 1918 πού ἱδρύθηκε τό ΚΚΕ, ὑπῆρξε πολύ δύσκολος. Γιατί ἡ οἰκοδόμηση ἑνός πραγματικά ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἦταν καί εἶναι ἀδιανόητη χωρίς τή σκληρή πάλη κατά τῆς πανίσχυρης μικροαστικῆς νοοτροπίας, πού ἔχει ἀπό αὐτούς ἰδεολόγους ταυτιστεῖ μέ τόν «ἐθνικό μας χαρακτήρα». Τό ΚΚΕ οἰκοδόμησε, γιά πρώτη φορά στήν Ἑλλάδα, ἕναν καινούργιο τύπο κόμματος. Καί μόνο ἔτσι ἔγινε δυνατή παρά τά βαρύτατα λάθη καί τίς παραμορφώσεις, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐργατικοῦ μας κινήματος, πού συμβάδισε μέ τό ρίζωμα μιᾶς νέας συνείδησης σέ ἕνα πρωτοπόρο τμῆμα ἐργαζομένων. Μέ τήν ἀνάπτυξη μιᾶς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς ἀντίληψης, πού ρίχνει τό κύριο βάρος στή δράση τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Μέ τήν καλλιέργεια τῆς ἀναγκαιότητας τῆς ὀργάνωσης, τῆς ἐπιμονῆς, τῆς ἀγωνιστικῆς συνέπειας καί τῆς πειθαρχίας, μέ τήν καταπολέμηση τοῦ μικροαστικοῦ ἀναρχικοῦ πνεύματος καί τῆς πολιτικάντικης προβολῆς «προσωπικοτήτων», μέ τήν ἰδεολογική καί πολιτική σταθερότητα, μέ τή μόνιμη καί ὀργανική ἐπαφή καί σύμφυση τοῦ κόμματος μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα.

Αὐτά ὅλα δημιούργησαν μιά μεγάλη παράδοση. Μιά παράδοση πού συνδέεται ἀδιάσπαστα μέ τή συνείδηση πού ἔχει διαμορφώσει ἱστορικά τό ἐργατικό κίνημα στήν Ἑλλάδα. Ἡ ἀπόρριψη αὐτῆς τῆς παράδοσης στό ὄνομα τῆς ἀπόρριψης τοῦ «σταλινισμοῦ» ἤ τοῦ «λενινισμοῦ» ἤ τοῦ «τριτοδιεθνισμοῦ» κλπ. ἤ ἁπλούστερα στό ὄνομα μιᾶς κακοχωνεμένης «ἀνανέωσης», λειτουργεῖ στήν πράξη καί ἄσχετα ἀπό προθέσεις, πρός τήν κατεύθυνση τῆς ρήξης μέ τό ἐργατικό κίνημα, ἀφήνοντας ἐλεύθερο τό ἔδαφος στήν ἐργατίστικη δημαγωγία τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Σ' αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖο, πού δέν ἀφορᾶ μόνο τήν ἐγκατάλειψη τίτλων καί συμβόλων τοῦ ΚΚΕ στό ΚΚΕ ἐξ. — μιά ἐγκατάλειψη πάντως πού καί μόνη της λειτουργεῖ στίς μάζες σάν ρήξη πρός τήν παράδοση — ἀλλά τήν ἀπομάκρυνση ἀπό βασικά καί ἐπιβεβαιωμένα στή συνείδηση τῶν ἐργαζομένων γνωρίσματα οἰκοδόμησης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, βρίσκονται οἱ κύριες αἰτίες γιά τή δύσκολη κατάσταση πού ἔχει ὁδηγηθεῖ σήμερα τό ΚΚΕ ἐσωτ. Πρόκειται ἐδῶ γιά ἕνα σύνολο προβλημάτων στόν πολιτικό, ἰδεολογικό καί ὀργανωτικό τομέα τῆς δουλιᾶς τοῦ κόμματος, στόν τομέα τῶν κριτηρίων στήν ἐπιλογή καί ἀνάδει-

ξη τῶν στελεχῶν του, τῶν σχέσεών του μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα, πού μόνο ἄν ἐξεταστοῦν στήν ἀλληλοσύνδεσή τους, μποροῦν νά δώσουν μιά ὁλοκληρωμένη εἰκόνα τῆς ὑποχώρησης τοῦ ἐργατικοῦ χαρακτήρα τοῦ κόμματος καί τῆς ἀπομάκρυνσής του ἀπό τά αἰσθήματα τῶν πιό προωθημένων ἀγωνιστικῶν τμημάτων τῶν ἐργαζομένων.

Θά ἦταν ἀπόλυτα λαθεμένο νά παρασυρθεῖ κανείς ἀπό τόν τρόπο πού συνθηματολόγησε καί «ἔπιασε» λ.χ. τό ΠΑΣΟΚ, γιά νά διαμορφώσει μέ τίς ἀπαραίτητες συγκρίσεις, μιά εἰκόνα τῶν ἐλλείψεων πού παρουσίασε τό ΚΚΕ ἐσωτ. Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἰσχύει καί γιά τίς συγκρίσεις πού γίνονται μέ τό ΚΚΕ ἐξωτ. τό ὁποῖο δέ δίστασε καθόλου νά στηριχτεῖ στή μικροαστική νοοτροπία τῆς ἀνυπομονησίας καί τῶν αὐταπατῶν καί νά τήν ἐνθαρρύνει, διαφθείροντας συστηματικά τό ἐργατικό κίνημα, στό βαθμό πού τό ἐπηρεάζει.

Αὐτό πού ὀνομάζουμε πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. πρός τίς μάζες δέν εἶναι ἁπλῶς τά συνθήματά του. Τά πολιτικά συνθήματα λειτουργοῦν στίς μάζες σέ στενή καί ὀργανική σύνδεση μέ τόν κομματικό φορέα πού τά προβάλλει. Γι' αὐτό καί ὅταν μιλᾶμε γιά τήν πολιτική πού ἀκολούθησε τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί γιά τήν ἀπήχηση πού εἶχε, εἶναι ἀνάγκη νά ἔχουμε μιά συνολική εἰκόνα — ὄχι μόνο ἀπό τά πολιτικά συνθήματα — γιά τό πῶς τό κόμμα ἐμφανιζόταν ἀπέναντι στίς ἐργαζόμενες μάζες καί προσπαθοῦσε νά κερδίσει τήν ἐμπιστοσύνη τους.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή, ἡ ὀρθότητα ἤ ὄχι τῆς πολιτικῆς γραμμῆς πού ἀκολούθησε τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπό τή μεταπολίτευση τοῦ 1974 μέχρι σήμερα δέν εἶναι δυνατό νά κριθεῖ μόνο ἀπό τίς διατυπώσεις πού ὑπάρχουν στά κομματικά κείμενα. Πρέπει νά ἐξεταστεῖ αὐτή ἡ γραμμή συγκεκριμένα, σέ σχέση μέ τήν κατάσταση τοῦ ἴδιου τοῦ κόμματος καί μέ τή δυνατότητά του νά ἐπεμβαίνει ὀρθά στίς ἐξελίξεις, νά ὑλοποιεῖ τή χαραγμένη γραμμή πορείας σέ πρακτική πολιτική, σέ δράση τῶν μαζῶν σ' ὅλους τούς χώρους. Καί τό κυριότερο, σέ σχέση μέ τά παραπάνω, εἶναι τί ἔγινε στήν πράξη, πῶς τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἐφάρμοσε στή ζωή τίς διακηρύξεις του, ἀποβλέποντας πρίν ἀπ' ὅλα στή δράση τῶν μαζῶν ἤ ἀντίθετα σέ συνεννοήσεις καί ἐκκλήσεις στό ἐπίπεδο τῶν πολιτικῶν κορυφῶν.

Χωρίς μιά τέτοια συνολική διερεύνηση, ἀπό τήν ὁποία καί μόνο εἶναι δυνατό νά προκύψουν ὀρθά συμπεράσματα γιά τήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., θά ὑπάρχει συνεχῶς ἡ τάση νά ἐμφανίζεται σάν πανάκεια ἡ προβολή «ἀριστερῶν» συνθημάτων καί πιό «ἀριστερῆς» πολιτικῆς, κατά τά πρότυπα τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐξωτ. Αὐτή ἡ τάση, ἐκτός ἀπό τίς ἀποτυχίες πού ἐπιφυ-

λάσσει, σπρώχνει βῆμα πρός βῆμα στήν ὑπονόμευση τῆς γενικῆς πολιτικῆς κατεύθυνσης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., στήν ταύτισή του στίς συνειδήσεις τῶν μαζῶν μέ τό ΚΚΕ ἐξωτ., στήν ὅλο καί μεγαλύτερη ἀμφισβήτηση τῆς ἀνάγκης τῆς ἰδιαίτερης ὕπαρξης καί δράσης του, στήν ἀνατροπή τῆς λογικῆς τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ἡ πολιτική γραμμή πού καθόρισε τό 1ο (9ο) Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., γιά τή φάση τῆς σταθεροποίησης καί διεύρυνσης τῆς δημοκρατίας στήν ὁποία βρισκόμαστε, στηρίχτηκε σέ μιά προσεχτική ἀνάλυση τῶν συγκεκριμένων συνθηκῶν, ἐσωτερικῶν καί διεθνῶν, τῶν ἀντιθέσεων πού ὑπάρχουν καί τοῦ χαρακτήρα τῶν πολιτικῶν δυνάμεων. Ἀπ' αὐτή τήν ἀνάλυση δέν ἔχει διαψευστεῖ τίποτε στίς ἐξελίξεις πού μεσολάβησαν ἀπό τότε.

Ἡ ἄποψη πού βλέπει στήν ἀντιδραστική καί ἀτλαντική κατολίσθηση τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ ἕνα καινούργιο στοιχεῖο, ἄγνωστο καί ἀπρόβλεπτο, πού ἀνατρέπει δῆθεν τήν εἰκόνα τῆς κατάστασης καί ἐπιβάλλει μιά ἀλλαγή τῆς πολιτικῆς μας γραμμῆς, ἑρμηνεύει ὄχι σωστά τίς ἀναλύσεις πού ἔγιναν στό Συνέδριο. Οἱ ἀναλύσεις ἐκεῖνες ἐμπεριεῖχαν τήν πιθανότητα γιά μιά τέτοια ἐξέλιξη, δέν ἄφηναν περιθώρια γιά τήν καλλιέργεια αὐταπατῶν σχετικά μέ τήν «προοδευτικότητα», τή «φιλολαϊκότητα» ἤ τόν «ἀντιϊμπεριαλισμό» δῆθεν τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ. Ὑπολόγιζαν ὅμως γιά τή χάραξη τῆς πολιτικῆς γραμμῆς σ' αὐτή τή φάση, τά μονιμότερα στοιχεῖα — ἐσωτερικά καί διεθνῆ — πού διαμορφώνουν τόν συσχετισμό τῶν δυνάμεων, πράγμα ἀπόλυτα ἀναγκαῖο καί πρωταρχικῆς σημασίας γιά μιά ὀρθή τακτική. Καί ἀκριβῶς σ' αὐτά τά στοιχεῖα, οὔτε ὑπῆρξε οὔτε ὑπάρχει καί τώρα, μετά τίς ἐκλογές, αἰσθητή μεταβολή.

Κεντρικό πρόβλημα γιά τή διαμόρφωση ἑνός εὐνοϊκότερου συσχετισμοῦ δυνάμεων γιά τή δημοκρατική ἐξέλιξη τῆς χώρας, εἶναι ἡ ὀργάνωση τῶν μαζῶν, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ὀργανωμένου μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Ἡ κατάσταση σ' αὐτό τό σημεῖο ἦταν καί ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ἐξαιρετικά ἀνησυχητική, ἰδιαίτερα σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τό συνδικαλιστικό κίνημα, πράγμα πού ἐγκυμονεῖ σοβαρότατους κινδύνους γιά τό μέλλον, στίς συνθῆκες μάλιστα πού τά δυναμικά ἐρείσματα τῆς ἐξουσίας ἐλέγχονται ἀπό τίς πιό ἀκραῖες ἀντιδραστικές δυνάμεις. Ὅσο σ' αὐτό τόν τομέα δέν ὑπάρχει βελτίωση, κάθε ἀντίληψη πού βλέπει προωθήσεις καί γενικότερες ἀναμετρήσεις μέ μόνα τά ἐκλογικά ἀποτελέσματα ὑπέρ τῶν

δημοκρατικών δυνάμεων, είναι όχι μόνο ανεδαφική αλλά ωθεῖται, από τά ίδια τά πράγματα, σέ ἐκβιασμούς καταστάσεων, αναβιώνοντας τήν καταστροφική πολιτική νοοτροπία τῆς Ἀριστερᾶς πρίν τή δικτατορία.

Στίς συγκεκριμένες συνθῆκες, στήν κατάσταση πού διαμορφώνει τό σύνολο τῶν ἐθνικῶν, κοινωνικῶν, οικονομικών καί πολιτικῶν προβλημάτων καί μέ τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων πού ὑπάρχει, ποιός είναι ὁ κύριος κίνδυνος, ὁ κύριος ἀντίπαλος πρός τήν αντιμετώπιση τοῦ ὁποίου πρέπει νά ὑπάρξει ἡ μέγιστη δυνατή συγκέντρωση δυνάμεων; Αὐτό είναι τό πολιτικό πρόβλημα πού δέν ἐπιτρέπεται νά παραγνωρίζεται μέ ὁποιοδήποτε τρόπο.

Αὐτή τή στιγμή, σάν ἔθνος περνᾶμε μιά ἀπό τίς πιό κρίσιμες στιγμές στή νεότερη ἱστορία μας, δεχόμενοι τή συντονισμένη πίεση τοῦ ἀμερικανονατοϊκοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τοῦ τουρκικοῦ σωβινισμοῦ, στήν ὁποία ἡ κυβερνητική πολιτική ὑποχωρεῖ .Σάν δημοκρατικές δυνάμεις, δεχόμαστε τήν ἐπίθεση τῶν δυνάμεων τῆς δεξιᾶς πού οἰκοδομοῦν μεθοδικά ἕνα αὐταρχικό κράτος. Σάν Ἀριστερά, σάν λαϊκό καί ἐργατικό κίνημα, βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά συνεχῆ σκλήρυνση τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς πού καταφεύγει ὅλο καί πιό πολύ στούς κατασταλτικούς μηχανισμούς καί στόν ἀντικομμουνισμό.

Μέσα ἀπ' αὐτή τήν εἰκόνα, διαγράφεται ὁ ρόλος ἑνός σχηματιζόμενου μπλόκ πολιτικῶν καί κοινωνικῶν δυνάμεων πού ἀσκεῖ ὅλο καί πιό ἀποφασιστική ἐπίδραση στή διαμόρφωση τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς πρός μιά ὅλο καί πιό ἀντιδραστική ΝΑΤΟϊκή κατεύθυνση. Ποιές εἶναι αὐτές οἱ δυνάμεις καί ποιές δυνάμεις μποροῦν νά ἀντισταθοῦν σ' αὐτή τήν ἐξέλιξη, ἀνοίγοντας μιάν ἄλλη προοπτική;

Ἡ πιό ἁπλή καί εὔκολη ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό εἶναι πώς ἀπό τή μιά μεριά βρίσκονται τά μονοπώλια, ὁ ἰμπεριαλισμός, οἱ δυνάμεις τῆς δεξιᾶς καί, ἀπό τήν ἄλλη, ὁ λαός, οἱ δημοκρατικές δυνάμεις, οἱ δυνάμεις τῆς δημοκρατικῆς ἀντιπολίτευσης στό πολιτικό πεδίο. Μιά τέτοια ἀπάντηση, σωστή σάν μιά γενική θεωρητικοῦ χαρακτήρα τοποθέτηση, δέν δίνει ὡστόσο στή γενικότητά της καμιά λύση στά συγκεκριμένα πολιτικά προβλήματα καί εἶναι δυνατό, ἄν περιοριστοῦμε σ' αὐτήν, νά ὁδηγηθοῦμε σέ ἐπικίνδυνες ἁπλουστεύσεις στή χάραξη τῆς τακτικῆς μας.

Πρίν ἀπ' ὅλα, ἀνακύπτει ἐδῶ τό πρόβλημα πῶς εἶναι δυνατό νά ὑπάρξει ἡ μέγιστη λαϊκή ἑνότητα στήν πάλη γιά μιά δημοκρατική ἀλλαγή πολιτικῆς, καί νά ἀποφευχθεῖ ὁ κατακόρυφος χωρισμός καί ἡ ἀνταγωνιστική πόλωση στό ἐπίπεδο τῶν λαϊκῶν μαζῶν. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἔχουμε μιά πελώρια κατάκτηση ἀπό τήν περίοδο τῆς δικτατορίας. Εἶναι ἡ ἀντιδικτατορική ἑνό-

τητα τοῦ λαοῦ πού σφυρηλατήθηκε στήν κοινή δοκιμασία καί στόν κοινό ἀγώνα. Δέν πρόκειται γιά μιά εὐκαιριακή ἑνότητα πού ἐξαφανίστηκε ἤ πού εἶναι χωρίς νόημα μετά τήν πτώση τῆς δικτατορίας καί ὅσο δέν φαίνεται κάποιος κίνδυνος ἄμεσης ὑποτροπῆς της. Ὅσοι βλέπουν ἔτσι τό θέμα αὐτό κάνουν ἕνα σοβαρό λάθος. Γιατί αὐτή ἡ ἑνότητα ἐκφράζει μιά νέα, ἀνώτερη βαθμίδα στή δημοκρατική συνείδηση τοῦ λαοῦ πού ἐκτείνεται μέχρι καί τά πιό συντηρητικά καί ἀνώριμα πολιτικά τμήματα τοῦ πληθυσμοῦ, καί προβάλλει αὐξημένες ἀπαιτήσεις γιά δημοκρατική διακυβέρνηση καί γιά μιά πολιτική πραγματικῆς ὑπεράσπισης τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Αὐτή ἀκριβῶς ἡ νέα συνείδηση στίς λαϊκές μάζες ἀποτελεῖ τόν κύριο παράγοντα πού ἐπιβάλλει στίς κυρίαρχες τάξεις ἀλλαγή μεθόδων καί μορφῶν διακυβέρνησης σέ σχέση μέ τήν προδικτατορική περίοδο. Πρόκειται γιά τή συγκεκριμένη ἀντανάκλαση στό πολιτικό πεδίο μιᾶς σημαντικῆς ἀλλαγῆς στό συσχετισμό τῶν δυνάμεων. Αὐτό πού ὀνομάζουμε γενικά ἀντιδικτατορική δεξιά, μέ τό αὐξημένο εἰδικό βάρος πού ἔχει μεταδικτατορικά, ἐκφράζει αὐτή τήν πραγματικότητα, τό γεγονός ὅτι οἱ ἴδιες οἱ συντηρητικές λαϊκές μάζες σκέφτονται σήμερα καί ἀντιδροῦν πολύ διαφορετικά σέ σχέση μέ τήν προδικτατορική περίοδο. Καί μέσα σέ μιά τέτοια πραγματικότητα, ἔχουμε τό φαινόμενο τῆς ἀπώλειας τῆς ἡγεμονίας τοῦ φιλοφασιστικοῦ τμήματος τῆς δεξιᾶς στό σύνολο τῶν συντηρητικῶν δυνάμεων καί τό βαθύ ρῆγμα σ' αὐτό τό χῶρο, πού μιά ἔκφρασή του μόνο καί ὄχι ὁλοκληρωμένη, εἶναι ἡ δημιουργία τοῦ βασιλοχουντικοῦ κόμματος.

Ὑπάρχει μιά ἀντίληψη στήν Ἀριστερά πού βλέπει τή λαϊκή ἑνότητα μόνο πάνω σέ συνεπεῖς δημοκρατικές ἀντιιμπεριαλιστικές θέσεις. Πού θεωρεῖ πώς ἡ πόλωση στίς λαϊκές μάζες, ὁ κατακόρυφος χωρισμός καί ἡ ἀντιπαράθεση σέ συντηρητικές καί προοδευτικές - δημοκρατικές εἶναι κάτι τό ἀναπόφευκτο, ἀναγκαῖο συνακόλουθο τῆς ἀνάπτυξης τῆς πολιτικῆς πάλης. Ἀπ' αὐτή τή σκοπιά, ἡ πολιτική πού ἀποβλέπει σήμερα στή διατήρηση καί ἀνάπτυξη τῆς ἀντιδικτατορικῆς ἑνότητας τοῦ λαοῦ, ὅπως περιγράφηκε πιό πάνω, φαίνεται «ὀππορτουνιστική», συμβιβαστική. Μιά τέτοια ὅμως ἀντίληψη — πού ἐκφράζεται καθαρά μέ τήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ. — ὅσο καί ἄν θέλει νά φαίνεται «ἐπαναστατική», βοηθάει στήν πράξη τίς προσπάθειες τῶν πιό ἀντιδραστικῶν δυνάμεων γιά τήν ἀναβίωση τοῦ χωρισμοῦ τοῦ λαοῦ σέ «ἐθνικόφρονες» καί μή, γιά νά ἐξασφαλιστεῖ μέσα σέ μιά τέτοια πόλωση ἡ λαϊκή βάση γιά μιά ὅλο καί πιό δεξιά πολιτική. Πρόκειται γιά μιά ἀντίληψη ἀντίθετη πρός τά συμφέροντα τῆς δημοκρατικῆς ἐξέλιξης καί ἀπόλυτα ξένη πρός τή στρατηγική τοῦ

δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό πού ἀκολουθεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ.

Μιά πραγματικά δημοκρατική πολιτική δέν μπορεῖ νά παραγνωρίζει τό πολύτιμο κεφάλαιο πού ἀποτελεῖ ἡ ἀντιδικτατορική ἑνότητα τοῦ λαοῦ στήν πάλη κατά τῆς ἀντιδραστικῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ, γιά μιά δημοκρατική ἀλλαγή. Αὐτό ὅμως ἐπιβάλλει νά μήν ὑψώνονται τείχη — ὅπως κάνει, μέχρι τώρα τουλάχιστον, τό ΠΑΣΟΚ καί ὅπως συνεχίζει νά κάνει τό ΚΚΕ ἐξ. — ἀπέναντι στίς συντηρητικές λαϊκές μάζες πού ἐπηρεάζει καί προσπαθεῖ νά χειραγωγεῖ ἡ ἀντιδικτατορική δεξιά καί πού ἀποτελοῦν, ὅπως ἔδειξαν καί οἱ τελευταῖες ἐκλογές, τό μισό σχεδόν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐπιβάλλει νά ὑπολογίζεται σοβαρά τό βαθύ ρῆγμα στό χῶρο τῆς δεξιᾶς καί νά δυναμώνει συνεχῶς ἡ ἐπαγρύπνηση καί ἡ ἑνιαία πάλη τοῦ λαοῦ ἀπέναντι σέ κάθε ἀντιδημοκρατικό, ἀντιλαϊκό μέτρο τῆς κυβέρνησης, ἀπέναντι σέ κάθε τάση συμβιβασμοῦ τῆς ἀντιδικτατορικῆς δεξιᾶς μέ τίς πιό ἀκραῖες φιλοφασιστικές δυνάμεις καί στίς ὑποχωρήσεις της στίς πιέσεις τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Ἐπιβάλλει, στό πολιτικό πεδίο, τή συμπαράταξη ὅλων τῶν δυνάμεων, χωρίς ἐκ τῶν προτέρων ἀποκλεισμούς, πού μποροῦν νά συμβάλλουν μέ ὁποιοδήποτε τρόπο σέ μιά τέτοια κατεύθυνση. Καί ἐπιβάλλει, τέλος, οἱ στόχοι πού θέτει γιά πραγματοποίηση σ' ὅλους τούς τομεῖς τό ἐργατικό καί δημοκρατικό κίνημα, οἱ κατακτήσεις θέσεων πού κάθε φορά ἐπιδιώκει, νά στηρίζονται σέ μιά εὐρύτερη συναίνεση στό ἐπίπεδο τῶν μαζῶν, χωρίς νά δημιουργοῦν ρήγματα γιά τήν ἀπομόνωση καί τό χτύπημα πρωτοποριῶν, γιά ἀνταγωνιστική πόλωση μέσα στό λαό.

Αὐτό ἦταν καί εἶναι τό περιεχόμενο τῆς πολιτικῆς τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας ὅπως τήν ἐπεξεργάστηκε στό 1ο (9ο) Συνέδριό του τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί ὅπως ἐκτίθεται συγκεκριμένα στό Πρόγραμμά του. Πρόκειται γιά μιά πολιτική πού μπορεῖ νά ὑλοποιηθεῖ μόνο μέ τή δράση τῶν μαζῶν καί ἀπό ἕνα κόμμα πού μέ τή γενικότερη φυσιογνωμία καί δράση του θά εἶναι σέ θέση νά πείθει τίς ἐργαζόμενες μάζες γιά τούς στόχους του, ὁριοθετώντας ἀποφασιστικά τή γραμμή του ἀπό κάθε σοσιαλδημοκρατική ἑρμηνεία καί κατανόηση. Γιά μιά πολιτική πού βάθρο της ἔχει τήν ὅλο καί μεγαλύτερη ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης, ὅλων τῶν ἀριστερῶν καί δημοκρατικῶν δυνάμεων.

Τά σοβαρότατα λάθη στήν ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς πολιτικῆς βρίσκονται στό ὅτι κατανοήθηκε καί ἐφαρμόστηκε ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. σάν μιά πολιτική «ἐκ τῶν ἄνω», χωρίς συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στό ἐπίπεδο τῶν μαζῶν καί μέ ἐκκλήσεις πολλές φορές πρός τήν κυβέρνηση γιά ἑνότητα, ὅταν μάλιστα ὁ

λαός δοκίμαζε στήν πλάτη του τήν άντιλαϊκή της πολιτική καί εἶχε ένταθεῖ ὁ ἀτλαντικός της κατήφορος. Σάν μιά πολιτική ὑπερταξική, ὅπως εἶχε γίνει παλιότερα μέ τήν ΑΣΔΗΣ, πού ἔβλεπε τήν ἀντιδικτατορική ἑνότητα σέ ἀντιπαράθεση πρός τήν ἑνότητα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, βοηθώντας ἔτσι στήν πράξη τή δημαγωγία τοῦ ΠΑΣΟΚ καί τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Αὐτή τή στιγμή, μετά τίς ἐκλογές καί τήν κατάσταση πού διαμορφώθηκε, τό μεγαλύτερο λάθος θά ἦταν νά ἀποφύγουμε μιά ὀρθή καί μέ θάρρος αὐτοκριτική διερεύνηση τῆς δράσης μας, νά καταλήξουμε σέ ἀβασάνιστα συμπεράσματα πού θά ἀνατρέπουν πρός τά «ἀριστερά» τή γραμμή μας, κάτω ἀπό τήν ἐντύπωση τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ΠΑΣΟΚ καί κατά δεύτερο λόγο τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Μιά τέτοια ἀνατροπή δέν στηρίζεται σέ καμιά ἀνάλυση τῶν πραγματικῶν δεδομένων. Καί τό πιό περίεργο θά ἦταν νά θέλουμε νά πλαγιοβάλουμε ἀπό τά «ἀριστερά» τό ΠΑΣΟΚ, τή στιγμή ἀκριβῶς πού αὐτό τό κόμμα ὑποχρεώνεται, σάν ἀξιωματική ἀντιπολίτευση πιά, νά υἱοθετεῖ βασικά σημεῖα τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ὅπως τήν ἀνάγκη ἐθνικῆς καί λαϊκῆς ἑνότητας καί διαμόρφωσης εὐρύτατων συνεργασιῶν, διακηρύσσοντας ταυτόχρονα — φραστικά ἔστω — τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό.

«ΕΥΡΩΚΟΜΜΟΥΝΙΣΜΟΣ» ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Στήν ἐποχή μας βέβαια, οἱ ὅροι σοσιαλισμός, σοσιαλιστική δημοκρατία, δημοκρατικός δρόμος πρός τό σοσιαλισμό κλπ. ἔχουν πάρει μιά μεγάλη ἔκταση, ἐκφράζοντας πολύ ἀνόμοια πολλές φορές, πράγματα. Παρ' ὅλα αὐτά, ἀντανακλοῦν μιά νέα συνείδηση πού διαμορφώνεται εὐρύτερα στίς μάζες καί δείχνουν τίς αὐξημένες δυνατότητες γιά εὐρύτατες πολιτικές συμμαχίες κατά τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί τοῦ καθεστῶτος της.

Ὅταν σήμερα ἐμεῖς, τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀλλά καί τά περισσότερα ΚΚ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μιλοῦμε γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό καί γιά τό δημοκρατικό χαρακτήρα τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος στό ὁποῖο ἀποβλέπουμε, ἀντιμετωπίζουμε τίς κατηγορίες τῶν δογματικῶν «ὑπερεπαναστατῶν» πώς ξεπέφτουμε σέ μιά σοσιαλδημοκρατική ἀντίληψη, προσπαθώντας νά κερδίζουμε εὐκαιριακούς ὀπαδούς. Ἀπ' αὐτή τήν ἴδια σκοπιά καί μέ τήν κατηγορία τοῦ «ἀντισοβιετισμοῦ» καί «ἀντιδιεθνισμοῦ», δυναμώνουν πρόσφατα οἱ ἐπιθέσεις τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ καί ἄλλων κομμάτων πού δέχονται τίς ἀπόψεις του, ἐνάντια στόν

«εὐρωκομμουνισμό», στήν κυρίαρχη δηλ. τάση στό δυτικοευρωπαϊκό κομμουνιστικό κίνημα.

Κατ' ἀρχήν, ἄς ξεκαθαρίσουμε πώς γιά μᾶς, γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ., ἡ ἀντίληψη τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό δέν μᾶς ἦρθε «ἀπ' ἔξω», δέν τήν ἀντιγράψαμε ἀπό τά ΚΚ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Στήν πραγματικότητα, ἡ σύγκρουση πού ἔγινε στήν ἡγεσία τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ ἀπό τό 1964 - 68, μέ ἀποκορύφωμα τή διάσπαση εἶχε στή βάση της, στά θέματα πολιτικῆς στρατηγικῆς, τήν ἀντιπαράθεση τῆς ἀντίληψης τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου στίς συγκεκριμένες συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας, ἀπέναντι στή δογματική ἀντίληψη πού ἐξέφραζε ἡ ὁμάδα Κολιγιάννη. Τά ντοκουμέντα ἐκείνης τῆς περιόδου πού δόθηκαν στή δημοσιότητα ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. (βλ. «Ἡ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ», δύο τόμοι, ἔκδοση 1975) δέν ἀφήνουν στό σημεῖο αὐτό καμιά ἀμφιβολία. Ὑπάρχει ἐκεῖ, στίς ἀπόψεις τῆς τάσης πού διαμορφωνόταν κατά τῆς δογματικῆς καί ἐξαρτημένης πολιτικῆς τῆς τότε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ, ἡ κατηγορηματική ἀπόρριψη τῆς ἀναμονῆς τῆς «εὐκαιρίας» γιά τήν ἔφοδο μιᾶς δυναμικῆς μειοψηφίας πρός τήν ἐξουσία, ἡ θεμελίωση τῆς ἐπαναστατικῆς σημασίας τῶν βαθιῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων σάν βημάτων - βαθμίδων στήν πορεία γιά τήν ἐξουσία τῶν ἐργαζομένων, ἡ ὑπογράμμιση τῆς ἀνάγκης εὐρύτατων συμμαχιῶν πάνω σ' αὐτή τή βάση, ἡ ἐπεξεργασία τῆς ἀντίληψης τῶν βαθμιαίων ποιοτικῶν ἀλλαγῶν μέ κύρια δύναμη τό ἑνωτικό ὀργανωμένο κίνημα τῶν λαϊκῶν μαζῶν, σέ ἀντιπαράθεση πρός τήν ἀνεδαφική εἰκόνα κάποιας στιγμιαίας «ἔκρηξης» σάν μορφῆς δῆθεν τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα (βλ. στήν παραπάνω ἔκδοση, ἰδιαίτερα τίς σελίδες 347 - 374 τοῦ Α΄ τόμου). Ἡ διαμόρφωση αὐτῶν τῶν ἀπόψεων γινόταν μέ βάση πρίν ἀπ' ὅλα τίς συνθῆκες καί ἀνάγκες τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, τή συγκεκριμένη πολιτική πραγματικότητα τῆς Ἑλλάδας.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. δέν εἶναι λοιπόν ὁ μιμητής ἁπλῶς τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Καταλήγει ὅμως νά ἐμφανίζεται μ' αὐτό τόν τρόπο, στό βαθμό πού ἀπομακρύνεται ἀπό τίς ρίζες τῆς ἱστορικῆς του διαμόρφωσης καί ἀπό τή μεγάλη θετική παράδοση τοῦ ΚΚΕ. Στό βαθμό πού δέν κατορθώνει νά συνδεθεῖ ὀργανικά μέ τό ἐργατικό κίνημα καί νά τό ἐκφράσει. Ἔτσι, οἱ ἴδιες οἱ δικές του ἰδέες, αὐτές πού τό δημιούργησαν καί πού βγῆκαν ἀπό τή σκληρή ἐμπειρία τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ καί ἐργατικοῦ κινήματος, μοιάζουν σάν ξένες, παίρνουν τό χαρακτήρα φιλελεύθερων διακηρύξεων προορισμένων νά συγκινήσουν μερικά στρώματα διανοουμένων καί μικροαστῶν.

Ὁ «εὐρωκομμουνισμός», πού ἐκφράζει μιά δημοκρατική ἀντί-

ληψη τῆς πορείας γιά τό σοσιαλισμό καί τοῦ ἴδιου τοῦ σοσιαλισμοῦ, καθώς καί τήν ἀπόλυτη αὐτονομία τῶν ΚΚ, εἶναι τό ἴδιο τό "κομμουνιστικό κίνημα σέ μιά ἀνώτερη φάση στήν ἐξέλιξή του, στίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες καί ἰδιαίτερα στίς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Καί εἶναι βέβαια ἀδιανόητος χωρίς κομμουνιστικό κόμμα καί ἔξω ἀπό τό ἐπαναστατικό ἐργατικό κίνημα. Ἀπό τή σκοπιά αὐτή, εἶναι τό λιγότερο περίεργες οἱ ἀπόψεις πού ἐκφράζουν ὁρισμένοι στήν Ἑλλάδα, πού ὁρκίζονται στόν «εὐρωκομμουνισμό» καί στίς ἰδέες του, ἀλλά δέν θέλουν σέ καμιά περίπτωση κομμουνιστικό κόμμα, κάνουν ὅλους τούς ὑπολογισμούς τους μόνο μέ ποσοστά ψήφων στίς ἐκλογές καί ἔχουν σβήσει ἀπό τό λεξιλόγιό τους καί ἀπό τούς προβληματισμούς τους τό ἐργατικό κίνημα, μπροστά στήν ἐπιδίωξη τῆς συγκρότησης ἑνός «μεγάλου κόμματος» γενικά τῆς ἀντιδογματικῆς Ἀριστερᾶς. Τίποτε δέν ὑπῆρξε πιό ζημιογόνο γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ., ὅσο ἡ ταλάντευση πού ἔδειξε στήν πορεία του ἀπό τόν Ἰούλη 1974, ἀπέναντι σέ τέτοιου εἴδους ἀντιλήψεις.

Ὁ «εὐρωκομμουνισμός» ἐκφράζει τήν πιό πλήρη, τήν πιό αὐθεντική μορφή τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Στίς ἀστικές ἐπαναστάσεις τοῦ παρελθόντος, οἱ λαϊκές μάζες πού ἔπαιρναν μέρος συνέβαλλαν ἀντικειμενικά στή νίκη τῆς ἀστικῆς τάξης καί στήν ἐπιβολή τῆς κυριαρχίας της. Τό πιό τυπικό παράδειγμα τό δίνει ἡ μεγάλη γαλλική Ἐπανάσταση τοῦ 1789, ὅπου οἱ λαϊκές μάζες, μέ τά συνθήματα γιά ψωμί καί ἐλευθερία, ἀνέτρεψαν τό παλιό καθεστώς γιά νά ἔρθει — νομοτελειακά τότε — ἡ ἐξουσία τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἡ σοσιαλιστική ὅμως ἐπανάσταση εἶναι ἡ πρώτη ἐπανάσταση στήν ἱστορία, ὅπου οἱ μάζες ἀγωνίζονται γιά νά περάσει ἡ ἐξουσία στά δικά τους τά χέρια. Καί ἀκριβῶς γι' αὐτό, εἶναι ἐντελῶς διαφορετικός ὁ ρόλος πού καλοῦνται νά παίξουν ἐδῶ οἱ λαϊκές μάζες, ὄχι ἁπλά σάν ὄργανα γιά τήν κατεδάφιση τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος ἀλλά καί σάν φορεῖς τῆς νέας, σοσιαλιστικῆς ἐξουσίας.

Νά γιατί ἡ «γιακωβίνικη» μορφή τῆς ἐπανάστασης — μ' ὅλο τό ρομαντισμό καί τήν αἴγλη της — δέν εἶναι ἡ μορφή πού ἀντιστοιχεῖ στίς ἀπαιτήσεις τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης. Ἡ Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση στή Ρωσία τό 1917, πού πραγματοποιήθηκε μ' αὐτή τή μορφή, ἔδειξε στήν πορεία πώς δέν ἀρκεῖ ἡ ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῆς ἀστικῆς τάξης γιά νά ὑπάρξει μιά ἐξουσία τῶν ἐργαζομένων, πράγμα ἀναγκαῖο γιά τό σοσιαλισμό. Τόν Ὀκτώβρη τοῦ 1917 οἱ καθυστερημένες τότε μάζες τῆς Ρωσίας πάλευαν γιά εἰρήνη καί γῆ καί μ' αὐτά κυρίως τά συνθήματα ὑποστήριξαν τούς μπολσεβίκους. Βρέθηκαν ὅμως πολύ γρήγορα σέ πλήρη ἀδυναμία νά ἐλέγξουν τή νέα ἐξουσία καί νά μετάσχουν

στή λήψη τῶν ἀποφάσεων πού παίρνονταν στό ὄνομά τους, σέ μιά πορεία ἡ ὁποία ξεπερνοῦσε κατά πολύ τό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς καί πολιτιστικῆς τους ὡριμότητας. Αὐτή ὑπῆρξε ἡ ἀντικειμενική βάση τῆς παραβίασης τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν στήν ΕΣΣΔ πού ἔφτασε στά χρόνια τοῦ Στάλιν σέ τραγικό παραλήρημα, στό ὄνομα πάντα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Ἡ ζωή ἔδειξε καί δείχνει πώς, γιά τήν ΕΣΣΔ καί τίς ἄλλες χῶρες τοῦ «ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ», πού ξεκίνησαν γενικά ἀπό πολύ χαμηλό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης, οἱ νικηφόρες ἀντιιμπεριαλιστικές - ἀντικαπιταλιστικές ἐπαναστάσεις πού πραγματοποίησαν ἄνοιξαν μιά μακρόχρονη καί δύσκολη πορεία πού συνεχίζεται, γιά τή μετεξέλιξη τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας πρός τήν κατεύθυνση τοῦ σοσιαλισμοῦ, γιά τήν οἰκοδόμηση μιᾶς ἀνεπτυγμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Ὁ δημοκρατικός δρόμος πρός τό σοσιαλισμό στηρίζεται στήν ἀντικειμενική δυνατότητα διαμόρφωσης μιᾶς εὐρείας συμμαχίας δυνάμεων καί μιᾶς σταθερῆς λαϊκῆς πλειοψηφίας μέ τό σεβασμό τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν, στήν πάλη γιά βαθιές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν μονοπωλίων, γιά τήν οἰκοδόμηση μιᾶς νέας ἀντιμονοπωλιακῆς καί σοσιαλιστικῆς ἐξουσίας. Σ' αὐτή τή διαδικασία, πού κινητήρια της δύναμη εἶναι ἕνα ἰσχυρό, ἑνωτικό καί ὀργανωμένο μαζικό λαϊκό κίνημα, οἱ ἐργαζόμενοι προχωροῦν στή συνειδητοποίηση τῆς ἀνάγκης καί τῆς οὐσίας τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἐνῶ ταυτόχρονα μέσα ἀπό τίς ὀργανώσεις τους, μετέχουν ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά στά κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων, στούς μηχανισμούς ἄσκησης τῆς ἐξουσίας.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή, ὁ δημοκρατικός δρόμος πρός τό σοσιαλισμό, ἐκφράζοντας τήν ὡριμότητα τῶν συνθηκῶν στίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, συνδέεται ὀργανικά μέ τό χαρακτήρα τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους πού θά οἰκοδομηθεῖ σέ συνέχεια, ἐξασφαλίζοντας τίς δημοκρατικές του δομές καί λειτουργίες.

Ὁ δημοκρατικός δρόμος πρός τό σοσιαλισμό ἀποτελεῖ τή μοναδική ρεαλιστική δυνατότητα γιά τήν ἐπανάσταση στίς χῶρες τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μαζί καί γιά τήν Ἑλλάδα. Τή μοναδική δυνατότητα, ἄν θέλουμε νά μήν περιμένουμε παθητικά τή διαμόρφωση συνθηκῶν ἀνάλογων μέ κεῖνες τοῦ τέλους τοῦ Β' παγκόσμιου πολέμου στήν Ἀνατολική Εὐρώπη, ὅπως κάνει στήν πράξη τό ΚΚΕ ἐξ. Μά ἀκριβῶς γι' αὐτό, οἱ προοπτικές τῆς ἐπανάστασης στή Δυτική Εὐρώπη συνδέονται μέ τή συνεπῆ καταπολέμηση τῆς ἀντίληψης καί τῆς πρακτικῆς τῶν διεθνῶν καθοδηγητικῶν κέντρων καί τοῦ ἡγεμονισμοῦ στό διεθνές κομμουνιστικό κί-

νημα. Τό ΚΚΕ έσωτ. μέ τίς γενικές κατευθύνσεις πού έχει χαράξει, βρίσκεται στό σωστό δρόμο. Καί στό βαθμό πού υλοποιεί αυτές τίς κατευθύνσεις, παίρνοντας σέ κάθε βήμα ύπόψη τίς συγκεκριμένες έλληνικές συνθήκες γιά τήν άνάπτυξη τοῦ έργατικοῦ κινήματος καί σέ στενή συνεργασία μέ τό κομμουνιστικό κίνημα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, θά γίνεται άκατανίκητο.

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΚΚΕ ΕΣΩΤ.

Ὁ «εὐρωκομμουνισμός» εἶναι, μέ βάση ὅλα τά παραπάνω, ὁ ἀντίποδας ἀκριβῶς μιᾶς σοσιαλδημοκρατικῆς ἀντίληψης. Ἀπέχει ὅμως ἕνα μόνο βῆμα ἀπό τήν ἀντίληψη αὐτή, ὅταν δέν στηρίζεται σέ ἕνα γερό κομμουνιστικό κόμμα καί σέ ἕνα ρωμαλέο μαζικό λαϊκό κίνημα. Αὐτή ἡ ἐπισήμανση ἔχει ἰδιαίτερη σημασία γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. σήμερα. Γιατί οἱ ἐλλείψεις πού παρουσίασε ἀπό τή μεταπολίτευση τοῦ Ἰούλη 1974 ἀναφέρονται κυρίως στήν οἰκοδόμησή του σάν ἕνα ἐπαναστατικό ἐργατικό κόμμα, δεμένο μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα καί μέ καθαρή τήν ταξική σκοπιά στήν ἀντιμετώπιση ὅλων τῶν προβλημάτων του στόν πολιτικό ἰδεολογικό καί ὀργανωτικό τομέα. Σ' αὐτά τά πλαίσια, καί οἱ ὀρθές γενικά πολιτικές καί στρατηγικές του ἐπιλογές δέν ἀπηχοῦν σωστά πρός τίς ἐργαζόμενες μάζες, δέν τίς συγκινοῦν, δέν τίς κινητοποιοῦν. Ἡ «ἀνανέωση», μέ αὐτή τή μορφή, καταλήγει νά εἶναι τό ἀντίθετο ἀκριβῶς ἀπό τίς ἀπαιτήσεις γιά μιά πραγματική ἀνανέωση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος ὅπως αὐτή ἔχει διακηρυχτεῖ καί πού κάνει ἀναγκαία τήν ὕπαρξη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

Τό κύριο μέτωπο λοιπόν ὅπου χρειάζεται νά καταβληθεῖ μιά μεγάλη προσπάθεια καί στό ἐπικείμενο 2ο (10ο) Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., εἶναι τό μέτωπο κατά τῶν τάσεων πού μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή ἀρνοῦνται τήν ἀναγκαιότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στό ὄνομα μιᾶς νεφελώδικης ὅσο καί αὐτοπικῆς «ἀνανέωσης» ἔξω ἀπό ταξικές ἀναλύσεις καί ἔξω ἀπό τό ἐργατικό κίνημα. Αὐτές οἱ τάσεις, εἴτε διακηρύσσονται ἀνοιχτά εἴτε ἐκδηλώνονται στήν πράξη, ἀντιλαμβάνονται μέ τόν ἴδιο τρόπο καί τήν πολιτική γραμμή τοῦ Κόμματος καί εἶναι ξένες πρός τήν ἀντίληψη τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, πρός τόν «εὐρωκομμουνισμό» κλπ. παρά τό ὅτι ἐπικαλοῦνται κατά κόρον αὐτούς τούς ὅρους. Καί τό πιό «περίεργο» εἶναι πώς, ὁδηγώντας ἀπό ἀποτυχία σέ ἀποτυχία τήν πραγματική ἀνανέωση, τροφοδοτοῦν συστηματικά — σάν «διέξοδο» δῆθεν — κάποιες ἄλλες σκέψεις, τίς σκέψεις τῆς συγκόλλησης μέ τό ΚΚΕ ἐξ.

Ἴσως θά ἦταν περιττό νά ἀναφέρεται κανείς τόσο ἔντονα σέ

τέτοιου εἴδους τάσεις, ἄν αὐτές ἀποτελοῦσαν μιά ἀμελητέα ποσότητα γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. Ἡ ἴδια ὅμως ἡ πραγματικότητα δείχνει πώς ἡ κατάσταση εἶναι διαφορετική. Γιατί δέν ἀρκοῦν οἱ διακηρύξεις γιά τήν ἀνανέωση. Ὑπῆρξε καί ὑπάρχει, ἀκόμα καί σήμερα, ὀξύτατο τό πρόβλημα πού ἀφορᾶ τή διαμόρφωση μιᾶς κοινῆς συνείδησης μέσα στό ΚΚΕ ἐσωτ., σχετικά μέ τό χαρακτήρα του σάν ἐργατικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, μέ ὅλες τίς ἀπαιτήσεις πού ὁ χαρακτήρας αὐτός ἐπιβάλλει στήν ὀργάνωση, τή λειτουργία καί τήν ὀρθή ἐπιλογή τῶν στελεχῶν του, καθώς καί στήν κατανόηση καί ἐφαρμογή τῆς πολιτικῆς του γραμμῆς. Τό Πρόγραμμα καί τό Καταστατικό τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀποτελοῦν, χωρίς ἀμφιβολία, μιά σοβαρή κατάκτηση πρός μιά τέτοια κατεύθυνση. Ἀλλά, ἡ πρακτική δράση τοῦ Κόμματος σ' ὅλους τούς τομεῖς, ἀπέχει πολύ ἀπό τό νά ἐκφράζει τό πνεῦμα καί τοῦ Προγράμματος καί τοῦ Καταστατικοῦ του.

Θά ἦταν σφάλμα ἄν ὑποτιμοῦσε κανείς τήν ἐπίδραση πού ἔχει σ' αὐτήν ὅλη τήν κατάσταση, τό ὅτι ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. — καί περισσότερο, ἕνας πυρήνας ἡγετικῶν στελεχῶν μέ μεγαλύτερο βάρος στή λήψη τῶν ἀποφάσεων — δέν κατορθώνει νά ἀνταποκρίνεται στόν κύριο ρόλο της, στό ρόλο τῆς ἰδεολογικοπολιτικῆς πρωτοπορίας πού ἔχει ἀνάγκη τό Κόμμα, πρός τήν κατεύθυνση μιᾶς πραγματικῆς ἀνανέωσης. Μέ τό ρόλο ὅμως αὐτό συνδέεται σήμερα καί τό ἀπαραίτητο κῦρος τῆς ἡγεσίας καί ἡ ὀρθή διαμόρφωση τῆς φυσιογνωμίας τοῦ Κόμματος καί ἡ συσπείρωση τῶν γραμμῶν του. Ἡ προσπάθεια νά ὑποκατασταθεῖ αὐτός ὁ ρόλος μέ ἄλλα μέτρα, διοικητικοῦ κυρίως χαρακτήρα, ὑποβιβάζει τελικά τό ἐπίπεδο ὁλόκληρου τοῦ Κόμματος, κλονίζει τήν ἐσωτερική του ἑνότητα καθώς ἀλλοιώνει τή φυσιογνωμία του καί ὑπονομεύει τήν ἀπήχησή του στίς μάζες.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ., ἀνοίγοντας ἕνα σταθερό μέτωπο ἐνάντια στίς τάσεις πού ἀρνοῦνται, στό ὄνομα δῆθεν τῆς «ἀνανέωσης», τήν οἰκοδόμησή του σάν ἐπαναστατικοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, σάν μιᾶς ἑνότητας πολιτικῶν, ἰδεολογικῶν καί ὀργανωτικῶν ἀρχῶν, ὅπως αὐτές ἐκφράζονται στό Πρόγραμμα καί στό Καταστατικό του, θά διαμορφώσει ἀπό τήν κορυφή μέχρι τή βάση του μιά διαφορετική συνείδηση τῶν καθηκόντων του σ' ὅλους τούς τομεῖς. Πρός αὐτή τήν κατεύθυνση καί μόνο, θά βρεῖ τήν ἀναγκαία ἀποτελεσματικότητα στή δράση, θά ἐπεξεργαστεῖ καί θά ἐφαρμόσει σωστά τήν πολιτική του, ἀποκρούοντας τίς «ἀριστερίστικες» ἤ τίς δεξιές διαστρεβλώσεις της. Τίποτε δέν εἶναι πιό καταστροφικό ἀπό τό νά θεωρεῖται σάν αἰτία γιά τή χαλαρότητα πού ὑπάρχει στόν κομματικό ὀργανισμό, ἡ «πολλή δημοκρατία» πού

προβλέπει τό καταστατικό τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. Τό ἴδιο ὅμως ἰσχύει καί γιά τίς σκέψεις πού βλέπουν τά πελώρια προβλήματα ὕπαρξης μπροστά στά ὁποῖα βρίσκεται σήμερα τό κόμμα, ἀπό τή σκοπιά ἑνός «μερεμετίσματος» πρός τά ἀριστερά τῆς πολιτικῆς του συνθηματολογίας. Πρόκειται γιά «λύσεις» πού ἐνῶ δέν θά βοηθήσουν σέ τίποτε, θά χρησιμέψουν γιά νά καλύψουν τά πραγματικά λάθη πού ἔχουν διαπραχθεῖ καί θά ὑπονομεύσουν βαθύτατα τήν ἀνανεωτική φυσιογνωμία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

Ἡ πρακτική πού ἀκολουθήθηκε ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. σ' ὅλους τούς τομεῖς, ἀπό τόν Ἰούλη 1974 — καί γιά τήν ὁποία ἔχει τήν κύρια εὐθύνη ἡ ἡγεσία του — τροφοδότησε καί τροφοδοτεῖ, σάν ἀντίδραση, πολυάριθμες τέτοιες «ἀριστερίστικες» τάσεις, σέ μιά μεγάλη κλιμάκωση. Τό φαινόμενο εἶναι πολύ πιό ἔντονο σήμερα στή νεολαία, στήν Ε.Κ.Ο.Ν. «Ρήγας Φεραῖος». Αὐτές οἱ τάσεις ἀπαιτοῦσαν καί ἀπαιτοῦν ὄχι μέτρα διοικητικοῦ χαρακτήρα, ἀλλά μιά καθαρή ἰδεολογική πολιτική ἀντιμετώπιση, πού εἶναι ὅμως οὐσιαστικά ἀδύνατη, ὅσο ἡ ἴδια ἡ πρακτική καί ἡ φυσιογνωμία τοῦ Κόμματος καί τῆς ἡγεσίας του τροφοδοτοῦν καί ἀνακυκλώνουν συνεχῶς τά μεγάλα ἐρωτηματικά καί τίς ἀμφισβητήσεις γιά τούς στόχους πού ἐπιδιώκει καί γιά τήν ἱκανότητά του νά τούς πραγματοποιήσει.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. βρίσκεται σήμερα μπροστά σέ ἕνα ἀποφασιστικό σταυροδρόμι. Ἄν τό ἐπικείμενο συνέδριό του κατορθώσει νά ἀντιμετωπίσει σωστά τά κεντρικά προβλήματα πού τό ὁδήγησαν στή σημερινή του δύσκολη κατάσταση, θά ἔχει κερδηθεῖ μιά ἀποφασιστική μάχη γιά μιά καινούργια ἄνοδο, γιά μιά ἐλπιδοφόρα προοπτική.

Σ. Κ.

11.3.1978

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΜΑΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ Ο ΕΙΡΗΝΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Μπήκαμε σέ μιά καινούργια φάση τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων στή χώρα μας. Ὁ δρόμος πού θ' ἀκολουθήσουμε ἀπαιτεῖ μιά ξεκαθαρισμένη προβληματική, μιά ὀρθή θεωρητική σύλληψη στήν ὁποία νά ἐντάσσονται χωρίς ἀντιφάσεις καί σπασμωδικότητες οἱ τρέχουσες πολιτικές μας ἐπιλογές.

Σέ μιά τέτοια προσπάθεια εἶναι ἀνάγκη νά ὑπάρξει μιά ἀποσαφήνιση σέ βάθος τῶν διαφορῶν πού μᾶς χωρίζουν, σάν Κ.Κ.Ε. (Ἐσ.), στά θέματα τῆς ἐκτίμησης τῆς ἑλληνικῆς πολιτικῆς πραγματικότητας καί τῶν προοπτικῶν της, τόσο μέ διάφορες ὀπορτουνιστικές ἀντιλήψεις ὅσο καί μέ τίς ἀντιλήψεις πού διεκδικοῦν καί μάλιστα κατ' ἀποκλειστικότητα τά εὔσημα τῆς «ἐπαναστατικότητας».

Ἀνάμεσα στούς φορεῖς τῶν τελευταίων αὐτῶν ἀντιλήψεων, εἶναι ἀνάγκη νά ξεχωριστεῖ ἡ μερίδα πού αὐτοαποκαλεῖται «ΚΚΕ» πού ἔχει περάσει σέ μιά ἐξαιρετικά βίαιη ἐπίθεση κατά τοῦ Κ.Κ.Ε. (Ἐσ.) μέ τή στερεότυπη κατηγορία τοῦ «ὀπορτουνιστῆ» καί «ἀναθεωρητῆ», προσπαθώντας νά σπείρει τή σύγχυση.

Ἕνα ἀπό τό πιό ἀγαπητά σ' αὐτή τήν μερίδα «ἐπιχειρήματα» εἶναι ὅτι τό Κ.Κ.Ε. (Ἐσ.) «ἀπολυτοποιεῖ» τόν εἰρηνικό δρόμο. Ὅτι δέν παίρνει ὑπ' ὄψη πώς σέ μιά χώρα ἰδιαίτερα ὅπως ἡ Ἑλλάδα, οἱ ἀντιδραστικές δυνάμεις θά ἀντισταθοῦν πιθανότατα βίαια σέ κάθε ἀπειλή ἀπώλειας τῆς ἐξουσίας τους. Ὅτι δέν προετοιμάζει ἔτσι τόν λαό καί γιά μιά ἔνοπλη ἀναμέτρηση πού, σέ μιά τέτοια περίπτωση, θά ἐπιβληθεῖ ἀπό τά πράγματα. Ὅτι ἀπομακρύνεται ἀπ' τόν Λενινισμό καί ξεπέφτει σέ μιά ὀπορτουνιστική ἀντίληψη τῆς ταξικῆς πάλης καί τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, περιορίζοντας τό κίνημα στήν αὐταπάτη τῶν δημοκρατικῶν καί μόνο διαδικασιῶν, τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ κλπ.

Σέ μιά τέτοια «ἀπολυτοποίηση» τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου, ὅπως περιγράφεται, ἡ μερίδα ἀντιπαραθέτει μιά γραμμή, πού ὅπως λέει ἀποδέχεται τόν εἰρηνικό δρόμο ἀλλά ταυτόχρονα φροντίζει ὥστε ὁ Λαός νά εἶναι ἕτοιμος καί γιά τόν μή εἰρηνικό δρόμο σέ περίπτωση πού ὁ ἀντίπαλος προσφύγει στήν πορεία τῆς πάλης, σέ βίαια μέτρα.

Τίς ἀπόψεις αὐτές τίς βρίσκουμε κατεσπαρμένες σέ πολλά κεί-

μενα τοῦ ΚΚΕ (ἐξ.). Τίς βρίσκουμε κατοχυρωμένες καί στό λεγόμενο «9ο Συνέδριο τοῦ Κ.Κ.Ε», τόσο στόν τρόπο πού γίνεται ἡ ἐκτίμηση τοῦ παρελθόντος πρίν τή δικτατορία ὅσο καί στή γραμμή πού χαράζεται γιά τό μέλλον. Τίς βρίσκουμε ἐπίσης «κωδικοποιημένες», καί μέ θεωρητικές μάλιστα ἀξιώσεις, μέ ἄφθονες ἀναφορές στόν Λένιν, καί σ' ἕνα ἄρθρο τοῦ Δ. Σαρλῆ πού πρωτοδημοσιεύτηκε στό τεῦχος 5 τοῦ «Νέου Κόσμου» τόν Μάη τοῦ 1973.

Πρίν μποῦμε στήν οὐσιαστική διερεύνηση τοῦ θέματος, πρέπει προκαταβολικά νά ὑπογραμμίσουμε πώς ἡ ἴδια ἡ θέση τοῦ προβλήματος ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚΕ (ἐξ.) γίνεται συχνά κατά ἕνα τρόπο ἀνέντιμο. Γιατί τό λεγόμενο «ΚΚΕ» χρησιμοποιεῖ ἐνσυνείδητα ψέμματα γιά νά φτειάξει ὅπως τό ἴδιο θέλει τίς ἀντίθετες πρός αὐτό ἀπόψεις καί νά τίς «καταχεραυνώσει» μετά πιό εὔκολα. Ἕνα τέτοιο χραυγαλέο ἐνσυνείδητο ψέμμα εἶναι κι ὁ ἰσχυρισμός τοῦ Σαρλῆ πώς «ὅπως βγαίνει ἀπό τά κείμενά τους, ὅταν μιλᾶνε (ἐννοεῖ τό Κ.Κ.Ε. (Ἐσ.) γιά ειρηνικές μορφές περάσματος στό σοσιαλισμό ἐννοοῦν μόνο τόν κοινοβουλευτικό δρόμο». Ὁπότε γιά τόν Σαρλῆ «ὅπερ ἔδει δεῖξαι». Ποῦ ὅμως, σέ ποιά συγκεκριμένα κείμενα στηρίζει ἕνα τέτοιο ἰσχυρισμό; Ὁ Σαρλῆς δέν παίρνει τόν κόπο νά μᾶς πληροφορήσει, γιατί ἁπλούστατα τέτοια κείμενα δέν ὑπάρχουν.

Τό θέμα πού θά μᾶς ἀπασχολήσει σχετικά μέ τόν εἰρηνικό ἤ μή εἰρηνικό δρόμο, θίγει τά πιό βασικά προβλήματα τῆς στρατηγικῆς μας καί μόνο ἐνταγμένο σ' αὐτήν εἶναι δυνατό νά βρεῖ μιά ὀρθή ἀπάντηση. Ποιά προοπτική ἀνοίγουμε γιά τό κίνημα, βραχυπρόθεσμα καί μακροπρόθεσμα μέ βάση τή σημερινή πραγματικότητα καί τίς δυνατότητές της, πῶς βλέπουμε τή διάταξη τῶν δυνάμεων καί σέ ποιές δυνάμεις στηριζόμαστε γιά μιά προώθηση τοῦ κινήματος ἱκανή ν' ἀμφισβητήσει ἀποτελεσματικά καί νά ἀνατρέψει τήν κυριαρχία τῶν μονοπωλίων καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στή χώρα μας ἀνοίγοντας τό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό; Αὐτά εἶναι τά θεμελιώδη ἐρωτήματα στά ὁποῖα ἐντάσσεται καί τό θέμα τοῦ εἰρηνικοῦ ἤ μή εἰρηνικοῦ δρόμου, σάν μιά ἄλλη μορφή τοποθέτησης τοῦ προβλήματος τῆς γενικῆς πολιτικῆς μας στρατηγικῆς.

Τί ἀκριβῶς ἐννοοῦμε μέ τόν ὅρο «εἰρηνικός δρόμος»;

Ἄς ξεκαθαρίσουμε πρίν ἀπ' ὅλα ὁρισμένα βασικά ἀφετηριακά ζητήματα. Ὅταν μιλοῦμε γιά δυνατότητα τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου (ὀρθότερα εἶναι τοῦ μή ἔνοπλου) πρός τή Δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό, ἐννοοῦμε πολύ συγκεκριμένα:

α) Ὅτι ἡ δυνατότητα αὐτή δέν ἀρνεῖται γενικά τή βία. Δέν

θέτει καθόλου σέ ἀμφισβήτηση τή γενική κι αὐταπόδεικτη ἀλήθεια πώς ἡ βία μέ τήν ἔννοια τοῦ ὑλικοῦ καταναγκασμοῦ, μέ τήν μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή της, ἀποτελεῖ τρόπο ὕπαρξης κάθε ταξικῆς ἐκμεταλλευτικῆς κοινωνίας.

Ἡ δυνατότητα αὐτή ἐκφράζει μιά κατάσταση κι ἕνα συσχετισμό δυνάμεων πού ἐπιτρέπει ὥστε ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας πρός τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό νά πραγματοποιεῖται χωρίς τήν ὑποχρεωτική προσφυγή στήν ἄσκηση ἔνοπλης βίας σάν κύριας μορφῆς πάλης.

β) Ὅτι ἡ δυνατότητα τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου δέν προϋποθέτει ἀναγκαστικά μιά συνεχῆ ὁμαλή ἀνοδική πορεία τοῦ κινήματος καί δέν ἀναιρεῖται αὐτόματα ὅταν κάπου αὐτή ἡ πορεία διακόπτεται, ὅταν ὁ ἀντίπαλος ἀντιδρᾶ βίαια. Μιά τέτοια ἀντίληψη τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου εἶναι ἀπολύτως ἐξωπραγματική, ἐφ' ὅσον στήν κοινωνική πάλη εἶναι ἀναπόφευκτες καί οἱ ὑποχωρήσεις, ὅπως εἶναι ἀναπόφευκτα καί τά πλήγματα, μεγαλύτερα ἤ μικρότερα, σέ βάρος τοῦ κινήματος πού ὅλα αὐτά μαζί διαμορφώνουν τήν γενική πορεία τῆς ἐξέλιξης πολύ διαφορετικά ἀπό κάποιον εὔκολο περίπατο πρός τήν ἐξουσία.

γ) Ὅτι συνεπῶς, ὁ εἰρηνικός δρόμος δέν εἶναι ὁ δρόμος τῶν εὔκολων περιόδων, τῆς «ὁμαλότητας», ἐνῶ ὁ μή εἰρηνικός ἔχει δῆθεν στήν «ἁρμοδιότητά» του καί μάλιστα κατ' ἀποκλειστικότητα, τίς δυσκολίες κάθε μορφῆς καί τίς ἀναμετρήσεις.

Ὅταν μιλοῦμε γιά εἰρηνικό δρόμο πρός τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό ἔχουμε ὑπ' ὄψη μιά διαδικασία σκληρῶν καί αἱματηρῶν ἴσως ἀγώνων, σέ μιά κλιμακωμένη ἀναμέτρηση ὅπου κάθε βῆμα χρειάζεται νά κατακτηθεῖ μέ τήν πάλη καί ὅπου θά εἶναι καθαρός παραλογισμός νά ὑπολογίζει κανείς σέ «καλοπροαίρετες» παραχωρήσεις τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ δυνατότητα τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου σημαίνει ὅτι, στά πλαίσια μιᾶς τέτοιας ἀντίληψης, μέ τά σημερινά δεδομένα ἐσωτερικά καί διεθνῆ, εἶναι δυνατό νά ἐπιβληθεῖ μιά πορεία, σέ ὅλες τίς φάσεις τῆς ὁποίας μέχρι καί τήν πραγματοποίηση τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, ἡ κύρια δύναμη γιά τήν κίνηση τῶν ἐξελίξεων πρός τά μπρός, γιά τήν ὑπερνίκηση τῆς ἀντίστασης τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, νά παραμένει ἡ ἑνιαία μαζική λαϊκή πάλη σ' ὅλα τά μέτωπα, χωρίς τήν προσφυγή σέ μιά γενική ἔνοπλη ἀναμέτρηση, μέ τή μορφή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου.

Ὁ εἰρηνικός δρόμος προϋποθέτει, μέ αὐτή τήν ἔννοια, τό συνδυασμό κοινοβουλευτικῆς (ὅταν ὑπάρχει κοινοβούλιο) καί ἐξωκοινοβουλευτικῆς πάλης, νόμιμων καί «παράνομων» (ὅπου καταπατιοῦνται οἱ δημοκρατικές διαδικασίες) μορφῶν ὀργάνωσης καί δράσης, μέ κύριο καθοριστικό στοιχεῖο τήν πάλη τῶν μαζῶν. Περιλαβαίνει σ' αὐτή τήν πάλη μιά ὁλόκληρη ποικιλία μορφῶν (δια-

μαρτυρίες, στάσεις έργασίας, άπεργίες, πορεῖες καί διαδηλώσεις, μέχρι καί τήν γενική πολιτική ἀπεργία). Περιλαβαίνει ἀναπόφευκτες συγκρούσεις μέ τόν κατασταλτικό μηχανισμό τοῦ ἀστικοῦ κράτους. Περιλαβαίνει τήν ὀργανωμένη δουλειά στίς ἔνοπλες δυνάμεις, γιά τήν ἐνίσχυση τῶν δημοκρατικῶν διαθέσεων σ' αὐτές, καί γιά τήν ἐξουδετέρωση στό μεγαλύτερο δυνατό βαθμό τῶν φασιστικῶν κινήσεων, κάθε ἀπειλῆς γιά δυναμική ἐπέμβαση σέ βάρος τοῦ λαϊκοῦ κινήματος καί τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν. Καί δέν εἶναι καθόλου ἔξω ἀπό τή λογική τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἡ χρησιμοποίηση καί ἔνοπλων μορφῶν πάλης, ὄχι σάν κύριων ἀλλά σάν βοηθητικῶν γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν μαζικῶν λαϊκῶν ἀγώνων καί σέ στενή σύνδεση μ' αὐτούς, σέ εἰδικές περιπτώσεις ὅταν αὐτό ἐπιβάλλεται σάν ἀνάγκη ἀπό τά πράγματα καί ὑπάρχουν οἱ σχετικές προϋποθέσεις.

Μέ αὐτήν τήν ἀντίληψη τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου, αὐτός δέν χωρίζεται ἀπό τόν μή εἰρηνικό μέ σινικά τείχη. Σέ μιά ἑνιαία ἐπαναστατική ἀντίληψη τῆς ταξικῆς πάλης, οἱ δύο αὐτές μορφές εἶναι δυνατό νά συναντῶνται, νά συμπλέκονται καί νά ἀλληλοσυμπληρώνονται. Μέ τήν προσθήκη, βέβαια, πώς ἡ ἔνοπλη μορφή, ὅταν μάλιστα γίνεται κύρια μορφή πάλης θέτει τό πρόβλημα «ποιός — ποιόν» κατά ἕνα πολύ πιό ἀπόλυτο ἀπό ὁποιαδήποτε ἄλλη μορφή τρόπο, περιορίζει πολύ περισσότερο τά περιθώρια ἐλιγμῶν καί συμβιβασμῶν, τίς δυνατότητες ἐπέμβασης ἄλλων παραγόντων, ἐκτός ἀπό τούς καθαρά στρατιωτικούς, στήν ἔκβαση τῆς ἀναμέτρησης. Καί ἀκριβῶς γι' αὐτό ἡ προσφυγή στήν ἔνοπλη μορφή, στήν ἀναμέτρηση δηλαδή μέ τήν ἔνοπλη δύναμη, εἴτε γιά ἐπίθεση εἴτε γιά ἄμυνα στήν πορεία τῆς ταξικῆς πάλης ἀπαιτεῖ ἐξαιρετικά μεγάλη περίσκεψη. Δέν ἀποτελεῖ κυρίως θέμα «ἠθικοῦ δικαιώματος» ἑνός Λαοῦ πού καταπιέζεται (αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο), ἀλλά συγκεκριμένων δυνατοτήτων πού πρέπει σωστά νά ζυγίζονται καί νά ἐντάσσονται σέ μιά ὀρθή, βραχυπρόθεσμα καί μακροπρόθεσμα ἐσωτερικά καί διεθνῶς, ἐκτίμηση τῆς κατάστασης.

Ἡ ἀντιπαράθεση λοιπόν τοῦ μή εἰρηνικοῦ δρόμου σάν «ἐπαναστατικοῦ» πρός τόν εἰρηνικό σάν «συμβιβαστικό» δέν ἔχει ἀπολύτως κανένα ἀντίκρυσμα πρός τήν πραγματικότητα. Ὅσοι τήν κάνουν ἀνοιχτά ἤ καλυμμένα μέ τίς πονηρές λ.χ. ἐκφράσεις πώς δέν χρειάζεται «ἀπολυτοποίηση» τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου, γιατί ὑπάρχει πάντα ἡ πιθανότητα βίαιης ἀντίδρασης τοῦ ἀντίπαλου (ὁπότε δῆθεν δέν μένει ἄλλος δρόμος ἀπό τήν ἔνοπλη πάλη), δείχνουν ἁπλούστατα πώς ὅταν μιλοῦν γιά δυνατότητα (μή «ἀπολυτοποιημένη») τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἤ καταλαβαίνουν αὐτή τήν δυνατότητα ὀππορτουνιστικά σάν δυνατότητα ἀποκλεισμοῦ τῆς βίας γενικά καί καλοπροαίρετης ὑποχώρησης τῶν κυρίαρχων τάξεων, ἤ ἁπλῶς δη-

μαγωγοῦν πρός τίς μάζες μιλῶντας γιά δυνατότητα εἰρηνικῆς δημοκρατικῆς ἐξέλιξης τήν ὁποία οὐσιαστικά δέν πιστεύουν.

Ποιές συνθῆκες γέννησαν τήν ἀντιπαράθεση τοῦ εἰρηνικοῦ πρός τόν μή εἰρηνικό δρόμο;

Ἀπό ποῦ προῆλθε λοιπόν καί σέ ποιές καταστάσεις ἀντιστοιχοῦσε ἡ ἀντιπαράθεση τῶν δύο δρόμων πού εἶχε γίνει κάποτε ἕνα ἀπό τά βασικά διαχωριστικά ὅρια ἀνάμεσα σέ μιά ἐπαναστατική καί σέ μιά ὀππορτουνιστική ἀντίληψη τῆς ταξικῆς πάλης καί τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης;

Τό ὅτι εἶχε γίνει κάποτε ἀλλά ὅτι δέν ἀποτελεῖ καί σήμερα τέτοιο ὅριο, ἀνταποκρίνεται σέ μιά ἐξώφθαλμη σύγχρονη πραγματικότητα. Σέ καμιά λ.χ. χώρα τῆς Δυτ. Εὐρώπης, ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος (τά Κ.Κ. καί ὄχι οἱ διάφορες «ἀριστερίστικες» ὁμαδοῦλες) δέν προβάλλει σήμερα μιά τέτοια ἀντιπαράθεση ἀνάμεσα στούς δύο δρόμους γιά νά ὁριοθετήσει τίς βαθειές διαφορές της πρός τά διάφορα ὀππορτουνιστικά καί ρεφορμιστικά ρεύματα. Αὐτό ἀναφέρεται ὄχι μόνο στά κόμματα τῶν χωρῶν τῆς ἀστικῆς δημοκρατίας ἀλλά καί χωρῶν ὅπως τῆς Ἱσπανίας τοῦ Φράνκο.

Ἡ ἀντιπαράθεση αὐτή ἀνάγεται σέ μιά συγκεκριμένη ἱστορική περίοδο, ὅταν ἡ ἀντίληψη τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου συνδεόταν, σχεδόν μονοσήμαντα, μέ μιά γενικώτερη «ὑπερταξική» κατανόηση τοῦ ἀστικοῦ κράτους ἀπό τήν πλευρά τῆς Β' Διεθνοῦς, μέ μιά κατεύθυνση περιορισμοῦ καί ὑποταγῆς τοῦ κινήματος στά πλαίσια ἑνός καθαρά κοινοβουλευτικοῦ πολιτικοῦ παιχνιδιοῦ, μέ μιά ὀππορτουνιστική κατανόηση τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης μέσω βαθμιαίων ποσοτικῶν ἀλλαγῶν πού θά ὁδηγοῦσαν δῆθεν τελικά, χωρίς νά ἐντάσσονται σέ μιά σκληρή πάλη γιά τήν ἐξουσία, στήν ἀλλαγή τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος. Καί ταυτόχρονα, ἡ ἀντιπαράθεση αὐτή ἔγινε σέ μιά ἐποχή — καί σέ ὁρισμένες μάλιστα χῶρες, μέ ἰδιαίτερη ὀξύτητα — ὅπου δέν ὑπῆρχαν ἀντικειμενικά, ἤ ὑπῆρχαν ἐξαιρετικά μικρές, δυνατότητες ἀποφυγῆς τῆς ἔνοπλης ἀναμέτρησης, στό δρόμο ἀνάπτυξης τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Στίς συνθῆκες ἐκεῖνες ὁ προσανατολισμός κατά κύριο λόγο πρός τόν εἰρηνικό δρόμο δέν ἀνταποκρινόταν στήν ἀντικειμενική κατάσταση, δέσμευε τό κίνημα, τό ἔσπρωχνε σέ μιά ὀππορτουνιστική συνθηκόλογη τακτική. Ἡ ἀντιπαράθεση ἔτσι τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης πρός τήν τέτοια ἀντίληψη τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἐξέφραζε τότε ἀκριβῶς τήν ἀντιπαράθεση τῆς ἐπαναστατικῆς πρός τήν ὀππορτουνιστική κατεύθυνση στό ἐργατικό κίνημα.

Μιά όποιαδήποτε μηχανική μεταφορά έκείνων τών συνθηκών, τής προβληματικής καί τών θεωρητικών γενικεύσεων πού άντιστοιχοϋσαν σ' αύτές, σέ μιά έποχή σάν τήν σημερινή, άποτελεΐ σοβαρό λάθος. Σήμερα βέβαια στήν έπεξεργασία καί τήν συγκεκριμένη έφαρμογή τής τακτικής τοϋ κινήματος σέ κάθε καπιταλιστική χώρα (στά πλαίσια τής γενικής άντίληψης τοϋ είρηνικοϋ δρόμου) είναι πολύ πιθανό νά σημειώνονται λάθη, παρεκκλίσεις καί άδυναμίες μεγαλύτερης ή μικρότερης έκτασης καί σημασίας. Έδώ περιλαβαίνονται οί έλλείψεις στήν ίδεολογική, πολιτική καί όργανωτική έτοιμότητα τών μαζών γιά μιά σκληρή πάλη, οί παραδιάσεις σ' αύτούς τούς τομεΐς τής έπαναστατικής άντίληψης τοϋ είρηνικοϋ δρόμου. Ή πάλη ένάντια σέ τέτοια φαινόμενα δέν γίνεται σέ κανένα κόμμα σήμερα άπό τίς θέσεις τής ούσιαστικής άρνησης τοϋ είρηνικοϋ δρόμου, μέ τήν τεχνητή δσο καί άνεδαφική άναβίωση τής άντιπαράθεσης τών δύο δρόμων, δπως αύτή γινόταν σέ μιά παλιότερη περίοδο. Γίνεται μέ τήν άναίρεση καί τήν καταπολέμηση τών διαστρεβλώσεων τοϋ είρηνικοϋ δρόμου πρός τήν μιά ή τήν άλλη κατεύθυνση, στά πλαίσια μιάς σταθερής έπαναστατικής στρατηγικής πού έχει τή δική της έσωτερική λογική καί συνέπεια καί δέν ζητάει νά κάθεται ταυτόχρονα «σέ δύο καρέκλες», στό δνομα κάποιας «έπαναστατικοφάνειας» ή στείρας τσιτατολογίας.

Σέ ποιές σημερινές προϋποθέσεις στηρίζεται ή δυνατότητα τοϋ είρηνικοϋ δρόμου;

Ή έποχή μας, σέ διάκριση άπό μιά παλιότερη περίοδο στήν όποία άναφερθήκαμε, σημαδεύεται άπό όρισμένα πολύ μεγάλης σημασίας γεγονότα:

α) Άπό έναν εύνοϊκά άλλαγμένο καί συνεχώς μεταβαλλόμενο παγκόσμιο συσχετισμό δυνάμεων. Άπό τό δτι δηλαδή ό ίμπεριαλισμός δχι μόνο έχει πιά χάσει τήν παγκόσμια κυριαρχία, άλλά καί παλεύει άπεγνωσμένα νά συγκρατήσει θέσεις καί νά έπιδιώσει μπροστά στίς συνεχώς άνερχόμενες δυνάμεις τής δημοκρατίας, τής έθνικής άνεξαρτησίας καί τοϋ σοσιαλισμοϋ σ' δλο τόν κόσμο. Ίσχυρό στήριγμα σ' αύτές τίς δυνάμεις, μέ τεράστιο οίκονομικό καί στρατιωτικό δυναμικό, άποτελοϋν οί χώρες τής σοσιαλιστικής κοινότητας, πού άποθαρρύνουν τά σχέδια καί τίς άπόπειρες πολεμικών περιπετειών καί στρατιωτικών έπεμβάσεων τοϋ ίμπεριαλισμοϋ καί ίδιαίτερα τών ΗΠΑ στά διάφορα σημεΐα τής γής.

β) Άπό τήν μεγάλη έπιστημονικοτεχνική έπανάσταση, μέ τίς έκτεταμένες κοινωνικές της συνέπειες, άνάμεσα στίς όποΐες ση-

μειώνουμε τήν γρήγορη άνοδο τοῦ γενικοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου τῶν ἐργαζομένων μαζῶν σάν ἕναν ἄλλο καί πιό ἀναγκαῖο παράγοντα γιά τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη.

γ) Ἀπό τή γρήγορη διάδοση τῶν δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν ἰδεῶν σ' ὅλο τόν κόσμο, πράγμα πού συνδέεται ὀργανικά μέ τούς προηγουμένους δύο παράγοντες καί πού πῆρε γιγάντια δύναμη μετά τήν συντριβή καί τήν παγκόσμια καταδίκη τοῦ φασισμοῦ καί τῆς ἰδεολογίας του, στά χρόνια τοῦ Β' Παγκοσμίου ἀντιφασιστικοῦ πολέμου.

Σ' αὐτόν τόν ἀλλαγμένο κόσμο πού σκέφτεται πιά καί ἀντιδρᾶ πολύ διαφορετικά καί ὅπου τά πολυάριθμα κινήματα κατά τῆς καταπίεσης κάθε μορφῆς σ' ὅλες τίς χῶρες ἔχουν πάρει γιγάντιες διαστάσεις καί ἔχουν πολιτογραφηθεῖ σάν τρόπος ζωῆς στίς καπιταλιστικές χῶρες, μέσα σ' ἕνα γενικό κλῖμα ἀμφισβήτησης τοῦ συστήματος καί τῶν «ἀξιῶν» του, τό σύστημα αὐτό τῶν καπιταλιστικῶν σχέσεων καί τῆς ἰμπεριαλιστικῆς κυριαρχίας προσπαθεῖ νά προσαρμόσει ὑποχρεωτικά καί ὅσο μπορεῖ τά μέσα καί τίς μεθόδους τῆς ἐπιβολῆς του. Σημειώνουμε ὁρισμένα βασικά χαρακτηριστικά αὐτῶν τῶν μεθόδων:

α) Ἡ διαμόρφωση ἑνός πολιτικοῦ συστήματος «πειθαρχημένης ἐλευθερίας», ὅπου συνυπάρχουν δύο ἀντιφατικά στοιχεῖα: Ἀπό τή μιά, ὁ τυπικός σεβασμός τῆς ἀρχῆς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας, τῆς ἀρχῆς δηλαδή ὅτι πηγή κάθε ἐξουσίας εἶναι ὁ Λαός, ἡ ἀναγνώριση τῶν πολιτικῶν καί ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, ὁ πολυκομματισμός, τό κοινοβούλιο, ἡ ἀντιπολίτευση, ὁ δημόσιος διάλογος, ὅλες οἱ τυπικές ἀρχές τοῦ ἀστικοῦ φιλελευθερισμοῦ καί ἀπό τήν ἄλλη, μιά συγκεντρωτική ἐκτελεστική ἐξουσία, περιχαρακωμένη μ' ἕνα ὁλόκληρο σύστημα θεσμῶν, νόμων, ὑπερεξουσιῶν καί εἰδικῶν ὑπηρεσιῶν, ἀπό τόν ἄμεσο καί γνήσιο λαϊκό ἔλεγχο, ἀπό τήν οὐσιαστική λαϊκή συμμετοχή ἤ καί παρέμβαση στά πραγματικά κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων.

β) Ἡ ὀργάνωση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καί τῶν σωμάτων ἀσφαλείας μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά μποροῦν νά παίζουν ἀποτελεσματικά τό ρόλο τῆς ἀνάσχεσης τοῦ λαϊκοῦ κινήματος σέ ὅλη τήν πορεία τῶν ἐξελίξεων καί ἰδιαίτερα σέ στιγμές ἀποφασιστικῶν, κρίσιμων κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ἀναμετρήσεων. Ἐδῶ ὑπάγεται ὁ ἐξοπλισμός μέ μέσα μεγάλης καταστροφικῆς δύναμης, ἡ προσεκτική ἐπιλογή τῶν ἀξιωματικῶν, ἡ εἰδική ἐκπαίδευση μέ τήν ταυτόχρονη συστηματική «πλύση ἐγκεφάλων» καί ἐπί πλέον, ἡ δημιουργία καί συντήρηση εἰδικῶν μονάδων προσεκτικά ἐπιλεγμένων, σχετικά ὀλιγαρίθμων ἀλλά ἐξοπλισμένων μέ τέτοια μέσα καί διαρθρωμένων ἔτσι ὥστε νά ἀποκτοῦν μεγάλο εἰδικό βάρος στό σύνολο τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς χώρας.

γ) Ἡ ὑπερδιόγκωση τῶν μέσων ἰδεολογικῆς ὑποταγῆς καί ἀποπροσανατολισμοῦ τῶν μαζῶν ὥστε νά ἐξασφαλίζεται μιά ὁρισμένη ἀπόλυτα ἀναγκαία λαϊκή συναίνεση ἤ ἔστω καί πολιτική ἀδιαφορία.

Αὐτά εἶναι τά βασικά χαρακτηριστικά τοῦ πολιτικοῦ συστήματος πού ἀντιστοιχεῖ στόν ἀνεπτυγμένο κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό στήν ἐποχή μας. Πρός ἕνα τέτοιο σύστημα τείνει συνεχῶς ὁ σύγχρονος καπιταλισμός μέ ὅλες τίς μεγάλες παραλλαγές ἀπό χώρα σέ χώρα, στήν προσπάθειά του νά διατηρεῖ τήν κοινωνική πειθαρχία, τήν ἰσορροπία δυνάμεων μέ τήν ἐξασφάλιση τῆς κυριαρχίας του ἀλλά ταυτόχρονα καί τή λειτουργία τοῦ συστήματος καί τῶν ἐσωτερικῶν του κινήτρων.

Τό πολιτικό αὐτό σύστημα, στή βάση τῶν ὀξύτατων κοινωνικῶν ἀντιθέσεων ἀποκαλύπτει βαθειές ἀντιφάσεις. Ἀποδείχνεται τελικά ἀνίκανο (ὅπως φάνηκε καί μέ τήν ἀποσύνθεση τοῦ ντεγκωλισμοῦ στήν Γαλλία) νά ἀναχόψει τήν πορεία συνένωσης τῶν δυνάμεων εὐρύτατων κοινωνικῶν στρωμάτων κατά τῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων, νά ἐμποδίσει τήν μετάθεση τῆς πάλης ὅλο καί πιό οὐσιαστικά στό ἔδαφος τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν, νά σταματήσει τήν ἀνάδειξη τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ Λαοῦ σέ ὅλο καί πιό ἀποφασιστικό παράγοντα στίς ἐξελίξεις.

Στό ἔδαφος αὐτό, ὁ σύγχρονος καπιταλισμός, παρ' ὅλα τά μέσα ἰδεολογικοῦ ἐπηρεασμοῦ τῶν μαζῶν ἀλλά καί ἐκφοβισμοῦ καί ἐκβιασμῶν κάθε μορφῆς πού διαθέτει, μειονεκτεῖ ὅλο καί πιό πολύ μή μπορώντας νά δίνει ἀπαντήσεις στά πελώρια προβλήματα τῶν σύγχρονων ἀνεπτυγμένων καπιταλιστικῶν κοινωνιῶν. Τά δέ μέσα βίαιης καταστολῆς, καί ὅταν ἀκόμα εἶναι δυνατό νά λειτουργήσουν «ὁμαλά» σ' ἕνα τέτοιο κλῖμα, δέν μποροῦν παρά προσωρινά νά δίνουν κάποια ἀναστολή σέ μιά τέτοια ἐξέλιξη. Κι' αὐτό γιατί στίς σύγχρονες συνθῆκες, εἶναι ἀνίκανα νά ἐξασφαλίσουν κατά ἕνα μονιμώτερο τρόπο τήν κοινωνική πειθαρχία καί τήν ταυτόχρονη λειτουργία τοῦ συστήματος καί τῶν κινήτρων του ἐνῶ ἀπό τήν ἄλλη μεριά συσσωρεύουν καινούργια ἐκρηκτικά στοιχεῖα πού ἐπιτείνουν μακροπρόθεσμα τήν αστάθεια τῆς μονοπωλιακῆς ἐξουσίας.

Στό ἔδαφος αὐτό πού ἔχει ὑποχρεωθεῖ ἱστορικά νά παλέψει ὁ σύγχρονος καπιταλισμός, συγκεντρώνονται βαθμιαῖα δυνάμεις πού ὅλο καί πιό πολύ, αὐτός βρίσκεται σέ ἀδυναμία νά ἀντιμετωπίσει, παρ' ὅλη τήν ἱκανότητα προσαρμογῆς καί ἑλιγμῶν πού διαθέτει. Δημιουργοῦνται οἱ ἀντικειμενικές προϋποθέσεις γιά εὐρύτατη συσπείρωση δυνάμεων κατά τῆς μονοπωλιακῆς κυριαρχίας καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Ὁ ἄξονας στόν ὁποῖο οἱ δυνάμεις αὐτές συγκεντρώνονται, εἶναι ἡ οὐσιαστική λειτουργία, ἡ ἀνάπτυξη καί τό βάθαιμα τῆς δημο-

κρατίας, ἡ πραγματική ἐφαρμογή τῆς ἀρχῆς τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας μέ όλο καί βαθύτερο πολιτικό καί κοινωνικό νόημα.

Μέ κοινό αἴτημα τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς, διαμορφώνεται κατά τῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἡ βάση γιά εὐρύτατες συμμαχίες πολιτικῶν καί κοινωνικῶν δυνάμεων. Ἡ πραγματοποίηση στή ζωή τέτοιων συμμαχιῶν συνδέεται μέ τήν ἀνάπτυξη τῆς πάλης γιά δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις ποιοτικοῦ - διαρθρωτικοῦ χαρακτήρα, πού προχωροῦν μέχρι τήν ἴδια τή δομή καί τά στηρίγματα τῆς ἐξουσίας.

Στήν ἐποχή μας, μέ βάση τήν πάλη γιά διαρθρωτικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, ἐνταγμένες στόν τελικό στόχο τῆς ἀνατροπῆς τῆς ἐξουσίας τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας, εἶναι δυνατό νά φανταστοῦμε τό ποιοτικό ἅλμα στήν κοινωνική ἐξέλιξη, τήν ἐπανάσταση δηλαδή, ὄχι μόνο μέ τή μορφή τῆς στιγμιαίας ἔκρηξης. Εἶναι δυνατό νά τό φανταστοῦμε κλιμακωμένο σέ χρόνο, σέ μιά ὁλόκληρη περίοδο διαδοχικῶν βαθμίδων καί σταθμῶν πρός τόν τελικό στόχο, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἡ ἐξουσία θά διαμφισβητεῖται βῆμα πρός βῆμα ἀπό τίς ἀντιιμπεριαλιστικές ἀντιμονοπωλιακές δυνάμεις, πού θά ἔχουν σέ ὅλη αὐτή τή διαδικασία μία μόνιμη φροντίδα —μέ βάση τήν ὀργάνωση, τήν ἑτοιμότητα καί τήν ἐπαγρύπνηση τῶν μαζῶν, τή λαϊκή ἑνότητα καί μιά εὐρεία πολιτική συμμαχιῶν— γιά τήν ἐξασφάλιση τοῦ ἀναγκαίου συσχετισμοῦ δυνάμεων, τῶν ὅρων γιά τήν ἀποθάρρυνση καί τήν ἀντιμετώπιση κάθε ἀπόπειρας βίαιης ἀνακοπῆς αὐτῆς τῆς ἐξέλιξης.

Ἡ πάλη γιά τήν δημοκρατία στρέφεται ἀντικειμενικά κατά τοῦ συστήματος τῆς κρατικομονοπωλιακῆς κυριαρχίας. Ἡ λογική ἀνάπτυξης αὐτῆς τῆς πάλης καταλήγει στή συνειδητή ἀμφισβήτηση τοῦ συστήματος σάν συνόλου, ἐνῶ ταυτόχρονα ἡ πραγματοποίηση τῶν διαρθρωτικῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων ἀφαιρεῖ βασικά στηρίγματα τῆς ἐξουσίας τῶν μονοπωλίων. Ἔτσι ἡ πάλη γιά βαθειές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, μέ βάση τήν μέγιστη δυνατή συσπείρωση δυνάμεων, τήν πραγματοποίηση εὐρύτατων συμμαχιῶν σκοπεύει ἤδη, μέσα στό σύστημα, στήν κατάκτηση θέσεων - προσβάσεων πρός τήν ἐξουσία, ἐνῶ ταυτόχρονα μέσα σ' αὐτήν τήν πάλη ὡριμάζουν οἱ ὑποκειμενικές προϋποθέσεις, σφυρηλατοῦνται καί ὀργανώνονται οἱ δυνάμεις πού θά σηκώσουν τό βάρος τόσο τῆς ἀποθάρρυνσης καί ἀποτελεσματικῆς ἀνατροπῆς κάθε ἀντεπίθεσης τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, ὅσο καί τῆς τελικῆς ἐπαναστατικῆς μεταβολῆς.

Στή σημερινή Ἰταλία λ.χ. ὅπου ἡ ἐξουσία ἀνήκει βέβαια στήν μονοπωλιακή ἀστική τάξη, οἱ ἀντιμονοπωλιακές δημοκρατικές δυνάμεις ἔχουν πετύχει ἤδη σημαντικές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις διαρθρωτικοῦ χαρακτῆρα, ἔχουν κατακτήσει μέσα στό σύστη-

μα θέσεις έξουσίας, έχουν δημιουργήσει μέ ένα πελώριο καί ρωμαλέο κίνημα μαζών, μιά πολύ έπισφαλή γιά τό καθεστώς ίσορροπία, μιά είκόνα πολύ διαφορετική άπό τό πολιτικό συγκεντρωτικό σύστημα πού θά ήθελε ή μονοπωλιακή άστική τάξη, όπως τό περιγράψαμε πιό πάνω.

Ή πραγματικότητα λοιπόν σέ όλο τόν κόσμο δείχνει τίς νέες δυνατότητες πού έχουν καταχτηθεί καί πού έπιβάλλουν μιά πολύ διαφορετική άντίληψη τής έπαναστατικής διαδικασίας άπ' αύτήν πού είχε πρίν άπό 4—5 δεκαετίες τό παγκόσμιο κίνημα. Μέ σημαία τήν πάλη γιά τή δημοκρατική όμαλότητα, γιά τήν άνάπτυξη τής δημοκρατίας, γιά βαθειές δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις μέ βάση τήν ένότητα τού Λαού καί εύρύτατες δημοκρατικές συμμαχίες, μέ σημαία δηλαδή τήν έπιβολή αύτού πού όνομάζεται είρηνικός δρόμος, μέ τή σύγχρονη έννοια, γιά τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό, δημιουργείται ή μοναδική στήν πράξη ρεαλιστική δυνατότητα σήμερα γιά τό έπαναστατικό κίνημα στίς χώρες τού κρατικομονοπωλιακού καπιταλισμού, νά φτάσει στούς τελικούς του σκοπούς. Δημιουργείται ό εύνοϊκότερος δυνατός συσχετισμός δυνάμεων, σέ κάθε τέτοια χώρα, σέ βάρος τών μονοπωλίων καί τού ίμπεριαλισμού, πού υποχρεώνονται νά παλαίψουν σέ ένα έδαφος πού τούς είναι ξένο καί έχθρικό, στό έδαφος τών δημοκρατικών έλευθεριών καί τής όρμητικής είσόδου εύρύτατων λαϊκών μαζών στό πολιτικό προσκήνιο.

Τίποτε δέν μπορεί νά κατανοηθεί σωστά άπό τή σύγχρονη πολιτική πραγματικότητα τών καπιταλιστικών χωρών, άν γίνει άφαίρεση άπ' αύτό τό στοιχείο πού έκφράζει τή θανάσιμη άγωνία τού καπιταλισμού, σέ μιά έποχή όπου ή όλο καί πιό συνειδητή θέληση καί πάλη τών μαζών γιά έλευθερία καί δημοκρατία γίνεται άκατανίκητη, χειροπιαστή καί συγκεκριμένη ύλική δύναμη, ίκανή νά περιορίζει καί νά ύπονομεύει τήν ίσχύ τής μονοπωλιακής κυριαρχίας στή γενική κατεύθυνση γιά έπαναστατικές κοινωνικές μεταβολές.

Αύτό λοιπόν πού όνομάζεται είρηνικός δρόμος είναι άκριβώς ό προσανατολισμός τού κινήματος σ' αύτή τήν προοπτική σ' αύτή τή γενική στρατηγική.

Ποιά ή πραγματική άντίληψη τού λεγόμενου «Κ.Κ.Ε.» γιά τήν πολιτική μας προοπτική

'Αναφέραμε ήδη πώς όταν τό λεγόμενο «ΚΚΕ» μιλάει γιά «άπολυτοποίηση» τού είρηνικού δρόμου (δηλαδή γιά «άπολυτοποίηση» όλης τής παραπάνω γενικής στρατηγικής) μπορεί νά έννοεί

δύο πράγματα: Ἡ καταλαβαίνει τό δρόμο αὐτό ὀππορτουνιστικά, σάν δρόμο γενικά μή βίας, ἤ δέν τόν πιστεύει καθόλου καί ἐξαπατᾶ ἁπλῶς τίς μάζες.

Αὐτή ἡ διαπίστωση ὅμως τώρα πιά δέν ἀρκεῖ. Γεννιέται τό ἐρώτημα: Σέ ποιά προοπτική εἶναι προσανατολισμένο στήν πραγματικότητα τό λεγόμενο «ΚΚΕ»; Ἄς δοῦμε πῶς ἔχει τό πρόβλημα, μέ βάση συγκεκριμένα στοιχεῖα:

Ἡ μερίδα τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» ἀρνεῖται τή δυνατότητα πραγματοποίησης, μέσα στό σύστημα, διαρθρωτικῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, κατάκτησης θέσεων πού νά ἀπωθοῦν καί νά περιορίζουν τήν ἐξουσία τῆς μονοπωλιακῆς ἀστικῆς τάξης, ὅλη τήν ἀντίληψη τῶν διαδοχικῶν βαθμίδων καί σταθμῶν γιά τό ποιοτικό ἅλμα, γιά τήν ἀνατροπή τῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, γιά τό ἄνοιγμα τοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό. Αὐτή τήν ἀντίληψη τήν καταδικάζουν ἀπερίφραστα καί κατηγορηματικά ἀπό πολύ παλιότερα σάν «ρεφορμισμό» (βλέπε ἀρθρογραφία στόν «ΝΕΟ ΚΟΣΜΟ» ἀπό τό 1965 καί μετά). Γύρω ἀπ' αὐτό τό πρόβλημα διεξάχθηκε ὀξεῖα πάλη στήν Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ στά χρόνια πού προηγήθηκαν ἀπ' τή δικτατορία καί ἡ διαφωνία στό σημεῖο αὐτό ὑπῆρξε μία ἀπό τίς κύριες στά προβλήματα τῆς πολιτικῆς στρατηγικῆς.

Μέ βάση αὐτή τήν ἀντίληψή της, ἡ μερίδα τοῦ «ΚΚΕ», τίς διάφορες κατακτήσεις τοῦ κινήματος τίς βλέπει μόνο ἀπό τήν πλευρά τῆς προετοιμασίας τοῦ ὑποκειμενικοῦ παράγοντα, δηλαδή τῶν μαζῶν, γιά τήν τελική ἀναμέτρηση, πού θά ἔχει ἔτσι ὁπωσδήποτε τό χαρακτήρα τῆς ἔκρηξης, τῆς μιᾶς ἀποφασιστικῆς μετωπικῆς σύγκρουσης, ἔνοπλης ἤ ὄχι. Γι' αὐτό καί ἡ μερίδα αὐτή οὐσιαστικά ἀδιαφορεῖ γιά τίς κατακτήσεις αὐτές καθ' ἑαυτές, ἐνδιαφέρεται κυρίως γιά τήν πάλη πού ἀναπτύσσεται μέ στόχο αὐτές τίς κατακτήσεις.*

Τά συνθήματά της, μέ βάση αὐτή τήν ἀντίληψη, ἔχουν χαρακτήρα αἰτημάτων ζύμωσης, γιά νά «ξεσκεπάζουν» καί μόνο τίς

---

* Ἄς σημειωθεῖ πώς καί ἐδῶ, ὅπως καί σέ πολλά ἄλλα θέματα, ἡ γραμμή τῆς μερίδας τοῦ «ΚΚΕ» θυμίζει ἀπόλυτα τίς ἀντίστοιχες θέσεις τῶν διαφόρων ἄλλων ἀριστεριστικων ὁμάδων. Νά λ.χ. τί γράφει σέ ἀνακοίνωσή της ἡ «Ὀργάνωση Μαρξιστῶν - Λενινιστῶν Ἑλλάδας» μετά τίς ἐκλογές: «Ἀπέναντι στήν κατάσταση αὐτή (ἐννοεῖ τήν κατάσταση μετά τίς ἐκλογές καί τήν ἐπιτυχία τοῦ Καραμανλῆ) οἱ ἐργαζόμενοι, ἡ νεολαία καί ὅλος ὁ λαός δέν ἔχουν ν' ἀντιτάξουν παρά τήν καθημερινή τους πάλη γιά οἰκονομικές καί κοινωνικές κατακτήσεις γιά δημοκρατικές ἐλευθερίες καί βαθύτερες ἀλλαγές. Ἡ πάλη αὐτή θά φέρνει ὅλο καί περισσότερο ἀντιμέτωπες τίς λαϊκές μάζες μέ τήν ἀντιλαϊκή πολιτική τῆς δεξιᾶς, μέ τήν κυριαρχία τῆς ὀλιγαρχίας καί τῆς ξενοκρατίας. Αὐτός εἶναι ὁ δρόμος πού διανοίγεται στή νέα φάση τῆς πολιτικῆς κατάστασης πού μπῆκε ἡ χώρα».

άλλες πολιτικές δυνάμεις γιά άρνηση ή ασυνέπεια, ώστε νά κερδίζει πολιτικά ή 'Αριστερά. Δέν σκοπεύουν καθόλου στήν συνεργασία μέ άλλες δυνάμεις, δέν έχουν καθόλου στόχο τήν αναζήτηση τών κοινών σημείων μέ άλλες δυνάμεις γιά ισότιμες συμμαχίες καί συνεργασίες, γιά τήν πραγματοποίηση ενός συνόλου δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων.

"Ολα αυτά τό λεγόμενο «ΚΚΕ» τά θεωρεί απώλεια τής πολιτικής φυσιογνωμίας τοῦ κόμματος, παραίτηση από τόν ηγετικό ρόλο τής εργατικής τάξης, μετατροπή τοῦ κόμματος σέ ουρά τής αστικής τάξης κλπ.

Αυτά όλα φαίνονται πολύ καθαρά στά ανεδαφικά γιά τό 1965—1967 συνθήματα τής νομιμοποίησης τοῦ ΚΚΕ καί τής εξόδου από τό ΝΑΤΟ πού επέβαλαν τότε τά σημερινά στελέχη τής μερίδας αυτής γιά νά ξεσκεπάζεται ή κυβέρνηση Παπανδρέου καί οί άλλες αστικές πολιτικές δυνάμεις μπροστά στίς μάζες. Φαίνονται στήν άγρια πολεμική σέ βάρος όσων διαφωνούσαν τότε μέ αυτή τήν πολιτική καί πρόβαλλαν τό αίτημα νά αλλάξει ή στάση τοῦ κόμματος στό θέμα τής εκτίμησης τής Ε.Κ., ή αντίληψη γενικά πού ισοπέδωνε καί εξίσωνε μέ τή δεξιά όλες τίς αστικές πολιτικές δυνάμεις. Φαίνονται καί πρόσφατα στίς αποφάσεις τοῦ «9ου Συνεδρίου τοῦ ΚΚΕ» πού όχι μόνο επικύρωσε τή γραμμή Κολιγιάννη στά θέματα αυτά, αλλά καί προχώρησε ακόμα πιό πολύ σ' αυτή τήν κατεύθυνση. Φαίνονται από τίς αντιλήψεις «τί μπρόκολα τί λάχανα» τοῦ Φλωράκη τό 1973, από τίς διαπιστώσεις του τήν επαύριο τής 24.7.74 ότι ή μεταβολή αποτελεί νατοϊκή λύση κι' ότι ουσιαστικά δέν άλλαξε τίποτε, από τίς επίμονες προσπάθειες τών ηγετών τής μερίδας τοῦ «ΚΚΕ» νά επιβάλουν στά πλαίσια τής «Ενωμένης 'Αριστεράς» τήν αντίληψη ότι, πέρα από τήν 'Αριστερά, δέν υπάρχουν άλλες δυνάμεις δημοκρατικές, από τήν εξίσωση όλων τών αστικών πολιτικών δυνάμεων μέ τήν δεξιά, από τόν Γρ. Φαράκο καί από τούς λοιπούς επιτελείς τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» σ' όλη τή διάρκεια τής εκλογικής μάχης. Φαίνεται τέλος καί σέ ένα «περισπούδαστο» άρθρο τοῦ ίδιου πάλι Δ. Σαρλή στό τεῦχος Ι τής δικής τους «Κομμουνιστικής 'Επιθεώρησης» όπου καταβάλλεται αρκετή προσπάθεια γιά ν' αποδειχτεί πώς τά δημοκρατικά μέτρα σέ καπιταλιστικές χώρες όπως ή δική μας καί οί χώρες τής Δυτ. Ευρώπης, δέν αλλάζουν τό γεγονός πώς «τό πολιτικό καθεστώς τών χωρών αυτών δέν είναι τίποτε άλλο παρά σύγχρονη δημοκρατία τών μονοπωλίων» καί όπου αυτός αρκεῖται καί μόνο σ' αυτή τή διαπίστωση, παραβλέποντας τό κύριο. πού είναι ή επίδραση τέτοιων δημοκρατικών κατακτήσεων στό συσχετισμό τών δυνάμεων. Στό ίδιο αυτό άρθρο μάλιστα ό Δ. Σαρλής, αντί νά ομολογήσει μέ ειλικρίνεια πώς δέν θέλει ουσιαστικά τήν ισότιμη δημοκρατική συ-

νεργασία, προσποιεῖται πώς ἀγανάκτησε ἀπό τόν ὅρο «ἐθνική δημοκρατική ἀντιδικτατορική ἑνότητα» πού χρησιμοποιεῖ τό ΚΚΕ (Ἐσ.) καί στόν ὁποῖο διαβλέπει προσπάθεια ὑποταγῆς στά... μονοπώλια! Δέν δυσκολεύεται λοιπόν νά κάνει καί πάλι μιά σύντομη παραχάραξη τῶν κειμένων καί νά ἀποδώσει στό ΚΚΕ (Ἐσ.) τήν ἄποψη πώς ὁ Καραμανλῆς θέλει δῆθεν τήν «ἀληθινή δημοκρατία» (ποῦ, σέ ποιό κείμενο τά εἶδε αὐτά; Ἄλλο δεῖγμα ἐδῶ πλήρους ἀνευθυνότητας καί ἔλλειψης εὐθύνης ἀπέναντι στούς ἴδιους τούς ὀπαδούς τους) καί νά προχωρήσει μέ τόν τρόπο αὐτό, διά μέσου τῆς ἀπάτης δηλαδή, στήν ἔμμεση ἀπόρριψη τῆς «ἐθνικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας», στήν ἀπόρριψη δηλαδή τῆς πολιτικῆς πού ἀντιστοιχεῖ σ' αὐτό τόν ὅρο μέ τή μοναδική ἐξήγηση πώς τά μονοπώλια κι ὁ κ. Καραμανλῆς δέν θέλουν οὔτε τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία οὔτε τή δημοκρατία.** Ἀλλά, μέ τή λογική αὐτή, γιατί λ.χ. τό Κ.Κ. τῆς Γαλλίας συνεργάσθηκε σέ κυβέρνηση ἐθνικῆς ἑνότητας μέ τόν Ντέ Γκώλ καί τούς ἄλλους ἐκπροσώπους τοῦ μεγάλου μονοπωλιακοῦ κεφαλαίου στά 1945—1947, σέ μιά στιγμή κρίσιμη γιά τή Γαλλία, ὅπως εἶναι ἄλλωστε καί ἡ σημερινή γιά τήν Ἑλλάδα; Γιατί ἔκανε τό ἴδιο τό Ἰταλικό Κόμμα τήν ἴδια περίοδο; Ὁ Σαρλῆς νομίζει πώς ἔκαναν λάθος; Καί δέν ἀντιλαμβάνεται πώς μέ τόν τρόπο αὐτό ἀποκαλύπτει ἁπλῶς μιά πολιτική νοοτροπία πού ἔχει μείνει στήν προβληματική τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰώνα μας, ὅταν πραγματικά στίς τότε συνθῆκες καί μέ τόν τότε συσχετισμό δυνάμεων ἡ «ἐθνική ἑνότητα» καί ἡ συμμετοχή σοσιαλιστῶν σέ ἀστικές κυβερνήσεις (ὁ περίφημος «μιλερανισμός») δέν ἦταν τίποτε ἄλλο καί δέν μποροῦσε νά εἶναι παρά μόνο οὐσιαστική ὑποταγή στήν πανίσχυρη τότε ἀστική τάξη πού ἔπαιζε μέ τούς διάφορους Μιλλεράν ὅπως ἡ γάτα μέ τόν ποντικό; Καί δέν τοῦ λέει τίποτε τό ὅτι σήμερα, ἀντίθετα, ἡ ἀστική τάξη πολεμάει λυσσασμένα παντοῦ τήν πολιτική τῆς ἐθνικῆς ἑνότητας, τίς κυβερνήσεις μέ συμμετοχή ἤ ὑποστήριξη κομμουνιστῶν, γιατί διαβλέπει σ' αὐτό ἕναν θανάσιμο κίνδυνο; Ἔτσι λοιπόν ἀντιλαμβάνεται ὁ Δ. Σαρλῆς τήν «ταξική σκοπιά» ἐξέτασης τῶν προβλημάτων;

Ἔπειτα λοιπόν ἀπ' ὅλα αὐτά, τίθεται τό ἐρώτημα: Ἄν ἀπό τήν ἔννοια τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἀφαιρέσουμε τήν προοπτική τῶν βαθειῶν διαρθρωτικῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων, τῆς λαϊκῆς ἑνότητας καί τῶν εὐρύτατων ἰσότιμων συμμαχιῶν, τί μένει ἄλλο ἀπό τό νά γίνεται αὐτός ὁ δρόμος μιά σκιώδης μόνο δυνατότητα,

** Τό ὡραῖο εἶναι πώς «κατά σύμπτωση» γιά «μύθο τῆς ἐθνικοενωτικῆς γραμμῆς» μιλάει καί ἡ ἀνακοίνωση τῆς «Ὀργάνωσης τῶν Μαρξιστῶν - Λενινιστῶν Ἑλλάδας» πού ἀναφέραμε πιό πάνω.

μιά εὐχή, στηριγμένη μάλιστα ὑποχρεωτικά ὄχι τόσο στίς δυνάμεις τοῦ λαοῦ μας πού μέ τόν τρόπο αὐτόν δεσμεύονται, ὅσο σέ κάποια «εὐκαιρία», ἤ σέ κάποια ἀπ' ἔξω εὐνοϊκή συγκυρία;

Νά γιατί ἡ μερίδα τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» δέν ἔχει οὐσιαστικά μετακινηθεῖ οὔτε κατά ἕνα βῆμα ἀπό τήν παλιά ἀντίληψη πού, μέ τούς ἴδιους συλλογισμούς ἀλλά σέ ἐντελῶς ἄλλες συνθῆκες, θεωροῦσε τόν ειρηνικό δρόμο σάν σπάνια ἐξαίρεση καί βάσιζε τή στρατηγική της στήν ἔνοπλη ἀναμέτρηση. Τά περί «μή ἀπολυτοποίησης τοῦ ειρηνικοῦ δρόμου» εἶναι τό εὐγενικό καμουφλάζ αὐτῆς τῆς ἀντίληψης πού δυσκολεύεται βέβαια νά τήν πεῖ κανείς καθαρά καί ειλικρινά στόν σημερινό ἑλληνικό Λαό.

Ἄς προστεθεῖ ὅμως ἐδῶ πώς, στή σημερινή ἐποχή, ὅταν ὁ σεβασμός τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ Λαοῦ γίνεται αἴτημα μέ ἀκατανίκητη δύναμη, ἡ πολιτική τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» πού ἀρνεῖται οὐσιαστικά τίς μονιμώτερες καί ἰσότιμες συμμαχίες καί ζητάει νά τοῦ ἀναγνωρίζεται τό δικαίωμα κηδεμόνευσης τοῦ Λαοῦ στό ὄνομα κάποιου θεόπεμπτου «ἡγετικοῦ ρόλου», ἀπογυμνώνει ἀπό κάθε λογική πιθανότητα ἐπιτυχίας καί αὐτό πού δῆθεν ἐπιδιώκει, τήν ἑτοιμότητα δηλαδή γιά κάποια ἔνοπλη ἀναμέτρηση. Γιατί ἁπλούστατα, μέ τήν ἀντίληψη καί τήν πρακτική μιᾶς φανατισμένης καί ἀποσπασμένης ἀπό εὐρεῖες συμμαχίες αἵρεσης, ὁ διατυμπανιζόμενος μή ειρηνικός δρόμος ἐκφυλίζεται σέ κάτι πού δέν διαφέρει ἀπό τυχοδιωκτικό πραξικόπημα.

Ὁ ρόλος τῆς στρατοκρατίας σήμερα καί ἡ θέση αὐτοῦ τοῦ προβλήματος στή διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς μας στρατηγικῆς

Στά πλαίσια τοῦ πολιτικοῦ συστήματος πρός τό ὁποῖο τείνει ὁ σύγχρονος καπιταλισμός, ὅπως τό περιγράψαμε πιό πάνω, ξεγωρίζουν κι ἀποσπῶνται ἀπό κάθε δημοκρατικό δημόσιο ἔλεγχο βασικοί μηχανισμοί ἐπιβολῆς καί κέντρα ἐξουσίας, ὅπως οἱ διάφορες ὑπηρεσίες πληροφοριῶν, οἱ ἔνοπλες δυνάμεις κλπ. Τά κέντρα αὐτά, μέσω τῶν πολιτικοστρατιωτικῶν συνασπισμῶν (ὅπως τό ΝΑΤΟ) ἤ καί ἄλλων ειδικῶν συνδέσεων, γίνονται στήν πράξη τμήματα, μέ μιά μεγαλύτερη ἤ μικρότερη αὐτοτέλεια, ἑνός γιγαντιαίου συστήματος διεθνοῦς ἰμπεριαλιστικῆς ἐπιβολῆς πού ἔχει κέντρο του τίς ΗΠΑ. Ἀπ' αὐτά ἀκριβῶς τά κέντρα πηγάζουν τά τόσο ὅμοια μεταξύ τους ἀντεπαναστατικά πραξικοπήματα τῆς ἐποχῆς μας, πού στόχο τους ἔχουν συνήθως τήν ἐπιβολή στρατιωτικῶν δικτατοριῶν.

Ποιές εἶναι οἱ δυνάμεις πού μποροῦν ἀποτελεσματικά ν' ἀντι-

μετωπίσουν αὐτή τήν ἀπειλή; Μήπως ἡ στρατηγική τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ὅπως τήν περιγράψαμε πιό πάνω, καταντάει ἀνεδαφική μπροστά σέ τέτοιους κινδύνους; Ἄς δοῦμε πιό προσεκτικά αὐτό τό ζήτημα καί συγκεκριμένα τό ζήτημα τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων πού τελικά ἀποτελοῦν τόν «σιδερένιο βραχίονα» κάθε δικτατορικῆς ἀπόπειρας:

Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις κάθε χώρας, ὅσο κι' ἄν ἐλέγχονται ἀπό τούς μηχανισμούς τῆς φασιστικῆς ἐκτροπῆς καί τά διεθνῆ ἰμπεριαλιστικά κέντρα, δέν εἶναι στήν ἐποχή μας οὔτε καί μποροῦν νά γίνουν ἕνα εἶδος ξένου στρατοῦ κατοχῆς. Ἡ χρησιμοποίησή τους σάν μέσου βίαιης καταστολῆς καί κατάργησης, μέ τήν μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, ἔχει σέ κάθε περίπτωση, συγκεκριμένα ὅρια πού σέ τελευταία ἀνάλυση ἀντανακλοῦν τό συσχετισμό τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν δυνάμεων στή χώρα. Τά ὅρια αὐτά ἐκφράζονται μέ τήν ἱκανότητα διατήρησης τῆς πειθαρχίας στό στράτευμα, χωρίς ὑπολογίσιμες ἀντιδράσεις, στή διάρκεια μιᾶς τέτοιας ἐπιχείρησης καταστολῆς. Ἐκφράζονται ἐπίσης καί μέ τή δυνατότητα νά στηριχθεῖ ἤ ὄχι ἕνα τέτοιο στρατιωτικό πραξικόπημα στή συναίνεση, στήν ἀνοχή ἤ στήν παθητική ὑποταγή ἑνός σημαντικοῦ μέρους τοῦ πληθυσμοῦ, σέ ἕνα γενικώτερο κλίμα σύγχυσης, ἀποπροσανατολισμοῦ καί πτώσης τῆς αἰσιοδοξίας καί τῆς μαχητικῆς ἱκανότητας τῶν μαζῶν. Μέ δυσμενεῖς αὐτούς τούς παράγοντες πού βρίσκονται σ' ἀλληλεπίδραση, ἕνα πραξικόπημα κινδυνεύει νά καταλήξει σέ πραγματική συμφορά γιά τίς δυνάμεις πού θά τό ὀργάνωναν.

Σημειώνουμε πιό ἀναλυτικά ὁρισμένους ἀπ' τούς παράγοντες πού ὅταν συνυπάρχουν εὐνοοῦν ἰδιαίτερα ἕνα στρατιωτικό πραξικόπημα:

α) Μιά παρατεταμένη ἀναταραχή κι ἀβεβαιότητα μέ οἰκονομικά καί πολιτικά αἴτια, στή διάρκεια τῆς ὁποίας ἡ ὀξύτητα τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν ἔχει ὁδηγήσει σέ βαθύ διχασμό τίς λαϊκές μάζες.

β) Ἡ πτώση τοῦ κύρους τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καί τῶν κοινοβουλευτικῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν.

γ) Ἡ ἔλλειψη μέσα στό Λαό τῆς αἴσθησης μιᾶς σαφοῦς ρεαλιστικῆς δημοκρατικῆς προοπτικῆς, σέ περιόδους ὀξυμένης κοινωνικῆς σύγκρουσης, τό χαμηλό ἐπίπεδο ὀργάνωσης καί μαχητικότητας τῶν μαζῶν.

Σέ τέτοιες συνθῆκες, τά στρατιωτικά πραξικοπήματα παρουσιάζονται σάν διέξοδος ἀπό ἕνα ἀδιέξοδο, κερδίζοντας ἕνα ὁρισμένο περιθώριο ἀδράνειας καί ἀκινησίας τῶν μαζῶν, ἐνῶ ταυτόχρονα δίνουν τήν δυνατότητα στίς ἄρχουσες τάξεις νά καταφέρουν βαριά πλήγματα στό λαϊκό κίνημα, νά ἀνασυντάξουν τίς δυνάμεις τους,

στήν κατεύθυνση τῆς διαμόρφωσης ἑνός νέου πολιτικοῦ πλαισίου, μιᾶς νέας ἰσορροπίας, ἱκανῆς νά ἐξασφαλίσει τήν «ὁμαλή» συνέχιση τῆς λειτουργίας τοῦ συστήματος.

Ὥστε λοιπόν οἱ πιθανότητες γιά πραξικοπήματα μέ στόχο τήν κατάργηση τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν δέν συνδέονται κυρίως μέ τίς ὑποκειμενικές διαθέσεις, μέ τίς ἀντιδημοκρατικές παραδόσεις κλπ. τῆς ἄρχουσας τάξης ὅπως φαίνεται νά πιστεύουν οἱ συντάκτες τῶν κειμένων τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ». Ἡ μονοπωλιακή ἀστική τάξη τείνει νομοτελειακά στό πραξικόπημα καί στήν κατάργηση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, ὅταν κινδυνεύει ἡ ἐξουσία της. Τό ἄν ὅμως τελικά θά προσανατολιστεῖ πρακτικά καί θά προχωρήσει σέ μιά τέτοια ἀπόπειρα καί ἄν θά τήν πετύχει εἶναι πρόβλημα συγκεκριμένου συσχετισμοῦ δυνάμεων, συγκεκριμένων δυνατοτήτων καί προϋποθέσεων. Στήν Ἑλλάδα λ.χ. τό στρατιωτικό πραξικόπημα δέν ἐπιχειρήθηκε τό καλοκαίρι τοῦ 1965, ὅταν ὑπῆρχε ἡ πελώρια ἐκείνη ἔξαρση καί ἡ κινητικότητα στίς μάζες, παρά τήν ὀξεῖα ἀναμέτρηση πού διεξήχθηκε τότε. Ἐπιχειρήθηκε σέ πολύ διαφορετικές συνθῆκες, ὅταν τό μαζικό λαϊκό κίνημα γιά πολιτικά αἰτήματα περνοῦσε σοβαρή κάμψη καί ὅταν ταυτόχρονα ἐπικρατοῦσε ἕνας γενικώτερος ἀποπροσανατολισμός, ἀβεβαιότητα καί ἀνησυχία. Στή Χιλή, ἐπίσης, οἱ ἀντιδραστικές δυνάμεις δέν ἀποπειράθηκαν τή βίαιη παρεμπόδιση τοῦ σχηματισμοῦ τῆς κυβέρνησης τῆς Λαϊκῆς ἑνότητας στά τέλη τοῦ 1970, μέσα στό τότε πολιτικό κλῖμα καί τή γενικώτερη ψυχολογία στίς μάζες. Προχώρησαν ὅμως τό Σεπτέμβρη τοῦ 1973, ὅταν εἶχε προηγηθεῖ μιά περίοδος ἄγριας οἰκονομικῆς ἐπίθεσης κατά τῆς κυβέρνησης τῆς Λαϊκῆς ἑνότητας, ὅταν εἶχε διαταραχθεῖ ἡ ἑνότητα τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, μέσα σ' ἕνα γενικώτερο κλῖμα ἀβεβαιότητας καί συστηματικῆς ὑπονόμευσης τοῦ κύρους τῆς ἐξουσίας.

Αὐτά τά πολύ γενικά ὁδηγοῦν ὡστόσο μέ ἀρκετή σιγουριά στήν κατανόηση τῶν βασικῶν προϋποθέσεων γιά τήν πετυχημένη ἀντιμετώπιση κάθε βίαιης ἀπόπειρας ἀπό τήν πλευρά τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων. Σημειώνουμε ὁρισμένες ἀπό τίς πιό βασικές.

α) Ἡ ἑνότητα τοῦ Λαοῦ μέσα ἀπ' ὅλες τίς πολιτικές διαφορές κι' ἀνταγωνισμούς, πάνω στόν ἄξονα τῆς κοινῆς ἀντιμετώπισης κάθε ἐπιβουλῆς κατά τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν ἀπό τήν πλευρά τῶν ντόπιων καί τῶν ξένων κέντρων φασιστικῶν συνωμοσιῶν.

β) Ἡ ζωντανή καθημερινή ὀργανική ἐπαφή καί σύμφυση τῆς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας μέ τό εὐρύ μαζικό λαϊκό κίνημα. Ἡ ἀνάπτυξη τῶν μαζικῶν ἀγώνων σ' ὅλους τούς τομεῖς, μέ κοινό στόχο τή μονοπωλιακή ὀλιγαρχία καί τόν ἰμπεριαλισμό καί μέ τήν ταυτόχρονη συνεχῆ φροντίδα σφυρηλάτησης ἀγωνιστικῶν δεσμῶν ἀνάμεσα σ' ὅλα τά τμήματα τοῦ ἐργαζόμενου Λαοῦ, διαμόρφωσης

μιᾶς γενικώτερης συμπαράταξης τῶν προοδευτικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων. Ἡ ὀργάνωση τοῦ Λαοῦ, ἡ συνεχής προσπάθεια γιά τήν ἀνάπτυξη καί τήν ἰσχυροποίηση τῶν λαϊκῶν ἐπαγγελματικῶν καί ἄλλων ὀργανώσεων.

γ) Ἡ ἀποκατάσταση μέσα στήν ζωή στενῶν δεσμῶν ἀνάμεσα στό στρατό καί στό Λαό, ἡ βαθμιαία διαμόρφωση μιᾶς ἀντίστοιχης παράδοσης τέτοιων δεσμῶν τόσο στίς ἔνοπλες δυνάμεις ὅσο καί στίς λαϊκές μάζες.

δ) Ἡ συνεχής ἐπεξεργασία θετικῶν λύσεων, ἡ πάλη γιά τήν πραγματοποίηση ἑνός προγράμματος δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων πού νά ἀνοίγουν μιά ρεαλιστική δημοκρατική προοπτική στίς ἐξελίξεις, ἀπέναντι σ' ὅλες τίς προσπάθειες δημιουργίας τεχνητῶν ἀδιεξόδων.

ε) Ἡ προσπάθεια γιά νά μήν ἐκφυλίζεται ἡ πολιτική πάλη σέ μιά καταρράκωση τοῦ κοινοβουλευτικοῦ δημοκρατικοῦ συστήματος στή συνείδηση τῶν μαζῶν, γιά νά μήν ἐξαφανίζονται μέσα σ' αὐτήν τήν πάλη ὁρισμένοι γενικοί κοινοί ἄξονες ἀνάμεσα στίς πολιτικές κοινοβουλευτικές δυνάμεις γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν καί τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Αὐτές οἱ προϋποθέσεις βρίσκονται ἀπόλυτα μέσα στή στρατηγική τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου, ὅπως τήν περιγράψαμε σέ προηγούμενο κεφάλαιο. Δημιουργοῦν τόν εὐνοϊκώτερο δυνατό συσχετισμό δυνάμεων σέ ὅλες τίς φάσεις τῶν ἐξελίξεων, τίς πιό πρόσφορες δυνατότητες γιά κοινή δράση τοῦ Λαοῦ μ' ἕνα τουλάχιστον μέρος τοῦ στρατοῦ γιά τήν ἀντιμετώπιση κάθε ἀντιδημοκρατικῆς ἐπιβουλῆς. Καθιστοῦν, ἔτσι, ἤ χωρίς νόημα τίς κατηγορίες περί «ἀπολυτοποίησης» τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἤ δίνουν σ' αὐτές τίς κατηγορίες ἕναν ἄλλο χαρακτήρα, μιά κατεύθυνση πού θεωρεῖ οὐσιαστικά ἀναπόφευκτη τήν ἔνοπλη σύγκρουση καί μέσω τῶν δημοκρατικῶν συνθημάτων ἀποβλέπει στήν προετοιμασία καί μόνο τῶν ὑποκειμενικῶν προϋποθέσεων γιά μιά τέτοια τελική ἀναμέτρηση.

Τό πρόβλημα πῶς θά διαμορφώνεται μόνιμα, σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κοινωνικῆς καί πολιτικῆς πάλης, μιά κατάσταση πού θά ἐξασφαλίζει στό μέγιστο βαθμό τήν ἀνατροπή τῶν προσπαθειῶν γιά βίαιες ἀντιδημοκρατικές λύσεις, εἶναι πρόβλημα ὄχι μόνο οὔτε τόσο ὀργανωτικό - τεχνικό, ὅσο εἶναι πολιτικό. Ἡ ἑφτάχρονη πάλη πού διεξήγαγε ὁ Λαός μας κατά τῆς στρατοκρατικῆς δικτατορίας καί ἡ τελική κατάρρευση τοῦ τυραννικοῦ καθεστῶτος, ἔδειξαν πόσο εἶναι ἀνεδαφική ἡ ἄποψη πώς μόλις ὁ ἐχθρός καταφύγει στήν ἔνοπλη βία, δέν ὑπάρχει δῆθεν ἄλλος δρόμος ἀπό τήν ἔνοπλη ἀντιπαράθεση. Μιά τέτοια ἀντίληψη καταλήγει, ἀναπόφευκτα ἡ στόν τυχοδιωκτισμό ἤ στήν γενική ἀπογοήτευση ὅταν δέν ὑπάρχουν οἱ ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιά ἔνοπλη ἀναμέτρηση.

Ἡ στρατοκρατική δικτατορία, ἀντιμετωπίζοντας τήν καθολική ἀντίθεση τοῦ Λαοῦ, τήν εὐρύτατη παθητική κι' ἐνεργητική του ἀντίσταση, ἔφτασε σέ ἀδιέξοδο στήν προσπάθειά της νά διαμορφώσει ἕνα μονιμώτερο καθεστώς, νά διατηρήσει τήν κοινωνική πειθαρχία μέ τήν ταυτόχρονη «ὁμαλή» λειτουργία τοῦ συστήματος. Καί ὅταν προχώρησε σέ τερατώδη ἐγκλήματα, ὅπως τοῦ Πολυτεχνείου, καί σέ ἀνοιχτή ἐθνική προδοσία, ὅπως τό πραξικόπημα στήν Κύπρο, ἡ κρίση τοῦ δικτατορικοῦ καθεσῶτος βάθυνε τόσο ὥστε τελικά ὑποχρεώθηκε νά φύγει μέσα σ' ἕνα κλῖμα γενικῆς ἔντονης λαϊκῆς ἀγανάκτησης καί συμπτωμάτων ἀνυπακοῆς στίς ἔνοπλες δυνάμεις.

Ἡ ἀντιδικτατορική πάλη μέσα ἀπ' ὅλα τά μεγάλα προβλήματα πού παρουσίασε, πρόσφερε μιά πολύτιμη ἐμπειρία, ἐπιβεβαιώνοντας ἀπόλυτα τήν προβληματική στήν ὁποία στηρίζεται ἡ στρατηγική τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου.

Οἱ σημερινές πολιτικές μας ἐπιλογές στά πλαίσια τῆς γενικῆς μας στρατηγικῆς

Ἡ στρατηγική μας τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου δέν ἔχει εὐκαιριακό χαρακτήρα. Δέν καθορίζεται ἀποκλειστικά ἀπό τόν παράγοντα τοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων, ὅπως αὐτός ἐμφανίζεται στατικά σήμερα. Ἡ στρατηγική μας αὐτή, στηριζόμενη στό σεβασμό τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ Λαοῦ πού ἐλεύθερα θά διαμορφώνεται καί θά ἐκφράζεται, προδιαγράφει ἀπό τώρα μιά καθορισμένη ἀντίληψη γιά τόν τρόπο λύσης τῶν προβλημάτων σ' ὅλη τήν πορεία μας στό μέλλον, ἀλλά καί δίνει ἕνα βασικό γνώρισμα τοῦ ἑλληνικοῦ δρόμου πρός τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

Μέ βάση αὐτή τή διαπίστωση οἱ τρέχουσες ἐπιλογές μας σ' ὅλους τούς τομεῖς μποροῦν σωστά νά ἐκτιμηθοῦν καί νά διερευνηθοῦν ὄχι μόνο μέ ἄμεσα βραχυπρόθεσμα κριτήρια, ἀλλά στά πλαίσια κυρίως μιᾶς εὐρύτερης προοπτικῆς στήν ὁποία ὑπεισέρχονται καί οἱ ἐσωτερικοί καί οἱ διεθνεῖς παράγοντες.

Ἡ διεθνής κατάσταση ἐπιφυλάσσει μεγάλες, ἱστορικῆς σημασίας ἀλλαγές. Ὁ καπιταλιστικός κόσμος ἔχει μπεῖ σέ μιά περίοδο συνεχῶς αὐξανόμενων οἰκονομικῶν δυσκολιῶν πού ἐξελίσσονται σέ μιά οἰκονομική κρίση μέ καταστροφικές διαστάσεις. Πρόκειται γιά τήν ἐκδήλωση μιᾶς βαθύτερης καί μονιμώτερης διαρθρωτικῆς κρίσης τοῦ συστήματος, σέ μιά ἱστορική φάση ὅπου ἡ διαίρεση σέ κυρίαρχες καί ὑποταγμένες χῶρες ὁδηγεῖ σέ ἐκτεταμένες καί συνεχῶς ὀξυνόμενες συγκρούσεις. Ταυτόχρονα, ἡ πάλη τῶν Λαῶν γιά τήν εἰρήνη, γιά τήν καταδίκη τῶν στρατιωτικῶν ἐπεμβάσεων, ἡ

πάλη γιά τήν διεθνῆ ὕφεση καί συνεργασία διαμορφώνει βαθμιαῖα ἕνα νέο διεθνές κλῖμα εὐνοϊκό γιά τήν ἀνάδειξη τῶν Λαῶν σέ οὐσιαστικούς ρυθμιστές τῶν τυχῶν τους.

Στήν Εὐρώπη εἰδικώτερα ἔχουμε μιά κατάσταση ὅπου ὅλο καί πιό ἔντονα ἐκδηλώνονται οἱ βαθειές ἀντιθέσεις πού συγκλονίζουν τόν ἰμπεριαλισμό. Ἡ δημιουργία μιᾶς Εὐρώπης ἀπαλλαγμένης ἀπό τήν κηδεμονία τῶν ΗΠΑ γίνεται ὁ ἄξονας στόν ὁποῖο συγκλίνουν μεγάλες δυνάμεις ἀπό τίς πιό διαφορετικές κατευθύνσεις. Ἡ πάλη γιά μιά Εὐρώπη δημοκρατική, ἀντιμονοπωλιακή, ἀνεξάρτητη ἀποτελεῖ τόν κοινό ἄξονα πού συσπειρώνει ὅλα τά τμήματα τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος τῆς Δυτ. Εὐρώπης. Μιά ἀπό τίς βασικώτερες διεθνεῖς πλευρές τοῦ κινήματός μας στήν Ἑλλάδα εἶναι αὐτή πού τό ἐντάσσει ἀντικειμενικά σ' αὐτή τήν γενική προσπάθεια, πού ἐπιβάλλει τή στενή συνεργασία του καί τό συντονισμό του μέ τή γενική πορεία καί στρατηγική τοῦ δυτικοευρωπαϊκοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος.

Ἐσωτερικά, διανύουμε μιά περίοδο πού θ' ἀποδειχθεῖ κρίσιμη γιά τή γενική πορεία τῆς χώρας σ' ἕνα μακρόχρονο διάστημα. Ξεκινᾶμε γιά μιά νέα φάση ἔχοντας μέσα στό Λαό τήν πολύτιμη παράδοση τῆς κοινῆς δοκιμασίας καί τῆς κοινῆς πάλης κατά τῆς δικτατορίας. Στή θέση τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, τῶν προκαταλήψεων καί τῶν παθῶν πού διαιροῦσαν τόν Λαό καί σάν κατάρα σημάδεψαν τήν 17ετία πού ἀκολούθησε τόν ἐμφύλιο πόλεμο, διαμορφώνεται μιά καινούργια ἐθνική δημοκρατική συνείδηση.

Τίποτε σ' αὐτό τό γενικό κλῖμα δέν παρέμεινε στά προδικτατορικά πλαίσια. Καί θά εἶναι λάθος νά στηρίζουμε τή σημερινή πολιτική μας σκέψη σέ προδικτατορικά δεδομένα. Θά εἶναι λάθος νά ταυτίζουμε μηχανικά τούς σημερινούς πολιτικούς ὀργανισμούς, κάνοντας καί μόνο ἀντιστοιχίες μέ κοινωνικές δυνάμεις πού ἐκπροσωποῦν καί παραβλέποντας τό διαφορετικό ἔδαφος στό ὁποῖο εἶναι τώρα ὑποχρεωμένοι νά δροῦν. Θά εἶναι λάθος νά μή βλέπει κανείς τίς οἰκονομικές καί κοινωνικές ἀλλαγές πού μεσολάβησαν τά τελευταῖα ἑφτάμισυ χρόνια καθώς καί τό γεγονός ὅτι μιά ἄλλη γενιά προχώρησε πιά στό προσκήνιο.

Σ' αὐτή τήν ἀλλαγμένη κατάσταση, πολλά ἀπ' αὐτά πού φαίνονταν ἀδύνατα ἤ ἀντηχοῦσαν παράξενα πρίν ἀπό τό 1967, ὑπάρχουν οἱ ὅροι νά πραγματοποιηθοῦν σήμερα, ἀνοίγοντας μιά ἄλλη δημοκρατική πορεία γιά τό ἔθνος. Ὑπάρχουν οἱ ὅροι νά διατηρηθεῖ καί νά ἐνισχυθεῖ ἡ λαϊκή ἑνότητα πάνω ἀπ' ὅλες τίς πολιτικές διαφορές, πρᾶγμα πού θά δίνει σ' αὐτές τίς διαφορές μιά ἄλλη διάσταση, μιά ἄλλη κατεύθυνση ἀπ' αὐτήν πού διαιροῦσε σέ «ἐθνικόφρονες» καί μή. Βασικός στόχος εἶναι νά μήν ἀπομονωθεῖ μέ λαθεμένες ἐνέργειες ἡ Ἀριστερά, νά μή συρθεῖ μιά βαθειά δια-

χωριστική γραμμή ἀνάμεσα σέ δυνάμεις πού ἱστορικά, ἀντικειμενικά, πρέπει νά βαδίσουν ἑνωμένες καί πρέπει νά βρεθοῦν ἑνωμένες στή φάση πού ἀνοίγεται τώρα μπροστά μας.

Μόνο μέσα σέ μιά εὐρύτατη πολιτική συμμαχιῶν καί δημοκρατικῶν συνεργασιῶν στηριγμένη στό βάθρο τῆς λαϊκῆς ἑνότητας, θά διαμορφώνουμε τή συσπείρωση τῶν ἀντιϊμπεριαλιστικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων καί ὄχι ἀντιπαραθέτοντας μέ ἀνεδαφικά συνθήματα αὐτές τίς δυνάμεις σέ μιά εὐρύτερη δημοκρατική ἑνότητα.

Στά οἰκονομικά, πολιτικά, κοινωνικά, ἐθνικά προβλήματα πού ἀντιμετωπίζει ὁ Λαός καί ἡ χώρα θά δοκιμασθεῖ τελικά ὅλη αὐτή ἡ πολιτική. Στό βαθμό πού ἡ Ἀριστερά κατορθώσει νά χειρίζεται μέ αἴσθημα εὐθύνης, μελετημένα κι' ἐπιστημονικά, αὐτά τά προβλήματα, ὀργανώνοντας καί καθοδηγώντας ἀνάλογα τήν πάλη τῶν μαζῶν σ' ὅλα τά μέτωπα, στόν ἴδιο βαθμό θά ἀναδείχνεται σέ μιά πραγματικά πανεθνική δύναμη. Δέν θά κατορθώσουμε νά προσεγγίσουμε τίς εὐρύτερες μάζες, ν' ἀποκαταστήσουμε ἀνάμεσά τους κατά ἕναν μονιμώτερο τρόπο ἕνα κλῖμα γενικώτερης δημοκρατικῆς ἀνοχῆς καί διαλόγου, ἀλλά καί νά ἐξασφαλίσουμε μιά συνεχῆ βελτίωση καί κατοχύρωση τῶν πολιτικῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, ἀπομονώνοντας ταυτόχρονα τίς ἀντιδημοκρατικές δυνάμεις, ἐάν ἀρχίσουμε πάλι νά χειρωνακτοῦμε, ρίχνοντας μόνο ὑπερεπαναστατικά συνθήματα χωρίς νά εἴμαστε σέ θέση σέ κάθε στιγμή νά ἔχουμε μιά γενικώτερη ἐπιστημονική καί σύνθετη ἐποπτεία τῶν ἐξελίξεων καί τῆς δυναμικῆς τους.

Μόνο μέ μιά τέτοια ἀντίληψη τῶν καθηκόντων μας θά μπορέσουμε νά ἀνοίξουμε μιά ἐλπιδοφόρα προοπτική στό ἀνανεωτικό κίνημα τῆς Ἀριστερᾶς. Ἡ διάσπαση τῆς Ἀριστερᾶς τό 1968 κρίνεται σήμερα ἀπό πολλούς μόνο ἀπό τήν ἀρνητική της πλευρά. Καί αὐτό ἀντανακλᾶ μιά πραγματικότητα στήν ὁποία ὁ βαθμός τῆς ἔμπνευσης, σ' ἕναν εὐρύτερο χῶρο, γιά τό δρόμο τῆς ἀνανέωσης πού ἀνοίγουμε, εἶναι ἀκόμα πολύ χαμηλός. Ὁ Λαός καί ἡ Νεολαία ζητᾶν νά δοῦν σέ μᾶς τούς σκαπανεῖς στήν πράξη μιᾶς κατεύθυνσης γιά τήν ἀνάπτυξη μιᾶς νέας κομματικῆς κουλτούρας, μιᾶς νέας ἐπιστημονικῆς, ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς ἀντίληψης, στηριγμένης γερά στήν ἑλληνική πραγματικότητα. Περιμένει νά δεῖ στίς ἐπεξεργασίες μας καί στή συγκεχριμένη μας πρακτική τό κατά πόσο τά συμπεράσματα πού βγαίνουν ἀπό τήν προηγούμενη πορεία τοῦ κινήματος ἀντιστοιχοῦν στήν ἀπαίτηση γιά ἕνα κόμμα δημοκρατικό, αὐτόνομο, πατριωτικό καί διεθνιστικό, γιά ἕνα κόμμα πού δέν διδάσκει μόνο ἀλλά καί διδάσκεται ἀπό τίς μάζες, ἀνοιχτό πάντα στά καινούργια μηνύματα τῆς ζωῆς, ἱκανό νά δρᾶ ὀργανωμένα καί νά δένεται καθημερινά μέ τό Λαό καί τά προβλήματά του.

Σ' αὐτά ὅλα πρέπει νά ἀπαντήσουμε στήν πράξη. Καί τότε θ' ἀποδειχθεῖ ποῦ βρίσκεται τό ἕνα καί μοναδικό κομμουνιστικό κόμμα, πόσο ὁ δρόμος γιά τήν ἑνότητα τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν συνδέεται ὀργανικά, ἀδιάσπαστα μέ τήν ἀνανεωτική μας πορεία, μέ τήν ἐλπιδοφόρα πολιτική μας στρατηγική.

[«Θούριος», 29.11.1974]

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΟΤΗΤΑ Ή ΤΟΝ ΚΑΤΑΚΕΡΜΑΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ;

Ὁ ἡγετικός πυρήνας τῆς ὁμάδας Φλωράκη, μέ μιά συνέντευξη τοῦ Ν. Καλούδη στό «Ριζασπάστη» τῆς 7.1.1975, ἀνέπτυξε τή θέση του στό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τῆς Ἀριστερᾶς. Σ' αὐτήν προσπάθησε ν' ἀπαντήσει σέ δύο ζητήματα:

α) Στό τί χαρακτήρα ἔχουν οἱ διαφορές ἀνάμεσα στό Κ.Κ.Ε. (ἐσ.) καί στήν ὁμάδα πού αὐτοαποκαλεῖται «ΚΚΕ».

β) Στό ἄν ὑπάρχει πρόβλημα ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν καί στό πῶς αὐτή θά πραγματοποιηθεῖ σέ σχέση καί μέ τό πρόβλημα τῆς ἑνότητας στή δράση ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς.

Καί στά δύο αὐτά θέματα εἶναι ἀναγκαῖος ἕνας δημόσιος διάλογος, μπροστά στούς κομμουνιστές καί σ' ὅλο τόν ἐργαζόμενο λαό. Ἄς δοῦμε λοιπόν πῶς ἔχουν τά πράγματα:

Οἱ τρεῖς βασικές ἑνότητες τῶν διαφορῶν

Στήν πιό γενική τους διατύπωση, οἱ διαφορές ἀνάμεσα στό ΚΚΕ (ἐσ.) καί στό λεγόμενο «ΚΚΕ» μποροῦν νά συνοψισθοῦν σέ τρεῖς βασικές ἑνότητες:

Α') Διαφορές στήν πολιτική γραμμή, στήν ἀντίληψη τῆς πορείας πρός τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό στήν Ἑλλάδα. Συγκεκριμένα, διαφορές σχετικά μέ τό ποιά εἶναι τά βασικά στοιχεῖα μιᾶς πραγματικά ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς στίς συγκεκριμένες συνθῆκες τῆς χώρας μας καί τῆς ἐποχῆς μας.

Β') Διαφορές στήν ἀντίληψη τοῦ μαρξιστικοῦ - λενινιστικοῦ Κόμματος καί τῶν χαρακτηριστικῶν του. Συγκεκριμένα, διαφορές σχετικά μέ τό ρόλο καί τή θέση τοῦ μαρξιστικοῦ - λενινιστικοῦ Κόμματος στή σύγχρονη κοινωνία, μέ τή στάση του ἀπέναντι στήν ἐργατική τάξη καί σ' ὅλες τίς δυνάμεις τῆς δουλειᾶς καί τοῦ πολιτισμοῦ, σχετικά μέ τήν ἐσωτερική του λειτουργία, σχετικά μέ τήν ἀνάδειξή του, στήν πράξη καί ὄχι στά λόγια, σέ μιά πραγματικά πανεθνική ἡγετική πολιτική δύναμη.

Γ') Διαφορές σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα καί, σέ σχέση

μ' αὐτό, διαφορές στά θέματα τῶν ἀλληλοσχέσεων τοῦ ΚΚΕ μέ ὅλα τά ἀδελφά κόμματα.

Οἱ διαφορές αὐτές δέν εἶναι τυχαῖες. Συγκροτοῦν, ὅλες μαζί, δύο βαθύτατα διαφορετικές ἀντιλήψεις, γιά τό τί εἶναι ἐπαναστατικό καί τί ὄχι, σέ κάθε βῆμα, σέ κάθε συγκεκριμένη πολιτική ἐπιλογή, στήν καθημερινή δράση. Αὐτές οἱ δύο διαφορετικές ἀντιλήψεις, πού μιλοῦν ἐπιφανειακά τήν ἴδια γλώσσα σέ πολλά ζητήματα, τείνουν νά διαμορφώσουν στήν πράξη δύο διαφορετικές θεωρίες γιά τήν πορεία τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα, μέ τή δική της ἡ κάθε μιά ἐσωτερική λογική καί συνέπεια. Αὐτό ἀκριβῶς τό γεγονός δίνει ἕναν ἰδιόμορφο χαρακτήρα στό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν καί πάντως πολύ διαφορετικό ἀπό τόν τρόπο πού παρουσίασε τά πράγματα ἡ συνέντευξη, στήν ὁποία ἀναφερόμαστε. Ἄς ἐξετάσουμε λοιπόν τώρα κάθε μιά ἀπό τίς τρεῖς ὁμάδες αὐτῶν τῶν διαφορῶν:

Οἱ διαφορές στήν πολιτική γραμμή

Α) Σχετικά μέ τήν πρώτη ὁμάδα, τῶν διαφορῶν δηλαδή στήν πολιτική γραμμή, στήν ἀντίληψη τῶν πολιτικῶν καθηκόντων τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος, ἡ ὁμάδα Φλωράκη ἀναφέρθηκε στίς πολιτικές ἐξελίξεις τῶν τελευταίων 15 μηνῶν καί ἀντιπαρέθεσε τήν πολιτική της πρός τήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ (ἐσωτ.). Εἶπε λοιπόν πώς «οἱ βασικές φάσεις τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων στούς τελευταίους 15 μῆνες ἦταν: ἡ ἀποτυχία τῆς πολιτικοποίησης πού προσπάθησε νά κάνει ἡ χούντα μέ τό Μαρκεζίνη. Ἡ ἀλλαγή τῆς 23ης τοῦ Ἰούλη τοῦ περασμένου χρόνου. Οἱ ἐκλογές». Καί μέ βάση αὐτή τήν περιγραφή, ἡ ὁμάδα προχώρησε στούς συλλογισμούς της.

Εἶναι ὅμως πραγματικά αὐτές οἱ κύριες φάσεις τῶν πολιτικῶν ἐξελίξεων στούς τελευταίους 15 μῆνες, γιά ἕναν πού θέλει νά βλέπει ἀπό ἐπαναστατική σκοπιά τά γεγονότα; Μήπως λείπει «μιά μικρή λεπτομέρεια», αὐτή πού ὀνομάζεται Πολυτεχνεῖο, λαϊκή ἐξέγερση τῆς 17ης καί 18ης τοῦ Νοέμβρη 1973 καί πού ἔβαλε βαθιά, ἀποφασιστικά τή σφραγίδα της στίς ἐξελίξεις; Πῶς μπορεῖ νά γίνει ἀντιπαράθεση πολιτικῶν γραμμῶν ἐκείνης τῆς περιόδου, ἄν αὐτή δέν γίνεται πρίν ἀπ' ὅλα μέ ἄξονα αὐτά τά γεγονότα;

Τό κύριο πρόβλημα στήν περίοδο τῆς «πολιτικοποίησης», πού ἄρχισε ἀρκετά πρίν ἀπό τό Μαρκεζίνη, ἦταν ἡ ὀρθή ἐκτίμηση τῶν δυνατοτήτων πού ἄνοιγε ἡ νέα κατάσταση μετά τήν 1η τοῦ Ἰούνη 1973 καί τήν ἐφαρμογή τοῦ «Συντάγματος» τοῦ 1973. Ἀπό τήν πλευρά τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» διακηρύχθηκε χωρίς περιστροφές καί μέ τήν ἀξέχαστη φράση «τί μπρόκολα, τί λάχανα» τοῦ Φλω-

ράχη ἀπό τόν Ραδιοσταθμό τοῦ Λονδίνου, πώς τίποτε δέν εἶχε ἀλλάξει, σέ σχέση μέ τήν προηγούμενη περίοδο. Μέ βάση αὐτή τήν ἀντίληψη, ἡ ἡγεσία τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» δέν ἔδωσε καμιά ἀπολύτως σημασία στή μάχη ὅλων τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων στό «δημοψήφισμα» τῆς 29 τοῦ Ἰούλη 1973. Διέσπασε τή δημοκρατική συμπαράταξη γύρω ἀπό τό ἑνιαῖο καί μαχητικό «ΟΧΙ» καί ὑπέδειξε μιά γραμμή οὐσιαστικῆς ἀδιαφορίας γιά τή μάχη αὐτή, μιά γραμμή τῆς ὁποίας τό μοναδικό πολιτικό νόημα γιά τίς μάζες ἦταν ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀδυναμίας τους νά παρέμβουν ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά κι ἀπό ὅλες τίς ρωγμές πού εἶχαν ἀρχίσει ν' ἀνοίγονται στό καθεστώς, στίς ἐξελίξεις πρός τήν κατάλυσή του.

Τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) ἀντίθετα, ἔδωσε τή μάχη γιά τό «ΟΧΙ» μέ τρόπο πού ἀνέβασε τή μαχητικότητα καί τήν αἰσιοδοξία τῶν μαζῶν γιά τή νέα φάση πού ξανοίχτηκε ἀμέσως μετά, καί ἔδωσε στήν πράξη κι ὄχι μέ κενές φράσεις μιά ὀρθή κατεύθυνση, ἕναν ὀρθό προσανατολισμό στήν ἀνάπτυξη τῶν λαϊκῶν ἀγώνων.

Μετά τήν ἄνοδο τῆς κυβέρνησης Μαρκεζίνη, τό λεγόμενο «Κ.Κ.Ε.» συνέχισε τήν ἴδια ἀκριβῶς ταχτική καί μέ τό ἴδιο ἀκριβῶς, ὅπως καί στό «δημοψήφισμα», περιεχόμενο. Ἡ γραμμή τῆς ἀποχῆς πού κήρυξε τότε, δέν ἐντασσόταν σέ καμιά κατεύθυνση ἐνεργητικῆς παρέμβασης τῶν μαζῶν. Ὁδηγοῦσε στό ν' ἀντιλαμβάνεται ὁ λαός τή νέα κατάσταση μέ τόν ἴδιο τρόπο πού αὐτή διαμορφωνόταν ὅλα τά χρόνια μετά τόν Ἀπρίλη τοῦ 1967 καί στό νά μή βλέπει τίς νέες μεγάλες δυνατότητες πού ἀνοίγονταν. Ἡ ὀρθή κατεύθυνση γιά τότε, ὅπως ἔδειξαν τά γεγονότα, ἦταν ἡ συνεχής περίσφιγξη τῆς δικτατορικῆς ἐξουσίας καί μέσα ἀπό τά ὑποχρεωτικά ἀνοίγματα πού ἀναγκαζόταν νά πραγματοποιεῖ, στά πλαίσια μιᾶς σαφοῦς προοπτικῆς, στηριγμένης στήν ἀνάπτυξη τῶν μαζικῶν λαϊκῶν ἀγώνων σ' ὅλους τούς τομεῖς, στή λαϊκή ἑνότητα, στήν εὐρύτατη δυνατή ἀντιδικτατορική συμπαράταξη καί στήν ὀργάνωση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων, γιά νά ὁδηγηθεῖ σέ ἀδιέξοδο, σέ μιά γενικώτερη κρίση τό δικτατορικό καθεστώς καί στήν τελική του ἀνατροπή.

Αὐτή ὑπῆρξε ἡ γενική γραμμή πορείας τοῦ ΚΚΕ (ἐσωτ.) γιά κείνη τήν περίοδο, παρά τίς ὁποιεσδήποτε ἐλλείψεις καί τά λάθη πού σημειώθηκαν στήν ἐφαρμογή της καί πού ἀναφέρονται κυρίως στό βαθμό πού κατόρθωσε νά ἐντάξει ἱκανοποιητικά καί κατανοητά γιά τίς εὐρύτερες μάζες τά ἄμεσα τότε πολιτικά του συνθήματα, στά πλαίσια αὐτῆς τῆς γενικῆς πορείας. Καί ἡ γραμμή ἐκείνη τοῦ ΚΚΕ (ἐσωτ.) δέν ἀποδίδεται βέβαια καθόλου ὀρθά καί καλόπιστα μέ τά ὅσα λέγονται στή συνέντευξη Καλούδη γιά «συμμετοχή στίς διαδικασίες πολιτικοποίησης Μαρκεζίνη», πού ἁπλῶς παραποιοῦν τήν πραγματικότητα, κρύβοντας μάλιστα τό τί ἔκανε συγκε-

κ ρ ι μ έ ν α τότε τό λεγόμενο «ΚΚΕ».

Οἱ διαφορές γραμμῆς ἐκείνη τήν περίοδο φάνηκαν πολύ πιό καθαρά στίς μεγάλες μέρες τοῦ Πολυτεχνείου. Τό αὐτοκαλούμενο «Κ.Κ.Ε.» σύρθηκε στήν οὐρά αὐτῶν τῶν γεγονότων, πού ἦταν ἀπόλυτα ἔξω ἀπό τήν προοπτική του. Γι' αὐτό, ὀργανωτικά μέν, ἐξαφανίστηκε οὐσιαστικά ἀπό τή διεύθυνση τῶν γεγονότων ἐκείνων, ἀπό ἄποψη δέ γραμμῆς ἔριχνε ἀπό τό Ρ.Σ. «Φωνή τῆς 'Αλήθειας», τό μόνιμα γενικά συνθήματα γιά ἀνάπτυξη τοῦ ἀγώνα μέχρι τή στιγμή τῆς μεγάλης αἱματοχυσίας καί ἀπό κεῖ καί πέρα, ἀφοῦ απόφυγε νά κάνει ὁποιαδήποτε πραγματική ἀνάλυση καί συναγωγή συμπερασμάτων, κάλυψε βαθμιαῖα τά γεγονότα μέ ἕνα πέπλο σιωπῆς, πού δέν κατόρθωσε ν' ἀνασυρθεῖ οὔτε καί στή συνέντευξη τοῦ Ν. Καλούδη. Τό λεγόμενο «ΚΚΕ» πιστό καί στήν περίπτωση αὐτή στήν τυχοδιωκτική ἀντίληψη τοῦ κυνηγήματος κάποιας «εὐκαιρίας», δέν ἀπέκλεισε τό νά εἶναι ἡ «εὐκαιρία» αὐτή τό Πολυτεχνεῖο, ἀλλά μετά τήν αἱματοχυσία καί τήν ἐπιβολή τοῦ 'Ιωαννίδη, ἀναζητοῦσε στή σιωπή καί στή λήθη τῶν μεγάλων ἐκείνων γεγονότων τή δικαιολόγηση τῆς χρεοκοπίας αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς πολιτικῆς του ἀντίληψης.

Γιά τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) ἡ ἀνάπτυξη τῶν λαϊκῶν ἀγώνων καί κινητοποιήσεων ἐκείνης τῆς περιόδου πού κορυφώθηκαν στά γεγονότα τοῦ Πολυτεχνείου ἦταν ὀργανικά δεμένη μέ τήν πολιτική πού εἶχε ἀπό πολύ παλιότερα ἐπεξεργαστεῖ σ' ὅλα τά χρόνια τῆς δικτατορίας, μέ τή συγκεκριμένη προοπτική πού εἶχε χαράξει ἀμέσως μετά τήν ἔναρξη τῆς λεγόμενης «πολιτικοποίησης». Τά ὁποιαδήποτε λάθη πού σημειώθηκαν στήν ἴδια τήν ἐξέλιξη τῶν γεγονότων τοῦ Πολυτεχνείου καί πού ἀξιοποιήθηκαν ἀπό τόν ἀντίπαλο, δέν ἄλλαξαν ἕνα βασικό συμπέρασμα: Ὅτι τά γεγονότα ἐκεῖνα μετέβαλαν ποιοτικά τούς ὅρους διεξαγωγῆς τοῦ ἀντιδικτατορικοῦ ἀγώνα, συνέτριψαν κάθε κύρος τοῦ στρατοκρατικοῦ καθεστῶτος, ἔκαναν συνείδηση στό λαό πώς ἡ ἀνατροπή του εἶναι μοναδική διέξοδος, ἔδωσαν στήν κατάσταση πού δημιουργήθηκε μετά τήν 25η Νοέμβρη τοῦ 1973 τό χαρακτήρα μιᾶς ἀπόλυτα ἀπαράδεκτης, προσωρινῆς καί ἀσταθοῦς ἐξουσίας.

Ἡ θέση ἀπέναντι σ' ἐκεῖνα τά γεγονότα καί σήμερα, ὁ τρόπος πού διδασκόμαστε ἀπ' αὐτά, ἀποτελεῖ βασικό στοιχεῖο ἐκτίμησης τῶν πραγματικῶν διαφορῶν ἀνάμεσα στό ΚΚΕ (ἐσωτ.) καί στήν ὁμάδα τοῦ «ΚΚΕ».

Σχετικά μέ τήν ἐκτίμηση τῆς ἀλλαγῆς τῆς 23.7.1974, ὑπάρχει τό πολύ πραγματικό γεγονός, ὅτι αὐτή χαρακτηρίστηκε ἀπό τό λεγόμενο «ΚΚΕ», ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς μέρες πού ἔπρεπε νά δοθεῖ ἄμεσα ἕνας προσανατολισμός στό λαό, σάν ΝΑΤΟϊκή ἀλλαγή φρουρᾶς. Τί σήμαινε γιά κεῖνες τίς στιγμές μιά τέτοια ἐκτίμηση; Σή-

μαινε ὅτι ὁ λαός ἔπρεπε ν' ἀντιδράσει στήν ἀλλαγή σάν ἀ π ό λ υ τ α ἀ π α ρ ά δ ε κ τ η. Αὐτή ἦταν ἡ συγκεκριμένη γραμμή (ἀντιγραφή καί συνέχεια τῆς γραμμῆς «τί μπρόκολα, τί λάχανα») πού ἔδωσε στό λαό ἡ ὁμάδα τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ».

Ἀναφέρεται βέβαια κάποια θέση τῆς ὁμάδας Φλωράκη στίς 29.7.74 (πού θέλησε κάπως νά «διορθώσει» τήν ἀρχική της θέση) πώς ἡ ἀλλαγή τῆς 23.7.74 εἶναι «προϊόν μιᾶς συμφωνίας ἀνάμεσα στή χούντα, τούς Ἀμερικανούς καί τούς ἄλλους κύριους ἑταίρους τοῦ ΝΑΤΟ καί πολιτικούς παράγοντες». Καί μ' αὐτή ὅμως τή θέση δέν λέγεται τίποτα ἄλλο ἀπό τό ὅτι ἡ 23.7.74 εἶναι ἀμερικανονατοϊκή καί χουντική λύση, μέ τήν προσθήκη μάλιστα πώς σ' αὐτή πῆρε μέρος τό σύνολο τοῦ ἀστικοῦ πολιτικοῦ κόσμου, πού εἶχε συμφωνήσει στήν πραγματοποίησή της. Ἡ εἰκόνα δηλαδή πού δίνεται μ' αὐτή τή θέση, εἶναι ὅτι ἡ 23.7.74 ἀποτελεῖ νίκη τῶν ξένων καί ντόπιων ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, πού κατώρθωσαν νά ἑνώσουν σ' ἕνα ἑνιαῖο ἀντιλαϊκό μέτωπο τίς πολιτικές δυνάμεις στή χώρα, μαζί μέ τή χουντική στρατοκρατία, πράγμα πού δέν εἶχαν κατορθώσει, ἀπό πολλά χρόνια. Αὐτή λοιπόν ὑπῆρξε ἡ συνεισφορά τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» στήν ὀρθή ἐκτίμηση τῆς νέας κατάστασης!!

Γιά κεῖνες τίς στιγμές, μετά τήν 23.7.74, τό κύριο ἦταν νά ἐκτιμηθεῖ σωστά κ α ί ἡ ἔκταση τῆς χρεοκοπίας τοῦ χουντικοῦ καθεστῶτος πού εἶχε κυριολεκτικά καταρρεύσει κ α ί οἱ συγκεκριμένες ἀντιθέσεις κατά τῶν Ἀμερικανῶν καί τοῦ ΝΑΤΟ πού εἶχαν ὀξυνθεῖ κ α ί οἱ νέες μεγάλες δυνατότητες πού ξανοίγονταν, ἀλλά κ α ί οἱ κίνδυνοι πού παραμόνευαν σέ κάθε βῆμα. Ἦταν ἀνάγκη νά ἐνθαρρυνθεῖ κάθε ἐνέργεια πού ἀπέκλειε τή χούντα ἀπό τήν ἐξουσία, πού βοηθοῦσε στή διατήρηση τῆς λαϊκῆς καί ἐθνικῆς ἑνότητας μπροστά στούς μεγάλους ἐθνικούς κινδύνους γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κύπρο καί στίς συνωμοσίες τῶν Ἀμερικανῶν καί τοῦ ΝΑΤΟ, πού ἐνίσχυε τήν προσπάθεια γιά τήν ἀποδέσμευση τῶν λαϊκῶν δυνάμεων ἀπό τά δεσμά τῆς φοβίας, πού συνέβαλε στή διαμόρφωση ἑνός νέου, εὐνοϊκοῦ γιά τή δημοκρατία, συσχετισμοῦ δυνάμεων. Αὐτό ἔχανε τό ΚΚΕ (ἐσωτ.), χωρίς νά παρασυρθεῖ σέ μιά πολιτική πρωτοβάθμιων ἐξισώσεων, ὅπως Καραμανλῆς = ἐκπρόσωπος τῶν μονοπωλίων καί τῶν ξένων = ἐχθρός τοῦ λαϊκοῦ κινήματος = κύριος κίνδυνος γιά τή νέα περίοδο, μιά καί αὐτός βρίσκεται στήν ἐξουσία, ὅπως κάνει ἡ ὁμάδα Φλωράκη. Γιατί στήν πολιτική, ὅπου ἐπεμβαίνουν πολύπλοκες κοινωνικές καί πολιτικές ἀντιθέσεις καί ὅπου ὁ παράγοντας τῶν μαζῶν ἐπεμβαίνει ὅλο καί πιό ἐπιβλητικά, ἰδιαίτερα σέ περιόδους μεταβατικές, ὅπως αὐτή πού ἀκόμα διανύουμε, οἱ τέτοιες πρωτοβάθμιες ἐξισώσεις καταλήγουν τελικά σέ κολοσσιαῖα πολιτικά σφάλματα.

Τά λίγα αὐτά συγκεκριμένα παραδείγματα, ἀπό γεγονότα, δεί-

χουν ἔστω καί πολύ ἀδύνατα, τήν τεράστια διαφορά πολιτικῆς ἀντίληψης πού χωρίζει τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) ἀπό τό δῆθεν «ΚΚΕ». Πρόκειται γιά τή διαφορά ἀνάμεσα σέ μιά πολιτική πού στηρίζεται στά πραγματικά δεδομένα τῆς χώρας μας καί στίς δυνατότητες πρίν ἀπ' ὅλα τοῦ λαοῦ μας, μέσα στή συγκεκριμένη διεθνῆ σύγχρονη πραγματικότητα· καί σέ μιά πολιτική πού ἔχει σά βάθρο της τήν ἀντίληψη «ἤ ὅλα ἤ τίποτε», τό κυνήγι τῆς «εὐκαιρίας», τήν ψευτοεπαναστατική φράση καί πού κρύβει στό βάθος τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης στίς δυνάμεις τοῦ λαοῦ μας καί ἐναποθέτει παθητικά ὅλες τίς ἐλπίδες της σέ παράγοντες ἔξω ἀπό τό ἐργατικό καί δημοκρατικό κίνημα τῆς χώρας μας.

Οἱ διαφορές στόν χαρακτήρα τοῦ μαρξιστικοῦ - λενινιστικοῦ κόμματος

Β) Ἡ δεύτερη ὁμάδα διαφορῶν τοῦ ΚΚΕ (ἐσ.) μέ τό δῆθεν «ΚΚΕ» εἶναι αὐτή πού ἀναφέρεται σέ διαφορές στό χαρακτήρα τοῦ μαρξιστικοῦ - λενινιστικοῦ Κόμματος.

Ὁ Ν. Καλούδης στό σημεῖο αὐτό ἀναφέρθηκε ἐκτεταμένα στή λεγόμενη «12η Ὁλομέλεια». Ὁ τρόπος πού ἐξέθεσε τά σχετικά γεγονότα εἶναι ὑπόδειγμα γιά τό πῶς μπορεῖ κανείς, μέ μόνη τήν ἀπόκρυψη ὁρισμένων «λεπτομερειῶν», νά κάνει μιά τέτοια παραμόρφωση, ὅση δέν θά μποροῦσε νά κάνει καί τό πιό μεγάλο ψέμα.

Μᾶς λέει λοιπόν ὅτι οἱ διαφορές ἄρχισαν ἀπό τό 1964 καί ὅτι ὄχι μόνο δέν ὑπῆρξε ἔλλειψη, ἀλλά κατάχρηση τοῦ διαλόγου, ἐπειδή ὁ διάλογος αὐτός διεξαγόταν «μέσα καί ἔξω ἀπό τά ὄργανα μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Κ.Ε.»!! Παραλείπει, βέβαια, νά μᾶς πεῖ ὅτι αὐτό πού ὀνομάζει «κατάχρηση διαλόγου», δηλ. καί τήν ἁπλή συζήτηση ἀνάμεσα σέ μέλη τῆς Κ.Ε. γιά προβλήματα τοῦ Κόμματος, τήν καταδίκασε τό 1966 ἡ πλειοψηφία τοῦ Π.Γ. μέ εἰδική ἀπόφασή της, πού ἐπικυρώθηκε στή 10η Ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε., μέ τίς ψήφους ἐκείνων πού — ὅπως ὁ Καλούδης — ὑποστήριζαν τόν Κολιγιάννη καί τήν ὁμάδα του. Ἄλλωστε, διάλογος δέν σημαίνει συζήτηση «ἐν κρυπτῷ» πίσω ἀπό τίς πλάτες τοῦ Κόμματος, ἀνάμεσα σέ ἕνα στενό κύκλο στελεχῶν, ἀλλά μιά συνεχή διαδικασία ἐλεύθερης, δημόσιας κίνησης ἰδεῶν, ἀπόψεων καί γνωμῶν σ' ὅλο τό Κόμμα, μέ βάση μιά ἀντικειμενική καί ὄχι μονόπλευρη πληροφόρηση. Ἡ ὁμάδα Φλωράκη παραλείπει νά πεῖ ὅτι οἱ «ἀναθεωρητές» δέν ἐμπόδισαν τήν πληροφόρηση τοῦ Κόμματος γιά τά προβλήματα πού εἶχαν προκύψει καί τίς σχετικές διαφωνίες, ἀλλά ἐμπόδισαν — στή 10η Ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. — τήν προσπάθεια μ ο ν ό π λ ε υ ρ η ς πληροφόρησης τοῦ Κόμματος ἀπό τήν πλευ-

ρά τῆς πλειοψηφίας τοῦ Π.Γ., μέ τόν ἀποκλεισμό κάθε δυνατότητας νά ἐκτεθεῖ στό Κόμμα ἡ πραγματική ἄποψη τῆς μειοψηφίας τῆς Κ.Ε. Παραλείπει νά πεῖ ὅτι τίς ἀποφάσεις τίς ἔπαιρνε στήν πραγματικότητα τό Π.Γ., τίς κάλυπτε μέ τό «κύρος» κάποιων «ὁλομελειῶν» τῆς Κ.Ε. πού τίς συγκροτοῦσαν ἀποκλειστικά ἄνθρωποι πού βρίσκονται ἀπό εἴκοσι καί πάνω χρόνια στό ἐξωτερικό καί πού μή ξέροντας, οἱ πιό πολλοί, τίποτε ἀπό τήν πραγματική κατάσταση στήν Ἑλλάδα, ψήφιζαν ἀναγκαστικά αὐτά πού εἰσηγιόταν τό Π.Γ., καί ὅτι τελικά αὐτές τίς ἀποφάσεις τίς ἐπέβαλλε τό ἴδιο τό Π.Γ. σάν ἀποφάσεις «ἀνώτερου ὀργάνου» στά μέλη τῆς Κ. Ε. τήν Ἑλλάδα. Παραλείπει νά πεῖ, λ.χ. ὅτι γιά τήν ἀπόφαση τῆς 8ης Ὁλομέλειας τοῦ 1965 σχετικά μέ τίς κομματικές ὁμάδες τοῦ ΚΚΕ στήν ΕΔΑ (γιά τήν ὁποία ἀπόφαση, ὅσα μέλη τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, στό ἐξωτερικό καί τό ἐσωτερικό διαφώνησαν κατά τή συζήτησή της, χαρακτηρίστηκαν ἀμέσως σάν «λικβινταριστές», πρός δόξαν τοῦ διαλόγου) ὑπῆρχαν ἔντονες καί συνεχεῖς ἀντιδράσεις καί ἐπιφυλάξεις στήν Ἑλλάδα ἀπό τό 1965 καί μέχρι τό 1967 καί ὅτι αὐτές ἀντιμετωπίστηκαν μέ τό ἐπιχείρημα ὅτι «εἶναι ἀπόφαση καί πρέπει νά ἐφαρμοστεῖ». Παραλείπει νά πεῖ ὅτι στήν 9η καί 10η Ὁλομέλειες τῆς Κ.Ε. ἀποφασίστηκε νά μήν ξαναγίνει καμιά Ὁλομέλεια χωρίς συμμετοχή μελῶν τῆς Κ.Ε. ἀπό τό ἐσωτερικό καί καμιά ἀπό τίς ἀποφάσεις τῶν Ὁλομελειῶν νά μήν εἶναι ἔγκυρη ἄν δέν διαμορφώνεται πλειοψηφία καί στά δύο τμήματα (Ἐσωτερικοῦ καί Ἐξωτερικοῦ) τῆς Κ.Ε. Παραλείπει ἔτσι νά πεῖ πώς ἡ λεγόμενη «12η Ὁλομέλεια» δέν εἶχε κανένα δικαίωμα, οὔτε οὐσιαστικό (πράγμα πού εἶναι ὁλοφάνερο), ἀλλά οὔτε καί τυπικό, νά πάρει ἀποφάσεις καί μάλιστα σέ τέτοια θέματα χωρίς τή γνώμη τῶν μελῶν τῆς Κ.Ε. τοῦ ἐσωτερικοῦ, τά ὁποῖα, ὅπως ἀποδείχτηκε ἀπό τή θέση πού πῆραν ἀμέσως μετά, διαμόρφωσαν τελικά μιά συνολική πλειοψηφία στήν Κ.Ε. ἀπόλυτα σέ βάρος τῆς ὁμάδας Κολιγιάννη (15 ἔναντι 13 τακτικῶν μελῶν, 9 ἔναντι 9 ἀναπληρωματικῶν καί 3 τῆς Κ.Ε.Ε. ἔναντι 0).

Ἡ οὐσία τῆς «12ης Ὁλομέλειας» εἶναι πώς ἡ ὁμάδα Κολιγιάννη ἐπωφελήθηκε ἀπό τίς δυσκολίες τῆς παρανομίας στήν Ἑλλάδα (πού ἐμπόδιζαν τά ἐλεύθερα μέλη τῆς Κ.Ε. στό ἐσωτερικό νά παρευρεθοῦν) γιά νά συγκεντρώσει τά μέλη τῆς Κ.Ε. τοῦ ἐξωτερικοῦ καί νά ἐπιβάλει τελεσιγραφικά μέ μιά τυπική τέτοιου εἴδους «ἀπαρτία» τίς ἀποφάσεις της, χωρίς νά διαθέτει τήν πλειοψηφία στό σύνολο τῆς Κ.Ε., πράγμα πού πολύ καλά ἤξερε.

Γιατί πῆραν τά διαφωνοῦντα μέλη τῆς Κ.Ε. μέρος στή «12η Ὁλομέλεια»; Γιά νά καταβάλουν μιά ὕστατη προσπάθεια νά ἀποτραπεῖ ἡ διάσπαση τοῦ Κόμματος καί πάντως μέ καθαρή καί διακηρυγμένη ἀπόφαση νά μή δεχτοῦν οὔτε νά ἀναγνωρίσουν καμιά

ἁρμοδιότητα στή «12η Ὁλομέλεια» γιά τή λύση γενικώτερων προβλημάτων παρά τήν θέληση τῶν μελῶν τῆς Κ.Ε. τοῦ ἐσωτερικοῦ, ὅπως ἀκριβῶς ἄλλωστε εἶχαν κάνει καί στήν 11η Ὁλομέλεια. Συγκεκριμένα: Μετά τήν ἐπιβολή τῆς δικτατορίας, ἐπί πολλούς μῆνες δέν κατορθώθηκε νά ἀποκατασταθεῖ ἡ ἐπαφή τοῦ Γραφείου Ἐσωτερικοῦ τῆς Κ.Ε. μέ τό Π.Γ. πού ἦταν στό ἐξωτερικό. Γιά νά ὑπάρξει ὅμως κάποια ἐπίσημη ἐκδήλωση τοῦ Κόμματος πάνω σέ τόσο σοβαρά γεγονότα, ὅπως ἡ 21.4.1967, ἀποφασίστηκε νά συγκληθεῖ τόν Ἰούνιο 1967 ἡ «11η Ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε.», ἄν καί σ' αὐτήν δέν μετεῖχαν μέλη τῆς Κ.Ε. ἀπό τό ἐσωτερικό, μέ τόν ὅρο ὅμως ὅτι οἱ ἀποφάσεις της θά βρισκόντουσαν μέσα στό πνεῦμα τῆς προβληματικῆς στήν ὁποία ἦταν ἀπό πρίν σύμφωνα τά μέλη τῆς Κ.Ε. στό ἐσωτερικό. Καί πραγματικά, οἱ ἀποφάσεις τῆς «11ης Ὁλομέλειας» ἐκπληρώνουν αὐτό τόν ὅρο, τόσο στίς πολιτικές ἐκτιμήσεις, ὅσο καί στό θέμα τῆς στάσης ἀπέναντι στίς προηγούμενες διαφωνίες πού τό ἀφήνουν ἀπόλυτα ἀνοιχτό. Ἀκριβῶς αὐτό τό πνεῦμα τῆς «11ης Ὁλομέλειας» ἔκανε τόν Κολιγιάννη νά προσποιηθεῖ τόν ἄρρωστο καί νά μήν παρευρεθεῖ γιά νά μήν δεσμευθεῖ.

Δύο μῆνες περίπου μετά τήν «11η Ὁλομέλεια», λήφθηκε ἐπαφή τοῦ Π.Γ. μέ τό Γραφεῖο Ἐσωτερικοῦ, ἀπό τό ὁποῖο στάλθηκαν, μέχρι τό Γενάρη 1968 δύο σημειώματα - ἐκθέσεις. Μέ αὐτά δέν διατυπωνόταν διαφωνία γιά τήν οὐσία τῶν ἀποφάσεων τῆς «11ης Ὁλομέλειας», ἀλλά ἐπαναλαμβανόταν ἡ ὑπόδειξη πώς δέν πρέπει μέ ἀπουσία τοῦ κομματιοῦ τῆς Κ.Ε. στό ἐσωτερικό νά συνέρχονται στό μέλλον Ὁλομέλειες καί νά παίρνονται ἀποφάσεις. Στά σημειώματα αὐτά γινόταν σαφής κριτική κατά τῆς γραμμῆς πού εἶχε ἐπιβάλει πρίν τή δικτατορία ἡ πλειοψηφία τοῦ Π.Γ., καθώς καί κατά τῆς συγκεκριμένης τωρινῆς ταχτικῆς του, πού ἰσοδυναμοῦσε μέ ἐγκατάλειψη τῆς δουλειᾶς στό ἐσωτερικό.

Ἀπό τόν Ἰούνιο τοῦ 1967 μέχρι τόν Φλεβάρη τοῦ 1968, ὁ Κολιγιάννης καί οἱ συνένοχοί του ἐξωθοῦσαν πολύ συγκεκριμένα πρός τή διάσπαση. Ὄξυναν τήν κατάσταση στό Π.Γ. καί δούλεψαν ἀδίσταχτα καί φραξιονιστικά γιά τόν προσεταιρισμό σ' αὐτή τήν κατεύθυνση, τῆς πλειοψηφίας τῶν τακτικῶν μελῶν τῆς Κ.Ε. στό ἐξωτερικό. Εἶναι ἀστεῖο καί νά τό ὑποθέσει κανείς πώς ἡ ὁμάδα Κολιγιάννη θά πήγαινε στή «12η Ὁλομέλεια», ἄν δέν εἶχε ἐξασφαλίσει αὐτό τόν ὅρο καί θά ἀδικοῦσε ἀσφαλῶς κανείς τά διαφωνοῦντα μέλη τῆς Κ.Ε. σάν πολύ ἀφελῆ ἄν αὐτά θεωρηθεῖ πώς πίστευαν πώς κάτω ἀπό τέτοιους ὅρους θά κέρδιζαν τήν πλειοψηφία.

Ἡ σύγκληση τῆς «12ης Ὁλομέλειας» ἔγινε ἀφοῦ ἡ πλειοψηφία τοῦ Π.Γ. ὑπό τόν Κολιγιάννη διαβεβαίωσε πώς ἀπέτυχαν ἐπανειλημμένες προσπάθειες νά βγοῦν ἔξω μέλη τῆς Κ.Ε. ἀπό τό Ἐσωτερικό καί ὅτι εἶναι ἀνάγκη νά ἐμφανισθεῖ τό Κόμμα μέ κάποια

ἀπόφαση τῆς Κ.Ε. του καί ἀφοῦ ἀπό τήν ἀρχή ἀπορρίφθηκε ἀπό τήν «πλειοψηφία» πρόταση νά μή θεωρηθεῖ ἔγκυρη ἡ «δλομέλεια» καί νά μήν προχωρήσει στίς ἐργασίες της, ἐφόσον δέν ἔπαιρναν μέρος μέλη τῆς Κ.Ε. ἀπό τό ἐσωτερικό. Στήν ἔναρξη τῆς «Ὁλομέλειας» ἀνακοινώθηκαν τά δύο γράμματα τοῦ Γραφείου Ἐσωτερικοῦ καί ὑπῆρξε κατηγορηματική δήλωση ἀπό πολλά μέλη τῆς Κ.Ε. ὅτι θά συζητήσουν στά πλαίσια τῶν ἐκτιμήσεων πού τά γράμματα αὐτά θέτουν.

Ἡ πολιτική ἀπόφαση τῆς «12ης Ὁλομέλειας» συζητήθηκε καί ἐγκρίθηκε σ' αὐτό ἀκριβῶς τό πλαίσιο. Ἕνα μέρος Β' ὅμως πού εἶχε προσαρτηθεῖ σ' αὐτήν καί πού προχωροῦσε σέ ἐκτιμήσεις τοῦ παρελθόντος, τῶν διαφωνιῶν καί τῶν σχετικῶν εὐθυνῶν, ἀποτέλεσε σημεῖο βασικῆς διαφωνίας. Σ' αὐτό τό σημεῖο ἀκριβῶς, δηλώθηκε πώς ἡ «Ὁλομέλεια» αὐτή ὑπερβαίνει τίς δικαιοδοσίες της καί προσπαθεῖ νά ἐπιβάλει πραξικόπημα. Ἡ ἀποχώρηση τῶν διαφωνούντων μελῶν πραγματοποιήθηκε τελικά μέ τό πέρασμα στό δεύτερο θέμα τῆς ἡμερήσιας διάταξης μέ τίτλο «Ὀργανωτικά θέματα», ὅταν ἔγιναν καθαρές οἱ προθέσεις τῶν ὀργανωτῶν τῆς τέτοιας «δλομέλειας» καί κλείστηκε κάθε δρόμος γιά παραπέρα συζήτηση. Μετά τήν ἀποχώρηση, ἔγιναν οἱ «καθαιρέσεις» ἀπ' τό Π.Γ. καί ἀκολούθησαν οἱ «προσλήψεις» στήν Κ.Ε. τῶν «ἡμετέρων», μέ 13 παρόντα τακτικά μέλη τῆς Κ.Ε. (καί μέ 12 ψήφους ὑπέρ), σέ σύνολο 29 πού ἦταν τότε ἐλεύθερα (Ἐσωτερικό + Ἐξωτερικό).

Αὐτό τό πραγματικό πραξικόπημα δέν τό δέχτηκε κανένα ἀπό τά ἐλεύθερα μέλη τοῦ Γραφείου Ἐσωτερικοῦ πού ζήτησαν τήν ἐπανάληψη τῆς Ὁλομέλειας μέ τήν πρό τῆς «12ης Ὁλομέλειας» σύνθεση τῆς Κ.Ε. Ἡ ὁμάδα Κολιογιάννη (μέ μέλος πιά τοῦ «Π.Γ.» τόν Ν. Καλούδη!), ἀρνήθηκε γιατί ἤξερε καλά πώς ἦταν μειοψηφία. Αὐτή εἶναι ἡ θλιβερή ἱστορία τῶν τότε ἔργων τῶν διασπαστῶν πού τώρα ἐμφανίζονται σάν τηρητές τῶν ἀρχῶν!

Ἡ περίπτωση τῆς «12ης Ὁλομέλειας» δείχνει μιά πλευρά μόνο τοῦ χάσματος πού χωρίζει τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) ἀπό τήν ὁμάδα τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» στήν ἀντίληψη τοῦ Μαρξιστικοῦ Λενινιστικοῦ Κόμματος. Πρόκειται γιά τή διαφορά ἀνάμεσα σέ μιά ἀντίληψη πού θέλει τό Κόμμα ἕναν ζωντανό, πραγματικά ἐπαναστατικό ὀργανισμό, μέ δημοκρατική ἐσωτερική λειτουργία καί μέ πραγματικά συνειδητή πειθαρχία, πού νά διαλέγεται καί στό ἐσωτερικό του καί μέ τίς μάζες τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ, φορέα τῶν καλύτερων πολιτιστικῶν καί ἠθικῶν ἀξιῶν τοῦ λαοῦ μας καί τῶν ἀγωνιστικῶν του παραδόσεων· καί σέ μιάν ἄλλη γραφειοκρατική ἀντίληψη πού ταυτίζει τό Κόμμα μέ τήν ἑκάστοτε ἡγετική ὁμάδα, πού ἀνάγει σέ ὑπέρτατη ἀρχή τό ρητό «ὁ σκοπός ἁγιάζει τά μέσα», πού θέλει στό Κόμμα τήν πειθαρχία τοῦ στρατώνα καί ἀποκλείει κάθε

ουσιαστικό διάλογο, πού φέρεται πατερναλιστικά πρός τήν έργατική τάξη καί πρός τόν έργαζόμενο λαό, πού περιφρονεῖ τήν «κουλτούρα» καί θεωρεῖ σάν «μικροαστικές» πολυτέλειες καί σάν «άναθεωρητισμό» τήν άξίωση τῆς τήρησης τῶν ήθικῶν άρχῶν καί τῆς δικαιοσύνης, τό σεβασμό τῆς άνθρώπινης άξιοπρέπειας, τή στήριξη τοῦ Κόμματος σέ έπιστημονικές βάσεις, τή διαμόρφωση μιᾶς άντίληψης γιά τό σοσιαλισμό μέ βάση τήν πραγματική δημοκρατία γιά τίς έργαζόμενες μάζες.

Διαφορές στήν έκτίμηση τῶν προβλημάτων τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος

Γ) Σχετικά μέ τίς έκτιμήσεις τῶν προβλημάτων τοῦ διεθνοῦς Κομμουνιστικοῦ Κινήματος καί τή θέση τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» σ' αὐτό ή συνέντευξη Καλούδη άπέφυγε «μέ τρόπο» νά τοποθετηθεῖ. Μίλησε μόνο γιά τήν όνομασία «έξωτερικό» πού δίνεται στήν όμάδα του καί πού άποτελεῖ «συκοφαντία», καί δημιουργεῖ «σοβαρό πολιτικό ζήτημα» γιατί τήν έμφανίζει ξενοκίνητη.

Αὐτό όμως εἶναι τό πρόβλημα;

Στή «12η 'Ολομέλεια», διαβάστηκε κάποιο γράμμα τῆς ήγεσίας ένός μεγάλου κόμματος, μιᾶς μεγάλης σοσιαλιστικῆς χώρας. Σ' αὐτό άναφερόταν πώς ή ήγεσία αὐτοῦ τοῦ κόμματος θεωρεῖ σωστή τή γραμμή τῆς «8ης καί τῆς 10ης 'Ολομέλειας» τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ. Καί όμως, αὐτή άκριβῶς ή γραμμή εἶχε τεθεῖ σέ πολύ σοβαρή άμφισβήτηση στό ΚΚΕ, αὐτή έξεταζόταν σέ σχέση μέ τίς αίτίες πού τό ΚΚΕ έπαθε τέτοιο πλῆγμα τόν 'Απρίλη τοῦ 1967. Πρίν λοιπόν συζητήσει τό ἴδιο τό ΚΚΕ ἦρθε ή ήγεσία ένός ἄλλου κόμματος, καί μέ τό κῦρος της προσπάθησε νά έπιβάλει τήν ἄποψή της (πού ἦταν καί ἄποψη τῆς όμάδας τοῦ Κολιγιάννη) στό ΚΚΕ. 'Η όμάδα Κολιγιάννη δέχτηκε μ' εὐχαρίστηση αὐτή τήν ένέργεια, πού τή χρησιμοποίησε μάλιστα σάν ὅπλο γιά νά διάσει συνειδήσεις καί νά έπιβάλει τήν ἄποψή της. Ποιός λοιπόν «συκοφαντεῖ» τήν όμάδα; Οἱ «άναθεωρητές» ἤ ή πραγματικότητα;

Ἦρθε ἔπειτα άπ' αὐτό ή έπέμβαση στήν Τσεχοσλοβακία τόν Αὔγουστο 1968. Τά μεγαλύτερα καί πιό άξιόλογα κομμουνιστικά κόμματα τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου τήν καταδίκασαν. 'Η όμάδα τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» τή χειροκρότησε άπό τήν πρώτη στιγμή, χωρίς τουλάχιστο νά περιμένει ἔστω μία - δύο μέρες, ἔτσι γιά νά πεῖ ὅτι θέλει κάποιες πληροφορίες γιά νά πάρει θέση. Πῶς ἦταν τόσο βέβαιη ὅτι ή έκδοχή τῆς μιᾶς πλευρᾶς — πού μάλιστα ἦταν όλοφάνερα άβάσιμη — ἦταν ή σωστή;

Ἦρθαν ἔπειτα τά γεγονότα τῆς Πολωνίας στά τέλη τοῦ 1970.

Καί σ' αὐτήν τήν περίπτωση ἡ ἡγεσία τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ» τήρησε ἀκριβῶς τήν ἴδια στάση.

Σέ ὅλα τά ἔντυπα τῆς ὁμάδας τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» (περιοδικά, ἐφημερίδες), δημοσιεύονται ἀπό τό διεθνές κίνημα μόνο οἱ ἀπόψεις τῶν κομμάτων πού υἱοθετοῦν τήν γραμμή καί τίς θέσεις τοῦ Κ.Κ. Σ.Ε. Καί αὐτό, ὅταν σέ πολλά σοβαρά ζητήματα διεξάγεται στό διεθνές κίνημα ἕνας πολύ ζωηρός διάλογος καί ἀντιπαρατίθενται πολλές διαφορετικές ἀπόψεις. Ἡ ὁμάδα ἰσχυρίστηκε μέ τήν συνέντευξη Καλούδη πώς εἶναι ψέμα πώς «ρίχνει τό λίθο τοῦ ἀναθέματος» πότε στή μιά καί πότε στήν ἄλλη σοσιαλιστική χώρα πού ἔχει διαφωνίες μέ τήν ΕΣΣΔ. Μά εἶναι πραγματικά ψέμα; Δέν εἶναι μήπως αὐτή ἡ ὁμάδα πού ἐπέβαλε ἀπό πιό παλιά τίς καταδίκες σέ βάρος τῆς Κίνας, τῆς Γιουγκοσλαβίας, τῆς Ἀλβανίας, τῆς Ρουμανίας, μέ ἐπίσημες ἀποφάσεις τοῦ ΚΚΕ; Ἡ ἴδια αὐτή ὁμάδα πού τώρα παριστάνει τό «ΚΚΕ» ὄχι μόνο δέν ἀναίρεσε καμιά ἀπό τίς παλιές ἐκεῖνες ἀποφάσεις (ὅπως ἔκανε ἀνοιχτά καί καθαρά τό ΚΚΕ ἐσ.) ἀλλά τίς ἐπιβεβαιώνει, ἀλλοῦ ἀνοιχτά (π.χ. στήν περίπτωση τῆς Κίνας) καί ἀλλοῦ πιό καλυμμένα, ὑποστηρίζοντας ἀδίσταχτα τήν πολιτική τῶν «ἀφορισμῶν» σέ βάρος ὁλόκληρων κομμάτων. Μιά παραλλαγή αὐτῆς τῆς τακτικῆς εἶναι καί ἡ συστηματική καλλιέργεια ἐχθρότητας ἐναντίον ἀδελφῶν κομμάτων ὅπως τῶν ΚΚ τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἱσπανίας καί ἄλλων, μέ τή μέθοδο τῶν κατευθυνόμενων «ἐκ τῶν ἄνω» ψιθύρων καί μέ τόν ἀποκλεισμό κάθε δημοσιότητας στίς ἰδιαίτερες ἀπόψεις πού τά κόμματα αὐτά ὑποστηρίζουν στό διεθνές κίνημα.

Ποτέ τό λεγόμενο «ΚΚΕ» δέν παρουσίασε σέ κανένα διεθνές ζήτημα, ἤ σέ ζήτημα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος μιά ἄποψη δική του, μιά ἐπεξεργασία δική του, κάτι τέλος πού νά διαφέρει ἔστω καί στό ἐλάχιστο ἀπό τίς θέσεις τοῦ ΚΚΣΕ. Καί αὐτό ἐπεκτείνεται καί σέ προβλήματα καθαρά ἑλληνικά, ὅπως λ.χ. εἶναι τό πρόβλημα τῶν σχέσεων τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν μέ τήν κυβέρνηση τῆς χούντας στήν διάρκεια τῆς ἑπταετίας.

Ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἡ ὁμάδα Φλωράκη σημειώνει μέ ἱκανοποίηση πώς στήν προπαρασκευαστική συνδιάσκεψη τῶν ΚΚ στήν Βαρσοβία, κλήθηκε μόνο τό «Κόμμα» της, γιατί μόνο αὐτό «ἀναγνωρίζεται». Καί γεννιέται ἡ ἀπορία: Ἀφοῦ στήν Ἑλλάδα τό λιγότερο πού γίνεται εἶναι νά ἀμφισβητεῖται ποιός ἐκπροσωπεῖ κατά τρόπο αὐθεντικό τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, πῶς στή Βαρσοβία τό πρόβλημα θεωρήθηκε «λυμένο» ὑπέρ τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ»; Ποιά κριτήρια, ποιές δυνάμεις καί ποιά «δικαιώματα» ὑπῆρξαν γι' αὐτό; Καί προδίδει ἄραγε μεγάλο πνεῦμα ἀνεξαρτησίας ἡ ὁμάδα Φλωράκη ὅταν ἐπαίρεται γιά μιά τέτοια «ἀναγνώριση»;

Αὐτά ὅλα δείχνουν μιά πολύ βασική διαφορά ἀνάμεσα στό ΚΚΕ

(ἐσωτ.) καί στό λεγόμενο «ΚΚΕ» στό θέμα τοῦ διεθνισμοῦ καί τῆς αὐτοτέλειας τοῦ Κόμματος. Πρόκειται γιά τή διαφορά ἀνάμεσα σέ μιά ἀντίληψη πού συνδέει τό διεθνισμό μέ τήν πραγματική αὐτοτελῆ προσφορά τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος στήν ὑπόθεση τῆς παγκόσμιας ἀπελευθέρωσης ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό καί τόν καπιταλισμό, πού στηρίζει τίς προοπτικές τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος πρίν ἀπ' ὅλα στίς δικές του δυνάμεις, πού θεωρεῖ τό ἑλληνικό κίνημα ἀλληλέγγυο μέ ὅλες χωρίς ἐξαίρεση τίς σοσιαλιστικές χῶρες, μέ ὅλα τά Κομμουνιστικά Κόμματα, μέ ὅλα τά ἀπελευθερωτικά κινήματα τοῦ κόσμου, στήν πάλη κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πού θέλει ἰσότιμες σχέσεις στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, χωρίς κράτη καί κόμματα «ὁδηγούς», χωρίς διακρίσεις σέ «ὀρθόδοξους» καί «αἱρετικούς», χωρίς ἄμεσες εἴτε ἔμμεσες ἐπεμβάσεις στά ἐσωτερικά τῶν κομμάτων· καί σέ μιά ἄλλη ἀντίληψη πού θεωρεῖ «λυδία λίθο» τοῦ διεθνισμοῦ τή συμφωνία ἤ ὄχι σέ ὅλα τά ζητήματα μέ τίς θέσεις τοῦ ΚΚΣΕ, πού ἀπαλλοτριώνει τήν αὐτοτέλεια τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος στά πλαίσια μιᾶς στρατηγικῆς, ὅπου ἡ ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ μας ἐμφανίζεται ὄχι τόσο σάν ἔργο πού θά πρέπει νά πραγματοποιήσει ὁ ἴδιος ὅσο σάν ἀποτέλεσμα μιᾶς διεθνοῦς συγκυρίας, γιά τήν διαμόρφωση τῆς ὁποίας ἡ πορεία τῆς ἀναμέτρησης τῶν μεγάλων δυνάμεων τῆς ἐποχῆς μας θά ἔχει τόν ἀποφασιστικό λόγο.

Σ' αὐτό τό θέμα, στό θέμα τῆς αὐτοτέλειας τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος δέν ἀρχοῦν οἱ μελοδραματικές ἐκρήξεις πού ἀκούγονται στή συνέντευξη Καλούδη μέ τήν ὑπενθύμιση τῆς... 'Ασφάλειας, τοῦ Μάλιου, κλπ. Χρειάζεται συγκεκριμένη πολιτική θέση, τήν ὁποία καί ὁ Γρ. Φαράκος προηγούμενα καί τώρα ὁ Ν. Καλούδης ἀποφεύγουν μέ ἐπιμέλεια νά πάρουν.

Αὐτό εἶναι λοιπόν τό περίγραμμα τῶν πραγματικῶν διαφορῶν τοῦ ΚΚΕ (ἐσωτ.) καί τοῦ λεγόμενου «ΚΚΕ». Εἶναι φανερό πώς, *ἀπό τήν ἄποψη πολιτικῶν ὀργανισμῶν*, πρόκειται γιά δύο ἀνόμοια πράγματα πού βέβαια δέν συγκολλοῦνται, οὔτε ἑνώνονται. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι γιά μᾶς, γιά τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) δέν ὑπάρχει πρόβλημα ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ἡ ἑνότητα αὐτή σέ ἕνα ἑνιαῖο Κόμμα τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν ἀποτελεῖ ἕναν ἀπό τούς βασικούς στόχους τῆς ἀνανεωτικῆς προσπάθειας πού ἄρχισε τό 1968.

Ἡ ἑνότητα μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μόνο πάνω σέ μιά πολιτική γραμμή στηριγμένη στήν ἑλληνική πραγματικότητα, καί πού θά ἐπιβεβαιώνεται καθημερινά ἀπ' αὐτήν.

Ἡ ἑνότητα μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μόνο στά πλαίσια ἑνός κόμματος πού θά ξέρει νά συζητάει καί νά «χωνεύει» τίς πολλαπλές γνῶμες, ἀπόψεις καί τάσεις, μέσα σέ μιά διαδικασία διαλεκτικῆς ὑπερνίκησης τῶν διαφορῶν, ἀνοιχτοῦ δημόσιου διαλόγου, μέ κρι-

τήριο τή ζωή καί τήν άγωνιστική πρακτική τών μαζών.

Ἡ ἑνότητα μπορεῖ νά ἐξασφαλιστεῖ μόνο σ' ἕνα Κόμμα πραγματικά αὐτόνομο, ἰσότιμο μέλος στή μεγάλη οἰκογένεια τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων τοῦ κόσμου, πατριωτικό καί διεθνιστικό ταυτόχρονα, μέ τή δική του αὐτόνομη συμβολή στήν ἀντιμετώπιση τῶν μεγάλων προβλημάτων τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Νά γιατί, ἡ πραγματική ἑνότητα τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν συνδέεται ἀδιάσπαστα μέ τήν πορεία τῆς βαθιᾶς καί ὁλόπλευρης ἀνανέωσης τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Νά γιατί ἡ ἄποψη, ἡ ὑπόθεση πού ὑποστηρίζεται στή συνέντευξη Καλούδη, δουλεύει ὄχι γιά τήν ἑνότητα, ἀλλά γιά τόν παραπέρα κατακερματισμό τῆς Ἀριστερᾶς.

10.1.1975

[«Αὐγή», 16.1.1975]

ΜΕΡΙΚΑ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΚΕ

Συμπληρώθηκαν 57 χρόνια ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ ΚΚΕ. Ἀπό ὁποιαδήποτε σκοπιά κι ἄν ἐξετάσει κανείς αὐτή τήν περίοδο στή νεώτερη ἱστορία τῆς Ἑλλάδας, δέν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ τόν ἀποφασιστικό ρόλο πού ἔπαιξε σ' αὐτή τό κομμουνιστικό κίνημα.

Ἡ ἑλληνική κοινωνία μπῆκε ἀπό τό 1918 σέ μιά καινούργια φάση ἀνάπτυξης ὅπου, μέ τή δημιουργία τοῦ ΚΚΕ, ἐμφανίζεται στό στίβο τῶν πολιτικῶν καί κοινωνικῶν ἀγώνων σάν ὑπολογίσιμη ἀνεξάρτητη δύναμη τό ἐργατικό κίνημα. Εἶναι ἡ περίοδος ὅπου ἡ βασανιστική ἀνάπτυξη τοῦ καπιταλισμοῦ στήν Ἑλλάδα, στά πλαίσια τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξάρτησης, δημιουργεῖ ὀξύτατες ἀντιθέσεις καί ἀναδείχνει μέ μιά ἰδιόμορφη καί πολύ στενή σύνδεση μεταξύ τους, τά προβλήματα τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας, τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἶναι τέλος, στό διεθνή χῶρο, ἡ περίοδος κοσμοϊστορικῶν ἀλλαγῶν στό συσχετισμό τῶν δυνάμεων καί στήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστήμης καί τῆς τεχνικῆς μέ ὅλες τίς ριζικές ἀνατροπές στόν τρόπο σκέψης ἑκατομμυρίων μαζῶν, στό ἐπίπεδο τῆς παιδείας καί τοῦ πολιτισμοῦ, στούς παράγοντες πού ἀπελευθέρωσαν γιγάντιες ἐπαναστατικές δυνάμεις καί τροφοδοτοῦν μεγάλα λαϊκά ἀντιιμπεριαλιστικά κινήματα.

Σέ μιά τέτοια κοσμογονική ἐποχή τό ΚΚΕ πρόβαλε, γιά τίς συνθῆκες τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, στό ρόλο μιᾶς ἐπαναστατικῆς πρωτοπορίας πού χρειάστηκε νά ἀντιμετωπίσει καί νά λύσει συγκεκριμένα τά μεγάλα προβλήματα τῆς ὀργάνωσης, ἀνάπτυξης καί ὀρθῆς διεύθυνσης ἑνός ρωμαλέου λαϊκοῦ κινήματος, ἱκανοῦ νά ἀνοίξει μιά ρεαλιστική προοπτική στόν ἀγώνα γιά μιά δημοκρατική καί σοσιαλιστική Ἑλλάδα.

Ἡ πορεία αὐτή, ἀπό τήν ἄποψη τῶν προσπαθειῶν καί τῶν θυσιῶν πού χρειάστηκε νά καταβληθοῦν, ἀποτελεῖ μιά πραγματική ἐποποιΐα. Ἐπί 57 χρόνια, οἱ κομμουνιστές βρέθηκαν στήν πρώτη γραμμή ὅλων τῶν γνήσιων λαϊκῶν καί ἐθνικῶν ἀγώνων. Δέν ὑπάρχει σ' αὐτά τά χρόνια ἕνας τομέας τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς πού νά μήν ἔχει ἐπηρεαστεῖ βαθύτατα ἀπό τίς λύσεις πού προτείνουν οἱ κομμουνιστές, ἀπό τούς ἀγῶνες πού αὐτοί ὀργάνωσαν καί καθοδήγησαν, ἀπό τίς παραδόσεις πού δημιούργησαν. Καί δέν ἀποτελεῖ οὔτε ὑπερβολή οὔτε ἔπαρση τό νά ὑπογραμμίζουμε σήμερα, μέ

βάση τήν άδιάψευστη μαρτυρία τῆς Ἱστορίας, πώς παρ' ὅλα τά λάθη του, παρ' ὅλες τίς ἧττες πού δοκίμασε, τό ΚΚΕ ἐπιβεβαιώνεται στήν ἱστορική προοπτική πού χάραξε, στή γενική κατεύθυνση τῆς πάλης πού ἀνέλαβε ἐδῶ καί 57 χρόνια.

Ἡ ἱστορία τοῦ ΚΚΕ ἀποτελεῖ γιά ὅλους τούς Ἕλληνες κομμουνιστές μιά μεγάλη πηγή γιά τήν ἄντληση διδαγμάτων καί ἐμπειριῶν γιά τή σημερινή πάλη. Ἡ ἴδια ἡ ὕπαρξη καί ἀνάπτυξη τοῦ ΚΚΕ (ἐσωτ.), καρπός μιᾶς συγκεκριμένης ἱστορικῆς διαδρομῆς, δείχνει τήν ὡριμότητα τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος ἔπειτα ἀπό μιά σκληρή καί ἀκριβοπληρωμένη ἐμπειρία.

Στίς σκέψεις πού ἀκολουθοῦν ἐκφράζεται μιά προσπάθεια γενίκευσης ὁρισμένων συμπερασμάτων ἀπό τήν ἀνάπτυξη τῆς ἑλληνικῆς μαρξιστικῆς πολιτικῆς σκέψης μέσα στή διαδρομή τῶν ἀγώνων καί τῶν θυσιῶν τοῦ ΚΚΕ.

***

Ὅταν, πρίν ἀπό 57 χρόνια, ἱδρύθηκε τό ΣΕΚΕ (τό κατοπινό ΚΚΕ), πολύ λίγοι ἀπ' ὅσους πῆραν μέρος στό πρῶτο του Συνέδριο, θά μποροῦσαν νά φανταστοῦν πώς καί μετά ἀπό μισό καί πάνω αἰώνα, τό Κόμμα πού δημιουργοῦσαν δέν θά εἶχε κατορθώσει νά πετύχει τούς τελικούς του σκοπούς.

Τότε, τό Νοέμβρη 1918, τά πράγματα φαίνονταν πολύ πιό ἁπλᾶ, πολύ πιό εὔκολα. Ἡ ἐπανάσταση εἶχε νικήσει στήν ἀπέραντη Ρωσία. Καί ἡ Εὐρώπη φαινόταν ἕτοιμη νά ἀκολουθήσει τό παράδειγμά της, μέσα ἀπό τίς ἀνείπωτες συμφορές καί τή φρίκη τοῦ πρώτου παγκόσμιου πολέμου.

Ἡ ζωή ὅμως πῆρε μιάν ἄλλη κατεύθυνση. Τό μεγάλο μεταπολεμικό ἐπαναστατικό κῦμα στή Δυτική Εὐρώπη, προδομένο ἀπό τίς ἡγεσίες τῶν Κομμάτων τῆς Β' Διεθνοῦς, ὑποχώρησε καί νικήθηκε. Ἡ προοπτική γιά μιά σοσιαλιστική Εὐρώπη πού γιά κείνη τήν περίοδο, θά καθόριζε καί τίς τύχες τοῦ κόσμου, ἀπομακρύνθηκε γιά πολλές δεκαετίες. Ἡ ἀστική κυριαρχία διατηρήθηκε στά γεωγραφικά της ὅρια μέχρι τό δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Αὐτή ἡ ἐξέλιξη δημιούργησε μιά ὁλότελα καινούργια κατάσταση. Ἄλλαξε ριζικά τίς ἀρχικές προοπτικές ἀνάπτυξης τῆς ρούσικης ἐπανάστασης, πού ὑποχρεώθηκε νά ἀκολουθήσει ἕναν ἐξαιρετικά βασανιστικό καί ἐπώδυνο, ἀπό πολλές πλευρές, δρόμο. Ἔδωσε τή δυνατότητα καί τά περιθώρια νά ἐκδηλωθοῦν καί οἱ ἀρνητικές πλευρές ἀπό τό μεγάλο ρῆγμα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα, πού ἐξασθένησαν τήν ἱκανότητά του νά ἀποκρούσει τήν ἀντεπίθεση τοῦ φασισμοῦ. Καί ἐπέβαλε στά Κομμουνιστικά Κόμματα καί στά ἐπαναστατικά κινήματα τῆς Εὐρώπης καί τοῦ κόσμου νά ἀντιμετωπί-

σουν τό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης ὄχι σάν ἄμεσο, ὅπως φαινόταν γύρω ἀπό τό 1920, ἀλλά μέσα σέ μιά μακρόχρονη καί ἀπροσδιόριστη χρονικά προοπτική πού συνδεόταν, γιά κάθε χώρα, ὅλο καί πιό στενά μέ τό γενικώτερο συσχετισμό τῶν δυνάμεων καί μέ τίς ἐπιταχυνόμενες μεταβολές στόν κόσμο.

Τό καθῆκον τῆς προσαρμογῆς στήν καινούργια αὐτή μεταπολεμική προοπτική, ἀποδείχθηκε πολύ δύσκολο γιά ὅλα τά Κομμουνιστικά Κόμματα. Τό ἴδιο, καί σέ μεγαλύτερο μάλιστα βαθμό, ἀπ' ὅτι σέ πολλά ἄλλα Κόμματα, συνέβηκε καί μέ τό ΚΚΕ, πού ὕψωσε τή σημασία τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς ἐπανάστασης σέ μιά μικρή, καθυστερημένη, μικροαστική βασικά χώρα, μέ πολύ ἀδύνατη ἐργατική τάξη, χωρίς προηγούμενο σοσιαλιστικό κίνημα καί ἐμπειρίες καί μέ ὀξύτατες κοινωνικές ἀντιθέσεις, ὅπως ἦταν ἡ Ἑλλάδα στά τέλη τῆς δεύτερης δεκαετίας τοῦ αἰώνα μας. Αὐτές οἱ ἰδιομορφίες διευκόλυναν τήν ὑπερτροφική ἀνάπτυξη στό ΚΚΕ μιᾶς δογματικῆς πολιτικῆς νοοτροπίας πού δημιούργησε παράδοση καί πού ἀντιμετώπιζε τό πρόβλημα τῆς ἐπανάστασης ὄχι μέσα στά πραγματικά του πλαίσια, ἀλλά μέ ἕναν τρόπο μονόπλευρο καί αὐθαίρετο.

Μιά σημαντική πλευρά αὐτοῦ τοῦ φαινομένου, πού στοίχισε ἀνυπολόγιστες καταστροφές στό ἑλληνικό κίνημα, ἀποτελεῖ ἡ ἀδυναμία ὀρθοῦ συσχετισμοῦ τῶν ἐσωτερικῶν καί διεθνῶν ὅρων τῆς πάλης πού διεξαγόταν στήν Ἑλλάδα.

Στό μεσοπόλεμο, ἡ ζωή ἐπιβεβαίωσε τήν ἄποψη τοῦ Λένιν πώς ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ μιά μόνο χώρα ἦταν δυνατή. Ἀλλά, ἔδειξε ἐπίσης πώς αὐτό δέν ἀφοροῦσε μ ι ά ὁ π ο ι α δ ή π ο τ ε χ ώ ρ α. Ἡ ἐπαναστατημένη Ρωσία ἐπέζησε γιατί, κοντά στούς ἄλλους πολύ σημαντικούς παράγοντες, οἱ ἐσωτερικές της δυνάμεις καί δυνατότητες (καί ἐδῶ δέν παίζουν καθόλου δευτερεύοντα ρόλο οὔτε ὁ πληθυσμός οὔτε ἡ γεωγραφική ἔκταση) ἦταν ἀρκετά μεγάλες, ὥστε νά μποροῦν νά ἀντιπαραταχθοῦν ἀποτελεσματικά στήν ἐξωτερική ἐπέμβαση πού ἔσπευσε νά βοηθήσει τήν ἀντεπανάσταση. Χωρίς αὐτό τόν ὅρο, ἄν φανταστοῦμε στή θέση τῆς Ρωσίας μιά μικρή καί ἀδύναμη χώρα, ἡ ἐξέλιξη θά ἦταν πολύ διαφορετική.

Αὐτή ἡ διαπίστωση ἰσχύει γιά ὅλη τήν περίοδο καί μετά τήν Ὀκτωβριανή Ἐπανάσταση, ὅσο ὁ ἰμπεριαλισμός διατηροῦσε ἀπόλυτη ὑπεροχή σάν σύστημα στό διεθνή συσχετισμό τῶν δυνάμεων. Ἡ ἐπανάσταση σέ μιά ξεχωριστή χώρα, μέ ἔτσι δυσμενή τό γενικό διεθνή συσχετισμό τῶν δυνάμεων, ἀλλά καί τόν στενά περιφερειακό, καί μέ πολύ μικρές ἐσωτερικές δυνατότητες, σέ σύγκριση μέ τήν ἐξωτερική πίεση πού θά εἶχε νά ἀντιμετωπίσει, ἦταν καταδικασμένη. Ἡ ἀλήθεια αὐτή ἐπιβεβαιώθηκε μέ τήν συντρι-

6ή τῆς οὐγγρικῆς ἐπανάστασης ἀπό τά στρατεύματα τῆς 'Αντάντ τό 1919, μέ τήν ἀντεπανάσταση καί φασιστική δικτατορία τοῦ Τσαγκόφ στή Βουλγαρία τό 1923, ἀλλά καί πολύ ἀργότερα μέ τό πνίξιμο τῆς 'Ισπανικῆς Δημοκρατίας τό 1936 - 39. 'Οσεσδήποτε ἐσωτερικές αἰτίες καί ἄν συνέβαλαν σ' αὐτές τίς ἧττες, τόν καθοριστικό παράγοντα πρέπει κανείς νά τόν ἐντοπίσει στό συγκεκριμένο διεθνῆ συσχετισμό τῶν δυνάμεων. Αὐτά ὅλα ἔχουν μιά ἀπόλυτη ἐφαρμογή καί στήν 'Ελλάδα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς. Σήμερα, κρίνοντας καί μὲ τήν σιγουριά πού δίνει ἡ χρονική ἀπόσταση, μποροῦμε νά καταλήξουμε στό συμπέρασμα πώς, γιά τήν περίοδο τοῦ μεσοπολέμου, κάτω καί ἀπό τίς πιό εὐνοϊκές ἐσωτερικές συνθῆκες, ἡ νίκη τῆς ἐπανάστασης — δηλ. ἡ ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν κυρίαρχων τάξεων καί ἡ σταθεροποίηση μιᾶς λαϊκῆς ἐξουσίας — ἦταν ἀδύνατη. Καί κάθε ἀπόπειρα γιά τήν πραγματοποίηση μιᾶς τέτιας ἀνατροπῆς δέν μποροῦσε νά ἔχει καμμιά ἄλλη κατάληξη παρά μόνο τήν ἐπιβολή τῆς ἀντεπανάστασης. Πρόκειται γιά μιά ἀντικειμενική πραγματικότητα πού συνέδεε μὲ ἕναν συγκεκριμένο τρόπο τῆς προοπτικές τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μέ τίς διεθνεῖς συνθῆκες.

'Η συνειδητοποίηση ὅμως αὐτῆς τῆς πραγματικότητας, δέν ὑπάρχει γενικά στίς ἡγεσίες τοῦ ΚΚΕ σ' ὅλη ἐκείνη τήν περίοδο[1].

Εἶναι χαρακτηριστικό τό ὅτι, τόσο πρίν, ὅσο καί μετά τήν 6η 'Ολομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ (1934), τό Κόμμα βλέπει τήν πραγματοποίηση τῆς ἐπανάστασης (σοσιαλιστικῆς πρίν ἀπό τό 1934, ἐργατοαγροτικῆς μέ ἀστικοδημοκρατικό ἀρχικά χαρακτήρα μέ τήν ἡγεμονία τῆς ἐργατικῆς τάξης καί μὲ γρήγορο λίγο - πολύ πέρασμά της στή σοσιαλιστική ἐπανάσταση, μετά τό 1934), ἀπό τήν πλευρά καί μόνο τῆς προετοιμασίας τῶν ἐσωτερικῶν ὅρων γι' αὐτήν. Τόσο τά κείμενα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, ὅσο καί ἡ συγκεκριμένη τακτική πού ἀκολουθήθηκε, δέν ἀφήνουν τήν παραμικρή ἀμφιβολία γι' αὐτό. Δέν ὑπάρχει τίποτε πού νά δείχνει ὅτι καταγοεῖται μιά ἀπλή ἀλήθεια: Ὅτι στίς συγκεκριμένες τότε διεθνεῖς συνθῆκες, ἡ μοναδικά ὀρθή ἐπαναστατική πολιτική

---

1. Στό ἄρθρο αὐτό γίνεται μιά προσπάθεια ἐντοπισμοῦ στά θέματα διαμόρφωσης τῆς πολιτικῆς σκέψης στό ΚΚΕ. Πρέπει ὅμως εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά τονιστεῖ πώς ἡ διαμόρφωση αὐτή δέν ἔγινε αὐτοτελῶς στήν 'Ελλάδα. Συμβάδισε μέ τή γραμμή πού ἔδινε σ' ὅλα τά Κόμματα, στίς ἀντίστοιχες περιόδους, ἡ Κ.Δ. Αὐτός ὁ παράγοντας ὑπῆρξε γιά τά κομμουνιστικά κινήματα σ' ὅλες τίς χῶρες, ἀποφασιστικός. Βάρυνε ὅμως πολύ περισσότερο στήν 'Ελλάδα, γιατί ἡ ἀπουσία πρίν ἀπό τό 1918 λίγο πολύ ὑπολογίσιμου σοσιαλιστικοῦ κινήματος καί ἡ ἔλλειψη ἀντίστοιχης πολιτικῆς ἑλληνικῆς ἐμπειρίας, καθιστοῦσε πιό δυσμενεῖς τούς ὅρους γιά ἀποτελεσματική ἐπίδραση τῶν συγκεκριμένων ἑλληνικῶν δεδομένων στή διαμόρφωση τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΕ, στά πλαίσια τῶν γενικῶν ἐντολῶν τῆς ΚΔ.

θά ἦταν αὐτή πού θά ἔκανε μέ σταθερότητα τήν ἐπιλογή τῆς ἀποφυγῆς τῶν γενικῶν ἀναμετρήσεων, μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή, καί θά προσανατόλιζε τό κίνημα σέ μιά πολιτική εὐρύτατων συνεργασιῶν καί συμμαχιῶν, μέ στόχο τήν πάλη γιά τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες, γιά τήν πραγματοποίηση ἐφικτῶν μέσα στά πλαίσια αὐτά μεταρρυθμίσεων στόν οἰκονομικό, κοινωνικό, πολιτικό καί πολιτιστικό τομέα. Καί ὑπάρχει ἀντίθετα ἡ κατηγορηματική ἀπόρριψη ὅλων τῶν προσπαθειῶν πού ἔτειναν πρός μιά τέτια κατανόηση, πρός μιά τέτια νηφάλια πολιτική, μέ τή στερεότυπη κατηγορία τοῦ «ὀππορτουνισμοῦ».

Ἀπό τό 1918 μέχρι τό 1934 καταδικάζεται κάθε τάση μέσα στό Κόμμα πού δέχεται πώς εἶναι δυνατό νά ἐνταχθεῖ στά πλαίσια μιᾶς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς ἡ ἀντίληψη τῶν ἀναγκαίων κάθε φορά συμβιβασμῶν. Τό Κόμμα ἀπορρίπτει κάθε ἐνδιάμεσο σταθμό, κάθε ἐνδιάμεση βαθμίδα στήν πορεία πρός τούς τελικούς του σκοπούς. Δέν δέχεται — καί αὐτό μέ τόν πιό κατηγορηματικό τρόπο — καμμιά συμμαχία μέ ἀστικά καί μικροαστικά Κόμματα καί δέν διακρίνει ἀνάμεσά τους καμμιά οὐσιαστική διαφορά.

Ἡ 6η Ὁλομέλεια τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ (1934) φέρνει μιά σημαντική βελτιωτική ἀλλαγή σ' αὐτή τήν πρακτική, ἀναδείχνοντας τά δημοκρατικά καθήκοντα τοῦ Κόμματος. Τήν ἀλλαγή ὅμως αὐτή τήν ἐντάσσει σέ καθαρά ἐσωτερικούς παράγοντες (βαθμός οἰκονομικῆς ἀνάπτυξης τῆς χώρας κλπ.) μέ στόχο τήν προετοιμασία τῆς ἐπανάστασης, πού θεωρεῖται πώς εἶναι δυνατή μόλις ὑπάρξουν οἱ ἐσωτερικοί ἀναγκαῖοι ὅροι. Προσανατολίζει ἔτσι τό Κόμμα σέ ἕνα σχῆμα πού δέν ἔχει ἐπαφή μέ τήν πραγματικότητα σέ ἕνα καίριο σημεῖο: Στό ὅτι δέν φαίνεται νά ὑποπτεύεται κἄν ὅτι γιά νά γίνει ἡ ἐπανάσταση χρειάζονται ὁρισμένοι διεθνεῖς ὅροι καί ὅτι ὅσο αὐτοί δέν ὑπάρχουν, τό Κόμμα πρέπει νά εἶναι προσανατολισμένο σέ μιά πολιτική πού νά ἀποφεύγει τή δημιουργία γενικώτερων κρίσεων, ἀναμετρήσεων καί ἀδιεξόδων μέ στόχο μιά ἄμεση ἐπαναστατική μεταβολή, σέ μιά πολιτική πού βαθύτερό της νόημα θά πρέπει νά εἶναι ἕνας γενικώτερος συμβιβασμός μέ δημοκρατικό περιεχόμενο, πού νά μήν θέτει στήν ἡμερήσια διάταξη τό πρόβλημα τῆς ἐπαναστατικῆς ἐξουσίας. Τό Κόμμα ἔτσι ἔμεινε, ὅπως καί πρίν, προσκολλημένο σέ μιά «Ἑλλαδοκεντρική» εἰκόνα τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων πού τό δυσκόλευε νά ἔχει μιά γενικώτερη ἐποπτεία τῶν ἐξελίξεων καί τῆς δυναμικῆς τους καί τό ἀποπροσανατόλιζε στίς συγκεκριμένες ἐπιλογές του.

Αὐτό ἐκφράστηκε στή στάση «οὐδετερότητας» πού τήρησε τό ΚΚΕ στή διάρκεια τοῦ κινήματος τοῦ 1935, στήν συνεχιζόμενη ἐξίσωση τῶν δύο μεγάλων ἀστικῶν Κομμάτων (ἀκόμα καί μετά τίς ἀποφάσεις τοῦ 7ου Συνεδρίου τῆς ΚΔ πού ἔθεσε τό καθῆκον

τῆς συσπείρωσης δυνάμεων κατά τοῦ φασιστικοῦ κινδύνου), στίς προσπάθειες νά δοθεῖ μιά λαϊκή, «πληθειακή» διέξοδος ἀπό τό πολιτικό ἀδιέξοδο, πού διαμορφωνόταν ἀπό τίς ἀρχές ἀκόμα τοῦ 1936, μέσα ἀπό συγκρούσεις ὅπως αὐτή τῆς Θεσσαλονίκης, τό Μάη ἐκείνου τοῦ χρόνου. Αὐτή ἡ προσπάθεια, στίς συνθῆκες μάλιστα τῆς γενικῆς ἀνόδου τοῦ φασισμοῦ στήν Εὐρώπη, ἦταν καταδικασμένη σέ ἀποτυχία. Ἡ ἐπιβολή τῆς δικτατορίας τῆς 4ης Αὐγούστου, πέρα ἀπό τίς ὁποιεσδήποτε ὀργανωτικοτεχνικές καί ἄλλες ἀδυναμίες τοῦ Κόμματος, ἔγινε δυνατή σάν ἡ ἀναπόφευκτη ἔκβαση μιᾶς ἀναπτυσσόμενης ἀναμέτρησης, πού οἱ διεθνεῖς της ὅροι προκαθόριζαν τήν ἧττα τῶν λαϊκῶν δυνάμεων.

Στά χρόνια πού ἀκολούθησαν, ὅλες οἱ ἡγεσίες τοῦ Κόμματος δέν ἔκαναν καμμιά οὐσιαστική διερεύνηση τῶν συγκεκριμένων ἰδιομορφιῶν τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος στά διεθνῆ του πλαίσια. Ὁ μηχανικός ξεχωρισμός τῶν ἐσωτερικῶν ἀπό τούς διεθνεῖς ὅρους τῆς πάλης ἐξακολούθησε νά εἶναι κυρίαρχος, ὁδηγώντας τό Κόμμα ἀπό «δεξιά» σέ «ἀριστερά» λάθη, σέ μιά πολιτική χωρίς διεξόδους, σέ συνεχεῖς ἀποτυχίες. Συνοπτικά μποροῦν νά ἀναφερθοῦν τά παρακάτω σχετικά μ' αὐτό τό θέμα:

1. Στά χρόνια τῆς ξένης φασιστικῆς κατοχῆς 1941 - 44, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Ἐαμικοῦ κινήματος ἀντίστασης καί ἡ κυριαρχική θέση τοῦ ΚΚΕ μέσα σ' αὐτό, μετέβαλαν ριζικά τόν ἐσωτερικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων. Τό ΕΑΜ ὀργάνωνε καί διαπαιδαγωγοῦσε τό λαό ἔτσι ὥστε νά μπορεῖ νά γίνει μεταπολεμικά κύριος τῆς τύχης του. Ἔδωσε στήν πάλη κατά τῶν καταχτητῶν ἕνα βαθύτερο κοινωνικό περιεχόμενο, τίς διαστάσεις μιᾶς μεγάλης ἐθνικῆς δημοκρατικῆς ἐπανάστασης. Καί ἐδῶ βρίσκεται ἡ ἐξήγηση γιά τόν παλλαϊκό χαραχτήρα, τή μαζική αὐτοθυσία καί τό δυναμισμό τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀντίστασης.

Παρ' ὅλες τίς ἀντιδράσεις, τό ΕΑΜ εἶχε γίνει, ἀπό τά μέσα ἤδη τοῦ 1943, ἡ κυρίαρχη δύναμη στή χώρα. Ἐσωτερικά, ἡ ἐπανάσταση εἶχε κριθεῖ. Μέ τήν ἀποχώρηση τῶν καταχτητῶν ἦταν πιά φανερό πώς δέν ὑπῆρχαν ἐσωτερικές δυνάμεις πού θά μποροῦσαν, πολιτικά εἴτε δυναμικά, νά γυρίσουν τή χώρα πρός τά πίσω, νά ἐπαναφέρουν μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή τήν προπολεμική κατάσταση πραγμάτων, τήν ἐξουσία τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης, τή μοναρχία καί τήν ὑποταγή στόν ξένο ἰμπεριαλισμό. Μοναδική ἐλπίδα γι' αὐτό τό κατεστημένο, πού ἔβλεπε πώς τό ἔδαφος χανόταν κάτω ἀπό τά πόδια του, ἦταν ἡ ἔνοπλη ἀγγλική ἐπέμβαση, πού ἀπό τά μέσα ἀκριβῶς τοῦ 1943 ἀρχίζει νά μεθοδεύεται πολύ πιό συγκεκριμένα ἀπό τήν ἀγγλική πολιτική.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἀντιμετώπισε αὐτό τόν κίνδυνο σάν νά ἐπρόκειτο γιά ἕναν καινούργιο, ἀνύπαρκτο μέχρι τότε, παράγοντα

στήν πορεία τῆς πάλης. Ἀπόδειξε πώς τή μέχρι τότε ἀποφασιστικότητά της στήν ἀνάπτυξη καί τήν κατεύθυνση τοῦ Ἑαμικοῦ κινήματος δέν τή στήριζε σέ μιά συγκεκριμένη προοπτική, σέ μιά ὀρθή ἐκτίμηση τῶν πραγματικῶν δυνατοτήτων πού εἶχε αὐτό τό κίνημα μέσα στήν εὐνοϊκή συγκυρία τοῦ μεγάλου ἀντιφασιστικοῦ πολέμου τῶν λαῶν. Στάθηκε ἀνίκανη νά περάσει ἀπό μιά στενή, «Ἑλλαδοκεντρική» ἀντίληψη τῆς κατάστασης σέ μιά συνολική καί συγκεκριμένη ἐκτίμηση τοῦ πραγματικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων. Καί κατέληξε ἔτσι νά φτάσει στήν ἄλλη ἄκρη, νά πιστέψει πώς οἱ ἐσωτερικές δυνάμεις τοῦ κινήματος ἦταν ἀνίσχυρες μπροστά στόν ἀγγλικό ἰμπεριαλισμό, ἀκριβῶς σέ μιά χρονική στιγμή πού εἶχαν δημιουργηθεῖ, γιά πρώτη φορά μέχρι τότε, πραγματικές δυνατότητες γιά τή νίκη.

Ἀπό τή σκοπιά τῆς ταξικῆς πάλης, οἱ συμφωνίες τοῦ Λιβάνου καί τῆς Καζέρτας δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά ἡ ἁπλή, καθαρή, ὅσο καί ἀδικαιολόγητη στό βάθος ἄρνηση ὅλης τῆς προηγούμενης πορείας, ἡ παραίτηση ἀπό τήν ἐπανάσταση ὅταν αὐτή βρισκόταν σέ πλήρη ἀνάπτυξη ἤ μᾶλλον ἡ ἀναγνώριση πώς ἡ ἐπανάσταση εἶχε ἡττηθεῖ πρίν ἀκόμα ἀναμετρηθεῖ μέ τούς ἀντιπάλους της.

2. Ἡ ἐπανάσταση πού ἀρνήθηκε ἡ ἴδια τή δυνατότητα νά ἐπιβληθεῖ τό 1944, δέν σημαίνει πώς εἶχε κιόλας μετά τή Βάρκιζα συντριβεῖ. Αὐτό τό ἔργο, τό ἔργο τῆς συντριβῆς, τό συνέχισε ἡ ἐσωτερική ἀντεπανάσταση μέ τήν πλήρη βοήθεια τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Τό ὅτι καί ἐδῶ ὁ ἀντίπαλος σημείωσε ἀπόλυτη ἐπιτυχία δέν ἦταν οὔτε νομοτελειακό, οὔτε ἀναπόφευκτο. Γιά τήν ἀποφυγή αὐτῆς τῆς συντριβῆς χρειαζόταν πρίν ἀπ' ὅλα ἡ ἀναγνώριση μιᾶς πραγματικότητας πώς ἡ εὐνοϊκή διεθνής συγκυρία εἶχε περάσει, πώς οἱ καινούργιες διεθνεῖς συνθῆκες δημιουργοῦσαν ἀπαγορευτικούς φραγμούς γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης, γιά μιά ὁλόκληρη περίοδο. Ἡ ἀποδοχή ἀπό τήν πλευρά τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ τῆς πρόκλησης γιά τήν ἔνοπλη ἀναμέτρηση, πού κατέληξε στήν ἧττα τοῦ 1949, ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τά συμπεράσματα στά ὁποῖα ἔπρεπε λογικά νά ὁδηγήσει μιά νηφάλια ἐκτίμηση τοῦ συνολικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων στήν ἄμεσα μεταπολεμική περίοδο. Ἔπρεπε πρίν ἀπ' ὅλα νά ἐκτιμηθεῖ τό βάρος τῆς ξένης ἰμπεριαλιστικῆς ἐπέμβασης καί οἱ δυνατότητές της στήν περίοδο πού εἶχε ἐξαπολυθεῖ ὁ ψυχρός πόλεμος, ὅταν λειτουργοῦσε ὁ ἀδίστακτος ἐκβιασμός τοῦ ἀμερικάνικου μονοπωλίου στό ἀτομικό ὅπλο πάνω στή διεθνή ἰσορροπία τῶν δυνάμεων καί ὅταν τά σοσιαλιστικά καθεστῶτα στήν Εὐρώπη δέν εἶχαν ἀκόμα σταθεροποιηθεῖ. Μιά τέτια ἐκτίμηση θά ἔπρεπε νά ὑπαγορεύσει τήν ἀποφυγή μιᾶς ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης σέ κεῖνες τίς συνθῆκες, ὁσεσδήποτε θυσίες καί ἄν ἀπαιτοῦνταν γι' αὐτό,

θυσίες πού ἄλλωστε θά ἦταν ἀσύγκριτα μικρότερες ἀπό τή συντριβή τοῦ 1949.

Ἡ ἧττα τοῦ ΔΣΕ πέρα ἀπό κάθε ἄλλη αἰτία, προκαθορίστηκε ἀπό τήν τεράστια ὑπεροχή τοῦ βάρους τῶν ἀρνητικῶν διεθνῶν ὅρων ἔναντι τῶν ἐσωτερικῶν δυνατοτήτων πού εἶχε τότε τό κίνημα καί ἡ χώρα μας.[2] Καί εἶναι χαρακτηριστικό τό ὅτι, τήν ἴδια περίπου ἐποχή πού νικιόταν ὁ ΔΣΕ, θριάμβευε ἡ λαϊκή ἐπανάσταση στήν Κίνα, σέ μιά χώρα δηλ. πού τό εἰδικό βάρος τῶν ἐσωτερικῶν δεδομένων καθιστοῦσε ἀνίσχυρη καί ἀναποτελεσματική ὁποιαδήποτε ξένη ἐπέμβαση.

3. Ἀπό τό 1950 μέχρι τό 1967, σέ ἐντελῶς καινούργιες συνθῆκες, ἡ πολιτική νοοτροπία τῶν ἡγεσιῶν τοῦ ΚΚΕ στό καίριο αὐτό σημεῖο τῆς ἐκτίμησης τοῦ πραγματικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων δέν ἄλλαξε. Δέν θά ἀσχοληθοῦμε ἐδῶ μέ τήν περίοδο 1950 - 56 πού οἱ τότε ἐξαλλοσύνες τῆς ἡγεσίας Ζαχαριάδη δέν ἀφήνουν καί μεγάλες ἀμφιβολίες γι' αὐτό. Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ διερεύνηση τῆς περιόδου 1956 - 67 πού ἀποτελεῖ μιά νέα περίοδο στήν πολιτική τοῦ Κόμματος. Πρόκειται ταυτόχρονα γιά τήν περίοδο, ὅπου ἔκδηλα ἀλλάζει πρός πιό εὐνοϊκές ἰσορροπίες ὁ διεθνής συσχετισμός τῶν δυνάμεων καί ἡ ἐξαγωγή τῆς ἀντεπανάστασης ὑποχρεώνεται νά ἀλλάξει μορφές.

Ἡ γραμμή πού ἀκολουθήθηκε ἀπό τήν 6η Ὁλομέλεια τῆς ΚΚΕ (1956) καί μετά, εἶναι ἀναμφισβήτητο ὅτι ἀνταποκρινόταν πολύ περισσότερο ἀπ' ὅτι ἡ «ὑπερεπαναστατική» πολιτική τοῦ Ζαχαριάδη, στίς ἀνάγκες ἀνάπτυξης τοῦ δημοκρατικοῦ καί ἐργατικοῦ κινήματος. Μιά πιό προσεχτική ὅμως μελέτη τῆς περιόδου 1956 - 67 δείχνει πώς ἡ γραμμή αὐτή δέν ἀντιμετωπίζει σωστά τούς καινούργιους διεθνεῖς ὅρους ἀνάπτυξης τῆς πάλης. Ἐνῶ ὑπογραμμί-

---

2. Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ Ζαχαριάδης, μετά τήν ἧττα, ἀναζητώντας δικαιολόγηση τῆς πολιτικῆς του, ἀναφέρθηκε στούς διεθνεῖς ὅρους πού εἶχε νά ἀντιμετωπίσει ὁ ἔνοπλος ἀγώνας 1946 - 49, ἀλλά τό ἔκανε αὐτό μέ ἕναν ἀπόλυτα μονόπλευρο καί «κατευθυνόμενο» τρόπο. Ἀνήγαγε τούς διεθνεῖς αὐτούς ὅρους στόν παράγοντα κυρίως Γιουγκοσλαβία, πού παρουσιαζόταν εὐνοϊκός τό 1946 ἐνῶ ἄλλαξε — ὅπως εἶπε — στήν πορεία καί ἰδιαίτερα μετά τό καλοκαίρι τοῦ 1948, μέ συνέπεια τήν ἀνατροπή τῶν δῆθεν εὐνοϊκῶν διεθνῶν προϋποθέσεων, στίς ὁποῖες στηρίχθηκε ἡ ἀπόφαση, τό 1946, γιά τόν ἔνοπλο ἀγώνα. Αὐτή ἡ ἐκδοχή, πού σέ πολλούς κομμουνιστές φάνηκε τότε σάν ἀληθοφανής, στό κλίμα μάλιστα τῆς ἐχθρότητας πού εἶχε δημιουργήσει ἡ Κομινφόρμ ἀπέναντι στή Γιουγκοσλαβία δέν ἀνταποκρίνεται στά πράγματα, παρά τό γεγονός ὅτι, χωρίς ἀμφιβολία, ἡ ρήξη μέ τή Γιουγκοσλαβία τό 1948 χειροτέρεψε ἀκόμα πιό πολύ τούς διεθνεῖς (περιφερειακούς) ὅρους τῆς πάλης πού διεξῆγε ὁ ΔΣΕ. Γιατί καί χωρίς αὐτόν τόν παράγοντα, οἱ γενικότεροι διεθνεῖς ὅροι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς ἦταν τέτοιοι, πού δημιουργοῦσαν ἀπαγορευτικούς φραγμούς γιά μιά ἀποτελεσματική βοήθεια πρός τό ἑλληνικό κίνημα, ἱκανή νά ἀντιμετωπίσει τήν ἀμερικάνικη παρουσία.

ζει τήν ἐξάρτηση τῆς χώρας ἀπό τίς ΗΠΑ, δέν συνειδητοποιεῖ τόν τρόπο, τούς μηχανισμούς καί τίς δυνατότητες αὐτῆς τῆς ἐξάρτησης γιά νά ἐπιβάλλεται, στίς συνθῆκες τοῦ μεταπολεμικοῦ χωρισμοῦ τῆς Εὐρώπης καί τῆς ὑποταγῆς τῆς χώρας στό ΝΑΤΟ. Δέν βλέπει πώς οἱ ἀμερικανο - ΝΑΤΟϊκές ἐξαρτήσεις, στόν οἰκονομικό, πολιτικό καί στρατιωτικό τομέα, ἔχουν δημιουργήσει ἕνα κέντρο ἰσχύος μέσα στή χώρα μέ μιά δική του αὐτονομία καί ἱκανότητα ἐπέμβασης. Καί ὅτι ἡ ὕπαρξη αὐτοῦ τοῦ κέντρου δίνει στίς ἀντιδραστικές δυνάμεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας ἕνα εἰδικό βάρος ἀσύγκριτα μεγαλύτερο ἀπ' αὐτό πού παρουσιάζουν οἱ κοινοβουλευτικοί συσχετισμοί τῶν πολιτικῶν δυνάμεων.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, μή βλέποντας αὐτή τήν πραγματικότητα, ἀποσποῦσε καί πάλι τούς προβληματισμούς της ἀπό τούς διεθνεῖς ὅρους ἀνάπτυξης τῆς πάλης, μέ τή συγκεκριμένη μορφή πού τώρα αὐτοί παρουσιάζονταν. Καθόριζε τήν πολιτική της σάν νά εἶχε νά κάνει μέ καθαρά ἐσωτερικούς παράγοντες καί ἱκανοποιόταν μέ τίς γενικές ἐκτιμήσεις γιά ἀλλαγές στό διεθνή συσχετισμό τῶν δυνάμεων σέ βάρος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, ἀδυνατώντας νά δεῖ τίς συγκεκριμένες μορφές μέ τίς ὁποῖες ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός προσάρμοζε τή δράση του, καθώς καί τίς διαμορφωνόμενες κατευθύνσεις τῆς πολιτικῆς του στό χῶρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς.

Τό κύριο λοιπόν, τό καθοριστικό πού ἔλειψε ἀπό τήν πολιτική νοοτροπία τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ αὐτή τήν περίοδο, ἦταν ἡ αἴσθηση αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων καί αὐτό ὁδηγοῦσε σέ ὑπονόμευση μιᾶς μακροπρόθεσμης πολιτικῆς εὐρύτατων συμμαχιῶν, σέ μιά ἀναγέννηση τῆς νοοτροπίας τῶν «ἐφόδων» καί τῆς ἀναζήτησης κάποιων «εὐκαιριῶν», ὅπως αὐτή ἐκφράστηκε μέ τίς ἐξαλλοσύνες στήν ἐκτίμηση τῶν «δυνατοτήτων» τῆς κηδείας Λαμπράκη, μέ τό «πρόγραμμα οὐσιαστικοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ» τοῦ 1964 καί τόν ἀνταγωνισμό πρός τήν κυβέρνηση τῆς ΕΚ, μέ συνθήματα περί νομιμοποίησης τοῦ ΚΚΕ καί ἐξόδου ἀπό τό ΝΑΤΟ κλπ., ὅταν χρειαζόταν ἡ πιό μεγάλη συσπείρωση δυνάμεων γιά τήν ἐξουδετέρωση τοῦ παρακράτους καί τῶν ξενοκίνητων μηχανισμῶν στίς ἔνοπλες δυνάμεις. Ὁδηγοῦσε στό νά μήν κατανοεῖται καί νά μήν ἐκφράζεται στήν πολιτική πράξη ἡ στενή σύνδεση πού ἐπιβάλλει ὅλο καί πιό πολύ ἡ μεταπολεμική εὐρωπαϊκή πραγματικότητα ἀνάμεσα στίς προοπτικές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα καί στή γενικώτερη ἰσορροπία τῶν δυνάμεων πού διαμορφώνεται στή Δυτική Εὐρώπη.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, ἀντί νά ἀντιδράσει σέ μιά πόλωση, σέ μιά γενικώτερη ἀναμέτρηση προοδευτικῶν - ἀντιιμπεριαλιστικῶν καί συντηρητικῶν δυνάμεων, τή διευκόλυνε καί τήν ἐνθάρρυνε, ὅταν

δέν ὑπῆρχαν γιά τήν ἐπιτυχία της οἱ στοιχειώδεις ἀναγκαῖοι ὅροι. Αὐτή τήν ἀλήθεια ἦρθε μέ τόν πιό ὀδυνηρό τρόπο νά ἐκφράσει ἡ ἐπιβολή τῆς στρατοχρατικῆς δικτατορίας τῆς 21.4.67 πού «ἔλυσε» γιά λογαριασμό τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ τό πολιτικό ἀδιέξοδο πού δημιουργοῦσε μιά τέτια ἐξέλιξη.

Ἡ διάσπαση πού ἐπῆλθε, 50 χρόνια μετά τήν ἵδρυση τοῦ ΚΚΕ, ἐξέφρασε, πρίν ἀπ' ὅλα, τή σύγκρουση δύο διαφορετικῶν πολιτικῶν ἀντιλήψεων γιά τήν πορεία καί τίς προοπτικές τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα. Τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) δικαιώνει καί θά δικαιώσει τήν ἐπανάσταση πού διεξάγει στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, στό βαθμό πρίν ἀπ' ὅλα πού ἐκφράζει καί ἐφαρμόζει μιά πολιτική, σύμφωνη μέ τίς ἀνάγκες καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας, πλουτισμένη μέ τά συμπεράσματα καί τά διδάγματα μιᾶς μακρόχρονης ἐμπειρίας. Θεμελιακό στοιχεῖο μιᾶς τέτιας πολιτικῆς εἶναι ἡ ὀρθή κατανόηση τῶν πραγματικῶν δυνατοτήτων τοῦ ἑλληνικοῦ κινήματος μέσα στό σύγχρονο κόσμο, ἡ ἐπισήμανση τῶν οὐσιαστικῶν στοιχείων πού διαμορφώνουν τό συνολικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων πού συγκρούονται στή χώρα, στή σημερινή φάση τῆς πάλης.

Ἕνα ἀπό τά πιό ἔκδηλα σημάδια τῶν ἀλλαγῶν πού ἔχουν ἐπέλθει στό διεθνή συσχετισμό τῶν δυνάμεων εἶναι ἡ ἄνοδος τοῦ ρόλου τῶν μικρῶν χωρῶν, ἡ αὐξημένη ἱκανότητά τους νά ἀντιστέκονται στόν ἰμπεριαλισμό καί νά ὑπερασπίζονται ἀποτελεσματικά τήν ἀνεξαρτησία τους, ἡ κατάργηση τῶν ἀπαγορευτικῶν φραγμῶν πού δημιουργοῦσαν οἱ διεθνεῖς συνθῆκες γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης σέ ὁποιαδήποτε χώρα τῆς γῆς. Τό Βιετνάμ, μέ τό μάθημα πού ἔδωσε στόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό, ἀποτελεῖ ἐδῶ ἕνα πολύ χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Αὐτή ἡ διαπίστωση ἔχει μιά γενική ἰσχύ. Ἐπιβεβαιώνεται ὅμως μέ πολύ διαφορετικό τρόπο ἀπό χώρα σέ χώρα καί ἀπό περιοχή σέ περιοχή καί ἀπαιτεῖ μιά ἀνάλογη διαφοροποίηση στήν πολιτική τῶν ἀντίστοιχων Κομμουνιστικῶν Κομμάτων.

Στήν Εὐρώπη ἔχει δημιουργηθεῖ, ἀπό τό τέλος τοῦ δεύτερου παγκόσμιου πολέμου, μιά διαχωριστική γραμμή πού ἀποτελεῖ τήν ἔκφραση μιᾶς γενικώτερης ἰσορροπίας δυνάμεων. Σέ κανένα ἄλλο σημεῖο τῆς γῆς, ἡ ἀναμέτρηση τῶν δύο μεγαλύτερων δυνάμεων τῆς ἐποχῆς μας καί τῶν δύο κόσμων δέν ἀποτυπώνεται σέ ἕνα τόσο σαφές γεωγραφικό σύνορο, ἀπό τίς δυό πλευρές τοῦ ὁποίου στέκονται ἀντιμέτωποι δύο πανίσχυροι στρατιωτικοπολιτικοί συνασπισμοί, ὅπως αὐτό γίνεται στήν Εὐρώπη. Ἡ ὕπαρξη αὐτῆς τῆς κατάστασης, ἡ λογική τῆς παρουσίας καί δράσης αὐτῶν τῶν συνασπισμῶν ἔχει ἄμεση ἐπίδραση στίς ἐσωτερικές ἐξελίξεις κάθε χώρας.

Τό ΝΑΤΟ εἶναι κάτι πολύ διαφορετικό ἀπό μιά τυπική συμμαχία κρατῶν, ὅπως αὐτές ὑπῆρξαν σέ παλιότερες περιόδους. Πρόκειται γιά ἕναν συνασπισμό σέ καθαρά ταξική βάση πού διεκδικεῖ, ἀκόμα καί τυπικά μέ τό ἱδρυτικό του, τό ρόλο τοῦ ἀνασχετικοῦ φραγμοῦ κατά τῆς ἐπανάστασης σέ ὁποιαδήποτε χώρα - μέλος. Ἀγκαλιάζει ἕνα χῶρο ἀναπτυγμένου κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ, ὅπου γενικά οἱ ἐσωτερικές κρατικές δομές καί οἱ μηχανισμοί ἐπιβολῆς ἔχουν μιά ἰδιαίτερη σταθερότητα. Μέσα σ' αὐτό τό συνασπισμό ἔχουν κυριαρχική θέση οἱ ΗΠΑ, πράγμα πού ὑλοποιεῖται στήν οἰκονομία, στό χῶρο τῶν πολιτικῶν δυνάμεων καί στούς μηχανισμούς ἐξουσίας σέ κάθε χώρα. Ἔχει ἔτσι δημιουργηθεῖ ἕνας ἑνιαῖος ὑπερεθνικός μηχανισμός «ἰμπεριαλιστικῆς ἀσφαλείας» κάτω ἀπό τήν κηδεμονία τῶν ΗΠΑ πού δρᾶ, τόσο σάν σύνολο, ὅσο καί σέ κάθε χώρα ξεχωριστά, μέ τή δική του λογική καί τά δικά του κριτήρια.

Τό ἐργατικό, δημοκρατικό καί ἀντιιμπεριαλιστικό κίνημα σέ κάθε χώρα ἔρχεται, στήν ἀνάπτυξή του, σέ σύγκρουση — στό ἐσωτερικό — μέ ἕνα τμῆμα αὐτοῦ τοῦ ἑνιαίου ἰμπεριαλιστικοῦ μηχανισμοῦ, πρᾶγμα πού ἀπαιτεῖ αὐξημένες προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιτυχία του. Ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς προϋποθέσεις, εἶναι ἀνάγκη νά ὑπογραμμιστοῦν δύο βασικές, πού ἀποκτοῦν τό χαραχτήρα γενικῶν ἀρχῶν γιά ὅλα τά εὐρωπαϊκά Κομμουνιστικά Κόμματα:

α) Ἡ μεγαλύτερη δυνατή ἑνότητα λαϊκῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων σέ μιά γενική δημοκρατική βάση καί μέ σταθερό μέτωπο κατά τῶν πιό ἄκρων ἀντιδημοκρατικῶν τάσεων.

β) Ὁ συντονισμός σέ πανευρωπαϊκή κλίμακα, σέ ἕνα χῶρο δηλ. ὅπου τά πιό θεμελιακά προβλήματα τῆς κοινωνικῆς πάλης σέ κάθε χώρα ἔχουν μιά ἄμεσα διεθνή - εὐρωπαϊκή διάσταση καί ἀλληλοεπηρεάζονται κατά ἕναν πολύ ἔντονο τρόπο.

Στήν Ἑλλάδα, ἀπό τήν περίοδο ἀκόμα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μέ τίς ἀδιάκοπες ἐκκαθαρίσεις καί μέ μιά συστηματική ἀντικομμουνιστική καί ἀντιδημοκρατική διαπαιδαγώγηση, πού συνεχίστηκε χωρίς διακοπή ἐπί 25 χρόνια στίς ἔνοπλες δυνάμεις καί γενικώτερα στόν κρατικό μηχανισμό, ἔχει δημιουργηθεῖ ἕνα ἰσχυρό κέντρο στήριξης γιά τίς πιό ἀντιδραστικές δυνάμεις τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καί γιά τήν ἰμπεριαλιστική ἐπέμβαση.

Αὐτός ὁ μηχανισμός ἐπιβολῆς, ἀκριβῶς ἐπειδή διαμορφώθηκε μέ στόχο τή δυναμική ἀντιμετώπιση μιᾶς δημοκρατικῆς προοπτικῆς, ὄχι μόνο δέν ἀντέδρασε ἀλλά καί λειτούργησε, ἀφοῦ ἐκκαθαρίστηκε ἀκόμα πιό πολύ, σάν στήριγμα τῆς δικτατορίας.

Ἡ κατάρρευση τοῦ τυραννικοῦ καθεστῶτος δέν ἔγινε μέ κανενός εἴδους λαϊκή ἤ στρατιωτική ἐξέγερση. Γι' αὐτό καί ὁ μηχανισμός ἀντιδραστικῆς ἐπιβολῆς, στίς βασικές του δομές δέν θίχτηκε.

Ἡ ἰσορροπία πού καθιερώθηκε μετά τίς 23.7.74 ἔχει σάν μιά ἀπό τίς συνιστῶσες της αὐτό τόν παράγοντα. Οἱ ἄλλες βασικές της συνιστῶσες εἶναι ἡ ἀντιδικτατορική δημοκρατική ἑνότητα τοῦ λαοῦ καί τό γενικό ἀντιαμερικάνικο πνεῦμα, ἡ ἀντιδικτατορική τοποθέτηση τοῦ πολιτικοῦ κόσμου, στόν ὁποῖο περιλαμβάνεται καί τό συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος τῆς σημερινῆς Δεξιᾶς, τό ὀργανωμένο μαζικό λαϊκό κίνημα.

Γιά κάθε πραγματικά δημοκρατική προοπτική αὐτός ὁ τελευταῖος παράγοντας, τό ὀργανωμένο κίνημα τῶν μαζῶν, ἔχει μιά ἀποφασιστική σημασία. Αὐτό, ὅμως, μέ τή προϋπόθεση πώς δρᾶ στά πλαίσια μιᾶς ὀρθῆς γενικῆς πολιτικῆς κατεύθυνσης, διεκολύνοντας τή διαμόρφωση ἑνός συνολικά εὐνοϊκοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων.

Στίς συγκεκριμένες συνθῆκες πού ἀντιμετωπίζουμε σήμερα, ἡ μεταβολή τῆς ἰσορροπίας πού ἔχει διαμορφωθεῖ μπορεῖ νά γίνει πρός δύο πιθανές κατευθύνσεις:

—Ἡ πρώτη ἀπ' αὐτές εἶναι ἡ πορεία πρός ἕνα αὐταρχικό καθεστώς, μέ τήν ἐνίσχυση τῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων καί τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξάρτησης. Αὐτό προϋποθέτει τήν ἀποκατάσταση, στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό, τῆς ἡγεμονίας τῆς φιλοφασιστικῆς Δεξιᾶς σέ ἕναν πολύ εὐρύτερο χῶρο συντηρητικῶν δυνάμεων καί τήν ἐνεργοποίηση, σ' αὐτά τά πλαίσια, τοῦ μηχανισμοῦ ἀντιδημοκρατικῆς ἐπιβολῆς.

Ἡ ἀπώλεια αὐτῆς τῆς ἡγεμονίας (μιᾶς ἡγεμονίας πού ἀσκήθηκε στό ὄνομα τοῦ πιό ἔξαλλου ἀντικομμουνισμοῦ), σέ μιά διαδικασία πού κορυφώθηκε μέ τήν ὁλοκληρωτική χρεωκοπία τῆς δικτατορίας καί ἐκφράστηκε μέ τή διαμόρφωση τῆς ἀντιδικτατορικῆς Δεξιᾶς καί τή σημαντική πολιτική ἀπομόνωση τῶν πιό ἀντικομμουνιστικῶν - φασιστικῶν τάσεων, ἀποτελεῖ ἕνα γεγονός μεγάλης σημασίας γιά τίς παραπέρα ἐξελίξεις.

Ἡ ἀποκατάσταση μιᾶς τέτιας ἡγεμονίας διευκολύνεται ἀπό ὁποιαδήποτε πόλωση τῆς πολιτικῆς ζωῆς στήν παλιά διαχωριστική γραμμή «ἐθνικοφρόνων» καί μή. Ὁ «κομμουνιστικός κίνδυνος» πού ἐπισείεται ὅλο καί πιό πολύ τελευταῖα ἀπό τούς φορεῖς τῆς ἀνωμαλίας, ἐπιδιώκει ἀκριβῶς αὐτή τήν πόλωση, μέσα ἀπό τήν ὁποία ἡ νεοφασιστική Δεξιά, ἐστεμμένη ἤ ὄχι, θά ἐμφανιστεῖ καί πάλι σάν ὁ προστάτης τῆς ἐθνικοφροσύνης, σέ ἕνα κλῖμα μεγαλύτερης ἤ μικρότερης διάσπασης τῶν λαϊκῶν δυνάμεων.

Ἡ τακτική αὐτή ἀποβλέπει σάν πρῶτο στόχο, σέ ἀνακατατάξεις στό Κόμμα τῆς «Νέας Δημοκρατίας» στό δρόμο πρός μιά γενικώτερη ἀνατροπή. Πρός τήν ἴδια κατεύθυνση δρᾶ ἡ συστηματική καλλιέργεια ἑνός κλίματος πολιτικοῦ ἀδιεξόδου καί ἀβεβαιότητας, ἡ μόνιμη ἀμφισβήτηση τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καί

τῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ Δημοψηφίσματος, πού ἀποτελοῦν τήν καθημερινή πρακτική τοῦ φιλοφασιστικοῦ τύπου.

Αὐτή ἡ προσπάθεια συντονίζεται μέ τήν ἀπειλή πού δημιουργεῖ γιά τά ἐθνικά μας συμφέροντα ἡ ἐπιθετική πολιτική τῆς Τουρκίας, μέ τήν ἐνθάρρυνση τῶν Ἀμερικανῶν. Μιά ἐθνική ταπείνωση, μεθοδευμένη κατάλληλα, ὑπολογίζεται νά δράσει πρός τήν κατεύθυνση τῆς δημιουργίας ἑνός πολιτικοῦ ἀδιεξόδου πού θά διευκολύνει τίς αὐταρχικές λύσεις «ἐθνικῆς σωτηρίας».

Οἱ ὑποχωρήσεις πού κάνει ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ στίς πιέσεις τῶν ἔξαλλων ἀντικομμουνιστικῶν φιλοφασιστικῶν κύκλων, παρά τούς ὁποιουδήποτε λόγους καί τίς σκοπιμότητες πού τίς ὑπαγορεύουν, διευκολύνουν ἀντικειμενικά ὅλες αὐτές τίς προσπάθειες, ὑπονομεύουν τίς προϋποθέσεις τῆς δημοκρατικῆς ὁμαλότητας.

—Ἡ ἄλλη πιθανή κατεύθυνση τῶν ἐξελίξεων εἶναι αὐτή πού ὁδηγεῖ πρός τή στερέωση καί τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας. Πρόκειται γιά μιά φάση πού, μέ τό σημερινό ἐσωτερικό καί διεθνῆ συσχετισμό τῶν δυνάμεων, εἶναι ἀναγκαία γιά τήν διάνοιξη μιᾶς ἀντιμονοπωλιακῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς προοπτικῆς, γιά τήν κατάκτηση τῆς ἀντιμονοπωλιακῆς δημοκρατίας.

Πρός αὐτή τήν κατεύθυνση δρᾶ ἡ συνέχιση καί στερέωση τῆς ἑνότητας τοῦ λαοῦ πού σφυρηλατήθηκε στή διάρκεια τῆς δικτατορίας, ἡ διατήρηση τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν πολιτικῶν δυνάμεων στά πλαίσια τῆς γενικῆς ἀντίθεσης κατά τῆς δικτατορίας, μέ μέτωπο κατά τῆς φιλοφασιστικῆς Δεξιᾶς. Πάνω σ' αὐτή τή βάση, ἡ πάλη γιά τήν ἀποχουντοποίηση, μέ τήν ἔννοια τῆς κατεδάφισης τῶν δομῶν πού ἔσπειραν καί στήριξαν τή δικτατορία, βρίσκει μιά πολύ γενικώτερη ἀπήχηση καί ἀποκτάει μιά ἰδιαίτερη σημασία γιά τήν διασφάλιση μιᾶς δημοκρατικῆς πορείας, γιά τή διαμόρφωση ἑνός εὐνοϊκοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων.

Ἡ ἀνάπτυξη ἑνός ρωμαλέου ὀργανωμένου λαϊκοῦ κινήματος στήν πιό πλατειά ἑνωτική βάση γιά τά οἰκονομικά, κοινωνικά, πολιτιστικά καί πολιτικά αἰτήματα τοῦ λαοῦ ἀποτελεῖ τόν πιό οὐσιαστικό παράγοντα γιά τήν ὑλοποίηση αὐτῆς τῆς κατεύθυνσης, γιά τήν ἀποθάρρυνση κάθε ἀντιδημοκρατικῆς ἀπόπειρας σέ ὁποιαδήποτε στιγμή τῶν ἐξελίξεων.

Πρός τήν διάνοιξη αὐτῆς τῆς δεύτερης προοπτικῆς δρᾶ ἡ πολιτική τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας γιά τήν πρόοδο πού ἀκουθεῖ τό ΚΚΕ (ἐσωτ.). Ἡ πολιτική αὐτή συνενώνει, σέ μιά ἑνιαία πολιτική ἀντίληψη καί πρακτική, δύο στοιχεῖα. Τό στοιχεῖο τῆς ἄμυνας, σέ μιά εὐρύτατη βάση, ἀπέναντι σέ κάθε προσπάθεια ἀνασύνταξης καί ἀντεπίθεσης τῆς ἄκρας φιλοφασιστικῆς Δεξιᾶς καί τό στοιχεῖο τῆς διαμόρφωσης, μέσα στήν πάλη, μιᾶς ἰσχυρῆς πρωτοπορίας ἱκανῆς νά δώσει, στήν εὐρύτερη συ-

σπείρωση τῶν ἀντιδικτατορικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων μιά ὅσο τό δυνατό πιό ἔντονη ἀντιμονοπωλιακή - ἀντιιμπεριαλιστική κατεύθυνση.

Μιά τέτοια πρωτοπορία μπορεῖ ν' ἀναπτυχθεῖ μόνο στά πλαίσια τῆς εὐρύτερης λαϊκῆς ἑνότητας πού ἀποτελεῖ τή μεγάλη κατάκτηση τοῦ κοινοῦ ἀγώνα κατά τῆς δικτατορίας, στά πλαίσια μιᾶς γενικώτερης συμπαράταξης τῶν ἀντιδικτατορικῶν δυνάμεων καί ὄχι ἀποσπασμένα καί πολύ περισσότερο σέ ἀντιπαράθεση πρός μιά τέτοια εὐρύτερη συμπαράταξη.

Σ' αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖο βρίσκεται σήμερα μιά ἀπό τίς πιό οὐσιαστικές διαφορές ἀνάμεσα στήν πολιτική πού ἀκολουθεῖ τό ΚΚΕ (ἐσωτ.) καί σ' αὐτήν πού προσπαθεῖ νά ἐφαρμόσει τό ΚΚΕ ἐξωτερικοῦ.

Τό ΚΚΕ ἐξ. καταγγέλλει τήν πολιτική τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας, γιατί αὐτή προβλέπει συμπαράταξη στά θέματα τῆς ἀπόκρουσης τῶν κινδύνων ἐκτροπῆς καθώς καί τῶν κινδύνων ἐξωτερικῆς ἐπίθεσης, μέ τήν κυβέρνηση ἤ μέ τό μεγαλύτερο μέρος τῆς «Νέας Δημοκρατίας». Ἀντιπαραθέτει σ' αὐτή τήν πολιτική, τό σύνθημα τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας γιά τήν πραγματοποίηση σέ μιά ἄμεση προοπτική τῆς λεγόμενης Νέας Δημοκρατίας, δηλ. οὐσιαστικά γιά τήν πραγματοποίηση τῶν βασικῶν καθηκόντων τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς ἐπανάστασης.

Πρόκειται γιά μιά πολιτική πού σκοπεύει στήν πόλωση τῶν δυνάμεων πάνω στόν ἄξονα τῆς ἀντιπαράθεσης συντηρητικῶν - προοδευτικῶν καί πού ἔρχεται παράλληλα μέ τό γνωστό χωρισμό σέ «ἐθνικόφρονες» καί μή. Ἐπιδιώκοντας ἕναν τέτιο χωρισμό, στό ὄνομα τῆς ἐξασφάλισης τῆς «ἡγεμονίας τῆς ἐργατικῆς τάξης» σέ μιά εὐρύτερη συσπείρωση δυνάμεων, ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ. (πού στό σημεῖο αὐτό δέν ἔχει καμμιά οὐσιαστική διαφορά ἀπό τήν πολιτική τοῦ ΕΚΚΕ καί ἄλλων ἀριστερίστικων ὁμάδων), δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά διευκολύνει τήν πιό ἐπείγουσα ἐπιδίωξη τοῦ φιλοφασιστικοῦ τμήματος τῆς Δεξιᾶς γιά τήν ἀνάκτηση τῆς ἡγεμονίας του, γιά τήν συσπείρωση καί ἐνεργοποίηση κάτω ἀπό τήν καθοδήγησή του, τῶν ἰσχυρῶν δυνάμεων πού βρίσκονται στό στρατό καί γενικώτερα στούς μηχανισμούς ἐξουσίας. Στοιχεῖο αὐτῆς τῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ συνεχής προσπάθεια ὄξυνσης τοῦ πολιτικοῦ κλίματος, ἡ μόνιμη ταύτιση τῆς «Νέας Δημοκρατίας» μέ τούς προδικτατορικούς πολιτικούς σχηματισμούς τῆς Δεξιᾶς, ἡ ἐπίμονη ἄρνηση παραδοχῆς τοῦ ρήγματος στό στρατόπεδο τῶν συντηρητικῶν πολιτικῶν δυνάμεων καί τῶν συνεπειῶν του στή γενικώτερη διάταξη τῶν δυνάμεων. Εἶναι ἐπίσης ἡ προσπάθεια «καπελλώματος» ὅλων τῶν μαζικῶν ἐκδηλώσεων, «κομμουνιστικοποίησης» κάθε δη-

μοκρατικής ἐκδήλωσης, γιά νά ὑπογραμμίζεται «ὁ πρωτοπόρος ρόλος τοῦ Κόμματος», ἀλλά πού καταλήγει νά ἱκανοποιεῖ ἀπόλυτα τόν Κωνσταντόπουλο τοῦ «'Ελεύθερου Κόσμου» καί τούς σκοπούς του.

Ἡ φεστιβαλική τακτική τῆς προβολῆς, τῆς κραυγαλέας οἰκειοποίησης τίτλων καί παραδόσεων, στή θέση μιᾶς πολιτικῆς εὐρύτατης συσπείρωσης δυνάμεων στά πραγματικά μέτωπα τῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ τήν ἀνακύκλωση στίς μέρες μας τῶν χειρότερων στιγμῶν ἀπό τήν 57χρονη ἱστορία τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. 'Αξιοποιεῖ τή μακρόχρονη παράδοση τοῦ δογματισμοῦ μέσα σ' αὐτό, συνδυάζοντάς την μέ τίς ἀνάγκες καί τούς μικροϋπολογισμούς τῆς κομματικῆς ἐπικράτησης. Ἡ καταπολέμηση αὐτῆς τῆς τακτικῆς, αὐτῆς τῆς νοοτροπίας πού προσπαθεῖ νά ἐπιβιώσει ἔπειτα ἀπό τόσες συμφορές πού ἔχει συσσωρεύσει στό παρελθόν, ἀποτελεῖ ἕνα πρωταρχικῆς σημασίας καθῆκον, ἰδιαίτερα στή δύσκολη πολιτική φάση πού βρίσκεται σήμερα ἡ χώρα. Συνδέεται αὐτό στενά μέ τήν πάλη γιά τή στερέωση καί ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας, μέ τήν προσπάθεια ἀποκατάστασης μιᾶς νέας ἑνότητας τῶν ἑλλήνων κομμουνιστῶν πάνω στή βάση πρίν ἀπ' ὅλα μιᾶς ὀρθῆς στηριγμένης στήν ἑλληνική πραγματικότητα, πολιτικῆς ἀντίληψης καί πρακτικῆς.

[«Κομμουνιστική Θεωρία καί Πολιτική» τ. 7, Νοέμβρης - Δεκέμβρης 1975]

Ἀφορμή στή διατύπωση τῶν παρακάτω σκέψεων ἔδωσε τό δημοσίευμα τοῦ Σπύρου Λιναρδάτου στό «Βῆμα» στίς 7 τοῦ Μάρτη 1976 μέ τίτλο «Ἄνεμος ἀριστερισμοῦ σ' ὅλες τίς πτέρυγες τῆς ἑλληνικῆς Ἀριστερᾶς».

Τό πρόβλημα πού οὐσιαστικά τέθηκε στό δημοσίευμα αὐτό, εἶναι τό μέλλον τῆς ἑλληνικῆς Ἀριστερᾶς. Καί ὑποστηρίχθηκε ἡ ἄποψη (ἄποψη πού δέν εἶναι μόνο προσωπική τοῦ Σπ. Λιναρδάτου) πώς ἡ ΕΔΑ μπορεῖ νά ἀποτελέσει τήν οὐσιαστική δύναμη γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τῆς Ἀριστερᾶς. Πρίν λοιπόν ἀπό τήν ἀνάπτυξη ὁποιασδήποτε ἄλλης προβληματικῆς γιά τά συνολικά προβλήματα τῆς Ἀριστερᾶς σήμερα, θά ἦταν σωστό νά ξεκινήσει κανείς ἀπό τή διερεύνηση τῆς ΕΔΑ, τοῦ χαραχτήρα της καί τῶν πραγματικῶν της δυνατοτήτων, στίς συγκεκριμένες συνθῆκες πού ἀντιμετωπίζουμε.

Οἱ παραδόσεις στίς ὁποῖες στηρίζεται ἡ ΕΔΑ

Τί εἶναι σήμερα ἡ ΕΔΑ; Σέ ποιές δυνάμεις ἀπευθύνεται; Τί ἀπήχηση ἔχει; Σ' αὐτά τά ἐρωτήματα εἶναι δύσκολο νά δώσει κανείς ἀπάντηση μέ βάση μόνο τίς ἐπίσημες σημερινές της διακηρύξεις. Γιατί ἡ σημερινή ΕΔΑ, διεκδικεῖ ταυτόχρονα μιά 25χρονη ἱστορία. Ἔχει δημιουργήσει ἀπό παλιά μιά μεγάλη παράδοση καί ἔχει διαμορφώσει γιά τίς εὐρύτερες λαϊκές μάζες μιά ὁρισμένη φυσιογνωμία. Τώρα κάνει μιά καινούργια ἐξόρμηση, χαράζει μιά ἄλλη πορεία. Σέ ποιό βαθμό αὐτή ἡ νέα πορεία ἀντιστοιχεῖ μέ τή διαμορφωμένη φυσιογνωμία της; Νά ἕνα πρόβλημα πού δέν εἶναι καθόλου δευτερεῦον γιά νά κρίνει κανείς τό χαραχτήρα της, τή σημερινή της ἀπήχηση καί τίς προοπτικές της.

Ἡ ΕΔΑ δημιουργήθηκε τό 1951 καί κάλυψε μέχρι τό 1967 μιά περίοδο, ὅπου ὑπῆρχε σέ πλήρη ἰσχύ μιά αὐστηρή ἀντικομμουνιστική νομοθεσία.

Μέχρι τή δημιουργία της δέν εἶχε ὑπάρξει κάπως μονιμώτερα στήν Ἑλλάδα, ἀπό τό 1918, καμιά ἄλλη ἀξιόλογη πολιτική δύναμη τῆς Ἀριστερᾶς ἔξω ἀπό τό ΚΚΕ. Μιά ἀπό τίς ἰδιομορφίες τῆς Ἑλλάδας στό σημεῖο αὐτό εἶναι, πώς παρά τήν ὕπαρξη ἰσχυ-

ρῆς σχετικά ροφορμιστικῆς πτέρυγας στό ἐργατικό συνδικαλιστικό κίνημα, δέν ρίζωσε ποτέ μιά ἀντίστοιχη ὑπολογίσιμη τάση στό πολιτικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ἐκφράστηκε ἀποκλειστικά σχεδόν ἀπό τό ΚΚΕ.

Ἡ ΕΔΑ δημιουργήθηκε σάν τό νόμιμο ἑνιαῖο πολιτικό κόμμα τῆς Ἀριστερᾶς. Καί, στή συγκεκριμένη κατάσταση σ' αὐτό τό χῶρο, ἐξέφρασε, ἀπό τήν πρώτη στιγμή, τήν κομμουνιστική πολιτική, τήν κομμουνιστική ἄποψη σ' ὅλα τά βασικά προβλήματα. Αὐτή ἡ διαπίστωση ἰσχύει, ἄσχετα ἀπό τήν κατάσταση τῶν σχέσεων τῆς ΕΔΑ μέ τήν ἡγεσία τοῦ παράνομου ΚΚΕ. Ἡ ΕΔΑ γιά νά εἶναι πραγματικά τό ἑνιαῖο κόμμα τῆς Ἀριστερᾶς, ἦταν ὑποχρεωμένη ἀπό τά πράγματα νά κάνει πρίν ἀπ' ὅλα κομμουνιστική πολιτική. Καί ὅταν λέμε κομμουνιστική πολιτική, δέν ἐννοοῦμε ἀπαραίτητα τήν πολιτική πού ἐπέβαλλε ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ. Ἐννοοῦμε μιά πολιτική πού ἐξέφραζε στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό, πρίν ἀπ' ὅλα, τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἡ παρεμβολή τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ σ' αὐτή τή διαδικασία ἁπλῶς νόθευε τήν κατάσταση. Καί ἐνίσχυε τήν πιό δογματική, συντηρητική τάση μέσα στό ζωντανό κίνημα τῆς Ἀριστερᾶς. Στήν πράξη, ἡ ἡγεσία τοῦ παράνομου ΚΚΕ κατέληξε νά εἶναι τό κέντρο αὐτῆς τῆς δογματικῆς τάσης, ἐνῶ ὁ βασικός κορμός τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα διαμόρφωσε βαθμιαῖα μιά νέα φυσιογνωμία καί ἀγωνιζόταν νά ἐκφραστεῖ κυριαρχικά, ἀναπτύσσοντας τίς λειτουργίες καί τό εἰδικό βάρος τῆς ΕΔΑ.

Γιά νά μιλήσουμε πιό ἁπλά, ἡ ΕΔΑ, χάρη στή δυναμική τῶν πραγμάτων, κατέληξε νά εἶναι ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ά τό νόμιμο κόμμα τῶν κομμουνιστῶν ξεπερνώντας βαθμιαῖα τίς τεράστιες δυσκολίες πού δημιουργοῦσε ἡ ἀντικομμουνιστική νομοθεσία. Αὐτό, ὅμως ἐπαναλαβαίνουμε, ἴσχυε ἀ ν τ ι κ ε ι μ ε ν ι κ ά. Γιατί οἱ δεσμοί πού εἶχε δημιουργήσει μιά προηγούμενη μακρόχρονη παράδοση καί πού συνέδεαν συναισθηματικά τούς κομμουνιστές μέ τό ΚΚΕ, διατηροῦνταν μέχρι τό 1967 ἰσχυρότατοι. Καί ἀξιοποιήθηκαν ἔντεχνα ἀπό τήν ἡγετική ὁμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ γιά νά συντηρεῖται εὐρύτερα ἕνα πλάσμα, μιά αὐταπάτη: Πῶς ἡ ΕΔΑ γιά νά ζήσει, γιά νά προχωρήσει, χρειαζόταν δῆθεν νά ἔχει «κηδεμόνα» στό πρόσωπό αὐτῆς τῆς ἡγετικῆς ὁμάδας, πού κρατοῦσε ζηλότυπα τόν τίτλο τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ.

Οἱ παραδόσεις, λοιπόν, πού ἔχει δημιουργήσει ἀπό τότε ἡ ΕΔΑ, εἶναι οἱ παραδόσεις ἑνός ἐπαναστατικοῦ (καί ὄχι ρεφορμιστικοῦ) πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ, πού ἐκτελοῦσε τίς λειτουργίες ἑνός κομμουνιστικοῦ κόμματος, μέ ὅλους τούς περιορισμούς πού ἐπέβαλε ἡ τότε κατάσταση.

Ἡ διάσπαση τοῦ 1968. ΚΚΕ ἐσωτ. καί ΕΔΑ

Ἡ διάσπαση πού ἐκδηλώθηκε τό Φλεβάρη 1968 ἀρχικά στήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ στό ἐξωτερικό, ἐξέφρασε οὐσιαστικά τή σύγκρουση δυό πολύ διαφορετικῶν ἀντιτιθεμένων τάσεων μέσα στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Γι' αὐτό καί ἀγκάλιασε μέ ἀστραπιαία ταχύτητα ὅλους τούς χώρους τῆς Ἀριστερᾶς. Ἀπό τή διάσπαση ἐκείνη προῆλθαν δυό βασικοί ὀργανισμοί: Τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί τό ΚΚΕ ἐξωτ. Ποῦ ἦταν ὅμως τότε ἡ ΕΔΑ;

Ἀπό τήν ἐπιβολή τῆς δικτατορίας, τόν Ἀπρίλη 1967, ἡ ΕΔΑ τέθηκε καί αὐτή ἐκτός νόμου. Γιά τούς κομμουνιστές, σέ μιά εὐρύτερη ἔκταση, γιά τά μέλη καί τούς ὀπαδούς τῆς ΕΔΑ, μέ τή συνείδηση πού εἶχαν διαμορφώσει γι' αὐτήν καί τίς σχέσεις της μέ τό ΚΚΕ, οἱ λόγοι πού δικαίωναν τήν ὕπαρξη καί τή λειτουργία της, οἱ λόγοι δηλ. τῆς νόμιμης ἐμφάνισής της, εἶχαν ἐκλείψει. Ἡ ἐπιλογή, γι' αὐτό τό λόγο, τοῦ ΚΚΕ σάν τοῦ κομματικοῦ φορέα τῶν κομμουνιστῶν ἀντί τῆς ΕΔΑ, στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας τῆς χούντας, ἦταν αὐτονόητη. Παρ' ὅλα αὐτά, μέ πρωτοβουλία καί ἐπιμονή τῶν μελῶν τοῦ Γραφείου Ἐσωτερικοῦ τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ, πού ἦταν ταυτόχρονα ἡγετικά ΕΔΑίτικα στελέχη, ἡ ΕΔΑ καί μετά τόν Ἀπρίλη 1967, διατήρησε μιά ὁρισμένη πολιτική παρουσία, μέ ἀνακοινώσεις, μέ τήν παράνομη «Αὐγή» κ.λ.π.

Ἡ διάσπαση, λοιπόν, τοῦ Φλεβάρη 1968 βρῆκε στό ἐσωτερικό τῆς χώρας μόνο ὀργανώσεις τοῦ ΚΚΕ. Ἡ διάσπαση αὐτή χώρισε τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα σέ δυό βασικά τμήματα πού χοντρικά ἀντιστοιχοῦν: ἀπό τή μιά στήν κυρίαρχη τάση, πού ἐξέφραζε πρίν τό 1967 ἡ ΕΔΑ καί ἀπό τήν ἄλλη στή δογματική κατεύθυνση πού εἶχε κέντρο της τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ στό ἐξωτερικό. Τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ ἐμφανίστηκε ἔτσι σάν ὁ συνεχιστής τῶν παραδόσεων τῆς ΕΔΑ, τοῦ καινούργιου πού ἔφερε ἡ ΕΔΑ ἐπί 16 ὁλόκληρα χρόνια στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι κατόρθωσε νά ἐμπνεύσει καί νά συσπειρώσει ὅλες τίς δυνάμεις πού περιλαμβάνονταν σ' αὐτό τό χῶρο. Λόγοι ἀντικειμενικοί καί ὑποκειμενικοί ἔδρασαν στήν πορεία, πρός μιά ἄλλη κατεύθυνση, κατά ἕνα ὄχι συσπειρωτικό τρόπο.

Δίπλα, λοιπόν, στό κύριο ρῆγμα πού δημιούργησε ἡ διάσπαση τοῦ 1968, ἔξω ἀπό τίς δυό βασικές συσπειρώσεις (ΚΚΕ ἐσ. καί ΚΚΕ ἐξ.), διαμορφώθηκε μιά κατάσταση καταχερματισμοῦ δυνάμεων πού ἀναφέρεται κατά κύριο λόγο στόν ἀντιδογματικό χῶρο. Αὐτός ὁ καταχερματισμός δέν ὀφειλόταν μόνο σέ δυσπιστίες σχετικά μέ τήν ἱκανότητα τοῦ ΚΚΕ ἐσ. νά ἐκφράσει σωστά τήν ἀνάγκη μιᾶς βαθειᾶς ἀνανέωσης στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἀντανακλοῦσε, ἐπίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις πού εἶχαν γίνει

καί πού ἔθεσαν, γιά ἕνα μέρος αὐτῶν τῶν δυνάμεων, σέ ἐπανεξέταση τό πρόβλημα τῆς ἀναγκαιότητας αὐτοῦ τοῦ ἴδιου τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος στήν Ἑλλάδα.

Ὅσο ἀκόμα ὑπῆρχε ἡ δικτατορία, ὁ κατακερματισμός αὐτός διατηριόταν μέ τή μορφή τῆς ἄρνησης ἔνταξης στό ΚΚΕ ἐσ. ἤ τῆς ταυτόχρονης δημιουργίας μικροομάδων.

Αὐτή ἦταν ἡ κατάσταση, ὅταν ἔγινε ἡ μεταπολίτευση τῆς 23.7.74. Πρίν ἀπό τήν τυπική νομιμοποίηση τοῦ ΚΚΕ ἐσ. (Σεπτέμβρης 1974) ἡ ΕΔΑ ἐπανεμφανίστηκε καί εἶχε μιά σημαντική γιά κεῖνες τίς συνθῆκες πολιτική παρουσία. Ὑπῆρξαν τότε διάχυτες μερικές σκέψεις, πώς ἡ ΕΔΑ θά κατόρθωνε νά ὑπερκεράσει τή διάσπαση τῆς Ἀριστερᾶς. Φυσικά, ἡ ζωή διέψευσε μιά τέτοια ἄποψη, πού οὐσιαστικά ἀπλούστευε τό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τοῦ κινήματος. Καί τό μέτωπο πού ἄνοιξε κατά τῆς ΕΔΑ τό ΚΚΕ ἐξ., ἀποτέλεσε τή χαριστική βολή τότε σέ κάθε τέτοια σκέψη.

Ἡ νομιμοποίηση τοῦ ΚΚΕ ἐσ. καί ΚΚΕ ἐξ. δημιούργησε καί γιά τήν ΕΔΑ μιά καινούργια κατάσταση. Τό ΚΚΕ ἐσ. καί ἡ ΕΔΑ ἦταν μέχρι τότε ὀργανισμοί τοῦ «ἴδιου χώρου». Εἶχαν καί ἀναφέρονταν σέ μιά κοινή καταγωγή καί σέ μιά κοινή παράδοση. Τό γεγονός αὐτό ἦταν ἀντικειμενικό, στό βαθμό πού ἡ νέα ΕΔΑ ἤθελε νά εἶναι ἡ συνέχεια τῆς παλιᾶς. Καί ἔθετε ἀπό τά ἴδια τά πράγματα τό πρόβλημα τῆς διαμόρφωσης στενῶν σχέσεων ἀνάμεσα στό ΚΚΕ ἐσ. καί στήν ΕΔΑ μέ προοπτική τήν τελική συνένωση σέ ἕναν ἑνιαῖο φορέα.

Τά πράγματα, ὅμως δέν ἀκολούθησαν, μέχρι σήμερα τουλάχιστον, ἕναν τέτοιο δρόμο. Ἀντί γιά μιά προσέγγιση ἡ ἀπόσταση ἀνάμεσα στά δυό κόμματα ἔχει τήν τάση νά μεγαλώνει. Ποιοί εἶναι οἱ πραγματικοί λόγοι πού τροφοδοτοῦν — πέρα ἀπό ἀδεξιότητες εἴτε ἀπό τή μιά εἴτε ἀπό τήν ἄλλη πλευρά — μιά τέτοια τάση;

Ἡ ΕΔΑ καί τό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τῆς Ἀριστερᾶς

Ἡ κατάσταση πού βρίσκεται ἀκόμα καί σήμερα ἡ Ἀριστερά ἐξακολουθεῖ νά εἶναι ρευστή ἀπό τήν ἄποψη τῶν ὁριστικῶν τοποθετήσεων καί διαμορφώσεων. Τό ἄλλοτε ἑνιαῖο κίνημα τῆς Ἀριστερᾶς προσαρμόζεται ἀργά καί μέ δυσκολίες στή νέα πραγματικότητα πού δημιουργήθηκε μετά τή διάσπαση τοῦ ΚΚΕ καί στούς γενικώτερους τρανταγμούς πού προκάλεσε.

Γιά πρώτη φορά ἀπό τό 1918 μποροῦμε νά μιλοῦμε γιά τήν ὕπαρξη μή κομμουνιστικῆς Ἀριστερᾶς σάν μιᾶς σημαντικῆς πολιτικῆς δύναμης. Ὅσο καί ἄν φαίνεται περίεργο, αὐτή ἡ μή κομμουνιστική Ἀριστερά περιλαμβάνει πολλούς κομμουνιστές πού προσπα-

θοῦν νά ἐνταχθοῦν σέ πολιτικά σχήματα διαφοριζόμενα μέ σαφήνεια ἀπό τά δυό ΚΚΕ. Ἡ «ἀριστερή» πτέρυγα αὐτοῦ τοῦ χώρου δέν εἶναι δυνατό νά ἐκφραστεῖ μέ τήν ΕΔΑ. Γιατί ἀντιδρᾶ ἀπόλυτα τόσο πρός τή γενικώτερη φυσιογνωμία της ὅσο καί πρός τίς ἄμεσες ἐπιλογές της. Στρέφεται πρός ἄλλες κατευθύνσεις καί κυρίως πρός τό ΠΑΣΟΚ. Οἱ ὑπόλοιπες δυνάμεις αὐτοῦ τοῦ χώρου εἶναι ὑπαρκτές. Πρός αὐτές κυρίως ἀπευθύνεται ἡ ΕΔΑ, προσπαθώντας νά διαμορφώσει μιά πλατφόρμα ἑνοποιητική τῶν πολυάριθμων τάσεων πού ἀντιπροσωπεύουν. Οἱ τάσεις αὐτές συγκλίνουν πρός δύο βασικές: Ἡ μία εἶναι ἡ κομμουνιστική, πού πιστεύει στήν ἀνάγκη μιᾶς βαθειᾶς ἀνανεωτικῆς προσπάθειας στό κομμουνιστικό κίνημα. Καί ἡ ἄλλη εἶναι αὐτή πού ἀρνεῖται τό μαρξισμό - λενινισμό καί ἀναζητεῖ ἄλλες λύσεις στά προβλήματα τῆς Ἀριστερᾶς, εἴτε μέσα στό σχῆμα τῆς «ἀποδοχῆς» τοῦ μαρξισμοῦ καί τῆς «ἀπόρριψης» τοῦ λενινισμοῦ εἴτε καί πολύ ριζικώτερα.

Ἡ προσπάθεια κοινῆς ἔκφρασης αὐτῶν τῶν ρευμάτων μέσα ἀπό ἕναν ἑνιαῖο κομματικό φορέα θά ἀποδειχθεῖ πολύ δύσκολη ἄν ὄχι ἀδύνατη. Γιατί ὁδηγεῖ πρίν ἀπ' ὅλα στήν παραίτηση ἀπό μιά σαφῆ ἰδεολογική καί θεωρητική τοποθέτηση, στό ὄνομα τῆς ἑνότητας στήν ἄμεση καθημερινή δράση. Τελικά ὅμως καί αὐτή ἡ ἑνότητα, ὅταν ἡ πολιτική πραγματικότητα θέτει μπροστά σέ κρίσιμες ἐπιλογές, θά ἀποκαλύπτεται πολύ ἀβέβαιη. Αὐτή ἀκριβῶς εἶναι ἡ κατάσταση πού ἀντιμετωπίζει σήμερα ἡ ΕΔΑ.

Σέ κανένα δέν εἶναι μυστικό πώς ἔχουν ξεσπάσει στίς γραμμές της ὀξύτατες διαφωνίες σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή στάση τοῦ κόμματος ἔναντι τῆς Κυβέρνησης Καραμανλῆ, διαφωνίες πού ἔχουν θέσει προβλήματα παραμονῆς ἤ ὄχι στό Κόμμα σέ ἀνώτατα καί ἀνώτερα ἡγετικὰ στελέχη. Οἱ διαφωνίες αὐτές παίρνουν αὐτή τήν ὀξύτητα, ἀκριβῶς γιατί ἐκφράζουν στό σήμερα αὐτό πού ὑπάρχει σάν βαθύτατη διαφορά ἀντιλήψεων γιά τό αὔριο, γιά τή γενικώτερη κατεύθυνση τοῦ Κόμματος καί γιά τό χαρακτήρα του.

Ἡ πρόσφατη διακήρυξη τῆς ΕΔΑ «Τί εἶναι καί τί θέλει ἡ ΕΔΑ» προσπάθησε νά ἀμβλύνει αὐτές τίς διαφορές ὥστε νά γίνει μιά κοινά ἀποδεκτή πλατφόρμα. Τό ἀποτέλεσμα ὅμως εἶναι πώς ἀφήνει τή δυνατότητα γιά τίς πιό διαφορετικές ἑρμηνεῖες στά πιό κρίσιμα προβλήματα, ἄμεσα καί μακροπρόθεσμα, σ' αὐτά πού τελικά ἀποφασίζουν γιά τόν ἐπαναστατικό ἤ ὄχι χαρακτήρα τοῦ Κόμματος.

Ποιά εἶναι σέ συντομία αὐτά τά προβλήματα;

Ἕνα Κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης, ἕνα Κόμμα δηλαδή πού διακηρύσσει πώς τελικός του στόχος εἶναι ἡ κατάργηση τοῦ καπιταλισμοῦ καί ὁ σοσιαλισμός, δέν μπορεῖ σέ καμιά περίπτωση νά εἶναι οὐδέτερο στά θέματα τῆς ἰδεολογίας, στό μέτωπο δηλαδή

πού συγκρούεται ή άστική καί ή σοσιαλιστική ίδεολογία. Ή διακήρυξη βεβαιώνει πώς ή ΕΔΑ είναι Κόμμα πολιτικής καί όχι ίδεολογικής ένότητας. Πώς όρος συμμετοχής σ' αύτήν είναι μόνο ή άποδοχή τοῦ Προγράμματος καί τοῦ Καταστατικοῦ της. Οἱ ταυτόχρονες αὐτές δύο διαβεβαιώσεις γιά νά μποροῦν νά συνυπάρχουν προϋποθέτουν πώς στό Πρόγραμμα καί στό Καταστατικό τῆς ΕΔΑ δέν θά ἐκφράζεται μιά συγκεκριμένη ἰδεολογία ἀπό τίς δύο βασικές πού συγκρούονται στά πλαίσια τῆς ἀστικῆς ἀνταγωνιστικῆς κοινωνίας.

Εἶναι ἄλλο πράγμα ὅμως νά λές πώς — στά πλαίσια τοῦ αὐριανοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους ὅπου θά ὑπάρχει πολιτικός πλουραλισμός γιά τίς δυνάμεις πού θά ἐκφράζουν μεταξύ τους καί ἀνταγωνιστικά ταξικά συμφέροντα — δέν θά ἐπιβάλλεται ἐπίσημη φιλοσοφία ἤ καί ἰδεολογία. Καί ἐντελῶς ἄλλο τό νά διακηρύσσεις πώς τό ἴδιο μπορεῖ νά γίνεται στό Κόμμα, πώς τό Κόμμα δέν ἔχει καί δέν τείνει νά δυναμώνει συνεχῶς τήν ἰδεολογική του ἑνότητα.

Ἕνα σοσιαλδημοκρατικό λ.χ. Κόμμα, πού τό πολιτικό του πρόγραμμα βρίσκεται στά πλαίσια τῆς διατήρησης τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, εἶναι φυσικό νά διακηρύσσει πώς δέν ἀπαιτεῖ ἰδεολογική ἑνότητα, γιατί μέ τόν ὅρο αὐτό ὑπονοεῖ τήν οὐδετερότητα ἀνάμεσα στίς διάφορες παραλλαγές τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας. Ἀλλά ἕνα ἐπαναστατικό κόμμα τῆς σοσιαλιστικῆς ἀλλαγῆς, τό νά διακηρύσσει τήν ἔλλειψη ἰδεολογικῆς του ἑνότητας, ὅταν ἕνα ἀπό τά κύριά του καθήκοντα εἶναι νά παλεύει καί στόν ἰδεολογικό τομέα κατά τῆς ἀστικῆς ἰδεολογίας, μέ ὅλες τίς μορφές της, φαίνεται τουλάχιστον ἀκατανόητο.

Ὁ Λένιν (ἄσχετα ἄν δέχεται ἤ ὄχι κανείς τό λενινισμό, εἶναι πάντα πολύ χρήσιμο νά προσέχει ἰδιαίτερα τίς γνῶμες του) διακήρυξε πολύ πρίν ἀπό τή σημερινή ΕΔΑ, ὅτι ὅρος εἰσδοχῆς στό ἐπαναστατικό κόμμα πού διαμόρφωνε, εἶναι ὄχι ἡ συμφωνία μέ μιά συγκεκριμένη κοσμοθεωρία, ἀλλά ἡ ἀποδοχή τοῦ προγράμματος καί τοῦ Καταστατικοῦ του. Στά πλαίσια αὐτά ὑπογράμμιζε πώς εἶναι ἀπόλυτα παραδεκτή ἡ εἴσοδος στό Κόμμα ἀνθρώπων πού πιστεύουν στό Θεό καί ὄχι στήν ὑλιστική κοσμοαντίληψη. Αὐτό ὅμως δέν ἐμπόδιζε νά διαπαιδαγωγεῖται σέ μιά σκληρή καθημερινή πάλη ὁλόκληρο τό κόμμα σάν ἕνας ἑνιαῖος ἰδεολογικά ὀργανισμός στή βάση τῆς θεωρίας τοῦ διαλεκτικοῦ καί ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ, πού διαπότιζε ὁλόκληρο τό πρόγραμμα καί τό Καταστατικό του. Ἡ εἴσοδος θρησκευόμενων στό κόμμα, δέν ἔθετε ἔτσι σέ ἀμφισβήτηση τήν ἰδεολογική του ἑνότητα, οὔτε δημιουργοῦσε τήν ψευδαίσθηση τῆς οὐδετερότητας τοῦ κόμματος ἀπέναντι στά προβλήματα τῆς ἰδεολογίας καί πιό συγκεκριμένα τότε ἀπέναντι στά προβλήματα τῆς θρησκείας, σέ μιά στιγμή μάλιστα πού μέσω τῆς θρησκείας γινό-

ταν συνεχής προσπάθεια άπόσπασης τών μαζών άπό τό έπαναστατικό κίνημα.

Ή ύπογράμμιση πώς ή ΕΔΑ δέν είναι κόμμα ίδεολογικής ένότητας δέν άποτελεΐ άπλώς μιά άτυχή έκφραση. Καί ό τονισμός της άπό τήν πλευρά μας, δέν συνιστά ένδειξη «άριστερισμοΰ» ή δογματισμού. Ή διακήρυξη τής ΕΔΑ προσπαθεί νά εύθυγραμμιστεΐ μέ τήν παραπάνω ύπογράμμιση, σέ βασικώτατα προβλήματα τής φυσιογνωμίας τού κόμματος καί τής πολιτικής του. Ἂς πάρουμε λ.χ. τήν άπόρριψη τού δημοκρατικού συγκεντρωτισμού. Μαζί μέ τήν άπόρριψη αύτή, ή διακήρυξη υίοθετεΐ «τό δημοκρατικό κανόνα τού σεβασμού άπό τή μειοψηφία τών άποφάσεων πού παίρνονται άπό τήν πλειοψηφία». Τί σημαίνει όμως αύτό; Ό δημοκρατικός συγκεντρωτισμός (καί όχι οί παραμορφώσεις του πού σερβίρονται στή θέση του) δέν είναι τίποτε άλλο παρά «ό δημοκρατικός κανόνας τού σεβασμού άπό τή μειοψηφία τών άποφάσεων πού παίρνονται κατά πλειοψηφία». Μέ μιά όμως «μικρή» διαφορά: Πώς αύτός ό δημοκρατικός κανόνας έφαρμόζεται συγκεκριμένα σέ ένα κόμμα όργανωμένο, πού δρά μέσα στίς μάζες, μέ βάση μιά σταθερή γραμμή έπαναστατικής μετατροπής τής κοινωνίας καί πού πρέπει νά είναι ίκανό καί διαπαιδαγωγημένο έτσι ώστε νά άντέχει αύτή τή γιγάντια προσπάθεια. Αύτός λοιπόν ό δημοκρατικός κανόνας σάν βασική άρχή λειτουργίας ένός τέτοιου έπαναστατικού κόμματος παίρνει μιά συγκεκριμένη έκφραση (αύτήν πού όρίζεται σάν δημοκρατικός συγκεντρωτισμός) πολύ διαφορετική βέβαια άπ' αύτήν πού ό ίδιος αύτός κανόνας παίρνει όταν έφαρμόζεται λ.χ. σέ ένα άστικό ή σέ ένα σοσιαλδημοκρατικό κόμμα. Γιατί, άς μή γελιόμαστε μέ τούς όρους: Τό δημοκρατικό κανόνα τού σεβασμού τής πλειοψηφίας τόν άποδέχονται καί τόν έφαρμόζουν, σύμφωνα μέ τό χαρακτήρα τους, όλοι οί πολιτικοί, συνδικαλιστικοί, πολιτιστικοί κλπ. όργανισμοί πού δέν δέχονται τήν «θεόθεν» αύθεντία κανενός. Τό ΚΚΕ έσωτ. έχει στό σχέδιο Καταστατικού του έκθέσει μέ σαφήνεια τήν άποψή του γιά τό πώς καταλαβαίνει καί τό πώς άποδέχεται τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό, σέ άρμονία μέ τόν έπαναστατικό δημοκρατικό του χαρακτήρα. Ή ΕΔΑ άπορρίπτοντας συλλήβδην τό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό καί άποδεχόμενη άπλώς τό δημοκρατικό κανόνα τού σεβασμού τής πλειοψηφίας, άφήνει σέ πλήρη σύγχυση τό θέμα τής φυσιογνωμίας της: Θέλει νά είναι ένα πραγματικά όργανωμένο κόμμα, ή ούσιαστικά μιά άπλή έκ τών άνω πολιτική παρουσία; Θέλει νά δρά σάν ένας ένιαίος όργανισμός μέσα στίς μάζες, ή νά έξαντλεΐται σέ γενικές συζητήσεις καί σέ άνακοινώσεις; Ποιά είναι ή θέση της άπέναντι στούς μαζικούς άγώνες, πώς έκτιμάει τό ειδικό τους βάρος στίς πολιτικές έξελίξεις καί ποιό ρόλο έπιφυλάσσει στόν έαυτό της γιά τήν άνάπτυξη αύτών τών

ἀγώνων; Ἡ συγκεκριμένη ἀπάντηση σ' αὐτά τά ἐρωτήματα δέν ὑπάρχει στή διακήρυξη. Δέν ὑπάρχει ἰδιαίτερα καμιά ἀναφορά στά θέματα τοῦ εἰδικοῦ δάρους καί τῆς σημασίας τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος.

Σέ ἕνα τέτοιο πλαίσιο ὅμως, πού τελικά ἀφήνει ἀναπάντητα θεμελιώδη ἐρωτήματα γιά τήν ἀποφασιστικότητα καί τήν ἑτοιμότητα νικηφόρας διεξαγωγῆς μέχρι τέλους, τῆς ἐπαναστατικῆς πάλης, ὑπάρχει κίνδυνος νά παίρνουν ἕναν ἄλλο χαρακτήρα ἀκόμα καί ὀρθότατες ἐπισημάνσεις, ὅπως αὐτές πού ἀναφέρονται στή διακήρυξη γιά τήν ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου, τή δημοκρατική οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ κλπ. Γιατί ἀφήνονται περιθώρια νά ἐνταχθοῦν οἱ ἐπισημάνσεις αὐτές καί νά λειτουργήσουν πρός μιάν ἄλλη κατεύθυνση, σέ μιάν ἄλλη μή ἐπαναστατική ἀντίληψη στά προβλήματα τῆς πολιτικῆς, τῆς ἰδεολογίας καί τῆς φυσιογνωμίας τοῦ κόμματος.

Πρόθεσή μας δέν εἶναι νά προσβάλουμε κανέναν. Πολύ περισσότερο πού μᾶς εἶναι πολύ γνωστή ἡ ἀγωνιστική ἱστορία τῶν μελῶν τῆς σημερινῆς ἡγεσίας τῆς ΕΔΑ καί ἐκτιμοῦμε ἀπόλυτα τίς προσπάθειές της — ὅπως ἡ τελευταία πρωτοβουλία της — γιά τήν συνεργασία τῶν ἀριστερῶν καί γενικότερα τῶν δημοκρατικῶν καί ἀντιδικτατορικῶν δυνάμεων. Πιστεύουμε ὅμως πώς, ἀπό μιά γενικότερη σκοπιά, βρισκόμαστε μπροστά σέ ἕνα τυπικό φαινόμενο ὑποτίμησης τῶν μακροπρόθεσμων ἐπιλογῶν στό ὄνομα τρεχουσῶν σκοπιμοτήτων. Ὑποτίμησης τῆς θεωρίας μπροστά στήν πρακτική. Ὑποτίμησης τῶν πραγματικῶν καί ἀντικειμενικῶν διδαγμάτων πού ἔχει δώσει ἡ ἴδια ἡ πορεία τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα καί πού ἀπαιτοῦν τή μή ἐπιστροφή τοῦ κινήματος σέ μιά κατάσταση ἀνώριμων ἀναζητήσεων πού ἔχει πρό πολλοῦ ξεπεραστεῖ.

Αὐτή ἡ ὑποτίμηση ὅσο δέν ὑπερνικιέται διατηρεῖ μιά κατάσταση σύγχυσης. Ἡ ἀντίληψη τῆς γεφύρωσης ἀγεφύρωτων διαφορῶν πού τροφοδοτεῖ καί τίς φιλοδοξίες ἑνός κόμματος ἱκανοῦ δῆθεν νά ἐκφράσει τήν Ἀριστερά σάν σύνολο πάνω ἀπό τίς πραγματικές διαφορές πού ὑπάρχουν ἤ ἔχουν δημιουργηθεῖ, θά ἀποδειχτεῖ μιά καταστροφική αὐταπάτη. Ἡ ΕΔΑ βρίσκεται σήμερα μπροστά σ' αὐτή τήν ἐπιλογή: Ἤ θά μείνει δέσμια αὐτῆς τῆς αὐταπάτης, ἤ θά ἀντιμετωπίσει πραγματικά ἀπό τή σκοπιά τοῦ «ἐπιστημονικοῦ σοσιαλισμοῦ» πού ἀναφέρει στή διακήρυξή της, τά θεμελιώδη προβλήματα πού θέτει μπροστά της ἡ ἴδια ἡ ζωή. Σ' αὐτή τή δεύτερη περίπτωση, ἐμεῖς σάν ΚΚΕ ἐσωτ. βλέπουμε πάντα ἀνοιχτό τό δρόμο μιᾶς ὁλοένα καί πιό στενῆς, ἰσότιμης καί μόνιμης συνεργασίας, μέ τελικό στόχο ἕναν ἑνιαῖο φορέα τῆς ἀνανεωμένης Μαρξιστικῆς Ἀριστερᾶς.

[«Αὐγή», 21 καί 23.3.76]

Σάν μέλος τῆς Κ.Ε. ἀλλά καί σάν μέλος (σέ ὁρισμένες τουλάχιστον φάσεις) καί τῶν τριῶν ἐπιτροπῶν πού συνέταξαν τά σχέδια Προγράμματος καί Καταστατικοῦ καθώς καί τίς Θέσεις, μετέχω στή συλλογική εὐθύνη γιά τά ὅσα ἀναφέρονται στά τρία αὐτά κείμενα. Αὐτά πού ἀκολουθοῦν ἀποτελοῦν ἤ ἐκ τῶν ὑστέρων παρατηρήσεις ἤ διαφορετικές ἀπό τήν πλειοψηφία τῆς Κ.Ε. γνῶμες μου.

Ἄς σημειωθεῖ πώς ἡ διαδικασία συζήτησης καί ψήφισης τοῦ σχεδίου τῶν «θέσεων» ἀπό τήν Κ. Ε. ὑπῆρξε τόσο ἐσπευσμένη ὥστε νά μήν μπορεῖ νά λεχθεῖ ὅτι ἡ διαδικασία αὐτή ἔγινε κατά τρόπο ἱκανοποιητικό. Ἐπί πλέον, ὑπῆρξαν προβλήματα (ὅπως λ.χ. τό ἀναφερόμενο στό σημ. 6 τοῦ κειμένου πού ἀκολουθεῖ) στά ὁποῖα ζητήθηκε νά δημοσιευτοῦν οἱ ἀπόψεις τῆς μειοψηφίας, μαζί μέ τό κείμενο τῶν «θέσεων» ἀλλά αὐτό δέν ἔγινε δεκτό.

Οἱ γνῶμες πού ἀκολουθοῦν ἀναφέρονται ὅσο γίνεται πιό συνοπτικά καί στά τρία συνεδριακά μας κείμενα.

1. Σχετικά μέ τό πρόγραμμα τοῦ κόμματος

Τό σχέδιο Προγράμματος τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. πού ἔχει τεθεῖ γιά συζήτηση, ἀποτελεῖ ἕνα κείμενο πού δίνει μιά πλήρη καί θεμελιωμένη μέ συγκεκριμένα στοιχεῖα ἔκθεση τῆς πολιτικῆς μας ἀντίληψης, τοῦ τρόπου μέ τόν ὁποῖο καταλαβαίνουμε τήν πορεία ἀνάπτυξης τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα ἀπό σήμερα μέχρι καί τό σοσιαλισμό. Σοβαρή ἀδυναμία αὐτοῦ τοῦ κειμένου — τήν ὁποία δέν μπορέσαμε νά ἀποφύγουμε — εἶναι ὁ μεγάλος ὄγκος του, ὁ ἀναλυτικός του χαραχτήρας, τό γεγονός ὅτι εἶναι πολύ δύσκολο νά διαβαστεῖ καί νά κατανοηθεῖ ἀπό τόν ἁπλό ἐργαζόμενο. Δέν εἶναι δυνατό νά ἀδιαφορήσουμε γι' αὐτό.

Προτείνω τό σχέδιο Προγράμματος νά συζητηθεῖ στό Συνέδριο σάν μιά εἰσηγητική ἔκθεση γιά τό Πρόγραμμα τοῦ Κόμματος. Ἀπό τώρα μέχρι τήν ἔναρξη τοῦ Συνεδρίου ἔχουμε τή δυνατότητα νά συντάξουμε ἕνα μικρό εὔχρηστο κείμενο, πού νά στέκεται ἀπόλυτα πάνω στίς θέσεις τοῦ Σχεδίου Προγράμματος, χωρίς ὅμως ἀναλύσεις καί περιγραφές. Αὐτό νά εἶναι τό τελικό σχέδιο Προγράμματος πού θά ὑποβληθεῖ γιά ἔγκριση στό Συνέδριο γιά νά περα-

στοῦν σ' αὐτό οἱ ἀλλαγές ποὺ θά ἀποφασίσει τό Σῶμα, καί νά ἀποτελέσει τό Πρόγραμμα τοῦ ΚΚΕ ἐσ.

Ἄν ἀποδεχτεῖ ἀδύνατο νά ἑτοιμάσουμε μέχρι τό Συνέδριο ἕνα τέτοιο μικρό κείμενο, τότε τό σημερινό Σχέδιο Προγράμματος ἀφοῦ ἐγκριθεῖ ἀπό τό Συνέδριο νά ἀποτελέσει τό προσωρινό πρόγραμμα τοῦ ΚΚΕ ἐσ. μέχρι τό ἑπόμενο Συνέδριό του, ὅπου θά πρέπει νά ὑποβληθεῖ γιά ψήφιση ἕνα τελικό κείμενο.

2. Σχετικά μέ τό πρόβλημα τῆς ἐξουσίας

Στό σχέδιο Προγράμματος εἶναι ἀπόλυτα καθαρή καί πειστική ἡ ἀντίληψή μας γιά τή βαθμιαία μετάθεση τοῦ ἄξονα ἐξουσίας πρός τίς ἀντιμονοπωλιακές δυνάμεις, μέ τό σεβασμό τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, μέ τίς εὐρύτερες δυνατές συμμαχίες καί μέ ἕνα ἀνεπτυγμένο μαζικό κίνημα γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ὥριμων κάθε φορά μεταρρυθμίσεων.

Νομίζω ὅμως πώς χρειάζεται μεγαλύτερη ἐπεξεργασία τό σημεῖο πού ἀναφέρεται «στήν ἐγκατάσταση μιᾶς νέας δημοκρατικῆς ἐξουσίας τῶν σύμμαχων ἀντιμονοπωλιακῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν δυνάμεων». Αὐτή ἡ ἀλλαγή ἐξουσίας ἀποτελεῖ ἕνα «ρῆγμα», ἕνα σημεῖο στροφῆς στήν ὅλη ἐξέλιξη. Καί θά συμπέσει μέ μιά κορύφωση τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν συγκρούσεων, στήν διάρκεια τῆς ὁποίας θά ἀναμετρηθοῦν — μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη συγκεκριμένη μορφή — οἱ κύριες ἀντίπαλες δυνάμεις, ἐπιστρατεύοντας ὅλες τίς ἐφεδρεῖες τους.

Ἄν ἔτσι δοῦμε τήν ἐξέλιξη (καί νομίζω πώς δέν θά ἦταν σωστό νά τή δοῦμε διαφορετικά), τότε ἡ κατάκτηση τῆς ἐξουσίας (καί ὄχι ἁπλῶς τῆς κυβέρνησης) ἀπό τίς ἀντιμονοπωλιακές ἀντιιμπεριαλιστικές δυνάμεις, θά εἶναι ταυτόχρονα μιά ἧττα στρατηγικῆς σημασίας γιά ὁλόκληρο τό σύστημα κυριαρχίας τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστῶτος. Νά λοιπόν γιατί αὐτή ἡ ἀλλαγή τῆς ἐξουσίας δέν εἶναι ἁπλῶς ἕνας κόμβος στήν ἐξέλιξη (πού σέ ἕνα ἄλλο σημεῖο τοῦ σχεδίου Προγράμματος ἐξισώνεται μάλιστα μέ ἕναν ἄλλο «κόμβο», μέ τό πέρασμα δηλ. ἀπό τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία στό σοσιαλισμό). Εἶναι στήν οὐσία, ἡ συγκεκριμένη μορφή πού θά πραγματοποιηθεῖ στήν Ἑλλάδα μιά καί μόνη ἐπανάσταση στό ἐπίπεδο τῆς ἐξουσίας. Ἀπό κεῖ καί πέρα, θά ἔχουμε μιά ἑνιαία ἐπαναστατική διαδικασία, μέ βάση πάντα τό σεβασμό τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ σέ ἕνα πλουραλιστικό πολιτικό σύστημα, γιά τό βάθαιμα τῆς ἐπανάστασης σέ ὅλα τά ἐπίπεδα μέ κατεύθυνση τό σοσιαλισμό. Ἡ ἀντιμονοπωλιακή ἀντιιμπεριαλιστική δημοκρατία εἶναι ἡ πρώτη φάση αὐτῆς τῆς πορείας πού δέν χωρί-

ζεται ἀπό τό σοσιαλισμό μέ κανενός εἴδους «κόμβους» ἤ πολιτικές ἀνατροπές, ἀνταγωνιστικοῦ χαρακτήρα, ὅπως θά ἔχει συμβεῖ μέ τήν ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν μονοπωλίων.

Αὐτό εἶναι τό γενικό σχῆμα, ἡ λογική μέ τήν ὁποία πρέπει νά καταλαβαίνουμε τήν ἐξέλιξη τῆς ἐπανάστασης. Καί αὐτή ἡ λογική θά ὑπάρξει βέβαια σέ μιά πολύ περίπλοκη καί ἀντιφατική πραγματικότητα, χωρίς ὅμως νά ἀναιρεῖται σέ τίποτε ἀπό τά ἐμπόδια, τίς ἀναστολές, τά πισωγυρίσματα πού εἶναι ἀναπόφευκτα στήν κοινωνική πάλη. Καί ἄν ἔχει μιά πρακτική σημασία ἡ ἐπισήμανση ἀπό σήμερα αὐτοῦ τοῦ σχήματος, εἶναι γιά νά ἀποφεύγονται οἱ αὐταπάτες στήν κατανόηση τῆς πορείας πού θά ἀκολουθηθεῖ, γιά νά ὑπάρχει σαφής ἡ αἴσθηση τῶν δυσκολιῶν, τῶν ἀπαιτήσεων σ' ὅλους τούς τομεῖς, τῶν πραγματικῶν συγκρούσεων καί τῆς ποιότητας τῶν ταξικῶν καί πολιτικῶν συμμαχιῶν πού θά ὑπάρξουν, στή διαδικασία πραγματοποίησης τῆς ἐπανάστασης στό ἐπίπεδο τῆς ἐξουσίας.

3. Προϋποθέσεις ἐπιτυχίας τῆς ΕΑΔΕ

Στό πρόγραμμα δίνεται μιά πολύ σωστή ἀνάλυση τῆς πολιτικῆς μας τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιδικτατορικῆς Δημοκρατικῆς Ἑνότητας. Ἔχω τή γνώμη ὅμως πώς στίς «θέσεις» χρειαζόταν μιά πιό συγκεκριμένη τοποθέτηση στά προβλήματα πού συνδέονται μέ τήν ἐφαρμογή αὐτῆς τῆς γραμμῆς.

Ἡ ΕΑΔΕ, σάν μιά ὄχι εὐκαιριακή πολιτική, σάν μιά πολιτική πού ἀπευθύνεται σέ εὐρύτερες πολιτικές καί κοινωνικές δυνάμεις, περιέχει τό στοιχεῖο ἑνός ἀναγκαίου, ἑνός ἐπιβεβλημένου συμβιβασμοῦ πού ἀποβλέπει στή διαμόρφωση καί λειτουργία ἑνός εὐνοϊκοῦ συσχετισμοῦ γιά τήν ὑπεράσπιση καί στερέωση τῆς δημοκρατίας. Ἔξω ἀπό τήν ΕΑΔΕ, ἔξω δηλ. ἀπό τή λογική ἑνός τέτοιου παραδεκτοῦ συμβιβασμοῦ, δέν ὑπάρχει παρά ἡ πολιτική τοῦ «ἐπαναστατικοῦ» τυχοδιωκτισμοῦ. Ὅπως ὅμως συμβαίνει σέ κάθε συμβιβασμό, καί ἡ ΕΑΔΕ περικλείει τόν κίνδυνο νά λειτουργεῖ σέ βάρος τῆς κατεύθυνσης πού ἔχει προγραμματιστεῖ, ἄν δέν προσέχονται μόνιμα οἱ παρακάτω, κατά κύριο λόγο πλευρές:

—Ἡ πολιτική, ἰδεολογική καί ὀργανωτική αὐτονομία καί ἐνίσχυση τοῦ κόμματος.

—Ἡ σύνδεση αὐτῆς τῆς πολιτικῆς μέ τά συγκεκριμένα κάθε φορά καθήκοντα ἀνάπτυξης ἑνός ἰσχυροῦ, ὀργανωμένου, μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος.

Αὐτές οἱ δυό βασικές προϋποθέσεις γιά τήν ὀρθή ἐφαρμογή καί ἀποτελεσματικότητα τῆς πολιτικῆς μας, πάσχουν καί μάλιστα κατά

ἕναν ἀνησυχητικό πολλές φορές τρόπο. Τό ἀποτέλεσμα εἶναι νά ἐκφράζεται ἡ ΕΑΔΕ μέ τίς γενικές πολιτικές ἀνακοινώσεις καί μέ τίς συνεννοήσεις στό ἐπίπεδο τῶν κορυφῶν. Αὐτό τελικά παραμορφώνει τήν ΕΑΔΕ, τήν ἀφήνει νά λειτουργεῖ — γιά τίς ἐργαζόμενες μᾶζες — σάν μιά πολιτική σέ μεγάλο βαθμό ὄχι κατανοητή καί ξένη πρός αὐτές, πρᾶγμα πού διευρύνει τά περιθώρια δράσης τοῦ πολιτικοῦ τυχοδιωκτισμοῦ (κυρίως ἀπό τήν πλευρά τοῦ ΚΚ ἐξ.) καί μᾶς ἀπομακρύνει ἀπό τούς ἐργαζόμενους.

Σ' αὐτό ἔχουν συμβάλει σοβαρότατα λάθη στόν τομέα ἰδιαίτερα τῆς ἐργατικῆς δουλειᾶς, ὅπως ὑπῆρξε ἡ ΑΣΔΗΣ. Κατά τή γνώμη μου, οἱ «θέσεις» δέν ἐκτιμοῦν ὅπως χρειάζεται αὐτό τό λάθος. Ἡ ΑΣΔΗΣ ὄχι μόνο δέν προκύπτει ἀπό τήν πολιτική τῆς ΕΑΔΕ, ἀλλά βρίσκεται σέ ἀπόλυτη σύγκρουση μαζί της. Γιατί δέν εἶναι ἀρκετό, ὅτι μέ τήν ΑΣΔΗΣ, προσπαθήσαμε νά δημιουργήσουμε μιά εὐρύτερη συσπείρωση στό συνδικαλιστικό κίνημα. Τό πρόβλημα εἶναι σέ ποιά βάση ἐπιδιώχθηκε αὐτή ἡ συσπείρωση, ποιά διαχωριστική γραμμή δημιουργοῦσε μέσα στούς ἐργαζόμενους, στό συγκεκριμένο συσχετισμό δυνάμεων πού ὑπάρχει στό συνδικαλιστικό κίνημα. Μέσα σ' αὐτόν τό συσχετισμό, ἡ ΑΣΔΗΣ ἦταν ἀπόλυτα λαθεμένη πολιτική ἐπιλογή, γιατί δέν μποροῦσε νά λειτουργήσει γιά τίς συνειδήσεις τῶν ἐργατῶν παρά μόνο μέ τόν τρόπο πού λειτούργησε: Δηλ. σάν μιά πολιτική ἔνταξής μας στόν κυβερνητικό συνδικαλισμό. Ἡ Κ.Ε. ἔχει βαρύτατες εὐθύνες γιά τό ὅτι ἔκανε δεκτή αὐτή τήν ἐπιλογή. Καί δέν εἶναι καθόλου σωστό νά ἐλαχιστοποιοῦνται αὐτές οἱ εὐθῦνες μέ τήν ἀναζήτηση ἀδυναμιῶν στόν τρόπο πρακτικῆς ἐφαρμογῆς τῆς ΑΣΔΗΣ, ὅπως κάνουν οἱ «θέσεις» ὅταν τό λάθος εἶναι πρίν ἀπ' ὅλα πολιτικό, λάθος βασικῆς πολιτικῆς ἐπιλογῆς πού ἔγινε σ' αὐτό τό θέμα.

4. Ἀνανέωση καί συνέχεια στό Κ.Κ.Ε. ἐσωτ.

Τόσο τό σχέδιο Προγράμματος ὅσο καί ἀναλυτικώτερα οἱ «θέσεις», δίνουν ὀρθά τή σύγκρουση τῶν δύο διαφορετικῶν ἀντιλήψεων στά προβλήματα πολιτικῆς γραμμῆς, χαρακτήρα τοῦ κόμματος καί τῆς θέσης του στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, πού βρίσκονται στή βάση τῆς διάσπασης τοῦ 1968.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. πραγματοποιεῖ μιά ἐπανάσταση στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα καί μόνο ἔτσι δικαιώνεται ἡ ὕπαρξή του. Αὐτή ἡ ἐπανάσταση εἶναι ἡ οὐσία τῆς ἀνανέωσης, πού στηρίζεται καί ἀξιοποιεῖ δημιουργικά ὅλες τίς θετικές ἀγωνιστικές παραδόσεις καί τήν πλούσια ἐμπειρία ἀπό τήν πενηντάχρονη ἱστορία τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ. Τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀποτελεῖ ἀπό τήν ἄποψη αὐτή

τόν πραγματικό, τόν αὐθεντικό συνεχιστή τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ.

Πιστεύω πώς δέν διαποτίζει ὅλη τή δουλειά μας αὐτή ἡ διαπίστωση. Δέν ἔχει γίνει ὅσο χρειάζεται συνείδηση καί δέν ἐκφράζεται στήν πράξη τό γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχει ἀνανέωση πού νά ἀρνεῖται συλλήβδην τήν παράδοση καί τή συνέχεια τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Αὐτή τήν πλευρά δέν τήν τονίζουν οἱ «θέσεις».

Κάθε ἀντιδογματική τοποθέτηση δέν ἐντάσσεται αὐτόματα στό χῶρο τῆς ἀνανέωσης τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος γιά τήν ὁποία παλεύουμε. Μέ τήν ἔννοια αὐτή, ἡ ἐπιτυχία τῆς πάλης πού διεξάγουμε ἐξαρτᾶται ζωτικά ἀπό τό ἄν στεκόμαστε σταθερά στό ἔδαφος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἄν θεωροῦμε καί ἀντιμετωπίζουμε σάν δικά μας τά προβλήματα πού ἀναφέρονται στήν θεωρία του, στίς παραδόσεις του καί στά διεθνῆ του πλαίσια. Αὐτά πρέπει νά ἐκφράζονται συγκεκριμένα στίς γενικές μας ἐπεξεργασίες, στήν πολιτική πού διαμορφώνουμε στίς διεθνεῖς μας σχέσεις, στήν καθημερινή μας προπαγάνδα καί εἰδικώτερα στήν πολεμική μας πρός τήν ὁμάδα πού αὐτοαποκαλεῖται «Κ.Κ.Ε.», ἀλλά ἀκόμα καί στήν ἐπιλογή συμβόλων καί τίτλων τοῦ Κόμματος πού δροῦν ἀκόμα καί σήμερα αὐτόνομα ὡς ἕνα βαθμό, στίς συνειδήσεις χιλιάδων κομμουνιστῶν.

Στά πλαίσια αὐτά, νομίζω πώς ἦταν ὄχι σωστή ἡ ἐγκατάλειψη τοῦ παραδοσιακοῦ τίτλου ΚΚΕ καί ἡ ἀντικατάστασή του μέ τό ΚΚΕ ἐσ. Τό ἴδιο δέν ἦταν σωστή ἡ παράλειψη νά κατοχυρώσουμε ἐμεῖς νομικά μετά τή μεταπολίτευση, τόν τίτλο ΚΚΕ. Καί τό ἴδιο ἰσχύει γιά τόν τίτλο τοῦ «Ριζοσπάστη» καί τῆς «Κομμουνιστικῆς Ἐπιθεώρησης» (πού μάλιστα ἀφέθηκε ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, ἀφοῦ ἐκδιδόταν ἐπί πέντε ὁλόκληρα χρόνια ἀπό τό Κ.Κ.Ε. ἐσωτ. στή διάρκεια τῆς δικτατορίας). Γιά ὅλα αὐτά οἱ «θέσεις» δέν γράφουν τίποτα ἐνῶ πρόκειται γιά παραλείψεις καί λάθη πού ἔδρασαν ἐξαιρετικά ἀρνητικά στόν τρόπο πού τοποθετήθηκαν οἱ κομμουνιστές, σέ συνδυασμό καί μέ τίς γενικώτερες καθυστερήσεις μας.

Κατά τή γνώμη μου, πρέπει νά προχωρήσουμε βαθύτερα ἀπό μιά ἁπλῆ ἀναγνώριση ὅλων αὐτῶν τῶν παραλείψεων. Νά ἐπισημάνουμε μιά βαθύτερη ἀδυναμία πού ἐπιβιώνει ἀκόμα καί σήμερα σάν καθοδηγητικό στύλ μέσα στό Κόμμα καί πού συνίσταται σέ μιά τάση αὐτοσχεδιασμοῦ, ὑποτίμησης τῶν μακροπρόθεσμων προβληματισμῶν στό ὄνομα τρεχουσῶν σκοπιμοτήτων.

Αὐτή ἡ τάση ἔσπρωξε τήν ἐπαύριο τῆς μεταπολίτευσης σέ ἀνεπίτρεπτους πειραματισμούς μέ τήν ΕΔΑ καί σέ ἐπιζήμιες ἁπλουστεύσεις τοῦ προβλήματος τῆς ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ἡ σύλληψη ὅτι μέσω τῆς ΕΔΑ θά ἦταν δυνατό νά «μεθοδευτεῖ» σέ ἕνα φανταστικό σχῆμα «συνασπισμοῦ» ἡ ἑνότητα

τῆς ἀριστερᾶς, ἦταν ἀπόλυτα ἀνεδαφική στίς συγκεκριμένες συνθῆκες. Ἀκολουθήθηκε ἔτσι ἕνας δρόμος πού μείωνε τόν αὐτόνομο χαρακτήρα τοῦ ΚΚΕ ἐσ., καλλιεργοῦσε αὐταπάτες καί ἀπογοητεύσεις καί ἡ τελική του κατάληξη ἦταν ἡ Ἑνωμένη Ἀριστερά πού δέν ἀποτελεῖ, ἀκριβῶς γι' αὐτό, ἕνα τυχαῖο καί ἀπομονωμένο λάθος. Στό λάθος τῆς Ἑνωμένης Ἀριστερᾶς συμπυκνώνεται μιά ὁλόκληρη νοοτροπία, πού ἔβλεπε θεμελιώδη προβλήματα μονιμότερης σημασίας (οἰκοδόμηση αὐτόνομου κόμματος, ἑνότητα καί ἀνανέωση τοῦ κινήματος) σάν ζητήματα ἀποσπασμένων μεταξύ τους χειρισμῶν καί ἑλιγμῶν τῆς στιγμῆς.

Αὐτά ὅλα δέν ἀναφέρονται σάν προβλήματα στίς «θέσεις», ἐνῶ μ' αὐτά συνδέεται καί ἡ ὑποστολή τῆς αὐτόνομης ἰδεολογικῆς δουλειᾶς ἐπί μῆνες μετά τή μεταπολίτευση, μέ πολύ ἀρνητικές συνέπειες.

Πρίν τελειώσω μ' αὐτό τό σημεῖο, θεωρῶ ἀπαραίτητο νά ἀποφασίσει τό Συνέδριο τή διατήρηση τοῦ τίτλου ΚΚΕ ἐσωτ. Κάθε ἄλλη ἐπιλογή, ὅσο λογική καί ἄν φαίνεται (λ. χ. ἡ ἐπιλογή τοῦ τίτλου: Ἑλληνικό Κομμουνιστικό Κόμμα — Ε.Κ.Κ.) θά ἔχει στίς συγκεκριμένες συνθῆκες πολύ ἀρνητικές συνέπειες, θά βοηθήσει ἀντικειμενικά τό ΚΚΕ ἐξωτ. τόσο μέσα στήν Ἑλλάδα ὅσο καί στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.

5. Ὁ χαρακτήρας τοῦ κόμματος πού οἰκοδομοῦμε

Οἱ «θέσεις», κατά τή γνώμη μου, δέν προχωροῦν ὅσο χρειάζεται στά σχετικά προβλήματα, ἀπό τήν ἄποψη τῆς συγκεκριμένης πρακτικῆς πού ἀκολουθεῖται. Τά προβλήματα αὐτά σχετίζονται τόσο μέ ὅσα λέχτηκαν ἤδη στό σημεῖο 4 ὅσο καί μέ ὅσα θά ἀναφερθοῦν στό σημεῖο 6.

Ἐδῶ θά ἤθελα συγκεκριμένα νά ὑπογραμμίσω τό γενικώτερο κλίμα ἀπώθησης πρός τήν ὀργανωμένη, μέ πειθαρχία καί ἔλεγχο κομματική δουλειά. Πρόκειται γιά ἕνα ὄχι «ὀργανωτίστικο» ἀλλά ἰδεολογικοπολιτικό πρίν ἀπ' ὅλα πρόβλημα.

Οἱ ὀργανώσεις τοῦ κόμματος ἔχουν συνηθίσει νά κινοῦνται καμπανιακά καί ἰδιαίτερα σέ περίοδο ἐκλογῶν ἤ ὅταν πρόκειται γιά συνεστιάσεις, ὁμιλίες σέ θέατρα κλπ. Προγραμματισμός καί ἔλεγχος τῆς δουλειᾶς πρός μονιμότερους στόχους γιά δουλειά στίς μάζες, μέ ἕνα συγκεκριμένο καταμερισμό, εἶναι ἀκόμα πολύ λίγο ἀνεπτυγμένα στό Κόμμα. Καί τό πιό ἀρνητικό ἐδῶ εἶναι τό ὅτι αὐτό τό στύλ ὑπάρχει σέ ἕνα βαθμό καί στήν καθοδήγηση τοῦ Κόμματος, στήν Κ.Ε. καί στό Γραφεῖο της, ὅπου οἱ συνεδριάσεις καί ἡ ἀντίστοιχη λήψη ἀποφάσεων δέν ἀκολουθοῦνται πάντα ἀπό ἔλεγ-

χο, συγκεκριμένη παρακολούθηση καί άπολογισμό τῆς δουλειᾶς.

Πιστεύω πώς στό Συνέδριο πρέπει νά δοῦμε κατάμματα αὐτή τήν πραγματικότητα, πού δρᾶ ἀποσυνθετικά καί ταυτόχρονα διαβρώνει τόν ἴδιο τόν ἐπαναστατικό χαρακτήρα τοῦ Κόμματος. Ἀλλά ἡ ἁπλή ἐπισήμανση δέν ἀρκεῖ. Πρέπει κατά τή γνώμη μου, νά συνδεθεῖ μέ μιά ἔντονη ἰδεολογική δουλειά πού νά ὁριοθετεῖ μέ σαφήνεια τή γραμμή καί τό χαρακτήρα τοῦ Κόμματος. Πρέπει ἐπίσης νά ὑπάρξει μιά παραπέρα οὐσιαστική δημοκρατική λειτουργία, στό πνεῦμα τοῦ Σχεδίου Καταστατικοῦ μας. Καί νά καταπολεμηθεῖ μιά ἀντίληψη πού ὑπονομεύει τήν οὐσιαστική δημοκρατία καί τή συμμετοχή στή λήψη τῶν ἀποφάσεων μέ πολύωρες συζητήσεις πού δίνουν τήν αὐταπάτη τῆς «δημοκρατίας», ἀλλά δέν καταλήγουν πουθενά, παρά σέ ἕνα κλίμα γενικῆς ἀμφισβήτησης. Πρέπει νά ἀποφασιστεῖ καθαρά πώς οἱ ὀργανώσεις καί τά ὄργανα τοῦ Κόμματος ὑπάρχουν γιά νά δροῦν, γιά νά συνδέονται μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες καί μέ τά προβλήματά τους καί μόνο μέσα σ' αὐτή τή διαδικασία συζητοῦν, δημοκρατικά πάντα καί ἀποφασίζουν.

6. Προβλήματα σχέσεων καί ὀρθῆς λειτουργίας στό ΚΚΕ ἐσωτ. — Οἱ «διαδικασίες» τοῦ 1973 - 74

Γιά τό Κόμμα μας εἶναι ἀνάγκη, δίπλα στόν τυπικό σεβασμό τῶν καταστατικῶν ἀρχῶν, νά προσεχθοῦν ἰδιαίτερα οἱ ἀνθρώπινες σχέσεις, τό κλίμα τῆς ἀνοχῆς τῶν διαφορετικῶν ἀπόψεων στά πλαίσια μιᾶς γενικά ἑνιαίας κατεύθυνσης καί μιᾶς ἑνιαίας προσπάθειας. Πρέπει μέ κάθε τρόπο, νά ἀπαλλαγοῦμε ἀπό τή μεθοδολογία τῆς τεχνητῆς μεγιστοποίησης τῶν διαφορῶν, ἀλλά καί τῶν προσωπικῶν ἀδυναμιῶν, στό ὄνομα κάποιων ἀρχῶν «σέ τελευταία ἀνάλυση». Νά καταπολεμήσουμε τίς πολώσεις, μέ τήν ἀνάπτυξη μιᾶς ἄλλης κομματικῆς κουλτούρας, μέ τήν προσφυγή πάντα στίς διαδικασίες τῆς διαλεκτικῆς ὑπερνίκησης τῶν διαφορῶν πού προκύπτουν, χωρίς αὐτό βέβαια νά ὁδηγεῖ σέ χωρίς ἀρχές συμβιβασμούς.

Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ πορεία μας σάν ΚΚΕ ἐσωτ. ἔχει νά παρουσιάσει καί ἀρνητικές πλευρές, πού εἶναι ἀνάγκη νά ἐπισημανθοῦν. Ἡ σοβαρώτερη ἀπ' αὐτές, κατά τή γνώμη μου, συνδέεται μέ τίς «διαδικασίες» ἀνάδειξης νέας Κ.Ε. καί Γραφείου τό 1973 - 74. Τά ὅσα ἀναφέρονται στό σχετικό σημεῖο τῶν «θέσεων» δέν ἀποδίδουν ὀρθά τήν πραγματικότητα πού τήν ἔζησα προσωπικά. Πολύ περισσότερο, δέν ἀποδίδουν τήν πραγματικότητα τά ὅσα σχετικά ἀνέφερε ὁ σ. Νεφελούδης (βλ. «Αὐγή» 11.4.76).

Οἱ «θέσεις» στό σημεῖο αὐτό, ἀποτελοῦν προφανῶς μιά προσπάθεια νά παρουσιαστοῦν τά σχετικά γεγονότα κατά ἕναν τρόπο πού

νά μήν πολώσει σήμερα τό Κόμμα. Δέν συμφώνησα μέ τό αποτέλεσμα αυτής τής προσπάθειας, πού νομίζω πώς όχι μόνο δέν πετυχαίνει τό στόχο της, άλλά καί δέν βοηθάει τό Κόμμα νά προβληματιστεί σέ θεμελιώδη θέματα καί νά συναγάγει ορθά συμπεράσματα.

Τί προηγήθηκε από τίς «διαδικασίες»

Γιά νά διερευνήσουμε τά προβλήματα, πού δημιουργήθηκαν μέ τίς «διαδικασίες» εκείνες, πρέπει νά σημειώσουμε πώς, γιά τό ΚΚΕ έσ., υπήρχε θέμα συζήτησης καί άποκρυστάλλωσης τής φυσιογνωμίας καί τής γραμμής του, καθώς καί ανάδειξης εκλεγμένης ηγεσίας, ήδη από τό 1970, όταν άρχισε νά γίνεται φανερό πώς τό Συνέδριο, γιά τό όποιο είχε μιλήσει ή έκτακτη ολομέλεια τής ΚΕ ('Απρίλης 1969) δέν ήταν δυνατό νά πραγματοποιηθεί σύντομα στίς συγκεκριμένες τότε συνθήκες. Τά σχετικά προβλήματα οξύνονταν σ' όλους τούς χώρους, στίς φυλακές, στίς εξορίες, ανάμεσα στούς ελεύθερους αγωνιστές, καθώς καί στό εξωτερικό.
Οί διαφορές γνωμών, οί αμφισβητήσεις σέ θέματα γραμμής κλπ. συνέκλιναν τελικά σέ δυσανασχέτηση καί αμφισβητήσεις πρός τό Γραφείο τής ΚΕ πού άσκοῦσε τήν ουσιαστική ηγεσία στό Κόμμα.
Μετά τήν υποχρεωτική — λόγω τών συνθηκών — βαθμιαία έξοδο όλων σχεδόν τών μελών τοῦ τότε Γραφείου στό εξωτερικό, οί αμφισβητήσεις αυτές δυνάμωσαν. 'Από τίς αρχές τοῦ 1971, ήταν φανερό πώς είχε δημιουργηθεί πρόβλημα ηγεσίας στό Κόμμα, πού τροφοδοτιόταν από πολλούς παράγοντες, άλλά καί από καθυστερήσεις τοῦ ίδιου τοῦ Γραφείου. 'Ανάμεσα σ' αυτές πρέπει ιδιαίτερα νά υπογραμμιστεί τό ότι τό Γραφείο λειτούργησε επί μεγάλο διάστημα αποσπασμένο από τόν κύριο όγκο τών στελεχών καί αυτό σέ μιά περίοδο κρίσιμη γιά τή διαμόρφωση τής φυσιογνωμίας τοῦ Κόμματος. Δέν κατόρθωσε νά δημιουργήσει μιά σταθερή σύνδεση μέ τά στελέχη τής εξορίας καί νά διαμορφώσει ένα μηχανισμό ενημέρωσης καί συζήτησης τών βασικών έστω προβλημάτων, σέ μιά ευρύτερη βάση μέσα στήν Ελλάδα.
Τό Γραφείο προσανατολίστηκε, από τούς πρώτους μήνες τοῦ 1971, στήν οργάνωση ενός αντιπροσωπευτικοῦ σώματος (προσαρμοσμένου στίς συνθήκες τής παρανομίας) γιά νά μπορέσουν νά εκφραστοῦν κυριαρχικά οί δρώσες τότε δυνάμεις τοῦ Κόμματος στό εσωτερικό. Γιά τήν οργάνωση ενός τέτοιου σώματος στάλθηκε στήν Ελλάδα, τό καλοκαίρι τοῦ 1971, ό σ. Μπ. Δραχόπουλος, πού πιάστηκε μέ πολλά άλλα στελέχη τόν 'Οχτώβρη 1971, στήν κορύφωση τών προσπαθειών γιά τή σύγκλησή του στήν παρανομία.

Τό Γραφεῖο καταλάβαινε σωστά πώς ἡ ἀνάδειξη ἡγεσίας ἀποτελεῖ ἕνα κατ' ἐξοχήν ἰδεολογικοπολιτικό πρόβλημα καί σάν τέτοιο τό ἀντιμετώπισε καί σέ κείνη τή φάση καί κατοπινά. Γι' αὐτό καί τό σῶμα πού προετοίμαζε ὁ σ. Μπ. Δρακόπουλος πρίν συλληφθεῖ, πρόβλεπε μιά ὁρισμένη συζήτηση καί ψήφιση σύντομου κειμένου πού θά ἔκρινε τή μέχρι τότε δράση τοῦ Κόμματος καί τῆς ἡγεσίας του, ἀπό τό Φλεβάρη 1968, καί θά καθόριζε γραμμή γιά τό μέλλον.

Μετά τίς συλλήψεις τοῦ 'Οκτώβρη 1971, παρουσιάστηκε μιά μεγάλη δυσκολία στήν ἀνασυγκρότηση ὅλης τῆς δουλειᾶς.

'Από τό Γραφεῖο (πού μετά τή σύλληψη τοῦ σ. Δρακόπουλου εἶχε ἐπικεφαλῆς τόν σ. Ν. Καρᾶ), τέθηκε καί πάλι ἀπό τίς ἀρχές τοῦ 1972 καί μέ τήν ὀργανωτική ἀπόφαση τοῦ Μάη 1972 τό θέμα τοῦ ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος. Οἱ προτάσεις πού ἔκανε ἀποκρούστηκαν ἀπό τόν σύντροφο πού εἶχε τεθεῖ μετά τίς συλλήψεις ἐπικεφαλῆς τῆς παράνομης δουλειᾶς καί ἀπό ἕναν ἀριθμό στελεχῶν πού ἀποτέλεσαν στή συνέχεια τό «κέντρο ἐσωτερικοῦ», μέ κύριο αἰτιολογικό ὅτι δέν ἐξασφάλιζαν, κατά τή γνώμη τους, τήν ἄμεση καί ἱκανοποιητική μεταφορά τῆς καθοδήγησης τοῦ Κόμματος στά στελέχη πού βρίσκονταν στό ἐσωτερικό τῆς χώρας.

Γύρω ἀπό τό θέμα αὐτό, πού συνδέθηκε καί μέ διαφορές σέ πολλά ἄλλα σοβαρά ζητήματα, ὑπάρχει μιά πολυσέλιδη ἀλληλογραφία μεταξύ τοῦ Γραφείου καί τοῦ ἐπικεφαλῆς τοῦ κομματικοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ, πού κράτησε ὅλο τό 1972.

Τήν ἀλληλογραφία αὐτή θά ἦταν καλό νά τήν μάθει ὅλο τό Κόμμα, γιά νά ἀντιληφθεῖ καλύτερα τήν οὐσία τῶν διαφορῶν. Σ' αὐτή τήν ἀλληλογραφία φαίνεται ταυτόχρονα καί ὁ τόνος ὀξύτητας καί ἀντιπαράθεσης πού ἔδωσε ὁ ὑπεύθυνος τοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ πού σωστά ἐπισημαίνει καί ὁ σ. Π. Νεφελούδης, ἀλλά καί μιά ὁρισμένη ἀκαμψία, τάση ὑπερβολικῆς ἰδεολογικοποίησης καί ἔλλειψη ἀρκετῆς ὑπομονῆς στήν ἀντιμετώπιση τῶν διαφορῶν ἀπό τήν πλευρά τοῦ Γραφείου. Καί τά δύο αὐτά φαινόμενα ἔπαιξαν στήν πορεία πολύ ἀρνητικό ρόλο.

Ποιές ὑπῆρξαν οἱ διαφορές

Συνοπτικά, οἱ διαφορές πού ἀναπτύχθηκαν εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τό Γραφεῖο ὑποστήριξε τήν ἀνάγκη οἱ διαδικασίες ἀντιπροσωπευτικοῦ σώματος γιά τήν ἀνάδειξη νέας ἡγεσίας, νά συνδεθοῦν ἀπαραίτητα μέ μιά ἐκτίμηση τῆς μέχρι τότε δράσης τοῦ κόμματος καί τῆς ἡγεσίας του καί νά συνοδευθοῦν μέ τήν ἔγκριση μιᾶς συγκεκριμένης γραμμῆς, γιά τό μέλλον. Μέ βάση αὐτό, ἡ

ἀνάδειξη νέας ἡγεσίας, πού τό κέντρο της πρέπει νά βρίσκεται στό ἐσωτερικό τῆς χώρας, νά γίνει μέ ἰδεολογικοπολιτικά κριτήρια μιᾶς οὐσιαστικῆς ἀνανέωσης καί ἀνάπτυξης ὅλης τῆς δουλειᾶς τοῦ κόμματος καί ὄχι μέ κριτήρια προσωπικῶν συμπαθειῶν, προκαταλήψεων, φημῶν κ.λ.π.

Ὁ ὑπεύθυνος τῆς δουλειᾶς στό ἐσωτερικό καί τό κέντρο ἐσωτερικοῦ ὑποστήριξαν πώς τό ἐπεῖγον πρόβλημα εἶναι ἡ ἀλλαγή ἡγεσίας, ἡ μετάθεση τῆς ἡγεσίας σέ στελέχη πού βρίσκονταν στό ἐσωτερικό τῆς χώρας. Γι' αὐτό, χρειαζόταν νά γίνουν μόνο διαδικασίες γνωμοδότησης τῶν ἐν δράσει στελεχῶν καί μελῶν τοῦ κόμματος, κυρίως στό ἐσωτερικό, γιά τό ποιούς θέλουν σάν νέα ἡγεσία. Οὔτε ἀπολογισμός οὔτε καμιά συζήτηση γραμμῆς καί συναφῶν προβλημάτων δέν ἦταν δυνατό νά γίνει στίς συγκεκριμένες συνθῆκες. Παρ' ὅλα αὐτά, ὅμως, στά γράμματα τοῦ ὑπεύθυνου τοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ πρός τό Γραφεῖο, γινόταν λόγος γιά «ἐσωτερικοποίηση» τῆς γραμμῆς, τῆς ἰδεολογίας καί τῆς ὀργανωτικῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος, χωρίς νά διευκρινίζεται τί σημαίνει καί ποιός θά ἀποφασίσει αὐτή τήν «ἐσωτερικοποίηση».

β) Τό Γραφεῖο, στίς προτάσεις του, πρόβλεπε ἕνα σχῆμα διαμόρφωσης τῆς νέας ἡγεσίας πού νά ἐξασφάλιζε τή συνέχεια καί τήν ἀποτελεσματικότητα τῆς κομματικῆς καθοδηγητικῆς δουλειᾶς κάτω ἀπό ὁποιεσδήποτε συνθῆκες. Σύμφωνα μ' αὐτό, ἡ ἡγεσία θά ἔπρεπε νά ἀποτελεῖται: Ἀπό παράνομα στελέχη, ἀπό νόμιμα στελέχη (κατά προτίμηση ἄγνωστα στήν Ἀσφάλεια) καί ἀπό στελέχη σταλμένα γιά ἕνα διάστημα στό ἐξωτερικό. Τό κέντρο λήψης τῶν ἀποφάσεων, νά βρίσκεται ἀπό ἐσωτερικό τῆς χώρας καί νά διασφαλίζεται ὁ κατά τό δυνατό καλύτερος συντονισμός ἀνάμεσα στά τρία τμήματα τῆς ἡγεσίας.

Τό κέντρο ἐσωτερικοῦ, μέσω τῶν ἐπιστολῶν τοῦ ὑπευθύνου του πρός τό Γραφεῖο, ἀπέρριπτε τή δέσμευση σέ ἕνα τέτοιο σχῆμα. Ἔριχνε τό κύριο βάρος στήν παρουσία νόμιμων στελεχῶν στήν ἡγεσία, πού μποροῦσαν νά κινοῦνται ἐλεύθερα. Ἡ ἴδια ἡ σύνθεση τοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ καί ἡ πρακτική του ἀντανακλοῦσε τήν ἀπολυτοποίηση τῆς σημασίας τῶν νόμιμων στελεχῶν στήν ἡγεσία τοῦ κόμματος καί ὑπογράμμιζε τήν ὑποτίμηση τῆς ἀνάγκης — στίς τότε συνθῆκες τῆς παρανομίας — παράνομου σκέλους τῆς ἡγεσίας.

Ἐπειδή δέ, τά νόμιμα στελέχη πού τότε διέθετε τό κόμμα σέ ἐπίπεδο ἡγεσίας, ἦταν ὅλα γνωστά στούς καταδιωκτικούς μηχανισμούς τῆς δικτατορίας, αὐτή ἡ ἀπολυτοποίηση θά ἔφερνε συνεχῶς τήν ἡγεσία τοῦ κόμματος στό ὀπτικό πεδίο τοῦ ἀντιπάλου, παρεμποδίζοντας κάθε πραγματική κομματική οἰκοδόμηση καί δημιουργώντας μιά ἀνάλογη ψυχολογία σέ ὁλόκληρο τό κόμμα.

γ) Τό Γραφεῖο στεκόταν σταθερά στή γραμμή πού εἶχε ἐγκρίνει ἡ ἔκτακτη ὀλομέλεια τῆς ΚΕ ('Απρίλης 1969) ὅπως εἶχε ἐξειδικευθεῖ μέ τίς κατοπινές ἀποφάσεις τοῦ Γραφείου καί ἰδιαίτερα μέ τήν «Διακήρυξή» του, τοῦ 'Ιούνη 1971 καί τήν «Πολιτική 'Απόφαση» τοῦ Μάη 1972 στίς συνθῆκες ἔναρξης ἑνός εὐρύτερου μαζικοῦ κινήματος. Ἡ οὐσία αὐτῆς τῆς γραμμῆς ἦταν ἡ στήριξη ὅλης τῆς προσπάθειας τοῦ κόμματος στήν ἀνάπτυξη ἑνός πολύμορφου ἑνωτικοῦ μαζικοῦ κινήματος σ' ὅλα τά μέτωπα πού ἡ πολιτική τῆς δικτατορίας ἐρχόταν σέ σύγκρουση μέ τά συμφέροντα τοῦ λαοῦ καί τοῦ ἔθνους. Ἦταν ἡ προσπάθεια γιά τήν πιό πλατειά ἀντιδικτατορική ἑνότητα ἀνάμεσα σέ ὅλες τίς πολιτικές δυνάμεις. Ἦταν ἡ βαθμιαία ἀποδυνάμωση τῆς δικτατορίας μέ τήν ἀξιοποίηση ὅλων τῶν «ρηγμάτων» καί τῶν νόμιμων δυνατοτήτων στήν κατεύθυνση τῆς τελικῆς ἀναμέτρησης καί ἀνατροπῆς της.

'Ανάμεσα στό Γραφεῖο καί στό κομματικό κέντρο ἐσωτερικοῦ ἀνέκυψαν σοβαρές διαφωνίες καί σχετικά μέ τόν τρόπο κατανόησης καί ἐφαρμογῆς αὐτῆς τῆς γραμμῆς. Τό κέντρο ἐσωτερικοῦ κυκλοφόρησε, τόν 'Ιούλη 1972 σέ 37 - 40 στελέχη τοῦ ἐσωτερικοῦ ἕνα κείμενο ὅπου, μαζί μέ τήν ἄποψή του γιά τίς διαδικασίες (πού ἀναφέρεται πιό πάνω στό σημεῖο α'), περιεχόταν ἡ θέση πώς βασικός κρίκος ἀνάπτυξης τοῦ μαζικοῦ κινήματος τότε θά πρέπει νά γίνει τό σύνθημα γιά διεξαγωγή γενικῶν ἐκλογῶν. Αὐτό τό σύνθημα δέν συνδεόταν τουλάχιστον μέ τήν ἀνυποχώρητη ἀπαίτηση γιά στοιχειώδεις ἔστω δημοκρατικές ἐγγυήσεις.

'Αντίθετα, τόν 'Ιούνη 1972 στάλθηκε ἄρθρο πού δημοσιεύτηκε μέ τό ψευδώνυμο Κ. Λουκίδης (ἐπρόκειτο γιά ἕνα ἀπό τά βασικώτερα στελέχη μέ τά ὁποῖα συνεργαζότανε τό Κέντρο ἐσωτερικοῦ) στό φύλλο 7 - 8 / 1972 τῆς «Κομμουνιστικῆς 'Επιθεώρησης». Σ' αὐτό τό ἄρθρο, ὅπου περιέχονται πολλές σοβαρές σκέψεις καί προτάσεις γιά τήν ὀρθή ἐκμετάλλευση τῶν νόμιμων δυνατοτήτων γιά τό ἄνοιγμα ὅλων τῶν μετώπων πάλης γιά τήν ἀνάπτυξη ἑνός μεγάλου μαζικοῦ κινήματος καί τόν ἐξαναγκασμό τῆς χούντας σέ ὑποχωρήσεις, διατυπώνεται ἡ ἄποψη πώς τό σύνθημα γιά γενικές ἐκλογές εἶναι ὁ βασικός κρίκος γιά νά κινηθοῦν οἱ ἐξελίξεις, ἡ πιό ὁρατή διέξοδος ἀπό τήν κατάσταση. Σύμφωνα μέ τό ἄρθρο, οἱ ἀντιδικτατορικές δυνάμεις, παλαίβοντας γιά γενικές ἐκλογές, δέν θά ἔπρεπε νά ἀγκιστρωθοῦν στήν ἀντίληψη πώς τέτοιες ἐκλογές τίς ζητοῦν μόνο μέ τήν προηγούμενη ἀνατροπή τῆς χούντας καί τοῦ «Συντάγματός» της.

Ὁ ὑπεύθυνος τοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ εἰδοποίησε τό Γραφεῖο τῆς Κ. Ε. ὅτι ἡ γραμμή αὐτή εἶχε γίνει ὁμόφωνα δεχτή ἀπό τά στελέχη στά ὁποῖα εἶχε κυκλοφορήσει τήν ἀνακοίνωσή του.

Τό Γραφεῖο — καί νομίζω σωστά — εἶδε σ' αὐτά μιά οὐσιαστι-

κή ἀνατροπή τῆς μέχρι τότε γραμμῆς μας. Γιατί εἶναι ἄλλο πράγμα νά πάρει ἐνδεχομένως ἕνα κόμμα μέρος σέ ἐκλογές πού ὑποχρεώνεται, κάτω ἀπό τήν πίεση ἑνός ἀνεπτυγμένου λαϊκοῦ κινήματος νά διεξαγάγει τό δικτατορικό καθεστώς καί ἐντελῶς ἄλλο, τό νά ζητάει τό ἴδιο τό κόμμα τή διεξαγωγή ἐκλογῶν, ἔστω καί χωρίς ἐγγυήσεις, σέ συνθῆκες ἀπουσίας σχεδόν μαζικοῦ κινήματος καί ὅταν εἶναι γνωστό ἐκ τῶν προτέρων τί εἴδους ἐκλογές κάνει μιά δικτατορία. Μιά τέτοια γραμμή ἀπό τό κόμμα, προσανατολίζει τίς μάζες σέ μιά παραλυτική αὐταπάτη, στήν ἀκόμα μεγαλύτερη ἀποχή ἀπό τήν ἐνεργητική πάλη, ἀπό τό μαζικό κίνημα.

Τό κλίμα τῶν «διαδικασιῶν»

Αὐτές ὑπῆρξαν συνοπτικά, οἱ διαφορές Γραφείου καί κέντρου ἐσωτερικοῦ. Εἶναι ἔξω ἀπό κάθε ἀμφιβολία πώς οἱ διαφορές αὐτές, μέσα στίς συνθῆκες πού γινόταν ἡ μέ ἀλληλογραφία συνεννόηση, διογκώθηκαν καί δραματοποιήθηκαν καί ἀπό τίς δύο πλευρές. Ἐδῶ ὑπάρχουν καί σοβαρές εὐθύνες τοῦ Γραφείου καί τῶν στελεχῶν ἐκείνων, πού, ὅπως ἐγώ, συνεργάζονταν ἄμεσα μαζί του. Ὅμως, θεωρῶ ἐξαιρετικά ἀρνητικό καί ἐπιζήμιο τό γεγονός ὅτι, τό Κέντρο ἐσωτερικοῦ παρασύρθηκε σέ μιά ἀντίληψη τεχνητοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ στελεχικοῦ δυναμικοῦ τοῦ κόμματος. Μέ τό εὔκολο ἐπιχείρημα «εἴμαστε τό ἐσωτερικό», ἤ μέ τήν ἀβάσιμη κατηγορία πώς τό Γραφεῖο θέλει νά κρατήσει τήν ἡγεσία, τό Κέντρο καλλιέργησε μιά ἀντιπαράθεση πρός κάποιο «ἐξωτερικό», πίσω ἀπ' τήν ὁποία καλύφθηκαν τά οὐσιαστικά προβλήματα καί οἱ πραγματικές διαφορές. Χαρακτηριστικό τῆς ὀξύτητας πού δόθηκε σ' αὐτή τήν ἀντιπαράθεση εἶναι καί τό γεγονός ὅτι στό Γραφεῖο (πού ἦταν τότε ἡ καθοδήγηση τοῦ κόμματος) δέν ἀναφέρθηκε οὔτε κἄν ποιοί ἀποτελοῦν τό κομματικό κέντρο ἐσωτερικοῦ. Καί ἔτσι, τό Γραφεῖο ἦταν ὑποχρεωμένο νά ἀλληλογραφεῖ ἐπί ἕνα χρόνο μέ ἕνα ἄγνωστό του ὄργανο.

Μέσα σ' αὐτό τό γενικό κλίμα πραγματοποιήθηκαν οἱ «διαδικασίες» τοῦ 1973 - 74 πού ἐπιβεβαίωσαν καί ἐπιβράβευσαν μιά σαφέστατη ἐκτροπή ἀπό μιά ὀρθή, ἑνωτική λειτουργία στό ΚΚΕ ἐσ. καί ἀποτέλεσαν, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, μιά ὑποχώρηση στόν ἰδεολογικοπολιτικό τομέα. Γιατί, ἀπ' ὅσα λέχθηκαν πιό πάνω, εἶναι φανερό πώς οἱ διαφορές πού εἶχαν προκύψει, ἀφοροῦσαν σοβαρά προβλήματα φυσιογνωμίας, γραμμῆς καί οἰκοδόμησης τοῦ κόμματος. Αὐτές οἱ διαφορές καλύφθηκαν μέ τήν τεχνητή καί διογκωμένη ἀντιπαράθεση ἐσωτερικοῦ — ἐξωτερικοῦ καί τελικά ἡ λύση πού δόθηκε ἀπαντοῦσε στήν πράξη (δηλαδή μέ τή δικαίωση τῆς μιᾶς

πλευρᾶς, αὐτῆς τοῦ κέντρου) ὄχι σωστά στά πραγματικά προβλήματα πού εἶχαν τεθεῖ στό Κόμμα.

Τό ρῆγμα στό στελεχικό δυναμικό

Πιστεύω πώς οἱ «διαδικασίες» ἐκεῖνες, στίς ὁποῖες ὑποχρεώθηκε τελικά νά συμφωνήσει — σωστά κατά τή γνώμη μου, στό ἐπικίνδυνο ἀδιέξοδο πού εἶχε δημιουργηθεῖ — τό Γραφεῖο (ἐκτός τοῦ σ. Ν. Καρᾶ) ἄφησαν ἕνα βαθύ τραῦμα στό κόμμα πού δέν ἔχει σβήσει μέχρι σήμερα. Πρόκειται γιά ἕνα ρῆγμα στό στελεχικό δυναμικό τοῦ κόμματος (πού ἀφορᾶ πολύ εὐρύτερο κύκλο στελεχῶν, ἀπό τά ὁποῖα ἀρκετά εἶχαν ἀρνηθεῖ καί τότε νά πάρουν μέρος στίς διαδικασίες), πού γιά νά γεφυρωθεῖ εἶναι ἀνάγκη νά ὑπάρξει σέ ὅλους ἡ αἴσθηση τῆς εὐθύνης καί μιά σαφής τοποθέτηση ἀρχῶν, μακριά ἀπό ὁποιεσδήποτε προσπάθειες ἐπιβολῆς καί δικαίωσης. Πρόκειται ἐπίσης γιά τό γεγονός, ὅτι ἕνας ὁλόκληρος δρόμος προβληματισμῶν καί ἐπεξεργασιῶν πού εἶχε διανύσει τό ΚΚΕ ἐσωτ. μέχρι τό 1973 γιά τή διαμόρφωση τῆς φυσιογνωμίας καί τῆς γραμμῆς του, ἀπορρίφθηκε οὐσιαστικά (παρ' ὅτι ἔγινε φραστικά δεκτό τό ὅτι παραμένει σέ ἰσχύ ἡ μέχρι τότε γραμμή ἐνῶ πουθενά πιά δέν ἀναφέρονται οἱ παλιότερες ἐπεξεργασίες), γιά νά ξαναρχίσει πάλι ἀπό τήν ἀρχή σχεδόν μιά πορεία ἐμπειρικῶν καί ἀκριβοπληρωμένων ἀναζητήσεων καί ἀποτυχιῶν, μέχρι νά ξαναμποῦμε στήν εὐθεία πού ἀπό χρόνια πρίν εἶχε χαραχθεῖ.

Μ' αὐτά ὅλα, συνδέονται, ὡς ἕνα βαθμό, καί τά φαινόμενα τῆς ὑποστολῆς τῆς ἰδιαίτερης ἰδεολογικοπολιτικῆς φυσιογνωμίας τοῦ Κ.Κ.Ε. ἐσωτ. τούς πρώτους μῆνες μετά τή μεταπολίτευση, οἱ αὐταπάτες γιά δυνατότητα κάποιας δῆθεν «ἑνότητας» μέ τό ΚΚΕ ἐξ., ἡ ὑποτίμηση τῆς ἀνάγκης τήρησης σταθερῆς καί ἀποφασιστικῆς στάσης ἀπέναντι στίς ἐνέργειες τοῦ Κ.Κ.Σ.Ε., ἡ «Ἑνωμένη Ἀριστερά» κλπ.

Μερικά διδάγματα

Βλέποντας σήμερα τό πρόβλημα τῶν «διαδικασιῶν» τοῦ 1973 - 74, πρέπει νά ἐπισημάνουμε τίς περιπτώσεις ἐκεῖνες τῶν ἐνεργειῶν πού δυσκόλεψαν μιά ἤρεμη συντροφική συζήτηση τῶν διαφορῶν καί διευκόλυναν ἀντικειμενικά τήν πόλωση. Θεωρῶ ὅτι ἔχω ἕνα πολύ σοβαρό μέρος τῆς εὐθύνης γιά τό ὅτι, μέ ὑπερβολική ἐπιμονή μου ἀπορρίφθηκε ἀπό τό Γραφεῖο ἐπίμονη πρόταση τοῦ σ. Ν. Καρᾶ γιά ἔλευσή του στήν Ἑλλάδα τόν Ἀπρίλη — Μάη 1972, γιά μιά ἐπί

τόπου συνεννόηση. Ἀργότερα, ὅμως, τό καλοκαίρι τοῦ 1972, ὑπῆρξε πιά μιά σαφής ἄρνηση τοῦ κέντρου ἐσωτερικοῦ νά δεχτεῖ τή μετάβαση ὁποιουδήποτε μέλους τοῦ Γραφείου στήν Ἑλλάδα. Καί ὅταν, τόν Ἀπρίλη τοῦ 1973, ὁ σ. Ν. Καρᾶς ἦρθε παράνομα στήν Ἑλλάδα, ἀφέθηκε χωρίς καμιά οὐσιαστική ἐπαφή καί ὑποχρεώθηκε νά ἐπιστρέψει στό ἐξωτερικό. Πιστεύω ἀκόμα, πώς καί τά πρῶτα καθοδηγητικά μας στελέχη πού ἦταν στίς φυλακές καί πρός τά ὁποῖα ἀπευθύνθηκε, τό Σεπτέμβρη 1972 μέ γράμμα του τό Γραφεῖο ζητώντας τήν παρέμβασή τους καί θέτοντας στή διάθεσή τους τήν παραίτησή του, εἶχαν τή δυνατότητα νά σταματήσουν μιά πορεία πού ἐξελισσόταν πολύ ἄσχημα γιά τό Κόμμα. Θεωρῶ λάθος τους τό ὅτι δέν τό ἔπραξαν καί οὐσιαστικά συντάχθηκαν μέ τό κέντρο ἐσωτερικοῦ στήν ἀντίληψή του καί στήν πραχτική του γιά τίς «διαδικασίες», παρά τή διαφωνία τους μαζί του σέ ἄλλα θέματα, ὅπως τό θέμα τῶν ἐκλογῶν.

Ἡ εὐρεία ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. (Ἀπρίλης 1975) θέλησε νά γεφυρώσει κατά ἕναν τρόπο τό ρῆγμα πού εἶχαν δημιουργήσει στό Κόμμα οἱ διαδικασίες τοῦ 1973 - 1974. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ὑπῆρξε μιά ὀρθή πολιτική ἐνέργεια. Ὅμως ἦταν καί ἀνεπαρκής καί πολύ καθυστερημένη. Γιατί, καθῆκον τῆς νέας ἡγεσίας ἦταν, ἀμέσως μετά τή μεταπολίτευση νά καταπολεμήσει ἐνεργητικά τήν ἀντίληψη τῶν διαχωρισμῶν, νά ἐπιστρατεύσει ὅλο τό δυναμικό τοῦ Κόμματος, νά ἀπευθυνθεῖ ἀνοιχτά καί χωρίς διακρίσεις πρός ὅλα τά στελέχη, πράγμα πού δέν ἔκανε. Ἔκανε μάλιστα τό ἀντίθετο, χρησιμοποιώντας ἐπί πολλούς μῆνες σάν κριτήριο ἀξιοποίησης τῶν στελεχῶν τή θέση πού εἶχαν πάρει ἤ πού ἔπαιρναν τώρα ἀπέναντι στίς «διαδικασίες» τοῦ 1973 — 1974, πράγμα πού δημιουργοῦσε μονιμώτερες ἀρνητικές καταστάσεις. Αὐτή ἡ νοοτροπία, πολύ βασανιστικά ξεπερνιέται ἀκόμα καί σήμερα.

Ἡ ὁριστική ὑπερνίκηση αὐτῆς τῆς νοοτροπίας, ἡ ἀποκατάσταση τῆς ἑνότητας τῶν στελεχῶν πάνω στίς ἀρχές τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., ἡ διάλυση τοῦ κλίματος τῶν δυσπιστιῶν καί τῶν ξεχωρισμῶν πού ἔχουν δημιουργηθεῖ καί ἐπιβιώνουν, ἀποτελεῖ κατά τή γνώμη μου ἕνα ἀπό τά πιό βασικά καθήκοντα τοῦ Συνεδρίου τοῦ Κόμματος. Ἄν σ' αὐτό μπορέσουμε νά ἀνταποκριθοῦμε, θά ἔχει ἀνοίξει μιά νέα ἐποχή γιά τό κόμμα μας, γιά τό μεγάλο ἔργο πού ἐπιτελεῖ στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Θά ἔχουμε κερδίσει μιά μεγάλη μάχη γιά τήν ὁλοκλήρωση τῆς ἀνανεωτικῆς φυσιογνωμίας τοῦ Κ. Κ. Ε. ἐσωτ.

[Αὐγή, 9 καί 13.5.1976]

ΔΥΟ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Δειλά - δειλά καί σέ ἕνα ἐπίπεδο πού εἶναι νά λυπᾶται κανείς, ἄρχισε ἡ «ἰδεολογική» ἀντίκρουση τῶν ἰδεῶν τοῦ «ἀνύπαρκτου» Συνεδρίου τοῦ ΚΚΕ ἐσ., ἀπό τήν πλευρά τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» καί τοῦ «Ριζοσπάστη». Στήν κυριολεξία δέν ὑπάρχει ἀντίκρουση. Γιατί ἁπλούστατα οἱ «θεωρητικοί» ἀρθρογράφοι ἀπαντοῦν στόν... ἑαυτό τους. Παρουσιάζουν σάν ἀπόψεις τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. μερικές ἀπίθανες ἀνοησίες καί ἔπειτα μέ σοβαρότητα τίς ἀνατρέπουν μέ τήν βοήθεια τῶν... ἀρχῶν τοῦ μαρξισμοῦ — λενινισμοῦ. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ἀποτελοῦν τά «βαθυστόχαστα» ἄρθρα τοῦ Δ. Σαράντη καί Δ. Στολίδη στό «Ριζοσπάστη» τῆς περασμένης Κυριακῆς καί τῆς Τρίτης ἀντίστοιχα. Ἐκεῖ, χωρίς καμμιά συγκεκριμένη ἀναφορά σέ κείμενα, διαβάζουμε πώς τό ΚΚΕ ἐσωτ. θέλει νά προσαρμοστεῖ στήν ἀστική νομιμότητα, ἐνῶ αὐτή ἡ νομιμότητα ὅπως μᾶς ἐξηγεῖ ἐκτενῶς ὁ Δ. Σαράντης εἶναι περιορισμένη καί σταματάει ὅταν ἀπειλεῖται ἡ καπιταλιστική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς. Μέ τόν ἴδιο τρόπο μαθαίνουμε πώς τό ΚΚΕ ἐσωτ. θέλει τό σοσιαλισμό μέσα στά πλαίσια τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας. Αὐτά τά τρομερά πράγματα δίνουν στόν Δ. Σαράντη τό ὑλικό γιά νά σχαρώσει ἕνα «ἀξιοπρεπές» ἄρθρο μέ τόν ἀπαραίτητο πρόλογο ὅτι τό ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι κατασκεύασμα τῆς ἀστικῆς τάξης. Κάτι ἀνάλογο κάνει καί ὁ Δ. Στολίδης. Αὐτός ἀνακαλύπτει πώς τό ΚΚΕ ἐσωτ. θεωρεῖ τό «δυναμικό στοιχεῖο» δηλ. τό στρατό, σάν ἀνυπέρβλητο ἐμπόδιο γιά κάθε πορεία πρός τήν πρόοδο, ἐνῶ ἡ προηγούμενη ἱστορική πείρα, τήν ὁποία ὑποχρεωτικά μᾶς ὑπενθυμίζει ὁ ἀρθρογράφος, ἀποδείχνει τό ἀντίθετο. Ἐπίσης, ὁ ἴδιος ὁ Δ. Στολίδης ἀναφέρει σάν αὐτοπόδεικτο ἀξίωμα πώς τό ΚΚΕ ἐσωτ. προσαρμόζει τήν πολιτική του στά πλαίσια τῆς πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ, πράγμα πού τοῦ δίνει τό «νόμιμο» δικαίωμα νά ἀναφωνήσει στό τέλος τοῦ ἔτσι σχαρωμένου περισπούδαστου ἄρθρου του, πώς ὅλα αὐτά εἶναι «ἀτόφιος ὀππορτουνισμός». Θά ἦταν βέβαια ἀδικία ἄν ἀπό τή συγχορδία τῶν τέτοιων ἀρθρογράφων ἐξαιρούσαμε τόν διευθυντή τῆς ὀρχήστρας, δηλ. τόν γραμματέα τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Χαρ. Φλωράκη πού, ποζάροντας εἰς διπλοῦν στήν «Κυριακάτικη Ἐλευθεροτυπία» (τί συμβαίνει ἀλήθεια;) μᾶς βεβαιώνει, πώς τό ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι

δημιούργημα τῶν ἀποστατῶν πού γέννησαν οἱ δυσκολίες τοῦ ἀγώνα. Δέν ἀποτελεῖ ἐξαίρεση στήν τέτοια μεθοδολογία καί ὁ γνωστός Λεων. Στρίγκος (βλ. «Ριζοσπάστη» τῆς 24—25—26 τοῦ Ἰούνη)· παρά τή μεγαλύτερη πονηριά του καί τή δῆθεν ἀναφορά σέ κείμενα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. πού κάνει, γιά νά ἀποδείξει τόν «ὀππορτουνισμό» μας, τή «χρεοκοπία» τῆς γραμμῆς μας καί τήν προσαρμογή μας «στήν πολιτική τῆς ἄρχουσας τάξης, τῆς ὀλιγαρχίας». Γιατί ἀποσπώντας ἀπό τά κείμενα μιά φράση, μπορεῖς νά «ἀποδείξεις» καί τά πιό ἀπίθανα πράγματα ἀκόμα καί τό ὅτι ὁ «Ριζοσπάστης» ἔχει κάποια σχέση μέ τό μαρξισμό — λενινισμό.

Ὅπως καταλαβαίνει λοιπόν ὁ ἀναγνώστης, εἶναι δύσκολο νά ὑπάρξει μέ αὐτό τόν τρόπο διάλογος. Παρ' ὅλα αὐτά, μέσα ἀπ' ὅλα τά τέτοιου ἐπιπέδου γραφτά, θά προσπαθήσουμε νά ξεχωρίσουμε καί νά σταθοῦμε σέ ὁρισμένα ζητήματα πού φαίνεται πώς ἀποτελοῦν τά μεγάλα «ἰδεολογικά» ἐπιχειρήματα τῶν δῆθεν «ἐπαναστατῶν».

1. Δημοκρατία καί ἐπαναστατική προοπτική

Ὁ Δ. Στολίδης ἐξεγείρεται γιατί οἱ «ἀναθεωρητές» εἶναι — ὅπως ὁ ἴδιος τούς κατηγορεῖ — ὑπέρ τοῦ «δημοκρατικοῦ πολιτεύματος». Αὐτό κατά τή γνώμη του σημαίνει πώς ἡ ΑΟ (!) «ἐπιχειρεῖ νά μαντρώσει τήν ἀντιμπεριαλιστική ἀντιμονοπωλιακή πάλη τοῦ λαοῦ μας στή στρούγκα τῶν ἀδηφάγων μονοπωλίων» καί πώς «ἐντάσσει τόν ἀγώνα τοῦ λαοῦ ὄχι μόνο στά ὅρια τῆς κατεύθυνσης τῆς κυβέρνησης μά καί γενικώτερα στά ὅρια τοῦ καθεστῶτος τῆς κυριαρχίας τῆς ἄρχουσας τάξης».

Οἱ «ἀναθεωρητές» ἔτσι πιάστηκαν ἐπ' αὐτοφώρω! Πολύ περισσότερο, πού ὅπως μᾶς διαβεβαιώνει ἀπό τήν πλευρά του ὁ Δ. Σαράντης πιστεύουν στήν ἀστική νομιμότητα!

Ἄς πάρουμε λοιπόν μέ τή σειρά τά ζητήματα:

Ἕνα ἀστικό κοινοβουλευτικό καθεστώς εἶναι μιά ἀπό τίς πολιτικές μορφές μέ τίς ὁποῖες ἀσκεῖται ἡ κυριαρχία τῆς ἀστικῆς τάξης. Αὐτό εἶναι ἀναμφισβήτητο. Ἐξαντλεῖται ὅμως ἐδῶ ὅλο τό θέμα; Ἄν περιοριστοῦμε σ' αὐτή τή διαπίστωση, εἶναι σάν νά λέμε πώς ἡ ἀστική δημοκρατία εἶναι σήμερα μιά ἐλεύθερη ἐπιλογή τῆς ἀστικῆς τάξης, δηλ. μιά ἐπιλογή πού ὅποτε θέλει τήν δέχεται καί ὅποτε θέλει τήν ἀρνεῖται καί τήν καταργεῖ. Εἶναι ὅμως αὐτή ἡ πραγματικότητα; Ἀρκοῦν παραδείγματα ὅπως ἡ ἐπιβολή τῆς δικτατορίας τῆς 21.4.67 στήν Ἑλλάδα, ἤ ἀνάλογες περιπτώσεις σέ ἄλλες χῶρες, γιά νά στηρίξουν ἕνα τέτοιο συμπέρασμα, ὅπως κάνει μέ τόση «πειστικότητα» ὁ Δ. Σαράν-

της καί πολλοί άλλοι πρίν άπ' αυτόν, έμβριθεῖς ἀρθρογράφοι τοῦ ΚΚΕ έξ.;

Ἂν ἕνα τέτοιο συμπέρασμα εἶναι ἀληθινό, τότε γιατί ἡ ἀστική τάξη στήν Ἰταλία λ.χ. (ἀλλά γιατί ὄχι καί στή Γαλλία;) δέν καταργεῖ τή δημοκρατία; Μήπως γιατί δέν ἀνησυχεῖ; Ἢ μήπως πρέπει νά καταλήξουμε στό συμπέρασμα πώς παίζει μέ τήν ἐργατική τάξη ὅπως ἡ γάτα μέ τόν ποντικό; Φαίνεται πώς μᾶλλον αὐτό τό τελευταῖο πιστεύουν οἱ «ὑπερεπαναστάτες» μας μέ ὅλη τή συλλογιστική τους. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι ἐντελῶς διαφορετική.

Ἡ ἀστική δημοκρατία μέ ὅλες τίς ποικιλίες της καί τούς βαθμούς ἀνάπτυξής της ἐκφράζει γιά κάθε χώρα μιά συγκεκριμένη ἰσορροπία στήν πορεία τῆς ταξικῆς πάλης. Οἱ ἀστικοί δημοκρατικοί θεσμοί πού τόσο περιφρονοῦν οἱ «ὑπερεπαναστάτες» δέν χαρίστηκαν ἀπό κανέναν. Δέν ἀποτελοῦν ἕναν «ἑλιγμό» τῆς ἀστικῆς τάξης γιά νά καθησυχάσει τούς ἐργαζόμενους ὅπως πιστεύουν ἀπλοϊκά μερικοί πού φλυαροῦν γιά ταξική πάλη χωρίς νά καταλαβαίνουν τίποτε ἀπό τόν τρόπο πού αὐτή διεξάγεται. Καταχτήθηκαν παντοῦ μέ σκληρούς καί αἱματηρούς ἀγῶνες καί ἐκφράζουν γιά τήν κυρίαρχη τάξη ἕνα ὑποχρεωτικό πλαίσιο μέσα στό ὁποῖο μπορεῖ νά ἀσκεῖ τήν κυριαρχία της. Εἶναι ἡ συγκεκριμένη μορφή κοινωνικῆς πειθαρχίας γιά νά λειτουργήσει τά σύστημα στίς σύγχρονες ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές κοινωνίες, ὅπου ὁ ἴδιος ὁ παραγωγικός μηχανισμός ἀπαιτεῖ ἕνα πολύ ὑψηλότερο, σέ σχέση μέ τό παρελθόν, ἐπίπεδο μόρφωσης καί κουλτούρας τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

Σ' αὐτό τό ἐπίπεδο ἀντιστοιχοῦν αὐξημένες ἀπαιτήσεις γιά τήν ποιότητα τῆς ζωῆς, μέ κυρίαρχη ὅλο καί πιό πολύ τήν ἀπαίτηση γιά περισσότερη καί οὐσιαστικώτερη δημοκρατία, γιά ἐλευθερίες, γιά συμμετοχή στή λήψη τῶν ἀποφάσεων σ' ὅλους τούς τομεῖς. Αὐτό τό φαινόμενο γιγαντώθηκε μετά τήν μεγάλη ἀντιφασιστική νίκη τῶν λαῶν στό 2ο παγκόσμιο πόλεμο πού ἀποτέλεσε σημεῖο στροφῆς στήν παγκόσμια ἐξέλιξη. Καί εἶναι πολύ πιό ἔντονο στό ἔδαφος τῆς Εὐρώπης μέ τίς μεγάλες καί ἡρωϊκές παραδόσεις τῶν λαῶν της στούς ἀγῶνες γιά πολιτικές ἐλευθερίες.

Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες, εἶναι ἀφέλεια νά ὑποστηρίζει κανείς ὅτι ἡ μονοπωλιακή ἀστική τάξη κάνει σέ κάθε στιγμή, ὅ,τι θέλει καί ἁπλῶς ἀλλάζει τά σκηνικά. Εἶναι ὑποχρεωμένη γιά νά μπορεῖ ἀκριβῶς νά παρατείνει τήν κυριαρχία της, νά ἀναζητεῖ καί αὐτή συμμαχίες, νά κάνει συνεχεῖς παραχωρήσεις καί νά ἀποφεύγει ἐκρηκτικές καταστάσεις πού ὄχι μόνο παρεμποδίζουν σοβαρά τή λειτουργία τοῦ συστήματος ἀλλά καί μποροῦν νά παίζουν τά πάντα κορώνα - γράμματα. Ἡ σύγχρονη ἀστική δημο-

κρατία, ἡ «δημοκρατία τῶν μονοπωλίων» ὅπως τήν ὀνομάζουν περιφρονητικά οἱ «ὑπερεπαναστάτες» (πού βλέπουν σ' αὐτήν ἕναν παράγοντα πού «ἀμβλύνει» δῆθεν τήν ἐπαναστατικότητα τῶν μαζῶν) εἶναι στήν πραγματικότητα ἡ ἔκφραση καί τό ἀποτέλεσμα ἑνός ὅλο καί πιό δυσμενοῦς συσχετισμοῦ δυνάμεων σέ βάρος τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας.

Ἡ καθολική ἀπαίτηση τῶν μαζῶν γιά αὐτοπροσδιορισμό τους, γιά ὅλο καί πιό οὐσιαστική δημοκρατία ἔρχεται σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τήν λογική ἀνάπτυξης τοῦ σύγχρονου μονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ πού εἶναι ἀπόλυτα συγκεντρωτική καί στόν οἰκονομικό καί στόν πολιτικό τομέα. Καί ἀκριβῶς γι' αὐτό, ἡ πάλη γιά τή δημοκρατία εἶναι ταυτόχρονα πάλη κατά τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ συστήματος, καθώς ὑπονομεύει τίς προϋποθέσεις στίς ὁποῖες αὐτό στηρίζεται. Μέσα σ' αὐτή τήν πραγματικότητα ἡ μονοπωλιακή ἀστική τάξη προσπαθεῖ ἀπεγνωσμένα νά διαμορφώσει ὑποχρεωτικές ἰσορροπίες πού ἀντανακλῶνται καθαράστά ὑπάρχοντα σέ κάθε χώρα πολιτικά συστήματα.

Τά βασικά χαρακτηριστικά τοῦ πολιτικοῦ συστήματος στό σύγχρονο κρατικομονοπωλιακό καπιταλισμό, μποροῦν νά συνοψιστοῦν στά παρακάτω:

—Συγκεντρωτική πολιτική ἐξουσία πού περιχαρακώνεται μέ μιά σειρά μέτρα ὅλο καί πιό πολύ ἀπό τόν οὐσιαστικό λαϊκό ἔλεγχο.

—Ὕπαρξη καί λειτουργία τοῦ πολυκομματισμοῦ, καί τῶν ἀντιπροσωπευτικῶν θεσμῶν, ὅσο τό δυνατό πιό τυπικός σεβασμός τῶν ἀτομικῶν καί πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καί ἰδιαίτερα τῆς διακίνησης τῶν ἰδεῶν, ὅσο τό δυνατόν πιό τυπική ἀναγνώριση τῆς ἀρχῆς ὅτι πηγή κάθε ἐξουσίας εἶναι ἡ θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ.

Στά πλαίσια αὐτοῦ τοῦ συστήματος, οἱ πολιτικές ἀρχές τοῦ ἄλλοτε φιλελεύθερου σταδίου τοῦ καπιταλισμοῦ δέν καταργοῦνται, ἀλλά ὑπονομεύουνται καί ἀφυδατώνονται πρός ὄφελος μιᾶς συγκεντρωτικῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας πού στηρίζεται ὅλο καί πιό πολύ σέ ἕνα εὐρύτατα διακλαδωμένο δίχτυ μηχανισμῶν καταστολῆς καί ἰδεολογικῆς ἐπεξεργασίας τῶν λαϊκῶν μαζῶν καθώς καί σέ μιά πληθώρα μόνιμων ὀργανισμῶν καί τεχνοκρατῶν ὑπαλλήλων πού μετέχουν ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά στή λήψη τῶν πολιτικῶν ἀποφάσεων. Ἡ πάλη ἀνάμεσα στά δύο αὐτά στοιχεῖα πού συγκροτοῦν αὐτό τό πολιτικό σύστημα δέν εἶναι πάλη γιά τή μορφή ἁπλῶς ἄσκησης τῆς ἐξουσίας τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας, ἤ γιά τήν κατάκτηση μερικῶν ἀκόμα δυνατοτήτων γιά ὀργάνωση καί πάλη τῶν μαζῶν. Εἶναι πάλη πού ἐπιδρᾶ στήν ἴδια τή δομή καί τή σταθερότητα τῆς ἐξουσίας τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας. Γι' αὐτό καί εἶναι τό λιγώτερο τύφλωση τό νά ἰσχυρίζεται κανείς ὅπως κάνει ὁ Λ. Στρίγκος πώς ἡ μεταπολίτευση τῆς 23.7.74 συνίσταται στό

ὅτι «ἡ συντηρητική Δεξιά, ἔβλεπε γιά καλύτερη ἐξυπηρέτηση τῶν συμφερόντων τῆς ὀλιγαρχίας, τήν κοινοβουλευτική μορφή ἐξουσίας της».

Πρός ἕνα τέτοιο πολιτικό σύστημα τείνει λοιπόν ὁ σύγχρονος κρατικομονοπωλιακός καπιταλισμός, μέ ὅλες τίς ἰδιομορφίες ἀπό χώρα σέ χώρα, πού τελικά ἐπιδροῦν στό συσχετισμό τῶν δυνάμεων καί ἑπομένως καί στό συγκεκριμένο πολιτικό καθεστώς.

Ἡ ἀπειλή ἀνατροπῆς τῆς ἰσορροπίας πού ἐκφράζει αὐτό τό πολιτικό σύστημα καί ἡ ἐπιβολή ἀνοιχτῆς δικτατορίας ἐνυπάρχει πάντα, ἰδιαίτερα ὅταν ὀξύνονται οἱ κοινωνικές καί πολιτικές συγκρούσεις. Κάτω ἀπό ποιές προϋποθέσεις αὐτή ἡ ἀπειλή μπορεῖ νά γίνει πραγματικότητα καί πότε ἀντίθετα μένει μιά ἀφηρημένη δυνατότητα, εἶναι ἕνα πολύ μεγάλο πρόβλημα, πού θά μᾶς ἀπασχολήσει εἰδικά σέ ἑπόμενο κεφάλαιο.

Αὐτό πού ἐδῶ πρέπει νά ὑπάρξει σάν συμπέρασμα, εἶναι ὅτι οἱ δημοκρατικοί πολιτικοί θεσμοί καί ἡ ἀνάπτυξή τους δέν λειτουργοῦν σήμερα πιά πρός τήν κατεύθυνση τῆς στερέωσης τῆς ἀστικῆς κυριαρχίας, ὅπως συνέβαινε πρίν ἀπό ἀρκετές δεκαετίες. Λειτουργοῦν ἀντίθετα πρός τήν ἐξασθένιση τῆς μονοπωλιακῆς ἀστικῆς τάξης καί τοῦ συστήματος κυριαρχίας της. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή, ἡ πάλη γιά τή διατήρηση τοῦ δημοκρατικοῦ πλαισίου τῆς πολιτικῆς ζωῆς, γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν ἔναντι μιᾶς κατεύθυνσης πού τείνει μόνιμα νά τούς ὑπονομεύει καί νά τούς ἐξουδετερώνει, δέν εἶναι «προσαρμογή στήν ἀστική δημοκρατία» κ.λπ. ὅπως νομίζουν οἱ νεόκοποι καί πολύ παλαιωμένοι «ὑπερεπαναστάτες». Εἶναι μιά φάση ἀπό τήν ἴδια τή διαδικασία, πού συντελεῖται στό ἔδαφος τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητας καί ὄχι τῶν ἀφηρημένων φραστικῶν σχημάτων, γιά τήν δημοκρατική καί τήν σοσιαλιστική ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας.

Ὅσοι ἀρνοῦνται νά παλέψουν σ' αὐτό τό ἔδαφος τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν χλευάζοντάς τους μέ τά ἐπίθετα περί «ἀστικῆς νομιμότητας» κ.λ.π., στό ὄνομα τῆς «μεγάλης μέρας» τῆς ἐπανάστασης, πού δῆθεν προετοιμάζουν καί τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», δείχνουν τήν ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τους στίς δυνάμεις τοῦ λαοῦ τόν ὁποῖο ὅμως ἀφειδῶς ἐπικαλοῦνται, δείχνουν τόν οὐσιαστικό πανικό τους μπροστά στίς δυνάμεις καί τίς δυνατότητες τῆς μονοπωλιακῆς ἀστικῆς τάξης καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Καμιά ἀναφορά σέ τσιτάτα τοῦ Λένιν, ὅπως καί καμιά μεταφορά καταστάσεων τῶν ἀρχῶν τοῦ αἰώνα μας στή σύγχρονη ἐποχή δέν τούς σώζει στό σημεῖο αὐτό.

Ἀντί γιά «ἐπανάσταση» καί ἄλλα ἠχηρά παρόμοια πού δῆθεν προετοιμάζουν, ἀδυνατίζουν ἀκριβῶς τά κύρια ὅπλα πού φοβᾶται

σήμερα ή μονοπωλιακή όλιγαρχία, άνοίγουν ξανά καί ξανά τό δρόμο γιά άποτυχίες καί ήττες. Άλλά, ό λόγος ύπαρξης αύτοῦ τοῦ κινήματος πού έμεῖς οί Έλληνες κομμουνιστές πρέπει νά έκφράσουμε δέν συνίσταται στό νά καταμετρᾶμε τούς νεκρούς καί τίς θυσίες μας, ζητώντας έπειτα άπό κάθε ήττα τή διεθνή συμπαράσταση. Εἶναι νά δώσει μιά νικηφόρα προοπτική στόν έργαζόμενο λαό πού μέ σημαία καί όπλο τή δημοκρατία μπορεῖ νά γίνει άκατανίκητος.

2. Δημοκρατία καί Δικτατορία

Ό Λ. Στρίγκος μᾶς κατηγόρησε σάν όπαδούς τῆς θεωρίας τοῦ ... Κάουτσκι περί «καθαρῆς δημοκρατίας». Μᾶς εἶπε πώς ή δημοκρατία, όπως έμεῖς τήν καταλαβαίνουμε, εἶναι μιά δημοκρατία άφηρημένη, ἔξω άπό τάξεις. Καί μᾶς ύπενθύμισε ότι στόν καπιταλιστικό κόσμο δέν ύπάρχει άταξική δημοκρατία, άλλά ή «άστική δημοκρατία τῶν μονοπωλίων».

Αύτή τή συλλογιστική τή στήριξε στή φράση πού ύπάρχει στούς «Στόχους τοῦ Έθνους» («Αύγή» 9.9.74) ότι «ή άντιδικτατορική ένότητα γιά τήν ύπεράσπιση τῆς Δημοκρατίας, άποτελεῖ στόχο άπόλυτης προτεραιότητας σ' αύτή τή φάση πού διανύουμε».

Ώστε λοιπόν γιά τόν Λ. Στρίγκο ό στόχος τῆς ύπεράσπισης τῆς Δημοκρατίας (μιά καί πρόκειται γιά τήν «άστική δημοκρατία τῶν μονοπωλίων») ἔναντι τῶν κινδύνων κατάλυσής της, ἔναντι τῶν κινδύνων άνοιχτῆς ή καλυμμένης δικτατορίας, προδίνει μία μή ταξική, μιά όππορτουνιστική άντίληψη. Καί φυσικά, ή «έπαναστατική» άντίληψη πρέπει λογικά νά συνίσταται στήν άδιαφορία γιά τήν τύχη αύτῆς τῆς δημοκρατίας άπό τέτοιες άπειλές, στό όνομα τῆς «νέας δημοκρατίας». Άλλωστε ό ἴδιος ό Στρίγκος μᾶς βγάζει άπό τόν κόπο νά καταλήξουμε μόνοι μας σέ ἕνα τέτοιο συμπέρασμα. Μᾶς θυμίζει τήν... ίστορική άπόφαση τῆς 3ης Όλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ «ΚΚΕ» όπου διέξοδος άπό τήν σημερινή κατάσταση (τῆς «άστικῆς δημοκρατίας τῶν μονοπωλίων» μαζί καί τῶν κινδύνων της), θά ύπάρξει «όταν βρεθεῖ στήν έξουσία ό λαός μέ έπικεφαλῆς τήν έργατική τάξη καί θά έγκαθιδρυθεῖ μιά πραγματικά Νέα Δημοκρατία, πού θά άνοίξει τό δρόμο γιά τό σοσιαλισμό».

Γυρίζουμε ἔτσι «αἰσίως» πενήντα πέντε ολόκληρα χρόνια πίσω. Πραγματικά δέν μᾶς λέει τίποτε διαφορετικό ό Λ. Στρίγκος άπό όσα ἔλεγε τό ΚΚΕ (τότε άκόμα ΣΕΚΕ) στίς 10.1.1921: «Τό Σοσιαλιστικό Έργατικό Κόμμα άδιαφορεῖ έντελῶς διά τήν μορφήν τοῦ άστικοῦ πολιτεύματος καί δέν άγωνίζεται διά τήν έπικράτησιν τῆς άστικῆς δημοκρατίας, άλλά μόνον διά τήν σοσιαλιστικήν δη-

μοκρατίαν τῶν Σοβιέτ τῶν ἐργατῶν καί τῶν χωρικῶν».

Ἀπό τότε, τά χρόνια πού πέρασαν ὑπῆρξαν πλούσια σέ σκληρές καί μεγάλες ἐμπειρίες. Τά περί «σοσιαλφασιστῶν», «ἀγροτοφασιστῶν» κλπ., τά περί ἀπόρριψης «κάθε ἐνδιάμεσου σταθμοῦ πρός τήν δικτατορίαν τοῦ προλεταριάτου», καταδικάστηκαν. Μεσολάβησε τό μεγαλεῖο τῆς Ἐθνικῆς μας Ἀντίστασης. Ὁ κόσμος καί ἡ χώρα μας ἄλλαξαν ριζικά. Ἀποδείχνεται ὅμως πώς τίποτε ἀπολύτως δέν ἄλλαξε στά μυαλά τῶν «ἐπαναστατῶν» μας.

Τό ὡραῖο εἶναι ὅμως ὅτι ὁ Δ. Σαράντης ἀπό τήν πλευρά του (βλ. «Ριζοσπάστης» 20.6.76) διαπιστώνει:

«Οἱ ἀναθεωρητές μας ξεχνοῦν ἤ καμώνονται πώς ξεχνοῦν ὅτι σκοπός τοῦ ἀστικοῦ κράτους, σάν πολιτικοῦ ὀργάνου τῆς ἄρχουσας τάξης, εἶναι ἡ στήριξη μέ ὅλα τά μέσα τοῦ κοινωνικοῦ καί κρατικοῦ καθεστῶτος της ἐνάντια στίς ἐπιδιώξεις τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν συμμάχων της. Καί στήν ἀνάγκη, ἡ στήριξη αὐτή γίνεται μέ τήν ὠμή καί αἱματηρή βία».

Κύριε ἐλέησον! Γιατί μᾶς θυμίζει τέτοια ἐνδεχόμενα ὠμῆς καί αἱματηρῆς βίας ὁ Δ. Σαράντης; Αὐτά ἐμᾶς δέν πρέπει νά μᾶς φοβίζουν, μᾶς λέει ὁ Λ. Στρίγκος. Τέτοιες πιθανότητες δέν πρέπει νά μᾶς παρασύρουν στήν ὑπεράσπιση τῆς «ἀστικῆς δημοκρατίας τῶν μονοπωλίων». Ἀλλιῶς θά φανοῦμε, ὅπως ἡ ἡγεσία τῆς Α. Ο. (!), ὅτι δέν εἴμαστε διατεθειμένοι νά συγκατατεθοῦμε (!) «στίς θυσίες πού ἐπιβάλλει ὁ σημερινός ὀξυμένος ταξικός ἀγώνας»!

Παιδιαρίσματα, θά πεῖ κανείς, καί ἄς προέρχονται ἀπό ὥριμους — στήν ἡλικία — ἀνθρώπους, ὅπως λ.χ. ὁ Λ. Στρίγκος. Τό φαινόμενο ὅμως εἶναι πολύ σοβαρότερο. Καί ἀπαιτεῖ μιά πολύ προσεκτικότερη ἀνάλυση.

Δύο διαφορετικές ἐκτιμήσεις γιά τή σημερινή φάση

Τό ΚΚΕ ἐξωτ. εἶχε σπεύσει ὅπως εἶναι γνωστό νά χαρακτηρίσει τή μεταπολίτευση τῆς 23.7.74 σάν ΝΑΤΟική ἀλλαγή φρουρᾶς. Ἀμέσως μετά ἔδωσε καί «θεωρητικό» ἐπίχρισμα σ' αὐτό τό χαρακτηρισμό, λέγοντας πώς ἡ μεταπολίτευση ἀποτελοῦσε ἕναν συμβιβασμό ἀνάμεσα στίς συντηρητικές πολιτικές δυνάμεις, τή χούντα καί τόν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμό.

Ἡ μεταπολίτευση, λοιπόν, κατά τό ΚΚΕ ἐξ., ὑπῆρξε ἕνας ἀντιλαϊκός συμβιβασμός γιά τή στερέωση τῆς ἐξουσίας τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας. Σύμφωνα μ' αὐτή τήν ἐκτίμηση, ὁ φορέας αὐτοῦ τοῦ συμβιβασμοῦ, ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ καί τό κόμμα τῆς «Νέας Δημοκρατίας» ἀποτελεῖ τόν κύριο στόχο τοῦ λαϊκοῦ κινήματος.

Ἀπέναντι σ' αὐτή τή συνασπισμένη Δεξιά πρέπει νά ἑνωθοῦν

οἱ ἀντιμπεριαλιστικές δημοκρατικές δυνάμεις, πού μέ ἐπικεφαλῆς τήν ἐργατική τάξη θά ἀνοίξουν τό δρόμο πρός μιά νέα δημοκρατία, πρός τό σοσιαλισμό.

Σ' αὐτή τήν ἐκτίμηση καί σ' αὐτό τό «θεωρητικό» σχῆμα ὑποτάσσεται ὅλη ἡ πολιτική πού ἀκολουθεῖ τό ΚΚΕ ἐξ. μετά τή μεταπολίτευση. Καί μέ βάση αὐτό τό σχῆμα, κάθε ἀντιδραστικό βῆμα τῆς Κυβέρνησης Καραμανλῆ σχεδόν χειροκροτεῖται μέ ἀγαλλίαση, γιατί θεωρεῖται καί ἑρμηνεύεται ἀμέσως σάν «ἐπιβεβαίωση» τῆς σοφίας τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Δέν φαίνεται ὅμως καθόλου νά ἔχει ἀπασχολήσει τούς «ἐπαναστάτες» τό ὁλοφάνερο γεγονός ὅτι ἡ μεταπολίτευση τῆς 23.7.74 δέν ἦταν κυρίως μιά «μανούβρα» τῶν κορυφῶν, ἐξέφραζε μιά ἧττα τῆς στρατοκρατίας, τῶν πιό ἀντιδραστικῶν ἐγχώριων δυνάμεων καί τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ στή χώρα μας, πού προσπαθοῦν, μετά ἀπ' αὐτό, νά ἀνακαταλάβουν τίς θέσεις πού ἔχασαν.

Ὅποιος ἀποσπᾶται ἀπ' αὐτή τήν πραγματικότητα δέν μπορεῖ νά ἀντιληφθεῖ τήν πραγματική διάταξη τῶν δυνάμεων καί τά πραγματικά μέτωπα πού δημιουργοῦνται. Ὅταν μιλοῦμε σήμερα γιά Δεξιά δέν πρέπει νά κάνουμε ἀφαίρεση τοῦ γεγονότος ὅτι στό χῶρο αὐτόν ὑπάρχει ἕνα βαθύτατο ρῆγμα. Ὅτι ἡ σημερινή κοινοβουλευτική Δεξιά σάν χῶρος, σάν πολιτική παράταξη μέ τή δική της ὀντότητα, φυσιογνωμία καί κατεύθυνση, βρίσκεται σέ ὀξύτατη ἀντίθεση μέ τίς φιλοφασιστικές, φιλοδικτατορικές δυνάμεις.

Αὐτό δέν σημαίνει ὅτι ἡ κοινοβουλευτική Δεξιά, πιό συγκεκριμένα ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ θά κάνει «ἀριστερή» πολιτική. Οὔτε σημαίνει πώς δέν ἐκφράζει τά γενικά συμφέροντα τῆς μονοπωλιακῆς ἀστικῆς τάξης, μέσα ὅμως σέ ἕνα σύνολο ἀντιθέσεων ἐσωτερικῶν καί διεθνῶν, καθώς καί σέ ἕνα ἔδαφος ἀπό τήν ἄποψη τῶν διαθέσεων τῶν λαϊκῶν μαζῶν πού τήν ὁδηγοῦν στό νά μή δέχεται τήν ἡγεμονία τοῦ φιλοδικτατορικοῦ φιλοφασιστικοῦ τμήματος τῆς Δεξιᾶς καί νά κρατάει μιά στάση ἀντιπαράθεσης πρός αὐτό.

Στή σημερινή φάση ἡ ἀποτελεσματική ἀντιμετώπιση τῶν πιέσεων πού ἀσκοῦνται (ἀπό ἐσωτερικούς καί ἐξωτερικούς παράγοντες) γιά μιά πισωδρόμηση τῆς πολιτικῆς ζωῆς (ὄχι ἀναγκαστικά μέ τή μορφή τῆς ἀνοιχτῆς δικτατορίας, ἀλλά χωρίς νά ἀποκλείεται καί αὐτό) ἔχει πρωταρχική σημασία γιά ὅλη τήν παραπέρα ἐξέλιξη. Οἱ πιέσεις αὐτές ἔχουν ἕναν πραγματικό χαρακτήρα, γιατί στηρίζονται στίς δομές τοῦ ἀντιδημοκρατικοῦ ἀντικομμουνιστικοῦ κράτους πού οἰκοδομήθηκε μετά τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί πού σέ μεγάλο βαθμό διατηροῦνται ἀνέπαφες, ἀλλά ἐπίσης καί στά ἐρείσματα πού βρίσκουν μέσα στό κόμμα τῆς Νέας Δημοκρατίας.

Στό μέτωπο τῆς ὑπεράσπισης τῆς Δημοκρατίας κρίνονται σήμε-

ρα καί οἱ προοπτικές τῶν μεγάλων ἐθνικῶν μας προβλημάτων πού συνδέονται μέ τήν ἀμερικανοτουρκική συνωμοσία καί στήν Κύπρο καί στό Αἰγαῖο. Καί ἀκριβῶς σ' αὐτό τό μέτωπο, γιά τήν ἐπιτυχία αὐτῆς τῆς πάλης, μιά ὀρθή καί ὑπεύθυνη πολιτική πρέπει νά προσέχει ὥστε νά μή χάνεται καί νά ἀξιοποιεῖται κάθε δύναμη καί ἀπό τό χῶρο τῆς κοινοβουλευτικῆς Δεξιᾶς, ὁσοδήποτε καί ἄν εἶναι ἀσυνεπής καί ταλαντευόμενη.

Ἡ πολιτική τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιδικτατορικῆς Δημοκρατικῆς Ἑνότητας πού ἀκολουθεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ. προσπαθεῖ, στηριγμένη σέ ἕνα ἰσχυρό καί ὀργανωμένο μαζικό λαϊκό κίνημα, νά συμβάλει στό μέγιστο βαθμό στή συμπαράταξη λαϊκῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων γιά νά ἀνταποκριθεῖ στό κύριο αἴτημα τῆς φάσης πού περνᾶμε: τῆς ὑπεράσπισης καί στερέωσης τῆς δημοκρατίας.

Τό ΚΚΕ ἐξ. ἀντίθετα, δέσμιο μιᾶς ἁπλουστευτικῆς εἰκόνας τῆς πραγματικότητας, πού παρουσιάζει τή ζωή «μαῦρο - ἄσπρο», καταλήγει νά βλέπει τή σημερινή δημοκρατία, περίπου σάν φενάκη γιά τήν ἐξαπάτηση τῶν μαζῶν. Ὅσο πιό γρήγορα πεισθοῦν οἱ μάζες γι' αὐτό, τόσο καλύτερα γιά τήν «ἐπανάσταση». Γι' αὐτό καί οἱ τόσες κραυγές γιά τήν «ἀστική δημοκρατία τῶν μονοπωλίων» κ.λπ. καί κατά τῶν «ἀναθεωρητῶν» πού «σπρώχνουν τό κίνημα στήν οὐρά τῆς ἀστικῆς τάξης». Ὅλη ἡ προσπάθεια κατευθύνεται στό νά συρθεῖ μιά βαθιά — ἡ κύρια — διαχωριστική γραμμή ὄχι ἀνάμεσα στούς ὑπερασπιστές καί ἀντιπάλους τῆς δημοκρατίας πράγμα πού ἀνταποκρίνεται σέ ἕνα ἄμεσο ζωτικό γιά τή χώρα καί τό λαό πρόβλημα, ἀλλά ἀνάμεσα στίς ἀντιϊμπεριαλιστικές δημοκρατικές καί στίς συντηρητικές δυνάμεις. Τό ὅτι ἔτσι διασπᾶται καί ἡ λαϊκή ἑνότητα πού σφυρηλατήθηκε στή διάρκεια τῆς δικτατορίας, δέν ἔχει φαίνεται γι' αὐτούς τούς «ἀδιάλλακτους ἐπαναστάτες» μεγάλη σημασία. Ἄλλωστε πάντα ἡ πολιτική τοῦ «ἤ ὅλα, ἤ τίποτα», δηλ. ὁ πολιτικός τυχοδιωκτισμός διακρίνεται ἀπό τό ὅτι θυσιάζει τό ἄμεσο, τό ὑπαρκτό στή μεγάλη μέρα τῆς ἐφόδου καί τῆς «ἐπανάστασης» πού μέ τόν τρόπο ἀκριβῶς αὐτό, δέν ἔρχεται ποτέ.

Θετικοί καί ἀρνητικοί παράγοντες στήν πάλη γιά τή δημοκρατία

Ἡ σύγχρονη μονοπωλιακή ὀλιγαρχία τείνει πάντα στόν περιορισμό τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν. Αὐτό ἰσχύει πολύ περισσότερο γιά χῶρες ὅπως ἡ δική μας, στή φάση ἀνάπτυξης πού βρίσκεται μέ τήν ὀξύτητα τῶν κοινωνικῶν ἀντιθέσεων καί τῶν κοινωνικῶν συγκρούσεων πού ἔχουν προηγηθεῖ.

Τά νομοθετικά μέτρα πού παίρνει τελευταῖα ἡ κυβέρνηση Κα-

ραμανλῆ κατά τοῦ ἐργατικοῦ καί λαϊκοῦ κινήματος δείχνουν καθαρά, στήν πράξη, αὐτή τήν τάση.

Μπαίνει ὅμως τό ἐρώτημα: Γιατί αὐτά τά μέτρα δέν τόλμησε ἡ κυβέρνηση νά τά πάρει λ.χ. πρίν ἀπό ἕνα χρόνο; Διότι ἀναπτύχθηκαν οἱ λαϊκοί ἀγῶνες καί ἡ κυβέρνηση ἀντιδρᾶ μέ αὐτό τόν τρόπο, θά μᾶς ποῦν οἱ «ἐπαναστάτες». Ἀλλά ἔτσι καταλήγουμε στό συμπέρασμα πώς εἶναι ἀναπόφευκτο, ὅσο ἀναπτύσσονται οἱ λαϊκοί ἀγῶνες, ἀντί νά πετυχαίνονται κατακτήσεις καί στόν τομέα τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, νά ἔχουμε ἀντίθετα περιορισμό τους.

Ὁ Λ. Στρίγκος ἀπαντάει στό ἐρώτημα αὐτό μέ τά παρακάτω: «Ξεχνώντας τίς ἐπαγγελίες της, πού εἶχε δώσει σέ στιγμές παλλαϊκῆς ἔξαρσης, ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ, μεθοδεύει τώρα τήν πλήρη ὑποταγή τῆς χώρας στά στρατηγικά πολιτικά καί οἰκονομικά συμφέροντα τῶν ΗΠΑ καί τοῦ ΝΑΤΟ. Ὑπέγραψε τήν ὀλέθρια ἑλληνοαμερικανική συμφωνία. Ἑτοιμάζεται νά ὑπογράψει νέα εἰδική συμφωνία μέ τίς ΗΠΑ πού διασφαλίζει καί τυπικά τήν παραμονή καί λειτουργία τῶν ἀμερικάνικων βάσεων. Ψήφισε τόν αντεργατικό ἀντιλαϊκό νόμο 330) 76. Καί ἄρχισε ἤδη μιά δλομέτωπη, κλιμακωμένη ἐπίθεση κατά τῶν ἐργαζομένων, μέ πρῶτο στόχο τό ΚΚΕ. Στό μεταξύ, τό παρακράτος ἐνθαρρυμένο ἀπό τήν ἐπίθεση κατά τῶν ἐργαζομένων καί τήν ἀνοχή τῆς κυβέρνησης ἀπέναντί του, σηκώνει κεφάλι.

Στήν πράξη, ἡ πολιτική τῆς ΕΑΔΕ χρεοκόπησε».

Κατ' ἀρχήν, εἴδατε μέ τί ἀγαλλίαση ὁ Λ. Στρίγκος περιγράφει τή στροφή πρός τά πίσω τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς, γιά νά βγάλει τό θριαμβευτικό του συμπέρασμα ὅτι ἡ ΑΕΔΕ δῆθεν «χρεοκόπησε»; Ἀλλά τό πιό σημαντικό εἶναι τό ὅτι ἀναγνωρίζει πώς ἡ κυβέρνηση, τίς ἀρχικές της ἐπαγγελίες πού τώρα «ξεχνᾶ», τίς εἶχε κάνει σέ στιγμές «παλλαϊκῆς ἔξαρσης». Τί σημαίνει αὐτός ὁ ἀόριστος ὅρος; Γιατί δέν ξεκαθαρίζεται;

Διότι ἁπλούστατα, μέ τόν ὅρο «παλλαϊκή ἔξαρση» ὑπονοεῖται τό γεγονός τῆς ἀποφασιστικῆς ἀντίθεσης ὅλου τοῦ λαοῦ πρός τή δικτατορία καί πρός τούς ξένους προστάτες της. Στήν οὐσία, ὁ Λ. Στρίγκος ἀναγνωρίζει ἐδῶ (ἀλλά δέν θέλει νά τό πεῖ καθαρά) πώς ἡ ἀντιδικτατορική ἑνότητα καί ὁμοψυχία τοῦ λαοῦ, προσανατολισμένη κατά τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, κύριου ὑπεύθυνου γιά τίς ἐθνικές μας συμφορές, ἀποτελεῖ ἕναν πολύ οὐσιαστικό παράγοντα στή διαμόρφωση τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων, μέσα στόν ὁποῖο ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ ἔδωσε τίς ἀρχικές της ἐπαγγελίες. Καί ἡ θριαμβευτική διαπίστωση τοῦ Λ. Σ. πώς ἡ πολιτική τῆς ΕΑΔΕ «χρεοκόπησε» βρίσκεται σέ πλήρη ἀντίφαση μέ αὐτή τήν παραπάνω ὁμολογία του.

Τί μεσολάβησε πραγματικά ἀπό τήν ἀρχική ἐκείνη περίοδο τῶν

ἐπαγγελιῶν τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ μέχρι σήμερα;

Τό πλέγμα τῶν πιό ἄκρων ἀντιδραστικῶν δυνάμεων πού ἀσκεῖ ἔντονες πιέσεις κατά τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ, χρησιμοποιεῖ εὐρύτατα τή μεθοδολογία τῆς διαμόρφωσης τεχνητῶν ἀδιεξόδων πού ἔχουν σάν ἕνα βασικό στόχο νά ἀποθαρρύνουν καί νά ἀκινητοποιοῦν ἕνα μέρος — τό πιό συντηρητικό πολιτικά — τοῦ λαοῦ. Στό πεδίο τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τά «ἀδιέξοδα» ἐμφανίζονται μέ τό πλαστό «δίλημμα» ἤ μέ τίς ΗΠΑ καί τό ΝΑΤΟ ἤ μέ τήν ΕΣΣΔ καί τό Σύμφωνο τῆς Βαρσοβίας. Τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί γιά τό κυπριακό, μέ τά 9 σημεῖα πού πρότεινε καί μετά, στό θέμα τῆς ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας, μέ τήν κατεύθυνση μιᾶς ρεαλιστικῆς πολιτικῆς γιά τήν ἐξισορρόπηση τῆς ἀμερικανοτουρκικῆς πίεσης βρέθηκε στήν πρωτοπορία τῆς προσπάθειας γιά τήν χρεοκοπία τέτοιων «ἀδιεξόδων», γιά τήν ἀγωνιστική συσπείρωση ὅλων τῶν πατριωτικῶν δυνάμεων πρός μιά ρεαλιστική διέξοδο. Ἡ πολιτική αὐτή λειτουργεῖ μακροπρόθεσμα. Καί τό γεγονός ἀκόμα ὅτι ἡ κυβέρνηση ἐμφανίστηκε οὐσιαστικά ἀπολογούμενη στό θέμα τῆς ἑλληνοαμερικάνικης συμφωνίας, δέν εἶναι καθόλου μικρῆς σημασίας οὔτε καί ἄσχετο μέ αὐτή τήν πολιτική.

Στό πεδίο τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς τά «ἀδιέξοδα» σκαρώνονται στό «δίλημμα»: ἤ πληθωρισμός ἤ σταμάτημα τῶν ἀπεργιῶν. Καί στό πεδίο τῆς ἐσωτερικῆς πολιτικῆς, στό «δίλημμα»: ἤ ἀναρχία ἤ τό κράτος τοῦ νόμου γιά τή σωτηρία τῆς δημοκρατίας.

Σ' αὐτά τά θέματα, ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπέβλεψε καί ἀποβλέπει στήν ἀνάπτυξη ἑνός διεκδικητικοῦ κινήματος τῶν ἐργαζομένων καί γενικότερα ἑνός μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος στήν πιό πλατειά ἑνωτική βάση καί μέ τή μεγίστη δυνατή λαϊκή συγκατάθεση καί ἐπιδοκιμασία, στά πλαίσια τῆς τόνωσης τῆς ἀντιδικτατορικῆς καί ἀντιαμερικάνικης ὁμοψυχίας τοῦ λαοῦ.

Οἱ προσπάθειες τῶν πιό ἀντιδραστικῶν δυνάμεων στράφηκαν ἀντίθετα στήν ἀπομόνωση πρωτοποριῶν σέ διάφορους χώρους καί στή δημιουργία προκλήσεων, ὅπως φάνηκε πολύ καθαρά μέ τά γεγονότα τῆς 25ης τοῦ Μάη. Στό βαθμό πού προωθοῦν αὐτούς τούς στόχους, δημιουργώντας καί συντηρώντας ἕνα κίνημα ἀβεβαιότητας καί ἀνησυχίας στίς πιό συντηρητικές λαϊκές μάζες, διαμορφώνουν τίς πιό εὐνοϊκές προϋποθέσεις γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ εἰδικοῦ βάρους καί τῶν πιέσεων πού ἀσκοῦν στήν κυβερνητική πολιτική.

Μέ κριτήριο αὐτή τήν πραγματικότητα, πρέπει νά κριθεῖ τόσο ἡ πολιτική τῆς ΕΔΑΔΕ ὅπως τήν περιγράψαμε πιό πάνω (μέ ὅλες τίς ἀδυναμίες καί τά λάθη στήν ἐφαρμογή τῆς ὅπως ὑπῆρξε ἡ ΑΣΔΗΣ), ὅσο καί ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ., πού, στό ὄνομα τῆς ἀντιιμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας, ἀκολουθεῖ συστηματικά τήν τακτική τῆς μετωπικῆς ἀντιπαράθεσης πρός τό σύνολο

τῶν συντηρητικῶν πολιτικῶν δυνάμεων, τῆς προβολῆς «ὑπερεπαναστατικῶν» δημαγωγικῶν συνθημάτων καί τῆς διαίρεσης πάνω σέ αὐτή τή βάση τῶν δυνάμεων τοῦ λαοῦ.

Καί τότε, μέ βάση τή συγκεχριμένη ἀνάλυση, ἀποδείχνεται καθαρά πώς δέν εἶναι ἡ πολιτική τῆς ΕΑΔΕ πού χρεοκόπησε μέ τήν τελευταία κατεύθυνση τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς. 'Αλλά εἶναι, ἀντίθετα ἡ ἔξαλλη πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ., αὐτή πού ἐνίσχυσε στήν πράξη τά σχέδια τῶν πιό σκοτεινῶν δυνάμεων. Εἶναι ἡ ἴδια ἀλόγιστη πολιτική, πού καί τώρα ἀκόμα, μέ τήν καθημερινή δονκιχωτική ἀντιπαράθεση τοῦ «ΚΚΕ» πρός τήν κυβέρνηση, σάν τῶν δύο πόλων γύρω ἀπό τούς ὁποίους στρέφεται δῆθεν ἡ πολιτική ζωή τῆς χώρας, ρίχνει ἄφθονο νερό στό μύλο τοῦ Σάββα Κωνσταντόπουλου, τοῦ «'Ελεύθερου Κόσμου» καί τῶν δυνάμεων πού βρίσκονται πίσω τους.

Στρατός καί μαζικό κίνημα

Καμιά ἀνάλυση τῶν παραγόντων, πού συνθέτουν τήν ἐσωτερική πολιτική μας κατάσταση, δέν μπορεῖ νά εἶναι σωστή ἄν δέν παίρνει ὑπ' ὄψη τίς ἔνοπλες δυνάμεις καί τό συγκεχριμένο ρόλο πού παίζουν.

'Ο Δ. Στολίδης («Ριζοσπάστης» 22.6.76) κατηγορεῖ τήν ἡγεσία τῆς Α. Ο (!) γιατί «βλέπει στό"δυναμικό" τομέα (στρατός κλπ.) τό φράγμα πάνω στό ὁποῖο θά χτυποῦν καί θά ξεφουσκώνουν οἱ ἀγῶνες τοῦ λαοῦ». Φυσικά, δέν αἰσθάνεται καμιά ἀνάγκη νά μᾶς πεῖ πῶς βγάζει αὐτό τό συμπέρασμα περί «φραγμάτων» κλπ.

Τό ἐνδιαφέρον ὅμως εἶναι νά δοῦμε τή δική του ἄποψη στό σοβαρό αὐτό θέμα. Καί ἐδῶ, ἀντί γιά μιά συγκεχριμένη ἀνάλυση τῆς συγκεχριμένης πραγματικότητας, μᾶς κατηγορεῖ γιά ἡττοπαθεῖς γιατί ἀρνιόμαστε ὄχι «μόνο τή δύναμη μιᾶς μεγάλης ἀντιϊμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς συσπείρωσης στό φάσμα τῶν πολιτικῶν ἐπιπτώσεων γιά τήν ἐξέλιξη τῆς κατάστασης (θαυμάστε «θεωρητικά» ἀλαμπουρνέζικα), ἀλλά καί πιό πέρα, τό ρόλο της γιά τήν ἀλλαγή τοῦ συσχετισμοῦ ἤ τόν πειθαναγκασμό τοῦ "δυναμικοῦ" τομέα». Καί μᾶς φέρνει σάν παραδείγματα τήν πτώση τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ τό 1963 (παρά τό γεγονός ὅτι ἡ κυβέρνηση, Παπανδρέου «δέν ἀξιοποίησε τή νίκη στηριγμένη στή δύναμη τοῦ λαοῦ γιά νά προχωρήσει ἡ δημοκρατία») καθώς καί τούς λαούς τῆς Ν. Α. 'Ασίας, πού ἀποδείχνουν πώς μπροστά στίς «ἀντιϊμπεριαλιστικές δημοκρατικές συσπειρώσεις» δέν ἀντέχουν «όχι μόνο οἱ δυναμικοί συσχετισμοί», «ἀλλά οὔτε καί "δυναμικοί" κολοσσοί».

Ὅπερ ἔδει δεῖξαι, λοιπόν. Ὁ Στολίδης μᾶς ἔδωσε καί καταλάβαμε.
Στό μεταξύ, μέ τήν περιπλάνησή του στή Ν. Α. Ἀσία, δέν πῆρε τόν κόπο νά μᾶς πεῖ πῶς ὁ «δυναμικός τομέας» (!) κατόρθωσε καί ἐπιβλήθηκε στίς 21.4.67 στήν Ἑλλάδα καί τί πρέπει νά κάνουμε συγκεκριμένα γιά ν' ἀποφύγουμε στό μέλλον τέτοια ἤ παρόμοια ἐνδεχόμενα. Ἄν κρίνουμε ὅμως ἀπό τά ὅσα ἤδη μᾶς εἶπε, πρέπει νά κάνουμε ἀντιιμπεριαλιστική δημοκρατική συσπείρωση. Καί ἄν τύχουμε σέ μιά κυβέρνηση σάν τοῦ Παπανδρέου, πού δέν θά θέλει νά στηριχθεῖ «στή δύναμη τοῦ λαοῦ γιά νά προχωρήσει ἡ δημοκρατία», τί θά κάνουμε; Τότε πιά, ὅ,τι γίνει ἄς γίνει! Τίς εὐθύνες θά τίς ἔχει ἐκείνη ἡ κυβέρνηση καί ἐμεῖς θά ἔχουμε καθαρό τό ἐπαναστατικό μας πρόσωπο... Αὐτό δυστυχῶς εἶναι τό ἐπίπεδο εὐθύνης καί ἡ «πολιτική σκέψη» αὐτῶν πού μᾶς κατηγοροῦν γιά «ὀππορτουνιστές» καί «ἡττοπαθεῖς».
Ἄς προχωρήσουμε ὅμως μέ σοβαρότητα στό σοβαρό πραγματικά αὐτό ζήτημα.
Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις, ὅπως εἶναι ἐπί χρόνια διαρθωμένες, στελεχωμένες καί διαπαιδαγωγημένες, ἀποτελοῦν ἕναν παράγοντα πού βαραίνει σημαντικά στήν αὔξηση τοῦ εἰδικοῦ βάρους τῶν πιό ἀντιδραστικῶν δυνάμεων (ἐγχώριων καί ξένων) στή γενική ἰσορροπία πού διαμορφώνεται στό πολιτικό ἐπίπεδο. Ὅσο αὐτή ἡ κατάσταση δέν ἀλλάζει ριζικά (καί μιά τέτοια ἀλλαγή δέν μπορεῖ νά γίνει ἄμεσα) δέν ἐπιτρέπεται καμιά ὑποτίμηση σ' αὐτόν τόν παράγοντα.
Ἡ δυνατότητα ἐνεργοποίησης τῶν ἐνόπλων δυνάμεων μιᾶς χώρας πρός τήν κατεύθυνση τῆς ἀντιδημοκρατικῆς ἐπέμβασης στήν πολιτική ζωή μέχρι καί τήν πλήρη κατάργηση τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν, δέν εἶναι μιά γιά πάντα δοσμένη. Γιατί οἱ ἔνοπλες δυνάμεις, ὅσες συνδέσεις καί ἄν ἔχουν μέ τά διεθνῆ ἰμπεριαλιστικά κέντρα, δέν μποροῦν ποτέ νά παίξουν ἁπλῶς τό ρόλο ἑνός ξένου στρατοῦ κατοχῆς.
Οἱ παράγοντες, πού συμβάλλουν σέ μιά τέτοια ἀντιδημοκρατική ἐνεργοποίηση τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, δέν ἐξαντλοῦνται καθόλου στό θέμα τῆς ἐσωτερικῆς τους σύνθεσης. Βρίσκονται σέ στενή ἐξάρτηση μέ τή γενικώτερη κατάσταση στή χώρα. Ὁρισμένοι ἀπ' αὐτούς τούς παράγοντες εἶναι:
—Μιά παρατεταμένη ἀναταραχή καί ἀβεβαιότητα μέ οἰκονομικά καί πολιτικά αἴτια, ὅπου ἡ ὀξύτητα τῶν πολιτικῶν ἀνταγωνισμῶν ἔχει ὁδηγήσει σέ βαθύ διχασμό τίς λαϊκές μάζες.
—Ἡ πτώση τοῦ κύρους τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καί τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν.
—Ἡ ἔλλειψη μέσα στό λαό τῆς αἴσθησης μιᾶς ρεαλιστικῆς δη-

μοκρατικῆς προοπτικῆς, σέ περιόδους ὀξύτητας τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν συγκρούσεων, μαζί μέ τό χαμηλό ἐπίπεδο ὀργάνωσης καί μαχητικότητας τῶν μαζῶν.

Μέ τή συνύπαρξη ἰδιαίτερα αὐτῶν τῶν παραγόντων, ἡ δραστηριοποίηση τῶν ἔνοπλων δυνάμεων γιά ἐπέμβαση στήν πολιτική ζωή βρίσκει εὐνοϊκό ἔδαφος, ἐμφανίζεται σάν μιά λύση σ' ἕνα ἀδιέξοδο.

Κάτω ἀπό ἕνα τέτοιο πρίσμα πρέπει νά βλέπουμε τή συγκεκριμένη κατάσταση πού ἀντιμετωπίζουμε στήν Ἑλλάδα, καθώς καί τίς πραγματικές δυνατότητες καί τά ὅρια σέ κάθε στιγμή τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Γιατί ὅπως εἶναι λάθος νά ὑποτιμᾶ κανείς αὐτές τίς δυνατότητες, εἶναι ἄλλο τόσο λάθος νά τίς ἀπολυτοποιεῖ καί μάλιστα ἄν αὐτό τό μαζικό λαϊκό κίνημα δέν διευθύνεται σωστά μέ βάση μιά ὀρθή ἐκτίμηση τῆς κατάστασης καί τῶν στοιχείων πού τή συγκροτοῦν.

Δέν εἶναι, λοιπόν, στίς συνθῆκες, πού ἀντιμετωπίζουμε στήν Ἑλλάδα, οἱ κραυγαλέες διαβεβαιώσεις ὅτι δέν μᾶς τρομάζει ὁ «δυναμικός τομέας» κλπ., αὐτές πού μποροῦν νά ἀνοίξουν μιά ἐλπιδοφόρα προοπτική. Εἶναι ἡ συστηματική, ἐπίμονη προσπάθεια γιά μιά εὐρύτατη συσπείρωση τῶν δυνάμεων πού ἀντιτάσσονται σέ ἀντιδημοκρατικές λύσεις, γιά τήν ἀποφυγή τῶν τεχνητῶν ἀδιεξόδων, γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ στίς δυνάμεις του καί στίς δυνατότητές του νά ὑπερασπίσει ἀποτελεσματικά τή δημοκρατία.

[«Αὐγή», 27 καί 29.6.1976]

Κλείνουν σήμερα 40 χρόνια ἀπό τήν ἐπιβολή τῆς μοναρχοφασιστικῆς δικτατορίας τό 1936, πού ἔμεινε στήν ἱστορία σάν δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου. Τά γεγονότα πού συνδέονται μέ τήν ἐπιβολή της εἶναι λίγο - πολύ γνωστά. Ἄν χρειάζεται σέ κάτι νά τά ξαναθυμηθοῦμε, εἶναι γιά νά προσπαθήσουμε, μέ τή βοήθεια καί τῶν σκληρῶν ἐμπειριῶν πού ἀκολούθησαν, νά συναγάγουμε ὁρισμένα συμπεράσματα χρήσιμα καί γιά τίς σημερινές μας ἐξελίξεις.

Γιά μιά σειρά λόγους, οἱ πολιτικές ἐξελίξεις στή χώρα μετά τό 1931 - 32 ἔτειναν στή διαμόρφωση μιᾶς ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας. Πρόκειται γιά ἕνα φαινόμενο ὄχι μόνο ἑλληνικό ἐκείνη τήν ἐποχή. Τό εὐρωπαϊκό ἐργατικό κίνημα, μέ τήν ἄνοδο τοῦ ἐθνικοσοσιαλισμοῦ στήν ἐξουσία στή Γερμανία, δεχόταν τό δεύτερο μεγάλο πλῆγμα του, μετά τήν ἧττα τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος τό 1918 - 22. Οἱ πιό ἀκραῖες ἀντιδραστικές δυνάμεις, κατανικώντας τή μία μετά τήν ἄλλη τίς ἑστίες ἀντίστασης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος περνοῦσαν σέ γενική ἐπίθεση, μέ τελικό στόχο τήν ἐξαφάνιση τῆς ΕΣΣΔ. Σ' αὐτή τήν ἴδια τή διαδικασία, ὀξύνονταν οἱ ἐσωϊμπεριαλιστικές ἀντιθέσεις, πού ἔθεταν ἐπί τάπητος τό πρόβλημα τῆς ἀναδιανομῆς τοῦ κόσμου καί κατέληξαν στήν ἔκρηξη τοῦ Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου τό Σεπτέμβρη τοῦ 1939.

Σ' αὐτή τή γενική κατάσταση, μιά χώρα μικρή καί ἐξαρτημένη ἀπό τόν ἀγγλικό ἰμπεριαλισμό, ὅπως ἡ Ἑλλάδα, μέ ὀξύτατες κοινωνικές ἀντιθέσεις καί μέ ἕνα γρήγορα ἀναπτυσσόμενο, μετά τό 1931 ἐργατικό κίνημα, ἀποτελοῦσε κάτι σάν παραφωνία, ἰδιαίτερα στό χῶρο τῶν Βαλκανίων, μιά νησίδα ἀστικῶν φιλελεύθερων κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν, πού ἔπρεπε ἀργά ἤ γρήγορα νά εὐθυγραμμιστεῖ μέ τίς γενικότερες τάσεις πού κυριαρχοῦσαν στήν Εὐρώπη, στόν ἀγώνα γιά τήν κατάκτηση ἰμπεριαλιστικῶν θέσεων καί γιά τή σταθεροποίηση τῶν διαφορφωνόμενων συνασπισμῶν.

Πρός αὐτή τήν κατεύθυνση ἔσπρωχνε καί τό ἐσωτερικό πολιτικό ἀδιέξοδο μετά τήν ταχύτατη χρεοκοπία τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων, στήν τετραετία 1928 - 32. Ἀπό τότε ἤδη, ἡ διαμόρφωση μιᾶς «ἰσχυρῆς» ἀπολυταρχικῆς ἐξουσίας ἱκανῆς νά ὑπερνικήσει πρός ὄφελος τῶν κυρίαρχων οἰκονομικῶν καί στρατηγικῶν συμφερόντων τίς πολυάριθμες καί ὀξυνόμενες ἀντιθέσεις τῆς ἑλληνι-

κῆς κοινωνίας, εἶχε μπεῖ στήν ἡμερήσια διάταξη.

Ἡ πραγματοποίηση ὅμως μιᾶς τέτοιας διαδικασίας ἀπαιτοῦσε ὁρισμένες προϋποθέσεις. Χρειαζόταν, πρίν ἀπ' ὅλα, νά διαλυθοῦν οἱ ἀστικές δημοκρατικές δομές πού ἦταν ἰσχυρότατες στόν κρατικό μηχανισμό καί στό στρατό ἰδιαίτερα. Ἔχει γραφεῖ καί ἔχει ἐπανειλημμένα ὑποστηριχτεῖ τότε ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ, πώς ἄν ὁ στρατηγός Πλαστήρας πετύχαινε στό πραξικόπημά του στίς 6 τοῦ Μάρτη 1933, θά ἐγκαθίδρυε φασιστικό καθεστώς. Αὐτό ἀποτελεῖ μιά ὄχι σωστή ἐκτίμηση, πού χρησίμεψε γιά νά δικαιολογήσει τήν συμπαράταξη τότε τοῦ ΚΚΕ μέ τούς μοναρχικούς καί μέ τό Λαϊκό Κόμμα τοῦ Τσαλδάρη κατά τοῦ στρατιωτικοῦ κινήματος τοῦ Πλαστήρα. Στήν πραγματικότητα, ὁ Πλαστήρας μέ τίς δυνάμεις πού ἐκπροσωποῦσε στό στρατό καί στίς ὁποῖες στηριζόταν, βρισκόταν σέ πλήρη ἀδυναμία — καί ἄν τό ἤθελε — νά ἐπιβάλει φασιστικό καθεστώς. Τό 1933 δέν ὑπῆρχε στήν Ἑλλάδα καμία ὀργάνωση καί κανένας μηχανισμός ἱκανός νά ἐγκαθιδρύσει ἀπολυταρχικό - φασιστικό καθεστώς. Μιά τέτοια ὀργάνωση θά μποροῦσε νά δημιουργηθεῖ μόνο μέ τή συντριβή τοῦ βενιζελικοῦ κράτους, πού ἦταν παρά τό ἰδιώνυμο καί τά μέτρα του κατά τῶν ἐργατῶν, ἕνα κατ' ἐξοχήν ἀστικοφιλελεύθερο κράτος. Καί ἀκριβῶς, μόνο ἡ ἧττα τῶν κινημάτων τῆς 6.3.1933 καί τῆς 1.3.1935 ἔδωσαν τή δυνατότητα γι' αὐτό.

Ἡ συντριβή τοῦ κινήματος τοῦ 1935 ὑπῆρξε ὁ πρόδρομος καί ἡ προϋπόθεση τῆς 4ης Αὐγούστου. Τίποτε μέχρι τότε, στό παρελθόν τῆς νεότερης Ἑλλάδας, δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τή συστηματική ἐκκαθάριση πού ἔγινε μετά τό Μάρτη 1935 γιά τό ξήλωμα τοῦ βενιζελικοῦ κράτους καί γιά τό στήσιμο μηχανισμῶν ἀπολυταρχικῆς - ὁλοκληρωτικῆς νοοτροπίας, πού διατηροῦνται καί ἀναχράγονται μέχρι σήμερα. Χωρίς αὐτό, ἡ βασιλομεταξική δικτατορία θά ἦταν ἀδύνατη. Γιατί, ἔξω ἀπό τό στρατό, δέν ὑπῆρχε καμιά ὀργανωμένη δύναμη γιά νά τήν ἐπιβάλει. Δέν εἶχε κατορθωθεῖ προηγούμενα νά εὐδοκιμήσει καμιά φασιστική ἤ μισοφασιστική ὀργάνωση μέ μιά κάποια ὑπολογίσιμη δύναμη. Καί ἐδῶ βρίσκεται μιά σημαντική ἰδιομορφία τοῦ καθεστῶτος τῆς 4ης Αὐγούστου σέ σχέση μέ τά χιτλερικά καί μουσσολινικά του πρότυπα.

Ἄν ἔτσι δοῦμε τίς τότε ἐξελίξεις τότε γίνεται φανερό πώς τό θέμα τῆς ἐπαναφορᾶς ἤ ὄχι στό στράτευμα τῶν ἀποτάκτων τοῦ 1935 πού δέσποσε ἐπί πολλούς μῆνες καί μέχρι τόν Αὔγουστο τοῦ 1936, ξέφευγε κατά πολύ ἀπό τά στενά πλαίσια τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν κυριωτέρων ἀστικῶν κομμάτων καί γινόταν κρίσιμο πρόβλημα γιά τίς παραπέρα ἐξελίξεις.

Ἡ συντριβή τοῦ βενιζελικοῦ κράτους ὑπῆρξε λοιπόν ταυτόχρονα συντριβή τῶν στηριγμάτων τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ στόν κρατικό μη-

χανισμό καί στίς ἔνοπλες δυνάμεις. Στή θέση του ἦρθε μιά πανίσχυρη — ἀπό τήν ἄποψη δυναμικῶν ἐρεισμάτων — μοναρχία, πού κηδεμόνευε καί πρίν καί ἰδιαίτερα μετά τό πραξικόπημα τῆς 4ης Αὐγούστου, τίς πολιτικές ἐξελίξεις.

Ἀπό τό προσωπικό ἡμερολόγιο τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ φαίνεται πόσο ὁ δικτάτορας ὑπολόγιζε καί φοβόταν τόν Γεώργιο Β΄. Δέν ὑπάρχει σ' αὐτό τίποτε τό περίεργο. Γιατί ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου ἦταν πρίν ἀπ' ὅλα μιά δικτατορία τοῦ Παλατιοῦ πού ἔλεγχε ἀπόλυτα τούς βασικούς κρίκους τῆς ἐξουσίας καί πρίν ἀπ' ὅλα τό στρατό. Ὁ Μεταξᾶς, ἀπέναντι σ' αὐτή τή βασιλική ἰσχύ δέν κατόρθωσε ποτέ νά ἀποκτήσει μιά δική του ὀργάνωση ἐξουσίας καί συνεπῶς μιά ὁρισμένη ἔστω αὐτοτέλεια. Ἡ ΕΟΝ, στήν ὁποία ἀπέβλεψε γιά τό ρόλο ἑνός εἴδους χιτλερικῶν ταγμάτων ἐφόδου ἤ μουσολινικῶν μελανοχιτώνων, εἰδικά ἀφοσιωμένων στό καθεστώς του, δέν ἔγινε ποτέ τίποτε παραπάνω ἀπό μιά μάζωξη ἑτερόκλητη, ἱκανή μόνο γιά παράτες.

Ὅταν λοιπόν λέμε πώς ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου ἦταν μιά μοναρχοφασιστική δικτατορία, κυριολεκτοῦμε. Καί μάλιστα μέ τήν ἔννοια ὅτι ὑπῆρξε μιά φασιστικοῦ τύπου δικτατορία, ἐλεγχόμενη ἀπόλυτα ἀπό τό Παλάτι.

Ἡ οἰκοδόμηση ἑνός μηχανισμοῦ μέ βαθύτατα ἀντιδραστική - ἀντιλαϊκή νοοτροπία, στό πρόσωπο μιᾶς μοναρχικῆς στρατοκρατικῆς κάστας πού ἄρχισε νά δημιουργεῖται μετά τήν καταστολή τοῦ κινήματος τοῦ 1935 καί ὁλοκληρώθηκε ἐπί 4ης Αὐγούστου, ἀποτελεῖ ἕνα γεγονός πού βάρυνε ἀποφασιστικά σ' ὅλες τίς παραπέρα ἐξελίξεις στή χώρα μας. Ἕνα γεγονός, πού μετά τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί ἰδιαίτερα μετά τή δικτατορία τῆς 21.4.67, εἶναι ἀδύνατο νά τό παραβλέψει κανείς, ὅταν μέ ἄξονα τά συμφέροντα τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος καθορίζει προοπτικές γιά τό μέλλον.

Ἡ 4η Αὐγούστου ὑπῆρξε λοιπόν ἕνα ἀκόμα — τό πιό ἀποφασιστικό — βῆμα σέ μιά κλιμακωμένη ἐπίθεση — καθοδηγούμενη ἐξωτερικά ἀπό τήν Ἀγγλία — τῶν πιό ἀκραίων ἀντιδραστικῶν δυνάμεων, τῆς ὁποίας βασικοί προηγούμενοι σταθμοί ὑπῆρξαν ἡ συντριβή τοῦ βενιζελικοῦ κινήματος τοῦ Μάρτη 1935, ἡ «κοσμογονία» Κονδύλη καί τό νόθο δημοψήφισμα τοῦ Ὀχτώβρη 1935, πού παλινόρθωσε τή μοναρχία.

Αὐτό τό τελικό βῆμα πρός τήν ἐπιβολή τῆς ἀνοιχτῆς φασιστικῆς δικτατορίας καθορίστηκε καί διευκολύνθηκε ἀπό ὁρισμένους παράγοντες. Σημειώνουμε τούς πιό βασικούς:

1. Μιά δύσκολη οἰκονομική κατάσταση, μέ ὀξυνόμενες κοινωνικές συγκρούσεις, πού συνδυάζονταν μ' ἕνα παρατεινόμενο πολιτικό ἀδιέξοδο, μέ μιά γρήγορη καί διευθυνόμενη καταρράκωση τοῦ κύ-

ρους τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν στή συνείδηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, πού ἦταν βαθύτατα διχασμένες σέ ἀνταγωνιστικά στρατόπεδα, μέσα σ' ἕνα κλίμα μεγάλου πολιτικοῦ φανατισμοῦ.

2. Ἡ μή δυνατότητα — γιά λόγους καί ἐσωτερικούς, ἀλλά κυρίως διεθνεῖς — νά διαμορφωθεῖ μιά ἐπαναστατική διέξοδος ἀπό τήν κρίση πού ὡρίμαζε, μέ βάση τό ἐργατικό κίνημα καί γενικότερα τίς ἀντιϊμπεριαλιστικές δημοκρατικές δυνάμεις τῆς χώρας.

3. Ἡ ὕπαρξη μιᾶς στρατοκρατικῆς κάστας πού ἔλεγχε, μετά τίς συστηματικές ἐκκαθαρίσεις, ἀπόλυτα τίς ἔνοπλες δυνάμεις καί πού βρισκόταν ἔξω ἀπό τόν ἔλεγχο ὁποιουδήποτε ἀπό τά ὑπάρχοντα κοινοβουλευτικά κόμματα, καθώς ἀναγνώριζε σάν ὑπέρτατο κέντρο ἐξουσίας τό Παλάτι, εἶχε ἤδη διαμορφώσει τίς βασικές προϋποθέσεις, τό ὄργανο γιά μιά ἀντιδραστική ἀντιλαϊκή διέξοδο ἀπό τήν κρίση, μέ δυναμικά μέσα καί στήν ἀνάγκη μέ τήν ὁλοκληρωτική κατάλυση τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν.

Σ' αὐτή τήν κατάσταση οἱ δυνάμεις πού, ἀπό διαφορετικές κατευθύνσεις καί σέ διαφορετικό βαθμό, ἐνδιαφέρονταν γιά τή διάσωση τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν, εἶχαν μία καί μόνη δυνατότητα: Τή συνένωση τῶν προσπαθειῶν τους γιά μιά ἀποτελεσματική ἄμυνα, γιά τή διαμόρφωση μιᾶς ἄλλης προοπτικῆς διεξόδου ἐνταγμένης στά κοινοβουλευτικά πλαίσια.

Αὐτή ἡ δυνατότητα ἦταν οὐσιαστικά μιά δυνατότητα γενικότερου συμβιβασμοῦ γιά τόν ὁποῖο, ἀπό τά ἴδια τά πράγματα, κύριοι ἐνδιαφερόμενοι θά ἔπρεπε νά ἦταν τό ἐργατικό κίνημα καί τό ΚΚΕ, πού ἀποτελοῦσαν καί τό βασικό στόχο τῆς ἀναπτυσσόμενης ἐπίθεσης τῶν φασιστικῶν δυνάμεων.

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶδε τό πρόβλημα ἑνός τέτοιου συμβιβασμοῦ καί τῆς ἀντιφασιστικῆς ἑνότητας ἀπό μιά ἐντελῶς διαφορετική σκοπιά. Ἀπό τή σκοπιά μιᾶς ἐπιθετικῆς καί ὄχι ἀμυντικῆς τακτικῆς, ἀπό τή σκοπιά τῆς διάνοιξης μιᾶς ἐπαναστατικῆς διεξόδου ἀπό τήν κρίση, μέ ἐπικεφαλῆς τήν ἐργατική τάξη. Σ' αὐτή τήν κατεύθυνση, πού ἦταν ἀπόλυτα ἀνεδαφική στή συγκεκριμένη τότε διεθνή συγκυρία, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ὑπέταξε ὁλόκληρη τήν ἀντιφασιστική πολιτική της, πράγμα πού προκαθόρισε καί τήν ἀποτυχία της. Εἶδε τό ἀντιφασιστικό μέτωπο σάν μέτωπο τῶν ἐργαζομένων κατά τῆς ἀστικῆς τάξης καί τῶν κομμάτων της, ἀνάμεσα στά ὁποῖα δέν ἔκανε σχεδόν καμία διάκριση. Καί στά πλαίσια αὐτά ἀκολούθησε στό πολιτικό ἐπίπεδο μιά ἐντελῶς εὐκαιριακή τακτική συμμαχιῶν μέ ἀστικές πολιτικές δυνάμεις.

Ἐδῶ ὅμως πρέπει νά τονιστεῖ πώς ὁ φόβος ἀπό τό ἀνερχόμενο ἐργατικό κίνημα ἐκδηλωνόταν μέ ἕναν ἔντονο ἀντικομμουνισμό στίς ἡγεσίες τῶν βασικῶν ἀστικῶν πολιτικῶν δυνάμεων, πού ἀποτελοῦσαν σοβαρό ἐμπόδιο σέ μιά γενικότερη ἀντιφασιστική συμμαχία καί

συμπαράταξη. Τό ἐρώτημα ὅμως εἶναι τί ἔκανε ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ μέσα στή δοσμένη αὐτή κατάσταση γιά τήν ὑπερνίκησή της, μέ στόχο τήν ἀπομόνωση καί ἐξουδετέρωση τῆς φασιστικῆς ἀπειλῆς, πού ἐκφραζόταν συγκεκριμένα μέ τήν προσπάθεια γιά τήν καταστροφή τῶν μηχανισμῶν στήριξης τοῦ ἀστικοφιλελεύθερου βενιζελικοῦ κράτους καί τήν οἰκοδόμηση στή θέση του ἑνός κράτους ἀπολυταρχικῆς - ὁλοκληρωτικῆς νοοτροπίας μέ κορυφή του τό Παλάτι.

Τό Μάρτη τοῦ 1933, τό ΚΚΕ κάλεσε τό λαό στούς δρόμους γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ «φασιστικοῦ» κινήματος τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀρνηθεῖ νά παραδώσει τήν ἐξουσία στό μοναρχικό Λαϊκό Κόμμα, πού εἶχε κερδίσει τίς ἐκλογές. Τό σύνθημα τῆς ὑπεράσπισης τῆς ἐτυμηγορίας τοῦ λαοῦ ἦταν γιά τίς συγκεκριμένες τότε συνθῆκες χωρίς οὐσιαστικό περιεχόμενο καί ἀπατηλό, ἄν ληφθοῦν ὑπόψη καί οἱ συνθῆκες διεξαγωγῆς τῶν ἐκλογῶν καί τό γεγονός ὅτι οἱ «νικητές» τῶν ἐκλογῶν ἦταν κυρίως οἱ πιό ὁρκισμένοι ἀντίπαλοι τοῦ δημοκρατικοῦ καθεστῶτος. Ἡ μαχητική συμπαράταξη στούς δρόμους ὀπαδῶν τοῦ ΚΚΕ, ἁπλῶν ἀνθρώπων, ἐργατῶν κ.λ.π. μέ τά πιό δυναμικά μοναρχικά στοιχεῖα, πού τελικά ἀνέτρεψε τήν ἀπόπειρα τοῦ στρατηγοῦ Πλαστήρα, ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά πιό «περίεργα» φαινόμενα τῆς τότε πολιτικῆς μας ζωῆς, πού μόνο μιά στεῖρα δογματική πολιτική ἀντίληψη μπόρεσε νά δημιουργήσει. Καί δέν εἶναι περιττό ἴσως νά σημειώσουμε πώς, αὐτή τήν παράξενη συμπαράταξη μοναρχικῶν μπράβων καί ἀποπροσανατολισμένων λαϊκῶν μαζῶν, πού ἄνοιξε τό δρόμο στούς Τσαλδάρη - Κονδύλη, τό Π.Γ. τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ τή χαρακτήρισε μέ ἀπόφασή του στίς 22.3.1933 σάν «κεραυνοβόλα ἀντίδραση τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ» καί σάν «νέα ἀνώτερη ἀπό κάθε ἄλλη τελευταῖα προηγούμενη ἐπαναστατική ἔκρηξη...»

Στή διάρκεια τῆς διακυβέρνησης τοῦ Λαϊκοῦ κόμματος, ἀπό τό 1933 μέχρι τό Μάρτη 1935 καί ἐνῶ ἡ συσπείρωση τῶν βασικῶν ἀντιδραστικῶν φιλοφασιστικῶν δυνάμεων σ' αὐτό τό κόμμα ἦταν περισσότερο ἀπό ἔκδηλη, τό ΚΚΕ τηρεῖ πολιτική «ἴσης ἀπόστασης» στίς ἐκτιμήσεις του γιά τό κόμμα αὐτό καί γιά τό κόμμα τῶν φιλελευθέρων, ἀφήνοντας σάν μοναδική ἀποδεκτή διέξοδο καί προοπτική μιά ἐπαναστατική ἀλλαγή, τήν ἀστικοδημοκρατική ἐπανάσταση «μέ τάσεις γρήγορης μετατροπῆς σέ προλεταριακή σοσιαλιστική ἐπανάσταση» ὅπως ἀναφέρεται στήν ἀπόφαση τῆς 6ης Ὁλομέλειας τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ (Γενάρης 1934) πού καθόρισε, ὅπως ἐπικράτησε τότε νά λέγεται, τό χαρακτήρα τῆς ἐπικείμενης ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα.

Στίς παραμονές τοῦ βενιζελικοῦ κινήματος τῆς 1ης τοῦ Μάρτη 1935, ὁ «Ριζοσπάστης» δίνει στή δημοσιότητα πληροφορίες γιά τό σχεδιαζόμενο κίνημα, διευκολύνοντας τή συντριβή του. Τό ΚΚΕ

δέν δέχθηκε καμιά σύμπραξη καί, μετά τήν ἐκδήλωση τοῦ κινήματος, ἐργάστηκε ὅσο μπόρεσε γιά τήν ἀποτυχία του, ἐπιδιώκοντας ταυτόχρονα τή «δημιουργία Σοβιέτ» καί τήν κήρυξη «γενικῆς ἀπεργίας», καί τό χαρακτήρισε σάν «φασιστικό κίνημα». (βλ. ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ στίς 23.3.35 καί γράμμα τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ πρός ὅλα τά μέλη τοῦ κόμματος, τό Μάη 1935). Καί εἶναι χαρακτηριστικό πώς μετά τό Μάρτη 1935, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δέν ἀσχολήθηκε κάν μέ τόν κίνδυνο πού δημιουργοῦσε ἡ συστηματική ἐκκαθάριση καί καταστροφή τοῦ βενιζελικοῦ κράτους, ἔμεινε ἐπιδεικτικά ἀδιάφορη μπροστά στό τεράστιο θέμα τῆς ἐπαναφορᾶς ἤ ὄχι τῶν ἀποτάκτων τοῦ 1935 στό στρατό.

Μετά τό Μάρτη 1935 ἡ κατάσταση στή χώρα ἔχει ἀλλάξει πιά ριζικά. Ἔχουμε μπεῖ στήν εὐθεῖα τῆς μοναρχικῆς παλινόρθωσης καί τῆς δικτατορίας. Τό ΚΚΕ μιλάει, καί μάλιστα πληθωρικά, καί γιά τούς δυό κινδύνους. Τίς δυνάμεις ὅμως, γιά τήν ἀπόκρουσή τους τίς βλέπει ἤ στό παλλαϊκό ἀντιφασιστικό μέτωπο — σέ σαφῆ ἀντιπαράθεση πρός τά δύο μεγάλα «κόμματα τῶν ἐκμεταλλευτῶν» — πού ὅταν θά νικήσει θά φέρει «τήν ἐργατοαγροτική σοβιετική δημοκρατία» ἤ στόν ἀντιφασιστικό δημοκρατικό συνασπισμό (στήν ἴδια βάση) στόν ὁποῖο τό ΚΚΕ «θά δουλέψει ἀκούραστα γιά τήν κατάχτηση τῆς ἡγεμονίας σ' αὐτόν καί στούς ἀγῶνες γιά τόν ἐπαναστατικό σοβιετικό ἀστικοδημοκρατικό μετασχηματισμό τῆς χώρας κάτω ἀπό τήν ἐργατοαγροτική ἐξουσία...» (βλ. προεκλογικό μανιφέστο τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ — 6.6.1935 καί ἀπόφαση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ — 13.6.1935).

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ προσπαθεῖ ἔτσι νά οἰκοδομήσει κάποιο ἀντιφασιστικό μέτωπο (μέ ὁποιαδήποτε ὀνομασία καί ἄν τό ἐπιχειρεῖ) σάν ὄργανο καί μέσο γιά τήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατοαγροτική συμμαχία καί ὄχι σάν τό μέτωπο ὅλων τῶν δυνάμεων πού ἤθελαν νά καταπολεμήσουν τό φασισμό καί νά ὑπερασπίσουν τό ἀπειλούμενο κοινοβουλευτικό καθεστώς. Καί στά πλαίσια αὐτά εἶναι ἀπόλυτα ἐχθρική πρός τήν ἰδέα μιᾶς ἀμυντικῆς τακτικῆς, ἑνός γενικότερου συμβιβασμοῦ πού θά ἐπέτρεπε μιά εὐρύτατη ἀντιδικτατορική συμμαχία πολιτικῶν καί λαϊκῶν δυνάμεων.

Αὐτή τή σεκταρική γραμμή, μέ τό σύνθημα τῆς πάλης κατά τοῦ ἐπερχόμενου φασισμοῦ, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ τήν ἀκολούθησε μέχρι τήν ἐπιβολή τῆς 4ης Αὐγούστου. Καί ὑπέταξε σ' αὐτήν, καί τήν κατεύθυνση τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος καί τούς χειρισμούς της μέ τίς ἡγεσίες τῶν ἀστικῶν κομμάτων.

Τό σύμφωνο Σοφούλη — Σκλάβαινα στίς ἀρχές τοῦ 1936 ἀπό τό ὁποῖο ἡ ἡγεσία τῶν φιλελευθέρων ὑπαναχωρεῖ, μέσα στό ὀξυνόμενο κλίμα τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ πού δέν τό ἐνέταξε ποτέ σέ μιά μονιμότερη πολιτική ἀντιφασιστικῆς συμμα-

χίας, τό δίνει στή δημοσιότητα μέ άνοιχτή καταγγελία, συντελώντας ἀκόμα πιό πολύ στόν ἀποπροσανατολισμό τῶν συντηρητικῶν λαϊκῶν μαζῶν καί στήν παγίδευσή τους στά πιό ἔξαλλα φασιστικά συνθήματα τῶν μοναρχικῶν, πού ζητοῦσαν μέ ὅλα τά μέσα τή σωτηρία ἀπό τόν «κομμουνιστικό κίνδυνο».

Στά πλαίσια τέτοιων πολιτικῶν ἀντιλήψεων, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ὁδηγοῦσε τό μαζικό λαϊκό κίνημα, πού ἀναπτυσσόταν, ὄχι στό πραγματικό δίλημμα: κοινοβουλευτική δημοκρατία ἤ φασισμός, ἀλλά στόν ἐκβιασμό μιᾶς τρίτης, οὐτοπικῆς γιά τότε, «λαϊκῆς δημοκρατικῆς» διεξόδου, στήν ἀντιπαράθεση πρός τό σύνολο τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν δυνάμεων χωρίς οὐσιαστική διάκριση. Αὐτό ὑπῆρξε τό γενικό κλίμα, μέσα στό ὁποῖο ξετυλίχθηκαν τά γεγονότα τῆς 9ης τοῦ Μάη 1936 στή Θεσσαλονίκη. Στά γεγονότα αὐτά ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ εἶδε τή δικαίωση τῆς πολιτικῆς της, τή μικρογραφία γιά μιά γενική «πληβειακή» διέξοδο ἀπό τόν κίνδυνο τοῦ φασισμοῦ.

«Τό παράδειγμα τῆς Θεσσαλονίκης πρέπει νά τό μιμηθεῖ ὅλη ἡ χώρα. Ἔτσι θά ξεκαθαρίσουμε ἀποφασιστικά τό δρόμο γιά τή νίκη. Ἔτσι στή θέση τῆς μοναρχοπλουτοκρατικῆς Ἑλλάδας, πού χαρίζει σφαῖρες καί θάνατο στούς ἐργαζόμενους, πού ζητοῦν ψωμί καί λευτεριά, πού διαιρεῖ, ἀφανίζει, καταστρέφει καί ξεπουλᾶ τή χώρα, πού ἀνέχεται ὅλες τίς φασιστικές προσβολές, ὅπως τό ψήφισμα τῶν φασιστῶν τῆς Κέρκυρας γιά τήν προσάρτηση τοῦ μεγάλου ὄμορφου καί πλούσιου αὐτοῦ νησιοῦ στήν Ἰταλία, πού προδίνει καί πουλᾶ τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία στούς μεγάλους ἰμπεριαλιστές καί φασίστες, στή θέση αὐτῆς τῆς Ἑλλάδας θά φτιάξουμε τήν πραγματικά ἀνεξάρτητη, λέφτερη, δημοκρατική ἐργατοαγροτική Ἑλλάδα, ὅπου ὁ λέφτερος Λαός, ἀπαλλαγμένος ἀπ' τά δεσμά τοῦ φασισμοῦ καί τήν κυριαρχία τῆς πλουτοκρατίας, θά ὁρμήσει πρός τά μπρός καί θά φτιάξει τήν πατρίδα του δυνατή, πλούσια, εὐτυχισμένη».

(Ἀπόφαση τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ, 17.5.36)

Δυόμισυ μῆνες μετά ἀπ' αὐτή τήν ἀπόφαση, κηρυσσόταν ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἡ ἡρωϊκή πάλη τῶν ἐργατῶν τῆς Θεσσαλονίκης τῆς 9ης τοῦ Μάη 1936 πού δέν ἐντάχθηκε ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ σέ μιά ὀρθή πολιτική κατεύθυνση, ἔστω καί τήν τελευταία στιγμή, χρησίμεψε ἀντίθετα στό Μεταξᾶ γιά νά ἀνεβάσει τόν ἀντικομμουνιστικό πυρετό καί νά ἐπιταχύνει τήν ἐπιβολή τῆς τυραννίας.

Ἡ 4η Αὐγούστου 1936 ἔκρινε γιά κείνη τή φάση τήν ἀντιπαράθεση ἀνάμεσα στή δημοκρατία καί τό φασισμό. Μιά σκοτεινή νύχτα γιά τό λαό πού ἔμελλε νά κρατήσει χρόνια, ἄρχιζε ἐκείνη τή

φοβερή μέρα. Οἱ εὐθῦνες τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν δυνάμεων γι' αὐτή τήν ἐξέλιξη πού σημάδεψε στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό όλη τήν τεσσαρακονταετία τοῦ ἐθνικοῦ μας βίου ἀπό τότε μέχρι σήμερα, εἶναι πραγματικά ἱστορικές.

Ἀναπολῶντας τώρα τήν περίοδο πού προηγήθηκε ἀπό τήν 4η Αὐγούστου 1936, πρέπει πρίν ἀπ' ὅλα νά σταθοῦμε μέ σεβασμό στούς ἡρωϊκούς ἀγῶνες τῶν κομμουνιστῶν πού βρέθηκαν, παρά τά σοβαρά πολιτικά λάθη τοῦ κόμματος καί τούς κατατρεγμούς, πρωτομάχοι παντοῦ κατά τῆς δικτατορίας καί τοῦ φασισμοῦ. Χάρη σ' αὐτούς τούς ἀγῶνες, τό ΚΚΕ τότε δυνάμωσε, ἀπόκτησε στενούς δεσμούς μέ τίς ἐργαζόμενες μᾶζες καί ἕνα ἀναμφισβήτητο κῦρος σάν μιά ἀδιάλλακτη ἀντιφασιστική — λαϊκή δύναμη. Ὁ σεβασμός ὅμως πρός τούς ἀγῶνες ἐκείνης τῆς περιόδου ἐκδηλώνεται σήμερα ἔμπρακτα κατά τόν καλύτερο τρόπο, ὅταν δέν ὑμνολογοῦνται ἁπλῶς, ἀλλά ἀξιοποιοῦνται ὀρθά μέ βάση τήν πεῖρα πού δημιουργοῦν, γιά τόν πλουτισμό τῆς πολιτικῆς μας σκέψης, ὑπολογίζοντας πάντα τίς διαφορές καί τίς ἀναλογίες τῶν καταστάσεων.

Ἡ δικτατορία τῆς 4ης Αὐγούστου διατηρήθηκε καί μετά τό θάνατο τοῦ Ἰωάννη Μεταξᾶ (Γενάρης 1941) μέχρι τήν ὑποδούλωση τῆς χώρας στό φασιστικό Ἄξονα. Στά μεγάλα χρόνια τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, πού ἀκολούθησαν, ὅ,τι συνδεόταν μέ τή φοβερή τεταρτοαυγουστιανή δικτατορία ἔμοιαζε σάν ἕνα πολύ μακρινό παρελθόν. Καί ὅμως, οἱ καταστάσεις πού διαμορφώθηκαν μεταπολεμικά ἔδειξαν μέ πολύ ὀδυνηρό τρόπο πώς τό χαρκίνωμα, πού φύτεψε στό σῶμα τοῦ ἔθνους ἡ 4η Αὐγούστου, δέν εἶχε καθόλου ἐξαφανιστεῖ. Γιατί τό καθεστώς ἐκεῖνο, πού πολιτογράφησε τό φασισμό σάν ἐξουσία στήν Ἑλλάδα, εἶχε πιά δημιουργήσει ἕνα «πετυχημένο» προηγούμενο γιά τή μονοπωλιακή ὀλιγαρχία καί τήν ἰμπεριαλιστική ἐξάρτηση, πού ἔβλεπε σ' αὐτό ἕνα μόνιμο παράδειγμα γιά μίμηση.

Πέρα ὅμως ἀπ' αὐτό, ἡ μοναρχοφασιστική δικτατορία δημιούργησε, στά πέντε σχεδόν χρόνια τῆς ὕπαρξής της, ἕνα μηχανισμό ἐξουσίας τῶν πιό ἐπιθετικῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Καί ἡ ζωή ἔδειξε πώς αὐτός ὁ μηχανισμός, πού ἀναπαράγεται μεταπολεμικά καί ἐπιβιώνει στίς συνθῆκες τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ καί τῆς ἀμερικάνικης κυριαρχίας, παίρνοντας ὑπερτροφικές διαστάσεις μέ τόν ἐμφύλιο πόλεμο καί τήν ἥττα σ' αὐτόν τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος, εἶναι πολύ σταθερότερος καί μονιμότερος σέ σχέση μέ τίς ἐναλλαγές κομμάτων στήν κυβέρνηση καί ἀποτελεῖ μιά πραγματικότητα, πού κανείς δέν μπορεῖ νά τήν παραβλέψει.

Δέν εἶναι, λοιπόν, καθόλου περίεργο ὅτι αὐτός ὁ μηχανισμός ἐ-

ξουσίας ἐξέθρεψε καί ἐπέβαλε μιά νέα δικτατορία, τήν 21.4.67, πού ἀποτελεῖ ὑποτροπή καί μίμηση τῆς 4ης Αὐγούστου στίς νέες ἱστορικές συνθῆκες.

Σ' ὁποιον ἀσχολεῖται κάπως πιό προσεκτικά μέ τήν ἐξέταση αὐτῶν τῶν γεγονότων, προκαλοῦν ἀμέσως ἐντύπωση ὁρισμένες ἔκδηλες ἀναλογίες ἀνάμεσα στίς καταστάσεις πού προηγήθηκαν ἀπό τόν Αὔγουστο 1936 καί ἀπό τόν Ἀπρίλη 1967. Τό 1965—67 ὑπάρχει ἐπίσης ἕνα κλίμα μεγάλης πολιτικῆς ὀξύτητας, πτώση τοῦ κύρους τῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν, μιά γενική αἴσθηση πολιτικοῦ ἀδιεξόδου, μέ βαθύτατα διχασμένες τίς λαϊκές μάζες. Ὑπάρχει ἡ ἀδυναμία τοῦ ἐργατικοῦ καί γενικότερα τοῦ ἀντιιμπεριαλιστικοῦ κινήματος (μιά ἀδυναμία πού καθορίζεται ἀπό τό ἐπίπεδο ἀνάπτυξής του, ἀλλά κυρίως ἀπό τή διεθνῆ συγκυρία σέ σχέση μέ τήν Ἑλλάδα) νά δώσει μιά ἐπαναστατική διέξοδο στήν κρίση τοῦ καθεστῶτος τῆς ὑποτέλειας. Καί ὑπάρχει, πάνω ἀπ' ὅλα, αὐτός ὁ πολύ πραγματικός μηχανισμός ἐξουσίας πού περιγράψαμε πιό πάνω, πού ἐνεργοποιεῖται γιά ἄμεση δράση μέσα στό παρατεινόμενο πολιτικό ἀδιέξοδο καί τό ζωώδη φόβο μπροστά στή δραστηριοποίηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἕνα φόβο πού παίρνει τή μορφή πραγματικῆς ἀντικομμουνιστικῆς ὑστερίας.

Ἡ δικτατορία τῆς 21.4.67 προετοιμάστηκε μέχρι τό τελευταῖο της στάδιο, ἐπίσης σάν μιά μοναρχοφασιστική δικτατορία. Καί δέν ἀντιφάσκει καθόλου σ' αὐτή τήν πραγματικότητα, τό γεγονός ὅτι τόν ἕτοιμο μοναρχοφασιστικό μηχανισμό δυναμικῆς ἐπιβολῆς κατόρθωσε καί τόν κίνησε τελικά μιά ἄλλη ὁμάδα στρατοκρατῶν, πού ὑπολόγιζε καθοδηγούμενη ἀπό τίς ΗΠΑ, σέ μιά σταθερότερη — στίς συνθῆκες κυριολεκτικοῦ ἐξευτελισμοῦ τοῦ βασιλικοῦ θεσμοῦ — διαμόρφωση κέντρου ἐξουσίας.

Ἡ δικτατορία τῆς 21.4.67 (ἀκριβῶς ὅπως καί ἡ 4η Αὐγούστου) ἀφοῦ κατόρθωσε καί κίνησε τό στρατό, δέν συνάντησε στίς κρίσιμες ὧρες τῆς ἐπιβολῆς της καμιά ἄξια λόγου ἀντίσταση. Πρόκειται γιά μιά πλευρά τῶν ἐξελίξεων, πού δέν πρέπει νά περάσει ἀπαρατήρητη, οὔτε νά ἀποδοθεῖ σέ εὐκαιριακούς παράγοντες, μιά καί ἀφορᾶ τήν ἐπανάληψη ἑνός φαινομένου σέ πολύ διαφορετικές ἱστορικές συνθῆκες.

Ἡ δικτατορία τῆς 21.4.67 ἔκανε ἔκδηλες τίς εὐθύνες τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν κομμάτων, γιά τήν ἐπιβολή της. Πρόκειται οὐσιαστικά γιά τήν ἐπανάληψη — τηρουμένων βέβαια τῶν ἱστορικῶν ἀποστάσεων — τῆς ἴδιας πολιτικῆς ἀπό τήν πλευρά τοῦ ἀστικοῦ πολιτικοῦ κόσμου, πού, περισσότερο ἤ λιγότερο δέσμιος τοῦ ἀντικομμουνισμοῦ, καταποντίστηκε τελικά στό βάραθρο τῆς δικτατορίας.

Ἀλλά, ἡ ἐπιβολή τῆς δικτατορίας τῆς 21.4.67 ἔδειξε ἐπίσης

τήν ἐπιβίωση στήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ τῶν ἴδιων ἀντιλήψεων τῆς παλιᾶς ἡγεσίας τοῦ κόμματος στά 1933 - 1936. Ἡ γραμμή αὐτῆς τῆς ἡγεσίας — πού ἐπιβλήθηκε μέ τά γνωστά μέσα σ' ὅλη τήν Ἀριστερά — ἦταν, ἀπό τήν πτώση τῆς κυβέρνησης τῆς ΕΡΕ τό 1963, γραμμή ἐφόδου μιᾶς πρωτοπορείας, γραμμή ἄρνησης κάθε οὐσιαστικοῦ παραδεκτοῦ συμβιβασμοῦ γιά τήν πραγματοποίηση μιᾶς πραγματικῆς δημοκρατικῆς στροφῆς, γραμμή ταύτισης τῶν δύο μεγαλυτέρων ἀστικῶν πολιτικῶν κομμάτων (τῆς ΕΡΕ καί τῆς Ε.Κ.) καί ἀπόρριψης τῆς ἰσότιμης συμπαράταξης ὅλων τῶν δημοκρατικῶν πολιτικῶν καί λαϊκῶν δυνάμεων, γραμμή πού παραγνώριζε τό πραγματικό καί μονιμότερο βάρος πού ἀσκοῦσε ὁ παρασυνταγματικός μηχανισμός ἐξουσίας μέ κέντρο τό παλάτι, στή διαμόρφωση τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων. Ὅπως ἀκριβῶς μετά τό Μάρτη 1935, ἔτσι καί μετά τόν Ἰούλη 1965 καί τή μάχη τῶν 70 ἡμερῶν, ὅταν ἡ χώρα εἶχε πιά μπεῖ στήν εὐθεία τοῦ στρατοκρατικοῦ πραξικοπήματος καί ὅλες οἱ προσπάθειες ἔπρεπε νά στραφοῦν πρός τήν ἀντιμετώπισή του, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ δέν ἔβλεπε τίποτε ἀπ' αὐτά καί θεωροῦσε πολύ «ἐπαναστατική» μιά ἐπιθετική τακτική, πού ζητοῦσε ἀνυποχώρητα πρίν ἀπ' ὅλα τή νομιμοποίηση τοῦ ΚΚΕ.

Ἡ ἑφταετία 1967—74, μέ βάση τό γνωστό ρητό «οὐδέν κακόν ἀμιγές καλοῦ», ὑπῆρξε ἡ δεύτερη μεγάλη εὐκαιρία (μετά τήν Κατοχή καί τήν Ἐθνική Ἀντίσταση) γιά ν' ἀπαλλαγεῖ τό ἔθνος ἀπό τόν βαθύτατα ἀντιλαϊκό μηχανισμό ἐξουσίας, πού στήθηκε ἀπό τό 1935 μέχρι τό 1941. Ἡ πρώτη εὐκαιρία χάθηκε μέσα στίς φλόγες τοῦ ἐμφυλίου πολέμου 1946—49, μέ βαρύτατες συνέπειες γιά ὅλες τίς παραπέρα ἐξελίξεις. Σήμερα, ὅπως καί τό 1945—46 (ἄν καί σέ πολύ διαφορετικές συνθῆκες καί καταστάσεις) βρισκόμαστε καί πάλι, σάν Ἀριστερά, μπροστά σ' ἕνα ἱστορικό δίλημμα: Θ' ἀξιοποιήσουμε ὀρθά τίς μεγάλες ἀλλαγές καί τίς μεγάλες δυνατότητες πού δημιούργησε ἡ ἀντιδικτατορική ἀντίσταση, συμβάλλοντας σέ μιά πραγματικά δημοκρατική ἐξέλιξη ἤ θ' ἀποδειχθοῦμε, γιά μιά ἀκόμα φορά, ἀνίκανοι γιά μιά δημιουργική προσαρμογή στίς νέες καταστάσεις καί θά ἐπαναλάβουμε μέ μαθηματική ἀκρίβεια — στό ὄνομα πάντα τῆς «ἐπανάστασης» — τά βαρύτατα σφάλματα τοῦ παρελθόντος, συντελώντας «κατά δύναμιν» στό νά πετύχουν τά σχέδια τῶν πιό ἔξαλλων ἀντιδραστικῶν δυνάμεων;

Σ' αὐτό τό ἐρώτημα, τό τόσο ἀποφασιστικῆς σημασίας γιά τό παρόν καί τό μέλλον τοῦ ἔθνους, συμπυκνώνεται ἡ οὐσία τῆς διαφορᾶς στήν πολιτική γραμμή τῶν δύο κομμάτων τῆς Ἀριστερᾶς, τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Ἡ γραμμή τοῦ ΚΚΕ ἐξ. εἶναι ὁ γνήσιος κληρονόμος καί συνεχιστής τῆς ἔξαλλης γραμμῆς τοῦ

ΚΚΕ στά 1933—1936, στά 1946—49 καί στά 1964—67. Εἶναι ἡ γραμμή, πού ὁ Λένιν εἶχε πεῖ περιφρονητικά, γιά ἀνάλογες καταστάσεις, πώς γράφει ἁπλῶς τήν ἐπανάσταση μέ κεφαλαῖα γράμματα. Εἶναι ἡ γραμμή πού προσπαθεῖ νά καταρρακώσει τό κύρος τῶν ἀστικῶν κοινοβουλευτικῶν θεσμῶν μέ τούς γενικούς ἀφορισμούς περί «δημοκρατίας τῶν μονοπωλίων», στό ὄνομα κάποιας μελλοντικῆς «νέας δημοκρατίας» (πολύ συγγενικῆς μέ τήν «ἐργατοαγροτική κυβέρνηση» τοῦ 1936) ὅταν οἱ μηχανισμοί δυναμικῆς ἐπιβολῆς τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων εἶναι σχεδόν ἀνέπαφοι καί ἔχουν σάν στόχο ἀκριβῶς αὐτή τή «δημοκρατία τῶν μονοπωλίων».

Εἶναι ἡ γραμμή πού ὑπονομεύει καθημερινά τή λαϊκή ἑνότητα, πού σφυρηλατήθηκε στή βάση τῆς κοινῆς ἀντίθεσης κατά τῆς δικτατορίας, ὑψώνοντας ἕνα τεῖχος ἀνάμεσα στίς προοδευτικές καί τίς συντηρητικές λαϊκές δυνάμεις καί βοηθώντας ἔτσι στήν αναβίωση τῆς διαίρεσης σέ ἐθνικόφρονες καί μή, πού ἀποτελεῖ βασική ἐπιδίωξη τῶν πιό ἀντιδραστικῶν φιλοφασιστικῶν δυνάμεων. Εἶναι ἡ γραμμή τῆς συνεχοῦς ἐφόδου ἀποσπασμένων πρωτοποριῶν στό ὄνομα τῆς «ἐπαναστατικοποίησης» τῶν μαζῶν, πού λειτουργεῖ ὅμως στίς συγκεκριμένες συνθῆκες πρός τή συσπείρωση καί τήν ἐνεργοποίηση τῶν κέντρων τῆς ἀνωμαλίας, ἰδιαίτερα στούς μηχανισμούς τῆς ἐξουσίας. Εἶναι ἡ γραμμή πού θεωρεῖ ὑποταγή στήν ἀστική τάξη κάθε σκέψη γιά συμπαράταξη καί συνεργασία μέ ὅλες τίς δυνάμεις καί μέσα ἀπό τήν κοινοβουλευτική Δεξιά, μέ μέτωπο κατά τῶν κέντρων τῆς ἀνωμαλίας καί κατά τῶν ξένων ἐπιδρομέων. Εἶναι, τέλος, ἡ γραμμή πού, πίσω ἀπό τίς μεγάλες ἐπαναστατικές ἐκφράσεις, ἀρνεῖται νά στηριχτεῖ στή δύναμη τῶν πλατειῶν λαϊκῶν μαζῶν, στή δημοκρατική τους ἑνότητα σέ ἰσότιμη βάση, πού βαθύτατα φοβᾶται. Αὐτή εἶναι ἡ γραμμή τῆς «ἀντιιμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας» ἡ τόσο συγγενική μέ τή γραμμή τῆς ἀντιφασιστικῆς ἑνότητας γιά τή σοβιετική ἐργατοαγροτική ἐξουσία τοῦ 1935—36.

Ἡ σημερινή κατάσταση, μέ τήν γενική ἀντιδικτατορική ἑνότητα τοῦ λαοῦ, μέ τή γενικότερη ἐθνική ὁμοψυχία ἀπέναντι στίς ἐξωτερικῆς ἰμπεριαλιστικῆς προέλευσης ἐπιβουλές, παρουσιάζει μοναδικές δυνατότητες γιά τή διάνοιξη μιᾶς νέας δημοκρατικῆς προοπτικῆς. Χρειάζεται ὅμως γι' αὐτό μιά ὀρθή πολιτική.

Σήμερα δέν πρέπει σέ καμιά περίπτωση νά ὑποτιμηθεῖ τό μεγάλο ρῆγμα στό στρατόπεδο τῆς δεξιᾶς, πού ἔφερε ἡ δικτατορία τῆς 21.4.67 καί πού βάζει ἀποφασιστικά τή σφραγίδα του στίς ἐξελίξεις. Ταυτόχρονα ὅμως, τό πιό φιλοφασιστικό τμῆμα τῆς Δεξιᾶς πού ἔχασε τήν ἡγεμονική θέση πού κατεῖχε στό σύνολο τῶν συντηρητικῶν δυνάμεων τῆς χώρας διατηρεῖ πολύ ἰσχυρές θέσεις στούς βασικούς μηχανισμούς ἐξουσίας, σ' αὐτούς τούς ἴδιους πού

δέν υπέστησαν καμία ουσιαστική μεταβολή μετά τήν κατάρρευση τής δικτατορίας.

Τό τμήμα αυτό τής Δεξιάς μέ τήν ενίσχυση τών ΗΠΑ προσπαθεί καί πάλι νά αποκαταστήσει τήν κυριαρχία του — έπειτα από τήν αποτυχία του τό 1974 — καί αναζητεί γιά μιά ακόμα φορά τή στήριξή του στό Παλάτι καί στή μοναρχική παλινόρθωση.

Ή κυβέρνηση Καραμανλή διαπράττει ιστορικής σημασίας λάθος στούς υπολογισμούς της όταν αρνείται από μιά στενή ταξική σκοπιά νά προχωρήσει σέ μιά γενικότερη αποχουντοποίηση καί κάθαρση καί θεωρεί πώς μπορεί νά αφομοιώσει καί νά ελέγξει τόν ίδιο μηχανισμό εξουσίας πού επέβαλε δυό φορές στά τελευταία σαράντα χρόνια ανοιχτή δικτατορία. Δημιουργεί έτσι θανάσιμη απειλή γιά τούς δημοκρατικούς θεσμούς. Καί κινδυνεύει νά παίξει ή ίδια, στίς νέες ιστορικές συνθήκες, τό ρόλο τής κοινοβουλευτικής κυβέρνησης Τσαλδάρη, πού είδε τόν εαυτό της νά καταργείται τόν Όκτώβρη 1935, όταν ακριβώς πίστευε πώς ήταν πανίσχυρη.

Σ' αυτή τήν κατάσταση, ή υπεράσπιση καί στερέωση τής δημοκρατίας, σέ συνδυασμό μέ τήν εξουδετέρωση τής αμερικανοτουρκικής απειλής κατά τών εθνικών μας συμφερόντων καί τών δημοκρατικών θεσμών, εξακολουθεί νά αποτελεί τό κύριο δημοκρατικό καθήκον γιά τή φάση τών εξελίξεων πού περνάμε. Αυτό όμως μπορεί νά είναι τό έργο όλου τού λαού καί όχι μιάς πρωτοπορείας του (καί πολύ λιγότερο μιάς λεγόμενης πρωτοπορείας του) πού θά μιλάει καί θά ενεργεί στό όνομά του.

Οί τρείς βασικές πολιτικές παρατάξεις τής χώρας: Δεξιά, Κέντρο, Άριστερά, μέ όλες τίς διαφοροποιήσεις πού παρουσιάζουν μεταδικτατορικά, έχουν ή κάθε μιά, σημαντική καί μονιμότερη λαϊκή βάση. Ή ενότητα τού λαού μέ στόχο τήν προοδευτική εξέλιξη τού τόπου καί ταυτόχρονα μέ τή μεγαλύτερη δυνατή απομόνωση τών άμαζων φιλοδικτατορικών τάσεων, δέν μπορεί νά αποσπάται άπ' αυτή τήν πραγματικότητα. Μιά τέτοια ενότητα είναι ανέφικτη άν επιδιώκεται σάν προσπάθεια κηδεμόνευσης κάποιων «προοδευτικών» σέ βάρος τών συντηρητικότερων μαζών. Είναι ανάγκη λοιπόν, γιά μιά πραγματικά δημοκρατική εξέλιξη, νά αναδειχτούν τά κοινά σημεία πού ενώνουν τίς λαϊκές μάζες, αυτά τά μεγάλα πολιτικά ρεύματα στό επίπεδο πρίν άπ' όλα τών μαζών. Καί ή σύμπτωση αυτή γίνεται στήν απόρριψη τής δικτατορίας καί κάθε αντιδημοκρατικής εκτροπής, στόν πόθο γιά μιά δημοκρατική εξέλιξη, στήν αντίθεση κατά τής αμερικανικής επιβουλής σέ βάρος τών εθνικών μας συμφερόντων, στήν αποφασιστικότητα γιά τήν υπεράσπιση τής εθνικής μας ανεξαρτησίας καί ακεραιότητας. Μόνο μιά πολιτική πού θά έχει άξονα αυτά τά κοινά σημεία προσ-

παθώντας συνεχώς νά τά έπεκτείνει καί νά τά βαθαίνει μέ βάση πάντα τήν ϊδια τήν άγωνιστική έμπειρία τών μαζών θά είναι πραγματικά άκατανίκητη, μπροστά στίς προσπάθειες δλων έκείνων τών δυνάμεων πού προσπαθούν νά φέρουν πρός τά πίσω τίς πολιτικές έξελίξεις.

Μιά τέτοια πολιτική πρέπει νά έχει σάν ένα δεύτερο σκέλος της τήν κίνηση μέσα στόν πραγματικό διεθνή συσχετισμό τών δυνάμεων σέ ότι ίδιαίτερα άφορά τή χώρα μας. Καί αύτό έπιβάλλει, στή σημερινή φάση, τήν παρακολούθηση τών έξελίξεων είδικότερα στή Μέση Άνατολή καί στήν Εύρώπη, τό συντονισμό τών βημάτων μας μέ τίς μεγάλες προοπτικές πού διανοίγει τό έργατικό καί δημοκρατικό κίνημα στή Δυτική Εύρώπη.

Αύτά είναι τά βασικά στοιχεία πού διαμορφώνουν τήν πολιτική τής έθνικής άντιδικτατορικής δημοκρατικής ένότητας πού άκολουθεί σήμερα τό ΚΚΕ έσωτ. Πρόκειται γιά μιά πολιτική πού θεμελιώνεται γερά στό έδαφος τής συγκεκριμένης πραγματικότητας τής χώρας μας καί τής έποχής μας. Πού άντικρύζει τό παρόν καί τό μέλλον τού κινήματός μας όπλισμένη μέ τά πλούσια διδάγματα μιάς άκριβοπληρωμένης έμπειρίας.

Άν ή μαρξιστική λενινιστική θεωρία δέν κατανοείται σάν ένα άθροισμα έτοιμων συνταγών άπό έτοιμες θυρίδες, άλλά σάν ή συνόψιση τής πείρας τού κινήματος, τότε τίποτε δέν είναι σήμερα πιό χρήσιμο, γιά τό θεωρητικό έξοπλισμό τού κινήματός μας, άπό μιά όρθή άξιολόγηση τών διδαγμάτων πού προσφέρει ή ταραγμένη περίοδος πού άνοιξε γιά τή χώρα μας ή έφιαλτική 4η Αύγούστου 1936.

[«Αύγή», 4. 5 καί 6.8.76]

ΧΡΕΟΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΔΙΑΣΠΑΣΤΕΣ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Γιά μιά ἀκόμα φορά, αὐτό τό διάστημα, ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἔξωτ. συγκρούστηκε κατά μέτωπο μέ τή συγκεκριμένη ἑλληνική πραγματικότητα καί παραδέρνει σέ ἕνα θλιβερό ἀδιέξοδο. Πρόκειται γιά τήν κρίση στό Αἰγαῖο πού θέτει ὀξύτατα ἀλλά καί πολύ καθαρά τό ζήτημα ποιό εἶναι τό κύριο χαρακτηριστικό τῆς φάσης πού ἀνοίχτηκε ἀπό τή μεταπολίτευση μέχρι σήμερα, ποιά εἶναι τά κύρια μέτωπα τῆς πάλης, ποιές δυνάμεις ἀντιπαρατάσσονται κατά κύριο λόγο στήν Ἑλλάδα, γιά ποιά ἑνότητα καί συμπαράσταση δυνάμεων πρέπει νά παλεύουν οἱ κομμουνιστές.

Ἡ κρίση στίς ἑλληνοτουρκικές σχέσεις καί ἡ τουρκική προκλητικότητα στό Αἰγαῖο ἀπόδειξε γιά μιά ἀκόμη φορά τήν ὀρθότητα τῆς ἐκτίμησης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ὅτι ἡ φάση πού ἀνοίχτηκε μέ τή μεταπολίτευση τῆς 23.7.74 ἀπαιτεῖ τή μέγιστη ἑνότητα καί συσπείρωση τῶν ἐθνικῶν ἀντιδικτατορικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων γιά νά ἀποκρουστοῦν οἱ ἐθνικοί κίνδυνοι πού μέ ὄργανο τόν τουρκικό σωβινισμό προκαλοῦν οἱ ΗΠΑ, γιά νά ἀνοιχτεῖ ἕνας δρόμος ἀποτελεσματικῆς ὑπεράσπισης καί στερέωσης τῆς δημοκρατίας ἐνάντια στίς δυνάμεις πού τήν ἀπειλοῦν.

Ἀλλά αὐτή ἡ ἴδια ἡ κρίση στό Αἰγαῖο ἔκανε πιά ἀπόλυτη καί ὁλοκληρωτική τή χρεοκοπία τῆς γραμμῆς καί τῆς πολιτικῆς ἀντίληψης τοῦ ΚΚΕ ἔξωτ. Αὐτή τήν χρεοκοπία προσπαθεῖ νά τήν ἀποσιωπήσει μέ τεχνάσματα, προσπαθώντας νά συμβιβάσει τά ἀσυμβίβαστα, νά γεφυρώσει τό πελώριο χάσμα ἀνάμεσα στή μέχρι σήμερα ἔξαλλη γραμμή του καί στά καθήκοντα μιᾶς ἐθνικῆς συσπείρωσης γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς τουρκικῆς ἐπίθεσης.

Ἔτσι, ὁ «Ριζοσπάστης» σέ κύριο ἄρθρο του στίς 19.8.76 μέ ἀφορμή ἕνα ἄρθρο τοῦ κ. Σουλτσμπέργκερ στούς «Τάιμς τῆς Νέας Ὑόρκης» σχετικά μέ τήν Ἑλλάδα, ἔγραφε:

«Οἱ διαπιστώσεις, οἱ προβλέψεις καί τά ἐρωτηματικά τοῦ κ. Σουλτσμπέργκερ ἔρχονται νά ἐπιβεβαιώσουν: ὅτι ἡ συνωμοσία πού ὀργάνωσαν, τροφοδοτοῦν καί διατηροῦν οἱ Ἀμερικανοί ἰμπεριαλιστές στό Αἰγαῖο ὑποκινώντας καί ἐνθαρρύνοντας τούς Τούρκους σωβινιστές, ἀποβλέπει καί σέ ἕναν ἀκόμα σκοπό: στήν κατάλυση καί πάλι, ἀκόμα καί αὐτῆς τῆς ἀρκετά περιορισμένης καί αὐταρχικοῦ - ἀντιλαϊκοῦ χαρακτήρα ἀστικῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρα-

τίας. Καί δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἡ κυβέρνηση μέ τήν πολιτική της δίνει τή δυνατότητα στίς σκοτεινές δυνάμεις νά ἐκμεταλλευτοῦν τήν κατάσταση καί νά προωθήσουν τά ἀντιλαϊκά τους σχέδια».

Ὥστε, ὁ «Ριζοσπάστης» περίμενε τόν κ. Σουλτσμπέργκερ γιά νά καταλάβει δύο στοιχειώδη πράγματα:

α) Ὅτι οἱ Ἀμερικανοί ἰμπεριαλιστές ἔχουν στόχο αὐτήν τήν «ἀρκετά περιορισμένη καί αὐταρχικοῦ - ἀντιλαϊκοῦ χαρακτήρα ἀστική κοινοβουλευτική δημοκρατία».

καί β) Ὅτι ἡ κρίση στό Αἰγαῖο ἔχει μιά κεφαλαιώδη σημασία γιά ὅλες τίς ἐσωτερικές ἐξελίξεις στή χώρα.

Αὐτό ὅμως πού ὁ «Ριζοσπάστης» προσποιεῖται πώς δέν κατάλαβε εἶναι ὅτι τά δύο αὐτά πολύ ἁπλά πράγματα ἀνατρέπουν ἁπλούστατα ὅλη τήν «ἐπαναστατική» γραμμή καί «σοφία» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. ἀπό τή μεταπολίτευση μέχρι σήμερα. Ἀνατρέπουν εἰδικότερα καί τήν «κοσμοϊστορική» ἀπόφαση τῆς 4ης ὁλομέλειας τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ», τῆς ὁποίας τό μελάνι δέν πρόφτασε ἀκόμα νά στεγνώσει ἀπό τή δημοσίευσή της στό «Ριζοσπάστη» τῆς 8ης Αὐγούστου 1976.

Ἀξίζει κάθε κομμουνιστής, κάθε ἀριστερός, κάθε δημοκράτης, νά διαβάσει σήμερα αὐτή τήν «ἀπόφαση», γιά νά ἀντιληφθεῖ κάτω ἀπό τό φῶς τῶν σημερινῶν ἐξελίξεων τό μέγεθος τοῦ πολιτικοῦ ἀποπροσανατολισμοῦ ἑνός «κόμματος» πού διεκδικεῖ μάλιστα στό λόγια καί τήν ἰδιότητα τῆς «πρωτοπορίας» καί τῆς «ἐπαναστατικῆς συνέπειας».

Αὐτή ἡ ἀπόφαση λοιπόν μιλάει γιά ὅλα, ἀκόμα καί γιά τόν... μαοϊσμό πού «συμπαρατάσσεται» μέ τίς πιό ἀντιδραστικές δυνάμεις. Στρέφει τά κύρια πυρά της κατά τοῦ κόμματος τῆς «Νέας Δημοκρατίας» πού εἶναι «ὁ κύριος ἐκπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῶν ντόπιων καί ξένων μονοπωλίων» καί κατά τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ πού «τό κύριο» στήν πολιτική της σ' ὅλους τούς τομεῖς «εἶναι ἡ οἰκοδόμηση ἑνός καθεστῶτος πού θά ἐξασφαλίζει τήν κυριαρχία τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τήν ηγεμονία τοῦ ἀμερικανονατοϊκοῦ ἰμπεριαλισμοῦ».

Περνάει «ἐν στόματι μαχαίρας» ὅλα τά κόμματα, ἐκτός βέβαια ἀπό τό ΚΚΕ ἐξωτ. Θαυμάστε διατυπώσεις: «Ἡ ζωή ἐπιβεβαιώνει ὅτι καί οἱ πιό φιλελεύθερες δυνάμεις τῆς ἑλληνικῆς ἀστικῆς τάξης δέν εἶναι ἀπαλλαγμένες ἀπό τό πλέγμα τοῦ «δυτικοῦ» δηλαδή τοῦ φιλοϊμπεριαλιστικοῦ προσανατολισμοῦ. Ἡ πολιτική τῆς ΕΔΗΚ σέ σειρά ἀπό βασικά ζητήματα τοῦ τόπου δέν διαφέρει ἀπό ἐκείνη τῆς «Ν. Δημοκρατίας». Τό ΠΑΣΟΚ, παρ' ὅλο πού διατηρεῖ τίς διακηρύξεις του, χαρακτηρίζεται στήν πολιτική του ἀπό μεταπτώσεις καί συμβιβασμούς καί στήν τακτική του ἀπό ἔλλειψη σταθερότητας. Ἡ ἡγεσία τοῦ «κόμματος» τῶν ἀποστατῶν καί ὁ Πρόε-

δρος τῆς ΕΔΑ κ. Ἠλιοῦ ἔχουν εὐθυγραμμιστεῖ οὐσιαστικά μέ τήν πολιτική τῶν ἀστικῶν κομμάτων καί παίζουν τό ρόλο τοῦ διασπαστῆ στίς γραμμές τῆς Ἀριστερᾶς καί τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Οἱ ἡγεσίες τῶν παραπάνω κομμάτων, σέ ὁρισμένες περιπτώσεις, μπροστά στήν ἀνάπτυξη τῶν συνεπῶν ἀντιϊμπεριαλιστικῶν δυνάμεων, ἀντί νά συμπράξουν μ' αὐτές, συνασπίζονται ἐναντίον τους».

Δέν θέλει βέβαια μεγάλη φιλοσοφία γιά νά καταλάβει κανείς ἔπειτα ἀπ' αὐτή τήν «ἀνάλυση» πώς «συνεπεῖς ἀντιϊμπεριαλιστικές δυνάμεις» εἶναι μόνο τό ΚΚΕ ἐξωτ. γιατί μόνο αὐτό περισσεύει ἀπό τό γενικό ὑβρεολόγιο πού θά τό ζήλευε καί ὁ Ζαχαριάδης. Ὁπότε θαυμάστε καί τήν πολιτική πού προτείνει στό ἐπίπεδο τῶν μαζῶν αὐτή ἡ μοναδικά «συνεπής ἀντιϊμπεριαλιστική δύναμη», πού καλεῖ σέ μιά «ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική συσπείρωση»:

«Ὅλοι οἱ Ἕλληνες πού ὑποφέρουν ἀπό τίς ἐπεμβάσεις τῶν ἰμπεριαλιστῶν κι ἀπό τήν ταχτική καί τά μέτρα τῆς κυβέρνησης, τῆς ἐξουσίας τῶν μονοπωλίων, ἔχουν θέση στίς γραμμές τῆς συσπείρωσης. Σ' αὐτήν ἔχουν θέση οἱ ὀπαδοί τῶν κομμάτων καί πολιτικῶν ὁμάδων τῆς Ἀριστερᾶς, οἱ ὀπαδοί τοῦ ΠΑΣΟΚ, ὀπαδοί τῆς ΕΔΗΚ (προσέξτε: ὄχι οἱ ὀπαδοί τῆς ΕΔΗΚ!) καί μάζες ἐργαζομένων πού ψηφίζουν τό κόμμα τῆς «Ν. Δημοκρατίας».

Μήν ἀπορεῖτε καθόλου: Ἁπλούστατα, τό ΚΚΕ ἐξωτ. (ἡ μοναδική «συνεπής ἀντιϊμπεριαλιστική δύναμη»!) ἀφοῦ ξεκαθάρισε τούς λογαριασμούς του μ' ὅλα τά κόμματα καλεῖ τούς ὀπαδούς αὐτῶν τῶν κομμάτων νά τά ἐγκαταλείψουν καί νά συσπειρωθοῦν γύρω του. Αὐτή λοιπόν εἶναι ἡ περίφημη ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική ἑνότητα πού ἀκοῦμε δύο χρόνια τώρα. Καταπληχτική πραγματικά στήν ἁπλότητα καί στή σύλληψή της! Ὄχι ὅμως καί στήν πρωτοτυπία της. Γιατί, ὁ Ζαχαριάδης λ.χ. μετά τό 1949 ὅταν ἔβριζε συλλήβδην ὅλα τά τότε κόμματα, ὅταν ἔριχνε τό σύνθημα «Τί Πλαστήρας, τί Παπάγος», δέν εἶχε παραλείψει καθόλου νά καλεῖ σέ ἕνα εὐρύ μέτωπο καί τούς ὀπαδούς αὐτῶν τῶν κομμάτων γιά νά φτιαχτεῖ «τό καινούργιο ΕΑΜ τῆς νέας ἀμερικάνικης κατοχῆς». Τό ὅτι τέτοιο «ΕΑΜ» δέν φτιάχτηκε καί ἀντίθετα διευκολύνθηκε νά ἔρθει ὁ Παπάγος στήν ἐξουσία, δέν ἔχει βέβαια σημασία...

Τώρα λοιπόν καί ἡ «4η ὁλομέλεια» καλοῦσε σέ μιά παρόμοια «ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική συσπείρωση» (δηλ. στή συσπείρωση γύρω ἀπό τό ΚΚΕ ἐξωτ.) γιά «νά μπεῖ φραγμός στήν πολιτική τῆς κυβέρνησης καί μέ προοπτική ἡ ἐξουσία νά περάσει σέ δυνάμεις πού, στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό (!) εἶναι ὑπέρ μιᾶς ἀντιϊμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς «κατεύθυνσης». Αὐτή εἶναι ἡ «δημοκρατική διέξοδος» ἀπό τήν κατάσταση αὐτή τή στιγμή, ὅπως τήν κατάλαβε ἡ καινούργια κοσμοϊστορική «4η ὁλομέλεια».

Εἶναι μιά εἰκόνα πού θυμίζει, θά ἔλεγε κανείς, παραμονές ἐπανάστασης, κάτι σάν τίς παραμονές τοῦ Ὀκτώβρη 1917 στή Ρωσία. Καί φυσικά, μέσα σ' αὐτή τή γενική ἐπαναστατική εὐφορία, τό θέμα τοῦ Αἰγαίου καί τό θέμα τῶν κινδύνων ἀπό τήν πλευρά τῶν δυνάμεων τῆς ἀνωμαλίας, ἀναφέρονται μόνο μέ δυό λόγια μέσα στήν περίφημη ἀπόφαση τῆς «4ης ὁλομέλειας». Αὐτά τά ζητήματα ἐντάσσονται στή γενική κατεύθυνση τῆς πάλης κατά τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ καί θά λυθοῦν σ' αὐτά τά πλαίσια. Εἶναι χαρακτηριστικό πώς γιά τίς ἀπειλές ἀπό τίς δυνάμεις τῆς ἀνωμαλίας ἀναφέρεται μόνο:

«Τό ΚΚΕ δέν παραγνωρίζει τούς κινδύνους πού ὑπάρχουν ἀπό τήν πλευρά τοῦ χουντομοναρχισμοῦ καί τούς ἀντιπαλεύει (προφανῶς μέ τήν «ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική συσπείρωση» Σ.Κ.), ἀλλά δέν τούς ἀπομονώνει ἀπό τήν πολιτική καί τακτική τῆς κυβέρνησης».

Καί σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν κρίση στό Αἰγαῖο, δέν ὑπάρχει οὔτε λέξη γιά τήν ἀνάγκη συσπείρωσης ὅλων τῶν δυνάμεων γιά τήν ἀπόκρουση τῆς συγκεκριμένης τουρκικῆς ἀπειλῆς. Γίνεται μόνο ἡ γενική διακήρυξη:

«Ἡ 4η ὁλομέλεια τῆς ΚΕ ἐπαναλαβαίνει τή δήλωση ὅτι τό Κ.Κ.Ε. θά ἀντιταχτεῖ σέ κάθε ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή σέ βάρος τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας τῆς Ἑλλάδας. Ταυτόχρονα καταδικάζει τήν πολιτική τῆς κυβέρνησης πού, στό ὄνομα τῶν ἐθνικῶν κινδύνων, προσδένει παραπέρα τήν Ἑλλάδα στό ἅρμα τῶν ἀμερικανονατοϊκῶν ἰμπεριαλιστῶν, χτυπᾶ τά δικαιώματα καί τίς ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ».

Ἐδῶ πιά ὠχριᾶ καί τό «ἥξεις, ἀφίξεις...» τῆς ἀρχαίας Πυθίας. Τό ΚΚΕ ἐξωτ. ἀφήνει στόν ἑαυτό του τό δικαίωμα νά κρίνει τί ἀποτελεῖ «ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή» καί τί ὄχι. Γι' αὐτό δέν καλεῖ σέ συναγερμό γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς σ υ γ κ ε κ ρ ι μ έ ν η ς τουρκικῆς ἐπιβουλῆς. Γι' αὐτό καί καταψήφισε παλιότερα στή Βουλή τίς δαπάνες γιά τήν ἄμυνα τῆς χώρας. Ἡ δράση τῶν Τούρκων σωβινιστῶν καί ἡ πολιτική τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ τίθενται στήν ἴδια μοίρα στά πλαίσια μιᾶς ἀφηρημένης «ἀμερικανονατοϊκῆς» ἤ «ἰμπεριαλιστικῆς» ἐπιβουλῆς, πού τό ΚΚΕ ἐξωτ. θά τήν ἀντιμετωπίσει προφανῶς στή βάση τοῦ «προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ» σύμφωνα μέ τή γραμμή τῶν διεθνῶν κέντρων πού ἀκολουθεῖ, ὅπως ἀκριβῶς ἔχει κάνει μέχρι σήμερα.

Αὐτά ὅλα ἔλεγε ἡ «4η ὁλομέλεια» μόλις πρίν ἀπό 15 μέρες, συνεψίζοντας καί ἀνεβάζοντας σέ «ἀνώτερο ἐπίπεδο» τή γραμμή τοῦ ΚΚΕ ἐξωτ. ἀπό δύο χρόνια τώρα. Καί ξαφνικά, «πρίν ἀλέκτωρ λαλήσει τρίς», ὁ «Ριζοσπάστης» διδάσκεται ἀπό τόν κ. Σουλτσμπέργκερ (!) ὅτι τό πρόβλημα τοῦ Αἰγαίου ἔχει πολλές προεκτάσεις

καί ὅτι ἀπειλεῖται καί αὐτή ἡ «ἀρκετά περιορισμένη καί αὐταρχικοῦ - ἀντιλαϊκοῦ χαρακτήρα ἀστική κοινοβουλευτική δημοκρατία».

Γιατί ὅμως νά ἀπειλεῖται αὐτή ἡ κουτσουρεμένη «δημοκρατία τῶν μονοπωλίων»; Ἀφοῦ ἡ «Νέα Δημοκρατία» τοῦ κ. Καραμανλῆ «κύριος ἐκπρόσωπος» κλπ., κλπ. οἰκοδομεῖ ἕνα καθεστώς «πού ἐξασφαλίζει τήν κυριαρχία τῆς μεγαλοαστικῆς τάξης καί τοῦ ἀμερικανονατοϊκοῦ ἰμπεριαλισμοῦ», γιατί νά ἔχει γίνει στόχος τῆς «ἰμπεριαλιστικῆς ἐπιβουλῆς»;

Καί τώρα λοιπόν «τί θά γίνουμε χωρίς βαρβάρους»; Τί θά γίνει μέ τήν «ἐπανάσταση» πού ἦταν «πρό τῶν πυλῶν», μέ τή «δημοκρατική διέξοδο», μέ τήν «ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική συσπείρωση» γύρω ἀπό τό ΚΚΕ ἔξωτ. «πού δέν κάνει ἐπιλογή στά δεσμά» (!), ὅταν γίνεται πιά ἡ διαπίστωση πώς πρό τῶν πυλῶν βρίσκονται τέτοιοι κίνδυνοι πού μόλις πρίν 15 μέρες θά τούς σαρώναμε ἀκάθεκτοι στό δρόμο μας πρός τήν «ἀντιϊμπεριαλιστική δημοκρατική» διέξοοδο;

Ὁ «Ριζοσπάστης» βέβαια δέν δυσκολεύεται καθόλου νά δέχεται καί αὐτούς τούς κινδύνους καί ταυτόχρονα νά μᾶς παραπέμπει σέ ἕνα σοφό τσιτάτο τῆς «4ης ὁλομέλειας» πού μιλάει γιά τήν πρωταρχική ἀνάγκη τῆς... ἀντιϊμπεριαλιστικῆς δημοκρατικῆς συσπείρωσης καί τήν πάλη κατά τοῦ αὐταρχισμοῦ!

Ἄν ὅμως ἡ ἰμπεριαλιστική μεθόδευση τῆς κρίσης στό Αἰγαῖο πού γίνεται σ υ γ κ ε κ ρ ι μ έ ν α μέ τή δράση τῶν Τούρκων σωβινιστῶν, στρέφεται καί κατά τῆς «ἀστικῆς κοινοβουλευτικῆς δημοκρατίας», τί πρέπει νά κάνουν οἱ κομμουνιστές; Εἶναι σαφές ἤ ὄχι ὅτι πρέπει νά συμπαραταχθοῦν μέ ὅλες τίς δυνάμεις πού ἀπό διάφορες κατευθύνσεις ἀντιτάσσονται στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό κατά τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς καί ὅτι πρέπει νά ἐπιδιώξουν τή μέγιστη δυνατή ἐθνική ἑνότητα σ' αὐτή τή βάση; Εἶναι σαφές ἤ ὄχι ὅτι πρέπει νά συμπαραταχθοῦν μὲ ὅλες τίς δυνάμεις πού ἀπό διάφορες κατευθύνσεις ἀντιτάσσονται στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό στήν κατάλυση αὐτῆς τῆς δημοκρατίας, ὅτι πρέπει δηλ. νά ἐπιδιώξουν τή μέγιστη δυνατή ἀντιδικτατορική δημοκρατική ἑνότητα;

Ἤ μήπως ἀπό τή συσπείρωση κατά τῆς τουρκικῆς ἀπειλῆς πρέπει νά ἐξαιρεθοῦν ὅσοι δέν συνομολογοῦν ὅρκους κατά τοῦ ΝΑΤΟ; Ἤ μήπως ἀπό τή συσπείρωση γιά τήν ὑπεράσπιση τῆς δημοκρατίας πρέπει νά ἐξαιρεθοῦν ὅσοι δέν καταριῶνται τή «δημοκρατία τῶν μονοπωλίων»;

Σέ μιά τέτοια λοιπόν ἐθνική ἀντιδικτατορική δημοκρατική ἑνότητα καί πάλη καλεῖ ἀπό χρόνια τό ΚΚΕ ἐσωτ. Αὐτή τή γραμμή ἐπιβεβαίωσε σταθερά τό Συνέδριό του, ἀφοῦ ἔκανε μιά σαφῆ ἐκτίμηση τῆς κατάστασης, τῶν μετώπων πού διαγράφονται ἐσωτερι-

κά καί ἐξωτερικά καί τῶν κύριων κινδύνων πού πρέπει νά ὑπερνικηθοῦν. Καί εἶναι πολύ χαρακτηριστικό τό ὅτι, τίς ἴδιες σχεδόν μέρες πού τό ΚΚΕ ἐξωτ. ἔπαιρνε τήν τερατώδη αὐτή ἀπόφαση τῆς «4ης ὁλομέλειας», ἡ ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἔκανε μιά συγκεκριμένη ἐκτίμηση τῆς κατάστασης καί καλοῦσε ὅλο τό ἔθνος γιά τήν ἀντιμετώπισης τῆς ἀμερικανοκίνητης τουρκικῆς ἀπειλῆς πού κλιμακώνεται ἀπό δύο χρόνια τώρα καί ἔχει πολύ εὐρύτερους στόχους. Μόνο σ' αὐτά τά πλαίσια καί μέ αὐτά τά κριτήρια πρέπει αὐτή τή στιγμή νά ἀσκεῖται ἡ κριτική στίς ἀσυνέπειες, ταλαντεύσεις καί φιλοαμερικανοατοϊκές τάσεις πού ἐκδηλώνονται μέσα στήν κυβερνητική παράταξη.

Ποιά λοιπόν ἐκτίμηση τῆς κατάστασης, ποιά γραμμή ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τή ζωή αὐτή τή δύσκολη στιγμή γιά τό ἔθνος καί τή δημοκρατία; Ἡ γραμμή τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας γιά τήν ὁποία πάλεψε καί παλεύει τό ΚΚΕ ἐσωτ-δεχόμενο ἕναν πραγματικό ὀχετό ὕβρεων ἀπό τήν πλευρά τῶν δῆθεν «ἐπαναστατῶν» ἤ ἡ ἐξαλλη γραμμή τῶν συστηματικῶν ὑπονομευτῶν τῆς ἑνότητας τοῦ λαοῦ καί τῶν καταστροφέων τοῦ κινήματος;

Αὐτό ὅμως τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα πού ἔχει τόσα πληρώσει στό βωμό τῆς «ὑπερεπαναστατικῆς» ἐξαλλοσύνης, ἔχει πιά μιά ἀρκετή ὡριμότητα γιά νά μπορεῖ νά δώσει τήν ἀπάντηση πού χρειάζεται στούς ἀδιόρθωτους καταστροφεῖς του. Καί νά καταλάβει σήμερα τήν πλήρη πολιτική τους χρεοκοπία.

Υ.Γ.: Εἶχε πιά γραφεῖ αὐτό τό ἄρθρο καί εἶχε σταλεῖ στό τυπογραφεῖο, ὅταν εἴδαμε τό «Ριζοσπάστη» τῆς 21.8.76 μέ τή «Δήλωση τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ», πού ἐπιβεβαιώνει ἀπόλυτα ὅσα ἀναφέρουμε παραπάνω. Σ' αὐτή τή Δήλωση γίνεται προσπάθεια γιά μιά στροφή (ἀδέξια καί κακομοίρικη) 180 μοιρῶν στήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξωτ., ἔπειτα ἀπό τή διαπίστωση τῆς ὁλοκληρωτικῆς χρεοκοπίας. Τό ΚΚΕ ἐξωτ. δέχεται οὐσιαστικά (ἀλλά καί ἀνέντιμα γιατί δέν τό ὁμολογεῖ καθαρά) τή γραμμή τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς ἑνότητας γιά τήν ἀπόκρουση τῶν κινδύνων ἀπό τήν ἀμερικανοτουρκική πρόκληση. Μά αὐτοί οἱ κίνδυνοι παρουσιάστηκαν τώρα; Δέν βαραίνουν ἀσφυκτικά ἐπί δύο χρόνια τώρα σ' ὅλη τήν ἐθνική μας ζωή, ὅταν τό ΚΚΕ ἐξωτ. ἔλεγε τίς βαρύγδουπες «ἐπαναστατικές» του ἀνοησίες;

[«Αὐγή», 22.8.1976]

ΓΡΑΦΕΙΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΗΓΕΜΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑ

Ὁ «Ριζοσπάστης» τῆς 29ης καί 30ῆς Αὐγούστου δημοσίευσε μέ τίτλο «Ἥττα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ» ἕνα κείμενο τοῦ γενικοῦ γραμματέα τοῦ Κ.Κ. τῶν ΗΠΑ Γκάς Χώλλ σχετικά μέ τήν εἰσβολή τῶν σοβιετικῶν στρατευμάτων στήν Τσεχοσλοβακία τόν Αὔγουστο 1968. Ἡ ἐφημερίδα τοῦ ΚΚΕ ἐξ., δέν ἀρκέσθηκε στή δημοσίευση αὐτοῦ τοῦ κειμένου, ἀλλά καί προλογίζοντάς το, σημειώνει πώς αὐτό «φωτίζει ἀπό σωστή μαρξιστική - λενινιστική σκοπιά τά γεγονότα στήν Τσεχοσλοβακία πού τόσο καπηλεύτηκε καί καπηλεύεται ἡ διεθνής ἀντίδραση καί οἱ ἑλληνόφωνοι νεροκουβαλητές της». Τά λεγόμενα λοιπόν τοῦ Γκάς Χώλλ ἐκφράζουν ἀπόλυτα καί ἀνεπιφύλακτα τό ΚΚΕ ἐξ. καί τό «Ριζοσπάστη», πράγμα πού ἔχει σημασία γιά ὅλους τούς συλλογισμούς μας πού θά ἀκολουθήσουν.

Ὁ Γκάς Χώλλ προσπαθεῖ νά ὑπερασπιστεῖ τήν εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία τό 1968. Τό κάνει ὅμως αὐτό μέ ἕναν τρόπο πού προξενεῖ ἐντύπωση. Γιατί, ὄχι μόνο παραποιεῖ ἀδίσταχτα τήν πραγματικότητα, πού ὑπῆρχε τότε στήν Τσεχοσλοβακία, ἀλλά καί γενικεύοντας ἀρνεῖται χωρίς προσχήματα τίς βασικές ἀρχές γιά τήν αὐτοτέλεια καί τήν αὐτονομία πού ἔχουν πανηγυρικά συνυπογράψει ὅλα τα ΚΚ σέ διεθνεῖς διασκέψεις. Μιά τέτοια στάση μπορούσε νά τηρήσει μόνο ἕνας ἡγέτης κόμματος πού οὔτε εἶχε οὔτε ἔχει νά χάσει τίποτα, πού ἐκ τῶν προτέρων ἔχει παραιτηθεῖ ἀπό τή δυνατότητα διαλόγου μέ εὐρύτερες λαϊκές μάζες στήν ἴδια του τή χώρα.

Εἶναι πολύ χαρακτηριστικό τό ὅτι ὁ Γκάς Χώλλ δέν διστάζει νά δίνει μαθήματα ἐπαναστατικότητας στούς ἡγέτες ἄλλων κομμάτων, πού ἐπιμένουν στήν πλήρη αὐτοτέλεια καί αὐτονομία τους, μέ τόν παρακάτω τρόπο:

«Στήν πραγματικότητα, δέν εἶναι ἡ «ἀρχή τῆς αὐτονομίας» πού ἐνοχλεῖ μερικούς κομμουνιστές ἡγέτες. Εἶναι ὁ ὀππορτουνισμός, εἶναι ἡ καπηλεία τῆς «ἀρχῆς τῆς αὐτονομίας» σέ μιά προσπάθεια νά ἀποδείξουν τήν αὐτονομία τοῦ δικοῦ τους κόμματος. Μερικοί ἐξακολουθοῦν νά ἐπαναλαβαίνουν τό «κλισέ» τῆς αὐτονομίας κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος σάμπως αὐτό νά βρισκόταν σέ συνεχεῖς κινδύνους, σέ κινδύνους ἀνύπαρκτους. Ἄλλοι χρησιμοποιοῦν τό σύνθημα τῆς αὐτονομίας σάν προστατευτική ἀσπίδα ἐνάντια στήν

κριτική τῶν ἄλλων κομμουνιστῶν γιά τήν ὀππορτουνιστική πολιτική τους».

Δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβει κανείς σέ ποιούς ἀκριβῶς ἀπευθύνονται οἱ βαρύτατες αὐτές κατηγορίες. Εἶναι γνωστό πώς ἔχουν καταδικάσει μέ δριμύτητα τήν εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία τό '68 οἱ ἡγεσίες τῶν μεγαλύτερων κομμουνιστικῶν κομμάτων τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου καί, γιά τήν Εὐρώπη, οἱ ἡγεσίες τοῦ Γαλλικοῦ, τοῦ Ἰταλικοῦ, τοῦ Ἱσπανικοῦ Κ.Κ. καί ἄλλων. Εἶναι ἀκριβῶς τά κόμματα πού, μέ μεγάλη ὀξύτητα ἔχουν θέσει τό θέμα τῆς αὐτονομίας τῶν κομμάτων καί τῆς μή ἐπέμβασης τοῦ ἑνός στά ἐσωτερικά τοῦ ἄλλου. Στούς ἡγέτες, λοιπόν, τέτοιων μαζικῶν κομμάτων, πού καθορίζουν πιά σέ μεγάλο βαθμό τήν ἴδια τήν πολιτική κατάσταση καί τίς ἐξελίξεις στίς χῶρες τους, ἀπευθύνει τίς κατηγορίες του γιά «ὀππορτουνισμό» κλπ. ὄχι κάποιος ἄλλος, ἀλλά ὁ ἡγέτης τοῦ Κ.Κ. τῶν Η.Π.Α.

Δέν εἶναι αὐτό κάπως παράξενο;

Σέ ποιά ἐσωτερική ἐμπειρία, σέ ποιό «κριτήριο τῆς πράξης» στό ἴδιο του τό κόμμα, στό Κ.Κ. τῶν ΗΠΑ, στηρίζει ὁ Γκάς Χώλλ τέτοιου εἴδους γενικεύσεις; Καί ὅταν δέν μπορεῖ νά ἐπικαλεστεῖ καθόλου αὐτό τό κριτήριο — παρά τούς σκληρούς καί γεμάτους αὐταπάρνηση ἀγῶνες τῶν Ἀμερικανῶν κομμουνιστῶν — πῶς προβαίνει σέ τέτοιους ἀφορισμούς σέ βάρος ἄλλων ἡγετῶν πού ἀκριβῶς αὐτό τό κριτήριο τῆς πράξης τούς ἐπιβεβαιώνει σέ κάθε βῆμα στήν ἐποχή μας; Τί ἀξία ἔχει λοιπόν ἡ ἐπανάληψη ἀπ' αὐτόν, στοιχείων πού τοῦ προμήθευσαν ἄλλοι, γιά νά ἀποδείξει αὐτά πού θέλουν ἄλλοι;

Αὐτά, σάν μιά πρώτη γενική παρατήρηση πρίν μποῦμε στά οὐσιαστικά προβλήματα.

1. Ὑπάρχουν συμφωνημένες ἀρχές στίς σχέσεις μεταξύ τῶν Κ.Κ.;

Τά «ἐπιχειρήματα» τοῦ Γκάς Χώλλ, πού δέχεται ἀνεπιφύλακτα σάν «μαρξιστικά - λενινιστικά» ὁ «Ριζοσπάστης», γιά νά δικαιολογήσει τήν εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία τό 1968 συνοψίζονται στά παρακάτω:

Τό σοσιαλιστικό καθεστώς στήν Τσεχοσλοβακία βρισκόταν τότε σέ κίνδυνο ἀπό τήν πρακτική πού ἀκολουθοῦσε ἡ «δεξιά πτέρυγα» τοῦ Κ.Κ. αὐτῆς τῆς χώρας πού εἶχε ἐπικρατήσει στό κόμμα καί ἐνθάρρυνε ἀντικειμενικά τήν ἀντεπανάσταση. Οἱ σοσιαλιστικές χῶρες εἶχαν ὑποχρέωση νά ἐπέμβουν, γιατί ὑπερασπίζονταν ἔτσι τά σύνορα τοῦ σοσιαλισμοῦ. Οἱ ἔννοιες τῆς αὐτονομίας κλπ. δέν εἶναι

ἀπόλυτες καί δέν μπορεῖ νά λειτουργοῦν σέ βάρος τῶν γενικῶν συμφερόντων τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ποιός ὅμως κρίνει ποιά εἶναι τά γενικά αὐτά συμφέροντα τοῦ σοσιαλισμοῦ; Καί ἐπίσης, τό ἄν σέ μιά χώρα, τό Κ.Κ. ἀκολουθεῖ ὀρθή ἤ ὄχι πολιτική, πολιτική πού ὠφελεῖ ἤ βλάπτει τό σοσιαλισμό, ποιός εἶναι ἁρμόδιος κυριαρχικά νά τό κρίνει καί νά τό ἀποφασίσει;

Κανείς δέν κάλεσε τούς Σοβιετικούς τόν Αὔγουστο τοῦ 1968

Στήν Τσεχοσλοβακία τό 1968 ἡ ἐκλεγμένη ἡγεσία τοῦ κόμματος δέν εἶχε κρίνει καθόλου πώς ὑπῆρχε κίνδυνος γιά τήν ἀνατροπή τοῦ σοσιαλιστικοῦ καθεστῶτος. Οὔτε ἕνα μέλος τῆς ἡγεσίας δέν ἀπευθύνθηκε γιά «βοήθεια» στήν ΕΣΣΔ ἤ σέ ἄλλη σοσιαλιστική χώρα. Οἱ ἴδιοι οἱ Σοβιετικοί οὔτε ἔδωσαν καί οὔτε εἶχαν νά δώσουν ἕνα τέτοιο ὄνομα γιατί ἁπλούστατα δέν ὑπῆρχε. Καί ὑποχρεώθηκαν νά ποῦν ἀόριστα πώς τούς κάλεσαν μέ γράμματά τους «πολλοί κομμουνιστές».

Οὔτε ὁ Χούζακ, οὔτε ὁ Μπίλακ, οὔτε ὁ Ἴντρα, οὔτε κανένας ἄλλος ἀπό τή σημερινή ἡγεσία τοῦ Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας δέν ἀπευθύνθηκε τότε γιά «βοήθεια» καί μέχρι σήμερα δέν ἰσχυρίστηκε ποτέ πώς ἔκανε τέτοιο πράγμα παρ' ὅλο πού ἐκ τῶν ὑστέρων ὑποστήριξαν τήν ἐπέμβαση. Καί εἶναι ἀπόλυτα ἀνακριβές αὐτό πού ἰσχυρίζεται ὁ Γκάς Χώλλ ὅτι δῆθεν κάλεσε σέ βοήθεια «μεγάλο μέρος τῆς ἡγεσίας» τοῦ Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας.

Ποιός λοιπόν ἔκρινε πάνω ἀπό τό ἁρμόδιο κόμμα καί τήν ἡγεσία του, πώς εἶχε ἐπικρατήσει σ' αὐτό κάποια «δεξιά πτέρυγα», πώς ὑπῆρχαν τρομεροί κίνδυνοι γιά τό σοσιαλισμό καί πώς χρειαζόταν ἔνοπλη «βοήθεια» πού τό ἴδιο τό Κ.Κ. Τσεχοσλοβακίας δέν τήν ἤθελε;

Αὐτό τό ἰσχυρίστηκαν δυνάμεις ἔξω ἀπό τήν Τσεχοσλοβακία καί πιό συγκεκριμένα ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ πού ἔδρασε στήν προκειμένη περίπτωση σάν κάποιο διεθνές κέντρο πάνω ἀπό τά ἄλλα κόμματα καί πραγματοποίησε, ὄχι μάλιστα ἁπλῆ ἐπέμβαση ἀλλά στρατιωτική εἰσβολή, στό ὄνομα τῶν γενικῶν δῆθεν συμφερόντων τοῦ σοσιαλισμοῦ. Πότε ὅμως καί ἀπό ποιούς ἔχει ἀναγνωριστεῖ ἕνας τέτοιος ρόλος καί μιά τέτοια ἁρμοδιότητα στό ΚΚΣΕ καί στήν ἡγεσία του;

Ὅλα τά Κ.Κ. μαζί καί τό Κ.Κ. τῶν ΗΠΑ ἔχουν ὑπογράψει σέ διεθνεῖς συσκέψεις τήν ἀρχή πώς ὑπεύθυνοι γιά τήν πολιτική τοῦ κάθε κόμματος εἶναι μόνο οἱ κομμουνιστές τῆς ἀντίστοιχης χώρας, πώς κάθε κόμμα εἶναι κυρίαρχο καί αὐτόνομο στόν καθορισμό τῆς

πολιτικής του καί πώς ἀποκλείονται ἐπεμβάσεις στά ἐσωτερικά του ἀπό ἄλλα κόμματα. Αὐτή τήν ἴδια ἀρχή διακήρυξε καί πρόσφατα ἡ διεθνής σύσκεψη τῶν Κ.Κ. τῆς Εὐρώπης στό Βερολίνο.

Αὐτονομία καί «παγκοσμιότητα»

Ὁ Γκάς Χώλλ ὅμως ὑπερασπίζοντας τή σοβιετική θέση δέν δέχεται ἁπλούστατα τήν ἀρχή τῆς αὐτονομίας πού ἔχει ὁ ἴδιος συνυπογράψει. Γι' αὐτόν δέν ὑπάρχουν κόμματα πού λογοδοτοῦν στήν ἐργατική τάξη καί στούς ἐργαζόμενους τῆς χώρας τους. Ὑπάρχει πάνω ἀπ' αὐτά, ἡ παγκοσμιότητα τοῦ κινήματος πού καταργεῖ τήν αὐτονομία. Νά πῶς ἀναπτύσσει τίς σκέψεις του:

«Ὑπάρχουν δύο ὄψεις στό θέμα τῆς αὐτονομίας κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος. Δέν ὑπάρχει κανένας παγκόσμιος Ὀργανισμός Κομμουνιστικῶν Κομμάτων. Δέν ὑπάρχει κυριαρχία κανενός κομμουνιστικοῦ κόμματος πάνω σέ ἄλλο. Τοῦτο ἀποτελεῖ πιά γεγονός. Γι' αὐτό περιττεύει νά γράψουμε περισσότερα.

Ἡ ἐπαναστατική «διαδικασία» ὅμως εἶναι μιά παγκόσμια διαδικασία. Ὁ ταξικός ἀγώνας εἶναι ἀγώνας παγκόσμιος. Ἡ ἐργαζόμενη τάξη εἶναι τάξη παγκόσμια. Κατά συνέπεια ὁ ἀγώνας ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό εἶναι παγκόσμιος. Τό Παγκόσμιο Κομμουνιστικό Κίνημα ἀντανακλᾶ αὐτή τήν παγκόσμια πραγματικότητα. Ὁ μαρξισμός - λενινισμός εἶναι μιά παγκόσμια ἐπαναστατική ἐπιστήμη. Εἶναι τό θεμέλιο ὅπου βασίζονται οἱ ἐνέργειες ὅλων τῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων. Ἀνάμεσα στά κομμουνιστικά κόμματα γίνονται ἀδιάλειπτες ἀνταλλαγές γνωμῶν. Εἴμαστε τό Παγκόσμιο Κομμουνιστικό Κίνημα.

Στά μάτια ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων, πού δέν εἶναι κομμουνιστές, ἰδίως στά μάτια ἑκατομμυρίων νεολαίων, ἐτούτη ἡ πλευρά τῆς πραγματικότητας, ἐτοῦτες οἱ παγκόσμιες σχέσεις ἔχουν μεγαλύτερη σημασία ἀπό τήν αὐτονομία».

Εἶναι λοιπόν σαφές. Μέ τό χείμαρρο αὐτό τῶν «παγκόσμιων» πλευρῶν τοῦ κινήματος, καί μέ τήν ἐπίκληση τῶν μαζῶν, τῶν ἑκατομμυρίων μαζῶν, ἡ αὐτονομία ἐξαϋλώνεται. Ὑπάρχει μόνο στά πλαίσια τῆς «παγκοσμιότητας», μόνο σάν ὑποταγμένη ἔννοια σ' αὐτή τήν «παγκοσμιότητα». Ἀλλά, ἀφοῦ ἔχουμε μιά τέτοιου εἴδους παγκοσμιότητα, εἶναι φανερό πιά ὅτι πρέπει νά ἔχουμε καί ἕνα παγκόσμιο κέντρο πού νά ἀποφασίζει σάν ἀνώτατη ἀρχή γιά τό παγκόσμιο αὐτό κίνημα θέτοντας τά γενικά «παγκόσμια» συμφέροντα πάνω ἀπό τήν περιορισμένη πιά ἔτσι ἀρχή τῆς αὐτονομίας. Ὁ Γκάς Χώλλ ἀκριβῶς πρόβλεψε καί γι' αὐτό. Ἀφοῦ λοιπόν μᾶς διαβεβαιώνει πώς οἱ κίνδυνοι στήν Τσεχοσλοβακία τό 1968 ἦταν

πολύ μεγάλοι, μᾶς ὁδηγεῖ στήν ἰδέα τοῦ παγκόσμιου κέντρου πού ἔχει τό δικαίωμα νά ἐπεμβαίνει (καί μάλιστα ὄχι μέ γνῶμες ἀλλά μέ τάνκς) μέ τόν ἑξῆς πρωτότυπο τρόπο, στά πλαίσια πάντα τῆς «παγκοσμιότητας»:

«Εἶναι ἀπαραίτητο νά δεῖ κανείς αὐτές τίς ἀπόψεις (τίς ἀπόψεις πού ἀναπτύσσονταν στήν Τσεχοσλοβακία πρίν τήν εἰσβολή. Σ.Κ.) στίς ἀληθινές τους διαστάσεις. Ἡ κεντρική παγκόσμια ἀντίθεση ἀνάμεσα στά δύο συστήματα, στό σοσιαλισμό καί τόν καπιταλισμό, εἶχε φθάσει σέ μιά ἱστορική καμπή. Ἡ καρδιά τῆς σοσιαλιστικῆς βάσης καί τῆς ἰσχύος εἶναι ἡ Σοβιετική Ἕνωση καί οἱ χῶρες τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας. Ἡ ἑνότητα τῆς βάσης λοιπόν ἀποτελεῖ τήν πεμπτουσία αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς στιγμῆς. Ἡ ἰσορροπία τῆς δύναμης περιστρέφεται πάνω στήν ἑνότητα. Ἡ ἱστορία δέν θά συγχωρήσει ποτέ κομμουνιστές πού θά ἔχουν ἐπιτρέψει τήν ἀποδυνάμωση ἤ τή διάρρηξη αὐτῆς τῆς βάσης».

Ὁπότε, ἡ «καρδιά τῆς σοσιαλιστικῆς βάσης καί τῆς ἰσχύος» ἔχει δικαίωμα νά ἀποφασίζει ποῦ ἀπειλεῖται ἡ «ἑνότητα τῆς βάσης» καί νά στέλνει τά ἀπαραίτητα τάνκς. Εἴδατε τί ὡραῖα ἀπό τίς διάφορες «παγκοσμιότητες» ὁδηγηθήκαμε στήν ἰδέα τοῦ παγκόσμιου κέντρου πού ἀποφασίζει καί ἐνεργεῖ σάν ἀνώτατη ἱεραρχική βαθμίδα; Καί βέβαια, ἄν ἀκολουθήσουμε τή συλλογιστική τοῦ Γκάς Χώλλ δέν εἶναι δύσκολο νά καταλάβουμε πώς ἡ καρδιά τῆς καρδιᾶς «τῆς σοσιαλιστικῆς βάσης καί ἰσχύος» εἶναι ἡ Σοβιετική Ἕνωση.

Νά λοιπόν ὅτι δέν ἔχουμε μέν «παγκόσμιο ὀργανισμό κομμάτων» ἔχουμε ὅμως ἕνα παγκόσμιο κέντρο, μέ τό ἔτσι θέλω, χάρη στήν ὑλική του ἰσχύ.

Τό ΚΚΣΕ στό ρόλο τῆς Κ.Δ.

Τό 1943 αὐτοδιαλύθηκε ἡ Κ.Δ. (ὅπου ἀντιπροσωπεύονταν ὅλα τά κόμματα) γιατί διαπιστώθηκε πώς δέν ἔπρεπε πιά νά ὑπάρχει ἕνα παγκόσμιο κέντρο. Τώρα, ὁ Γκάς Χώλλ μᾶς διαβεβαιώνει πώς στή θέση τῆς Ἐκτελεστικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Κ.Δ. πού, στό κάτω-κάτω ἐκλεγόταν κατά κάποιο τρόπο ἀπ' ὅλα τά κόμματα, πρέπει νά δεχτοῦμε σάν παγκόσμιο κέντρο (καρδιά τῆς βάσης!) τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚ τῆς ΕΣΣΔ γιά τήν ἀνάδειξη τῆς ὁποίας δέν ἔχουν ἀπολύτως κανένα λόγο τά ἄλλα κόμματα, γιατί ἐκεῖ πιά ἰσχύει ἡ ἀρχή τῆς αὐτονομίας! Αὐτοδιαλύθηκε λοιπόν τό 1943 τό ἐλεγχόμενο κατά κάποιο τρόπο διεθνές κέντρο (ἡ Κ.Δ.) γιά νά ἔχουμε τώρα ἕνα ἀνεξέλεγκτο τέτοιο κέντρο...

Ἀλλά σέ ποιό κείμενο παγκόσμιας διάσκεψης τῶν Κ.Κ. ἔχουν

συμφωνηθεῖ τέτοια πρωτοφανῆ πράγματα; Ποῦ εἶδε ὁ Γκάς Χώλλ καί οἱ ὁμόφρονές του ὅπως αὐτοί τοῦ ΚΚΕ ἐξ., ὅτι ὅταν διακηρύσσεται πανηγυρικά ἡ αὐτονομία τῶν κομμάτων καί ἡ μή ἐπέμβαση τοῦ ἑνός στά ἐσωτερικά τῶν ἄλλων αὐτό σημαίνει πώς αὐτή ἡ αὐτονομία ὑπάρχει μόνο ὅταν ἕνα κόμμα συμφωνεῖ μέ τήν «καρδιά τῆς βάσης» καί πάει περίπατο ὅταν διαφωνεῖ μ' αὐτήν;

Μέ τή λογική τῆς τέτοιου εἴδους «παγκοσμιότητας» καί τῆς θεωρίας περί «καρδιᾶς τῆς σοσιαλιστικῆς βάσης καί τῆς ἰσχύος» εἶναι φανερό πώς τό Κ.Κ. τῆς ΕΣΣΔ πρέπει νά ἔχει τό δικαίωμα νά ἐπεμβαίνει στά ἐσωτερικά ὁποιουδήποτε κόμματος στόν κόσμο, ἄν κρίνει πώς ἡ γραμμή του δέν εἶναι σωστή, καί πώς ζημιώνει τά συμφέροντα τοῦ κινήματος πού εἶναι «παγκόσμιο».

Αὐτό βέβαια, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ τό κάνει στήν πράξη καί θλιβερή ἀπόδειξη εἶναι ἡ συνεχιζόμενη ἀπροσχημάτιστη ἐπέμβασή του στό δικό μας, τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἀλλά πῶς συμβιβάζεται ἕνα τέτοιο «δικαίωμα» ἐπέμβασης μέ τήν ἀρχή τῆς αὐτονομίας κάθε κόμματος πού ἡ ἴδια ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ διακηρύσσει;

Διακηρύξεις καί ἔργα

Ἕνα πρῶτο λοιπόν συμπέρασμα πού ἐπιβεβαιώνεται καί «θεωρητικά» ἀπό τήν ἐπιχειρηματολογία τοῦ Γκάς Χώλλ, εἶναι πώς καί οἱ διακηρύξεις καί οἱ ὑπογραφές ὑπέρ τῆς ἀρχῆς τῆς αὐτονομίας τῶν κομμάτων καί τῆς μή ἐπέμβασης στά ἐσωτερικά τους ἔχουν γιά τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ καί γιά τίς ἡγεσίες τῶν κομμάτων πού τήν ὑποστηρίζουν, ἕναν ἀπόλυτα πλασματικό χαρακτήρα. Ἡ μεθοδολογία τῆς ἰσχύος καί ὁ ἡγεμονισμός συνεχίζονται. Καί δέν εἶναι καθόλου συμπτωματικό τό γεγονός ὅτι ἀκριβῶς τώρα μετά τή Διάσκεψη τῶν Κ.Κ. τῆς Εὐρώπης, στό Βερολίνο, ὅπου διακηρύχτηκε γιά μιά ἀκόμη φορά καί πολύ πιό κατηγορηματικά ἡ ἀρχή τῆς αὐτονομίας τῶν κομμάτων, γίνεται προσπάθεια νά θεμελιωθεῖ καί «θεωρητικά» ἡ πρακτική τῶν ἐπεμβάσεων καί τοῦ διεθνοῦς κέντρου .

Δέν τό ἀποδείχνει αὐτό μόνο ἡ Τσεχοσλοβακία τοῦ 1968 καί ἡ μέχρι σήμερα ἐπιμονή στή δικαιολόγηση τῆς εἰσβολῆς. Τό ἴδιο ἀποδείχνει τό παράδειγμα τῆς ἀπροσχημάτιστης ἐπέμβασης στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα πού ὁδήγησε στή διάσπαση. Τό ἴδιο ἔγινε καί γίνεται σέ βάρος τοῦ Κ.Κ. Αὐστραλίας. Τό ἴδιο ἐπιχειρήθηκε σέ βάρος τοῦ ΚΚ Ἱσπανίας, τοῦ ΚΚ Ἰαπωνίας, τοῦ ΚΚ Φινλανδίας, τοῦ Σουηδικοῦ Κόμματος τῶν Κομμουνιστῶν καί ἀλλοῦ.

Ἡ μεθοδολογία τοῦ ἡγεμονισμοῦ δέν δέχεται στήν πράξη καμιά ἀπό τίς διακηρυγμένες ἀρχές στίς σχέσεις μεταξύ τῶν ΚΚ. Ἐφαρμόζει καί ἐδῶ τήν ἀρχή «ὁ σκοπός ἁγιάζει τά μέσα», μιά ἀρχή πού καταστρέφει καί δυσφημεῖ ἀνεπανόρθωτα τό κομμουνιστικό κίνημα καί τά ἰδανικά του, στά μάτια ἑκατομμυρίων μαζῶν σ' ὅλη τή γῆ.

2. Δύο διαφορετικές ἀντιλήψεις γιά τήν παγκόσμια ἐπαναστατική διαδικασία

Τό πρόβλημα τῆς αὐτονομίας τῶν κομμάτων δέν δημιουργήθηκε ἀπό λόγους συναισθηματικούς, ἐθνικιστικούς, κλπ. Ἡ αὐτονομία συνδέεται μέ μιά ὁρισμένη ἀντίληψη ἀνάπτυξης τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας στήν ἐποχή μας.

Ὁ ὑπερτονισμός τῆς «παγκοσμιότητας» τοῦ κινήματος ὅπως τόν εἴπαμε, ἀποβλέπει στή μείωση τοῦ κινήματος σέ κάθε χώρα ξεχωριστά, πρός ὄφελος κάποιων γενικῶν παγκόσμιων συμφερόντων πού τά ἐκπροσωπεῖ δῆθεν μέ τή λογική αὐτή, ἡ ἰσχυρότερη σοσιαλιστική χώρα, ἡ ΕΣΣΔ.

Τό σχῆμα αὐτό βλέπει τήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας, κάτω ἀπό τή σκοπιά κυρίως τῆς ἀναμέτρησης τῶν δύο ἰσχυροτέρων κρατῶν τῆς ἐποχῆς μας, τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν ΗΠΑ, θέτοντας σέ δευτερεύουσα βοηθητική μοίρα τά ἐπαναστατικά κινήματα σέ κάθε χώρα ξεχωριστά. Ἡ ἰσχυροποίηση τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν ἄλλων χωρῶν τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας, ἀποτελεῖ σύμφωνα μ' αὐτή τήν ἀντίληψη, τόν κύριο παράγοντα στήν ἀνατροπή τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων σέ βάρος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή, ἡ ὑποστήριξη τῆς κρατικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ, ἡ προσπάθεια γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν κρατικῶν της συμφερόντων, τῶν θέσεών της καί τοῦ κύρους της, ἀποτελεῖ τό πρώτιστο καθῆκον γιά κάθε κομμουνιστή, γιά κάθε κομμουνιστικό κόμμα.

Ἡ ὑποστήριξη κάθε ἐνέργειας τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ ΚΚΣΕ ἐμφανίζεται ἔτσι νά ἔχει ἀπόλυτη προτεραιότητα ἀπέναντι σέ ὁποιαδήποτε ἐθνικά καθήκοντα γιά κάθε κομμουνιστικό κόμμα, κατά τήν ἴδια λογική πού ἔχουν προτεραιότητα τά γενικά συμφέροντα (τά παγκόσμια) τοῦ κινήματος ἔναντι τῶν εἰδικῶν (τῶν ἐθνικῶν).

Ὁποιαδήποτε παρέκκλιση ἀπ' αὐτό τόν κανόνα εἶναι ἤδη ἀρχή ἀπομάκρυνσης ἀπό τόν κομμουνισμό, ἀπό τόν μαρξισμό - λενινισμό. Γι' αὐτό καί βλέπουμε πώς κόμματα ὅπως τό ΚΚΕ ἐξ. δέν ἐπιτρέπουν καί οὔτε θά ἐπιτρέψουν ποτέ τήν παραμικρή κριτική πρός τήν κατεύθυνση τοῦ ΚΚΣΕ καί τῆς ΕΣΣΔ πού τή θεωροῦν «ἀντισοβιε-

τισμό», «ἀντιδιεθνισμό», «βοήθεια στόν ἰμπεριαλισμό». Γι' αὐτό καί στή διάρκεια τῆς 7ετίας λ.χ. ἐδῶ στήν Ἑλλάδα, τό ΚΚΕ ἐξ. ὑποστήριζε ἀκόμα καί τίς ἐνέργειες ἀνάπτυξης τῶν οἰκονομικῶν σχέσεων τῆς ΕΣΣΔ μέ τή χούντα, γιατί μιά καί ἐξυπηρετοῦσε αὐτή ἡ ἀνάπτυξη τήν πολιτική καί τά συμφέροντα τῆς ΕΣΣΔ ἐξυπηρετοῦσε δῆθεν καί τά πραγματικά, τά μακροπρόθεσμα, τά γενικότερα συμφέροντα τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδας, ἔστω καί ἄν τέτοιες ἐνέργειες ἐπιδροῦσαν παραλυτικά στήν ἀνάπτυξη τῆς ἀντιδικτατορικῆς ἀντίστασης.

Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς ἀντίληψης, κάθε ἀξίωση γιά αὐτονομία τῶν κομμάτων ἀποτελεῖ κάτι σάν πονηρή παραφωνία καί σάν προσπάθεια χαλάρωσης τῶν δεσμῶν τοῦ παγκόσμιου κινήματος, πού πρέπει νά δρᾶ ἑνιαῖα κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, μέ ἄξονα βέβαια τήν πολιτική τῆς ἰσχυρότερης σοσιαλιστικῆς χώρας, τῆς ΕΣΣΔ.

Μέ βάση αὐτή τήν ἀντίληψη, ἡ σημασία καί τό εἰδικό βάρος κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος καί κάθε ἡγεσίας στήν προώθηση τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας δέν κρίνεται σύμφωνα μέ τίς ἐπιτυχίες πού ἔχει στήν ἴδια του τή χώρα, ἀλλά ἀπό τό κατά πόσον ὑποστηρίζει ἀνεπιφύλακτα τίς ἐκτιμήσεις καί τήν πολιτική τοῦ ΚΚΣΕ καί τῆς ΕΣΣΔ.

Ἔτσι δημιουργεῖται τό «ἰδεολογικό» ὑπόβαθρο καί ἡ δικαιολόγηση τῆς πολιτικῆς τῶν αὐθαίρετων ἐπεμβάσεων καί τοῦ ἡγεμονισμοῦ στό διεθνές κίνημα. Ὁπότε, ὁ Γκάς Χώλλ ἤ καί ὁ «ἐπίτιμος πρόεδρος» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Γκρόζος, βαφτίζονται καί παρασημοφοροῦνται σάν «ἐπιφανεῖς παράγοντες τοῦ διεθνοῦς κινήματος», πολύ ἐπιφανέστεροι βέβαια ἀπ' ὅ,τι λ.χ. ὁ Μπερλίνγκουερ. Καί ὁ Ἀλβάρο Κουνιάλ πού ζήμιωσε, ὁλοφάνερα τώρα πιά, τό κίνημα στήν Πορτογαλία μέ τήν πολιτική πού ἀκολούθησε, εἶναι πολύ πιό σταθερός μαρξιστής - λενινιστής ἀπό ὅ,τι λ.χ. ὁ Σαντιάγκο Καρίγιο πού τόλμησε νά μιλήσει γιά φεουδαρχικά στίγματα τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ΕΣΣΔ. Ἐδῶ ἔχουμε δυστυχῶς ὄχι πλατωνικές ἐκτιμήσεις, ἀλλά ἐκδηλώσεις μιᾶς πολύ συγκεκριμένης ὑποστήριξης μιᾶς ὁρισμένης τάσης μέσα στά κομμουνιστικά κόμματα τοῦ κόσμου, πού δέν διστάζει οὔτε καί στίς ἀπόπειρες διάσπασής τους, μέ κριτήριο τήν ἐξυπηρέτηση τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΣΕ καί τῆς ΕΣΣΔ, στό ὄνομα τῶν «γενικῶν» δῆθεν συμφερόντων τοῦ κινήματος.

Αὐτή ἡ ἀντίληψη πού βλέπει τό παγκόσμιο κίνημα ἀπό τή σκοπιά τῶν κρατικῶν συμφερόντων τῆς ΕΣΣΔ, θά εἶχε κάποια βάση στήν περίπτωση πού ἡ νίκη τῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν δυνάμεων στόν κόσμο μποροῦσε νά ἔρθει μόνο σάν τό ἀποτέλεσμα τῆς μετωπικῆς σύγκρουσης τῶν δύο παγκόσμιων συστημάτων, τοῦ σοσιαλιστικοῦ καί τοῦ ἰμπεριαλιστικοῦ. Θά ἦταν βάσιμη στήν περίπτωση

πού οἱ προοπτικές γιά τήν παγκόσμια ἐξέλιξη συνδέονταν ἀναγκαστικά μέ τήν ἔκρηξη ἑνός τρίτου παγκόσμιου πολέμου, σάν τοῦ μόνου μέσου γιά νά συντριβεῖ ὁ ἰμπεριαλισμός.

Σέ μιά τέτοια προοπτική καί μάλιστα ὅσο πιό κοντινή θά ἦταν αὐτή, εἶναι φανερό πώς ἡ ἐνίσχυση μέ κάθε τρόπο τῆς κύριας δύναμης πού θά ἦταν ἱκανή νά ἀναλάβει καί νά διεξαγάγει μέ ἐπιτυχία μιά τέτοια σύγκρουση, δηλ. τῆς ΕΣΣΔ, θά ἔπρεπε νά εἶναι κύριο μέλημα κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος, σέ ἀπόλυτη προτεραιότητα ἀπ' ὅλα τά ἄλλα καθήκοντα καί κριτήρια.

Ἡ πάλη τῶν λαῶν — πρωταρχικό στοιχεῖο στήν παγκόσμια ἐπαναστατική διαδικασία

Δέν εἶναι ὅμως αὐτή ἡ ἱστορική προοπτική πού ἀνοίγεται μπροστά μας. Δέν καθορίζουμε, κάθε κόμμα ξεχωριστά, τή στρατηγική μας μέ κατεύθυνση τόν τρίτο παγκόσμιο πόλεμο, ἀλλά ἀντίθετα στά πλαίσια μιᾶς πολιτικῆς διατήρησης τῆς εἰρήνης καί τῆς εἰρηνικῆς συνύπαρξης. Καί ἐπιβεβαιώνεται μιά τέτοια προοπτική καί μιά τέτοια ἀντίληψη γιά τήν εἰρηνική συνύπαρξη καί τίς ἐπαναστατικές της δυνατότητες, ἀπ' ὅλη τή μεταπολεμική παγκόσμια ἐξέλιξη.

Πραγματικά, ὁ διεθνής ἰμπεριαλισμός ἔπαθε μεταπολεμικά στρατηγικῆς σημασίας ἧττες ὄχι ἔπειτα ἀπό κάποιον τρίτο παγκόσμιο πόλεμο. Τίς ἧττες αὐτές τίς δοκίμασε ὁ ἰμπεριαλισμός στά διάφορα σημεῖα τῆς γῆς χάρη στήν πάλη τῶν ἴδιων τῶν λαῶν (κατάρρευση τοῦ ἀποικιακοῦ συστήματος, Κίνα, Κούβα, Βιετνάμ, κλπ.) πού βοηθήθηκαν ἀπό τόν καινούργιο διεθνή συσχετισμό τῶν δυνάμεων πού δημιούργησε ἡ νίκη στό Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο καί πού στηρίχθηκαν στή συγκεκριμένη ὑλική καί πολιτική ἐνίσχυση τῆς ΕΣΣΔ, τῶν ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν καί ὅλων τῶν ἀναπτυσσομένων προοδευτικῶν δυνάμεων τοῦ κόσμου.

Βρισκόμαστε σήμερα σέ μιά ἐποχή ὁλομέτωπης ἐπίθεσης σέ παγκόσμια κλίμακα κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Αὐτό εἶναι τό χαρακτηριστικό τῆς ἐποχῆς μας. Τό κύριο μέτωπο τῆς πάλης περνάει ἀπ' ὅλες τίς χῶρες ὅπου οἱ λαοί τους παλεύουν γιά νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν ἰμπεριαλιστική σκλαβιά. Καί ἡ προοπτική τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας συνδέεται μέ τίς τύχες καί τούς ρυθμούς ἀνάπτυξης τῆς πάλης αὐτῆς τῶν λαῶν πού σαρώνουν τή μία μετά τήν ἄλλη τίς θέσεις τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Σ' αὐτή τήν πάλη, ἡ ΕΣΣΔ καί οἱ σοσιαλιστικές χῶρες γενικότερα παίζουν ἀντικειμενικά τό ρόλο ἑνός ἀνεκτίμητου, ἀναντικατάστατου στηρίγματος, οἰκονομικοῦ ,στρατιωτικοῦ, πολιτικοῦ,

ἠθικοῦ. Στό βαθμό πού συνειδητοποιοῦν αὐτό τό ρόλο καί προσαρμόζουν ἀνάλογα τήν πολιτική τους σ' ὅλους τούς τομεῖς, στόν ἴδιο βαθμό βοηθοῦν καί προωθοῦν τήν πάλη τῶν λαῶν, καί τελικά τήν παγκόσμια ἐπαναστατική διαδικασία.

Τό ἐπαναστατικό περιεχόμενο τῆς αὐτονομίας

Σ' αὐτή τήν πραγματικότητα λοιπόν πού ἐπιβεβαιώνεται καθημερινά ἀπό τή ζωή, ἀπό τήν ἴδια τή μεταπολεμική ἐπαναστατική πρακτική, στηρίζεται μιά ἄλλη ἀντίληψη, πολύ διαφορετική ἀπό τήν προηγούμενη, μιά ἀντίληψη πού βλέπει σάν τό κύριο, τό πρωταρχικό στοιχεῖο στήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας, τήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος σέ κάθε χώρα ξεχωριστά. Ἀπ' αὐτή τήν ἀντίληψη ἀπορρέει φυσιολογικά σάν ὀργανική ἀνάγκη ἡ ἀρχή τῆς αὐτονομίας κάθε ξεχωριστοῦ κινήματος καί κάθε κομμουνιστικοῦ κόμματος.

Ἡ ζωή λοιπόν, σήμερα, ἐπιβεβαιώνει ὄχι μιά συγκεντρωτική εἰκόνα τῶν παγκόσμιων ἐπαναστατικῶν δυνάμεων, τῆς μορφῆς μιᾶς πυραμίδας μέ κορυφή τήν ΕΣΣΔ καί τό ΚΚΣΕ, ἀλλά ἀντίθετα μιά ἀπόλυτα ἀποκεντρωτική εἰκόνα μέ αὐτόνομα κινήματα σέ κάθε χώρα, συνεργαζόμενα μεταξύ τους στή βάση τῆς ἀπόλυτης ἰσοτιμίας. Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς εἰκόνας, γιά τό ΚΚ κάθε χώρας, ἀπόλυτη προτεραιότητα ἔχει ὁτιδήποτε ἐξυπηρετεῖ τήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος σ' αὐτή τήν ἴδια τή χώρα. Μιά τέτοια ἀντίληψη δέν εἶναι οὔτε ἐθνικισμός, οὔτε «ἐθνικός κομμουνισμός» οὔτε ὅλα ἐκεῖνα τά ἐπίθετα πού ἔχουμε συνηθίσει. Εἶναι ἡ μοναδική ἀντίληψη πού συμβιβάζεται καί ἐναρμονίζεται μέ τίς ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τοῦ κινήματος στήν ἐποχή μας. Εἶναι ἡ μόνη πραγματικά ἐπαναστατική ἀντίληψη, ἡ μόνη γνήσια διεθνιστική ἀντίληψη. Ἡ ἀντίληψη ἀντίθετα πού προσπαθεῖ νά ὑπαγάγει τήν προτεραιότητα πού ἀντικειμενικά ἔχουν τά κινήματα σέ κάθε χώρα, σέ κάποια δῆθεν ἀνώτερα, γενικά, «παγκόσμια» συμφέροντα καί στούς αὐτόκλητους ἐκφραστές καί ὑπερασπιστές τους, δέν κάνει τίποτε ἄλλο ἀπό τό νά παραλύει τεράστιες δημιουργικές προοδευτικές δυνάμεις σ' ὅλο τόν κόσμο, νά ἐπιβραδύνει ἤ καί νά ἀναστέλλει τήν ἀνάπτυξη τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας.

Τί εἶναι τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα

Αὐτό πού ὀνομάζουμε παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα μπορεῖ σήμερα νά κατανοεῖται μόνο σάν σύνολο πραγματικά αὐτόνομων

κομμουνιστικών κομμάτων με ἴσότιμες, εἰλικρινεῖς καί ἀδελφικές σχέσεις, σχέσεις πραγματικῆς διεθνιστικῆς ἀλληλεγγύης, μακριά ἀπό τή μεθοδολογία τῆς ἰσχύος καί τῆς ἐπιβολῆς.

Κάθε ἄλλη ἀντίληψη γιά τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα σάν μιᾶς αὐθύπαρκτης ὀντότητας πού στέκει πάνω ἀπό τά κομμουνιστικά κόμματα, καί πού ἔχει τά δικά του ἀνεξάρτητα «γενικά» συμφέροντα, εἶναι μιά ἐπινόηση πού καταλήγει μέ μαθηματική ἀκρίβεια, ὅπως εἴδαμε ἤδη, στήν ἀναγνώριση ἑνός διεθνοῦς καθοδηγητικοῦ κέντρου, στήν ἄρνηση τῆς αὐτονομίας τῶν κομμάτων καί, γιά τίς σημερινές συνθῆκες, στήν ἀνάπτυξη ἑνός ἰδιότυπου ἐθνικισμοῦ πού διαιρεῖ βαθύτατα τούς κομμουνιστές. Αὐτό τό βλέπουμε στίς μέρες μας στούς φραγμούς πού ὑψώνονται ἀνάμεσα στούς κομμουνιστές διαφόρων χωρῶν καί πού καθιστοῦν ἀδύνατο τόν πραγματικό διάλογο μεταξύ τους, τοποθετώντας στή θέση τῆς ἀλληλοκατανόησης καί τῆς συζήτησης, τή μεθοδολογία τῶν πιέσεων, τῆς ὑπόβλεψης, τῶν ἀφορισμῶν καί τῶν ὑβριστικῶν ἐπιθέτων.

Ἀφοῦ εἴμαστε λ.χ. τό «παγκόσμιο κίνημα» μέ τίς τόσες «παγκόσμιες» πλευρές, ὅπως τίς ἐκθέτει ὁ Γκάς Χώλλ, γιατί λειτουργοῦν οἱ ὄχι καί τόσο παγκόσμιες ἀλλά ἀντίθετα πολύ στενά ἐθνικές, λογοκρισίες τῶν διαφόρων σοσιαλιστικῶν χωρῶν σέ βάρος τῶν ἀπόψεων καί τῶν γνωμῶν ἄλλων κομμουνιστικῶν κομμάτων; Πῶς καταντήσαμε μετά ἀπό τίς τόσες «παγκοσμιότητες» τοῦ Γκάς Χώλλ νά ἔχουμε τίς ἐξαιρετικά ἐθνικές «δικτατορίες τοῦ προλεταριάτου» πού λογοκρίνουν ἡ μιά τήν ἄλλη ἄν δέν εἶναι τῆς ἀρεσκείας τους ἤ καί τά «ἀδελφά» τους κόμματα, γιά τόν ἴδιο λόγο; Γιατί λ.χ. οἱ Σοβιετικοί κομμουνιστές δέν ἔμαθαν ποτέ ἀπό τόν τύπο τῆς χώρας τους τίς θέσεις καί τά ἐπιχειρήματα τῶν μεγαλύτερων κομμουνιστικῶν κομμάτων τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν ἀπέναντι στήν εἰσβολή στήν Τσεχοσλοβακία; Γιατί καί σήμερα ἀκόμα δέν δημοσιεύεται τίποτα, ἀπό κριτικές γνῶμες καί ἀπόψεις ἄλλων κομμουνιστικῶν κομμάτων, στόν τύπο τῆς ΕΣΣΔ καί ἄλλων σοσιαλιστικῶν χωρῶν; Νά λοιπόν πού ἡ τέτοια «παγκοσμιότητα» τοῦ κινήματος καταλήγει νά θρυμματίζεται στά ἀδιαπέραστα ἐθνικά τείχη πού ὑψώνουν κομμουνιστές μεταξύ τους, ὅταν μάλιστα γενική τάση τῆς ἐποχῆς μας εἶναι ἡ εὐρύτατη ἀλληλογνωριμία τῶν λαῶν καί ἡ κυκλοφορία γνώσεων, ἀντιλήψεων καί ἰδεῶν.

Ἡγεμονισμός καί γραφειοκρατική παραμόρφωση

Ἡ μονοπώληση τῆς ἀλήθειας καί τῶν «γενικῶν» δῆθεν συμφερόντων τοῦ κινήματος ἀπό ἕνα κόμμα ἤ ἀπό μιά ὁμάδα κομμά-

των ή σοσιαλιστικών χωρών είναι κυρίως ή άντανάκλαση καί ἔκφραση στό διεθνές έπίπεδο, στίς σχέσεις μεταξύ κομμάτων, παραμορφώσεων γραφειοκρατικοῦ χαρακτήρα πού ἔχουν ἀναπτυχθεῖ σέ μιά ὁλόκληρη συγκεκριμένη ἱστορική διαδρομή στήν ΕΣΣΔ καί στό ΚΚΣΕ καθώς καί σέ ἄλλες σοσιαλιστικές χῶρες. Ἔχουν διαμορφωθεῖ καταστάσεις, πού ὑποβιβάζουν τό ρόλο καί τή συμμετοχή τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν πληροφόρηση καί στή λήψη τῶν ἀποφάσεων, πού ἔχουν περιορίσει τή δημοκρατία τόσο στά πλαίσια τοῦ κόμματος ὅσο καί τοῦ κράτους, καί τροφοδοτοῦν τήν πολιτική ἀδιαφορία καί ἀπάθεια τοῦ λαοῦ. Αὐτές οἱ καταστάσεις ἔχουν ἕναν βαθύτατα συντηρητικό χαρακτήρα, φοβοῦνται κάθε μεταβολή ἀπό τά καθιερωμένα, διεκδικώντας ἔτσι τό ἀλάθητο τῆς κάθε φορά ἡγεσίας, πού ἐπιβάλλεται στό ὄνομα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», μέ τόν κρατικό μηχανισμό τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους.

Ἡ μεθοδολογία τῆς ὑλικῆς ἐπιβολῆς πού χρησιμοποιεῖται γιά τή «λύση» τῶν ἰδεολογικῶν καί πολιτικῶν διαφορῶν μέσα στό κόμμα καί γιά τήν τακτοποίηση τῶν σχέσεων τοῦ Κόμματος μέ τίς ἐργαζόμενες μάζες, ἐφαρμόζεται μέ τήν ἴδια ἀκριβῶς λογική καί στίς σχέσεις ἀνάμεσα στά κομμουνιστικά κόμματα ἀπό τίς ἡγεσίες ἐκεῖνες πού τήν υἱοθετοῦν καί πού διαθέτουν τήν ἀναγκαία ἰσχύ γιά τήν ἐφαρμογή της. Ὁ ἡγεμονισμός στό διεθνές κίνημα εἶναι ἔτσι ἡ προέκταση γραφειοκρατικῶν παραμορφώσεων σέ κομμουνιστικά κόμματα καί σέ σοσιαλιστικές κοινωνίες, μέ ὄργανο τήν κρατική ἰσχύ καί μέ κριτήριο τά κρατικά συμφέροντα πού ἀνακηρύσσονται σέ «γενικά» συμφέροντα τοῦ σοσιαλισμοῦ.

Ἡ μεθοδολογία αὐτή, ἀπό τήν ἴδια τή φύση της, ἔχει ἕναν ἀπόλυτο χαρακτήρα. Εἶναι προσηλωμένη στήν ἀρχή: Ὅποιος δέν εἶναι μέ μᾶς, εἶναι ἐναντίον μας. Δέν μπορεῖ νά δεχθεῖ σάν φυσιολογική τήν ποικιλομορφία, τόν πλουραλισμό, τόν ἰσότιμο διάλογο καί τούς ἰδιαίτερους ἐθνικούς δρόμους πρός τό σοσιαλισμό. Τείνει νά χαρακτηρίζει αὐτούς τούς διαφορετικούς δρόμους σάν ἄρνηση ἀναγνώρισης τῶν γενικῶν νομοτελειῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ πού ταυτίζονται μέ τήν πορεία πού ἔχει ἀκολουθήσει στήν ἀνάπτυξή του τό κίνημα στήν ΕΣΣΔ καί στίς χῶρες πού ἀκολουθοῦν τό δικό της πρότυπο.

Ἕνα ψεύτικο «δίλημμα»

Εἶναι πολύ χαρακτηριστικό τό ὅτι, τελευταῖα, ὅλο καί πιό ἐπίμονα ἀπό Σοβιετικούς ἰδιαίτερα θεωρητικούς (ὅπως λ.χ.ὁ Μπ. Πονομάριοφ) γίνεται προσπάθεια νά δημιουργηθεῖ ἡ ἀπατηλή εἰ-

κόνα πώς ή άνθρωπότητα βρίσκεται μπροστά σέ ένα «δίλημμα»: Ή ό «ύπαρκτός σοσιαλισμός» ή ό ίμπεριαλισμός. Τά ύπόλοιπα εἶναι «έκ τοῦ πονηροῦ». Καί τό ἐπιχείρημα γιά νά θεμελιωθεῖ αὐτό τό «δίλημμα» εἶναι πώς δέν εἶναι δυνατό νά γίνεται κριτική στόν «ύπαρκτό σοσιαλισμό», στό ὄνομα κάποιου ἄλλου, δημοκρατικοῦ σοσιαλισμοῦ κλπ., πού ὅμως δέν ὑπάρχει στή ζωή, γιατί αὐτό καταλήγει στή δυσφήμηση τοῦ σοσιαλισμοῦ στίς χῶρες πού ἔχει νικήσει καί στήν ἐνίσχυση τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Τέτοιο δίλημμα ὅμως δέν ὑπάρχει ἀντικειμενικά. Ὁ «ὑπαρκτός σοσιαλισμός» δέν σημαίνει καθόλου πώς δημιούργησε ἕνα μοντέλο πού πρέπει νά ἀκολουθηθεῖ ἀναγκαστικά ἀπ' ὅλους τούς λαούς στό ὄνομα δῆθεν τῶν γενικῶν «νομοτελειῶν» πού ἐκφράζει. Αὐτός ὁ ὑπαρκτός σοσιαλισμός ἀντιστοιχεῖ στό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης καί στίς συγκεκριμένες ἱστορικές συνθῆκες ὅπου ἐφαρμόστηκε. Καί ἀκριβῶς γι' αὐτό, δέν μπορεῖ νά ἀποτελέσει κάποιο εἶδος «μοντέλου», στόχο γιά μίμηση, γιά τήν ἐργατική τάξη καί τούς ἐργαζόμενους τῶν ἀνεπτυγμένων καπιταλιστικῶν κοινωνιῶν, ὅπου κίνητρο γιά τήν ἐπανάσταση εἶναι ἡ ἐπιδίωξη μιᾶς πραγματικά ἀνεπτυγμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, μέ τήν ἄνθιση τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς, μέ τόν οὐσιαστικό καί πλήρη αὐτοπροσδιορισμό τῶν ἐργαζομένων μαζῶν.

Πάνω σ' αὐτή τή βάση ἀναπτύσσονται ὅλο καί πιό ἔντονες οἱ διαφορές ἀντιλήψεων ἀνάμεσα στά σημαντικότερα κομμουνιστικά κόμματα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καί στό Κ.Κ.Σ.Ε. Τά πρόσφατα δημοσιεύματα τοῦ «Κομμουνίστ» τῆς Μόσχας πού μέ τόν ἀόριστο χαρακτηρισμό περί «ἰδεολογικῶν ἀντιπάλων» ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν ἀπόψεων — χωρίς νά τίς παραθέτει — τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κομμάτων, μέ τά ὁποῖα μόλις πρίν ἀπό δύο μῆνες συμπαρακάθησε τό Κ.Κ.Σ.Ε. στή διάσκεψη τοῦ Βερολίνου, δείχνουν τήν ἐμμονή στή μεθοδολογία τῆς ἐπιβολῆς ἑνός καθοδηγητικοῦ κέντρου, πού δέν συζητάει ἀλλά καταδικάζει «λαθεμένες» ἀπόψεις οἱ ὁποῖες τελικά ὠφελοῦν (ποιόν ἄλλον;) τόν ἰμπεριαλισμό.

Ὁ διχασμός καί ἡ πόλωση, ὀργανικό στοιχεῖο τῆς μεθοδολογίας τῆς ἐπιβολῆς

Βλέπει κανείς καθαρά ἐδῶ, πώς ἡ μεθοδολογία τῆς ἐπιβολῆς καί τοῦ ἡγεμονισμοῦ τείνει διαρκῶς στό νά κατασκευάζει ἤ καλούς κομμουνιστές, ἤ νεροκουβαλητές τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, πολώνοντας καί διχάζοντας βαθύτατα τό κίνημα γιά τήν ἑνότητα τοῦ ὁποίου βεβαιώνει πώς ἐνδιαφέρεται.

Αὐτή ἡ ἴδια μεθοδολογία ἐφαρμόστηκε καί ἀπέναντι στήν Τσε-

χοσλοβακία τό 1968. Ὁ δρόμος τῆς «Ἄνοιξης τῆς Πράγας» βρῆκε τόση ἀντίδραση ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ὄχι ἐπειδή δημιουργοῦσε δῆθεν κινδύνους γιά ἀντεπανάσταση κλπ. Αὐτό ὑπῆρξε ἁπλῶς τό «ἰδεολογικό» προκάλυμμα. Ἡ οὐσία βρίσκεται στό ὅτι ὁ δρόμος πού ἄνοιγε ἡ γραμμή Ντοῦμπτσεκ σέ μιά χώρα ἀνεπτυγμένη, μέ πλούσιες παραδόσεις ἑνός ἰσχυροῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί μέ παλιούς δημοκρατικούς θεσμούς, ἀμφισβητοῦσε, ἀπό τά ἴδια τά πράγματα καί γιά τούς λαούς ὅλων τῶν ἀνεπτυγμένων χωρῶν, τό ἀλάθητο καί ἀπαραβίαστο τῶν γενικῶν «νομοτελειῶν», πού ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ἐπιμένει ἀνυποχώρητα νά ἐπιβάλει, σάν μέρος καί μόνο τῆς προσπάθειας, ἰδεολογικῆς, πολιτικῆς καί ὑλικῆς ἡγεμόνευσης τοῦ παγκόσμιου κινήματος. Καί τό μεγαλύτερο «ἀτύχημα» γιά τίς δυνάμεις τῆς ἐπέμβασης στήν Τσεχοσλοβακία τόν Αὔγουστο 1968, ἦταν ἡ μή προβολή ἔνοπλης ἀντίστασης στήν εἰσβολή. Μιά τέτοια ἀντίσταση — πού δέν θά ἦταν καθόλου περίεργο ἄν εἶχε προβληθεῖ — θά εἶχε «λύσει» γιά τούς εἰσβολεῖς ὅλα τά προβλήματα. Θά εἶχε «ἀποδειχθεῖ» ὁ ἀντισοβιετικός καί... πρακτορειακός χαρακτήρας τῆς ἡγεσίας Ντοῦμπτσεκ. Καί ἀντί τώρα νά γίνεται συζήτηση μέ ἰδεολογικά ἐπιχειρήματα καί μέ γιγάντιο τό ἠθικό κύρος τῶν κομμουνιστῶν πού δοκίμασαν τή βίαιη ξένη ἐπέμβαση, τό λόγο θά τόν εἶχαν τά ἀρχεῖα τῶν ὑπηρεσιῶν ἀσφαλείας, πού θά «ἀποκάλυπταν» ἀπό πότε ἀκριβῶς ὁ Ντοῦμπτσεκ καί οἱ συνεργάτες του εἶχαν γίνει «πράκτορες τοῦ ταξικοῦ ἐχθροῦ». Πρόκειται γιά πολύ γνώριμα μέσα, ὥστε περιττεύει νά ἐπεκταθοῦμε περισσότερο.

Ἡ μεθοδολογία λοιπόν τοῦ ἡγεμονισμοῦ καί τῆς ἐπιβολῆς καθοδηγητικῶν κέντρων πού περιβάλλεται μέ τό ἐπιχείρημα τῆς ὑπεράσπισης τῶν «γενικῶν» συμφερόντων τοῦ κινήματος, ἔρχεται στήν πραγματικότητα σέ πλήρη ἀντίθεση μέ τίς ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας, καταστρέφοντας ταυτόχρονα τίς πιό πρωτοπόρες καί ζωογόνες δυνάμεις τοῦ κινήματος καί δυσφημώντας ἀνεπανόρθωτα τά μεγάλα ἰδανικά του τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας καί τῆς ἀδελφοσύνης τῶν λαῶν, στά μάτια ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων. Καί ἡ πάλη γιά τήν αὐτονομία τῶν κομμάτων συμβαδίζει, ἀκριβῶς γι' αὐτό, μέ τήν προσπάθεια διάνοιξης μιᾶς ἄλλης, ἐλπιδοφόρας προοπτικῆς γιά τή νίκη τῶν ἰδεῶν τοῦ σοσιαλισμοῦ σέ παγκόσμια κλίμακα.

3. Τό πρόβλημα τῆς αὐτονομίας στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα

Τό πρόβλημα τῆς αὐτονομίας παρουσιάζεται μέ ἕναν ὀξύτατο

τρόπο στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἡ μορφή πού ἔχει σήμερα τό πρόβλημα αὐτό συνδέεται ὄχι μόνο μέ τά γεγονότα τῶν τελευταίων χρόνων, ἀλλά ἀποτελεῖ μιά κατάληξη τῆς συγκεκριμένης πορείας καί τῶν ἰδιομορφιῶν ἀνάπτυξης τοῦ ΚΚΕ σέ ὅλη τή διάρκεια τῆς ἱστορίας του.

Οἱ ἱστορικές συνθῆκες πού δημιούργησαν τό καθεστώς ἐξάρτησης στό ΚΚΕ

Στά πρῶτα τους βήματα ὅλα τά κομμουνιστικά κόμματα ἦταν τμήματα ἁπλῶς μιᾶς παγκόσμιας ὀργάνωσης μέ μιά παγκόσμια πειθαρχία, τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἡ πολιτική, ἡ ἀνάδειξη τῆς ἡγεσίας καί οἱ ἐνέργειες γενικά κάθε κόμματος βρίσκονταν κάτω ἀπό τό συνεχῆ ἄμεσο ἔλεγχο τῆς Κ.Δ. Στίς συνθῆκες αὐτές, ὁ βαθμός πού οἱ ἐσωτερικές δυνάμεις κάθε κόμματος ἐπιδροῦσαν στή λύση τῶν προβλημάτων ἦταν διαφορετικός ἀπό χώρα σέ χώρα καί καθοριζόταν κυρίως ἀπό τό ἐπίπεδο ἀνάπτυξης τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ἀπό τήν προηγούμενη πολιτική ἐμπειρία τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Στήν Ἑλλάδα, αὐτοί οἱ ἐσωτερικοί παράγοντες ἦταν ἐξαιρετικά ἀσθενικοί. Πρίν ἀπό τό 1918 δέν ὑπῆρχε ἀξιόλογο ἐργατικό καί σοσιαλιστικό κίνημα. Ἡ ἐργατική τάξη ἦταν ἐξαιρετικά ἀδύναμη τόσο ἀπό ἀριθμητική ὅσο καί ἀπό πολιτιστική ἄποψη. Στίς συνθῆκες αὐτές, τό ΚΚΕ ἀναπτύχθηκε ἔχοντας πολύ καταθλιπτικότερη, ἀπ' ὅτι αὐτό συνέβαινε σέ πολλά ἄλλα κόμματα, τήν ὑπεροχή τῶν διεθνῶν κέντρων (τῆς Κ.Δ. καί τοῦ ΚΚΣΕ) ἔναντι τῶν ἐσωτερικῶν του δυνάμεων. Αὐτό δημιούργησε μιά ὁλόκληρη παράδοση, πού ἐπιτάθηκε μέ τήν ἐπικράτηση τῶν μεθόδων τοῦ Στάλιν στήν ΕΣΣΔ καί στό διεθνές κίνημα.

Δέν εἶναι λοιπόν περίεργο τό ὅτι ἡ ἡγεσία Ζαχαριάδη — ἀλλά καί ἡ μετά ἀπ' αὐτόν ἡγεσία — σκεφτόταν καί ἐνεργοῦσε σάν φορέας μιᾶς πολιτικῆς καί ἀποφάσεων πού παίρνονταν ἔξω ἀπό τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα.

Ἡ ἀναγκαστική προσφυγιά, τόσο τῆς ἡγεσίας ὅσο καί μεγάλων δυνάμεων τοῦ κόμματος μετά τήν ἧττα τοῦ ΔΣΕ, στίς σοσιαλιστικές χῶρες, μέ τήν ταυτόχρονη συντριβή τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων στό ἐσωτερικό τῆς χώρας, ἔφτασαν στό ἀποκορύφωμά του τό φαινόμενο τῆς ἐξάρτησης τοῦ ΚΚΕ ἀπό τό ΚΚΣΕ. Στήν πράξη, ἡ κηδεμόνευση τοῦ κινήματος στό ἐσωτερικό ἀπό τήν ἡγετική ὁμάδα τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἦταν μιά κηδεμόνευση ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ, μ έ ὄ ρ γ α ν ο τήν ἀπόλυτα ἐξαρτημένη ἡγεσία τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Γι' αὐτό καί ἡ ἀντίθεση τοῦ «ἐσωτερικοῦ» πρός τό «ἐξωτερικό», πρίν καί ἀμέσως μετά τή διάσπαση τοῦ ΚΚΕ, τό 1968, ἐξέφραζε στήν οὐσία τή βαθύτερη θέληση τοῦ κόμματος νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν ἐξάρτησή του ἀπό τό ΚΚΣΕ. Ὁ τίτλος σήμερα τοῦ κόμματός μας, ΚΚΕ (ἐσωτ.), ἔχει αὐτή τήν ἱστορική ρίζα καί αὐτό τό βαθύτερο νόημα.

Ὁ παράγοντας τῆς ἐξάρτησης στή διάσπαση τοῦ 1968

Ἔτσι, στά χρόνια πού προηγήθηκαν ἀπό τή διάσπαση, οἱ ἀντιδράσεις μέσα στό κόμμα πρός τήν ἐξωπραγματική δογματική γραμμή καί πρός τήν πρακτική τῆς κηδεμόνευσής του ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ἐξωτερικοῦ, συγκρούονταν στήν πράξη μέ τό καθεστώς τῆς ἐξάρτησης τοῦ κινήματος ἀπό τό ΚΚΣΕ. Καί ὅσο αὐτές οἱ ἀντιδράσεις ὀξύνονταν, ἀγκαλιάζοντας τελικά καί ἕνα τμῆμα τῆς ἴδιας τῆς ἡγεσίας, τόσο αὐτός ὁ χαρακτήρας τῆς σύγκρουσης πού ὡρίμαζε γινόταν ὅλο καί πιό καθαρός, ἀλλά καί πιεστικός.

Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ ὁμάδα στήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ πού τελικά συσπειρώθηκε γύρω ἀπό τόν Κολιγιάννη, ἔδρασε συνειδητά σάν φορέας καί ὑπερασπιστής τοῦ καθεστῶτος τῆς ἐξάρτησης τοῦ κινήματος ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ. Καί καθόρισε τίς ἐνέργειές της σέ πλήρη συμφωνία καί μέ τήν ὑποστήριξη τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ, γιά τήν ὁποία ἡ ἀποκατάσταση τῆς «πειθαρχίας» στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα ἦταν μέρος τῆς γενικότερης ἀντίληψης πού περιγράψαμε σέ προηγούμενο κεφάλαιο καί πού βλέπει τήν πορεία τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας στά πλαίσια τῆς προσαρμογῆς τῶν κινημάτων κάθε χώρας στή γραμμή τοῦ ΚΚΣΕ.

Μόνο χάρη σ' αὐτό τόν παράγοντα, στόν παράγοντα τῆς ἐνεργητικῆς παρεμβολῆς τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ, ἡ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ ἔγινε ἀναπόφευκτη. Γιατί ἔριχνε τό βάρος —πολιτικό, ἠθικό, ὑλικό— τῆς ΕΣΣΔ καί τοῦ ΚΚΣΕ στό πεδίο τῶν πολιτικῶν διαφορῶν πού εἶχαν προκύψει στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, κλείνοντας κάθε δυνατότητα γιά ἑνωτικές διαδικασίες μέ βάση τό διάλογο ἀνάμεσα στούς ἴδιους τούς Ἕλληνες κομμουνιστές καί ἀπαιτώντας τήν πλήρη καί ὁλοκληρωτική ὑποταγή τοῦ κινήματος στό καθεστώς τῆς ἐξάρτησης καί στήν πολιτική πού ἐξέφραζε.

Ἡ μεθοδολογία τῆς ἐπιβολῆς
στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα

Ἐφαρμόστηκε ἔτσι καί στήν περίπτωση τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνι-

στικοῦ κινήματος, μέ ἀπόλυτη συνέπεια καί μέ μιά στυγνή λογική, ἡ ἀρχή τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἐξόντωσης τῶν διαφωνούντων πρός τή μεθοδολογία καί τά ἀποτελέσματα τοῦ ἡγεμονισμοῦ. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐξ., μετά τή διάσπαση τοῦ 1968, ἐφαρμόζοντας συνειδητά τήν πολιτική τοῦ ἡγεμονισμοῦ στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, βρίσκεται ἀπόλυτα εὐθυγραμμισμένη καί μέ τίς μεθόδους ἐπιβολῆς του καί μέ τήν ἔλλειψη ἠθικῶν φραγμῶν πού τόν χαρακτηρίζουν, στά πλαίσια τῆς ἀντίληψης «ὁ σκοπός ἁγιάζει τά μέσα». Ὁ ἀμείλικτος πόλεμος ἐξόντωσης μέ ὅλα τά μέσα κατά τοῦ ΚΚΕ ἐσ., οἱ βρωμερές μέθοδοι κατασπίλωσης τῶν ἀγωνιστῶν του δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἡ «ἑλληνική ἔκδοση» τῆς πολιτικῆς τῶν τάνκς πού ἐφαρμόστηκε τόν Αὔγουστο τοῦ 1968 στήν Τσεχοσλοβακία.

Μέ τήν ἴδια λογική πού ὁ Ντοῦμπτσεκ καί οἱ συνεργάτες του ἐμφανίζονται σάν «ἀποστάτες» ἢ καί ταυτισμένοι μέ τήν ἀντεπανάσταση, ἔτσι καί τό ΚΚΕ ἐσ. ἀνακηρύσσεται τό «κόμμα τῶν ἀποστατῶν τοῦ κομμουνισμοῦ». Μέ τήν ἴδια λογική πού ἡ «Ροῦντε Πράβο» τῆς Πράγας παρομοίασε πρό ἡμερῶν τήν «Οὐνιτά» τοῦ ἰταλικοῦ ΚΚ μέ τίς ἐφημερίδες τῆς δυτικογερμανικῆς δεξιᾶς, ἔτσι καί ἡ «Αὐγή» τοποθετεῖται στήν ἴδια μοίρα μέ τόν «Ἐλεύθερο Κόσμο». Μέ τήν ἴδια λογική πού «σβήστηκε ἀπό τό χάρτη» μέ μιά μονοκονδυλιά καί δέν ἀναφέρεται πουθενά πιά τό ΚΚ Αὐστραλίας, στό σοβιετικό τύπο καί στά ὄργανα πού τόν μιμοῦνται, ἔτσι ἔχει σβηστεῖ ἐπίσης καί τό ΚΚΕ ἐσ. μέσα σέ μιά ὀργανωμένη «συνωμοσία σιωπῆς». Ἡ ἴδια παντοῦ «προσήλωση στό στόχο» πού εἶναι ἕνας καί μόνος, ἡ κυριαρχία. Ἡ ἴδια παντοῦ χωρίς κανένα δισταγμό ἐπιλογή τῶν μεθόδων. Ἡ «παγκοσμιότητα» τοῦ Γκάς Χώλλ καταλήγει νά ὑπάρχει σάν παγκοσμιότητα μιᾶς ἑνιαίας μεθοδολογίας ἐπιβολῆς καί ἡγεμονισμοῦ.

Γιά τή λογική τοῦ ἡγεμονισμοῦ δέν ἔχει καί τόση σημασία ἂν ὁ πόλεμος κατά τῶν πιό ζωντανῶν δυνάμεων τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος τό ἐξασθενίζει καί τό ἀφυδατώνει. Δέν ἔχει κάν σημασία ἄν ἡ Ἀριστερά ἔφτασε ἔπειτα ἀπό μιά τέτοια ἡρωική πορεία, μόλις τό 9,5% στίς ἐκλογές τοῦ 1974. Τό κύριο εἶναι νά ἐξασφαλιστεῖ στό χῶρο τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα ἡ μονοπωλιακή παρουσία ἑνός μόνο κόμματος ὁσοδήποτε μικροῦ, σεκταριστικοῦ καί ἀποσπασμένου ἀπό κάθε νικηφόρα προοπτική, ἀρκεῖ νά εἶναι πειθαρχικός φορέας τῆς ἐξάρτησης. Ἡ κραυγή λοιπόν «ἕνα εἶναι τό κόμμα!» δέν ἐκφράζει τόσο τήν ἐξαλλοσύνη μιᾶς φανατισμένης ἡγεσίας, ὅσο μιά ψυχρά ὑπολογισμένη πολιτική ἐπιβολῆς μέ κάθε μέσο.

Ἡ στάση τοῦ ΚΚΣΕ ἀπέναντι στό ΚΚΕ ἐσωτ.

Γιά τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ, ἡ «ἀνοιχτή πληγή» τῆς ὕπαρξης καί ἀνάπτυξης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀποτελεῖ ἕνα σημαντικό πολιτικό πρόβλημα, παράγοντα ἀνησυχιῶν γιά τήν προώθηση τῆς γενικότερης πολιτικῆς της στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα. Γι' αὐτό καί δέν λυπᾶται οὔτε προσπάθειες οὔτε καί μέσα γιά τή συντριβή μας. Αὐτή τήν πραγματικότητα πρέπει νά τή συνειδητοποιήσουν τά μέλη καί στελέχη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., χωρίς ταλαντεύσεις καί αὐταπάτες, συνειδητοποιώντας ταυτόχρονα τήν ἱστορική διάσταση τοῦ ἔργου πού ἐπιτελοῦμε.

Παλεύοντας αὐτή τή στιγμή γιά τήν αὐτονομία τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, παλεύουμε γιά πραγματικά εἰλικρινεῖς, ἰσότιμες καί στενές σχέσεις φιλίας καί συντροφικῆς ἀλληλεγγύης μέ τό ΚΚΣΕ, ἀναγνωρίζοντας ἀπόλυτα τόν τεράστιο ρόλο του, ὅπως καί τό ρόλο τῆς ΕΣΣΔ στήν παγκόσμια ἐξέλιξη. Παλεύουμε γιά τόν πραγματικό διεθνισμό πού, ὅπως εἶχε πεῖ ὁ Λένιν, εἶναι στήν πράξη ἕνας καί μόνος, δηλ. τό νά παλεύεις γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ κινήματος στή χώρα σου.

Ἑνότητα καί αὐτονομία

Γιά τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐξ., πού δρᾶ στά πλαίσια τῆς ἡγεμονικῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΣΕ, δέν ὑπάρχει θέμα ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος γιατί, ἁπλούστατα, δέν ὑπάρχει διάσπαση. Ἡ εὐαισθησία πού δείχνουν γιά τόν τίτλο «ΚΚΕ», πού χρησιμοποιεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ., ἐκφράζει πολύ βαθύτερα αὐτή τή νοοτροπία τῆς μέ κάθε μέσο μονοπώλησης τῆς ἰδιότητας τοῦ κομμουνιστῆ.

Νά, λοιπόν, γιατί τό πρόβλημα τῆς ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος εἶναι ὀργανικά δεμένο μέ τό πρόβλημα τῆς αὐτονομίας του. Καί μόνο πάνω σ' αὐτή τή βάση, στή βάση τῆς ἀναγνώρισης στήν πράξη τῆς αὐτονομίας καί τῆς ἀποκλειστικῆς εὐθύνης τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν γιά ὅλα τά προβλήματα τοῦ κόμματός τους εἶναι δυνατή ἡ ἀποκατάσταση μιᾶς νέας ἀνώτερης ἑνότητας.

Στά πλαίσια αὐτά, ἡ πάλη πού ἔχουμε ἀναλάβει θά εἶναι σκληρή καί μακρόχρονη. Τό πρόβλημα πού ἔχει τεθεῖ εἶναι ἄν τό Κόμμα τῶν κομμουνιστῶν τῆς Ἑλλάδας, θά ὑπάρξει σάν ἐκφραστής ἑνός ρωμαλέου κινήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ τῆς χώρας μας ἤ θά παίζει τό ρόλο τοῦ διεκπεραιωτῆ τῆς γραμμῆς καί τῶν ἀποφάσεων ἄλλων κέντρων, ἀπό τά ὁποῖα ὁ λαός μας θά πρέπει νά ἐξαρτήσει τίς τύχες του.

Ἡ πάλη αὐτή πού διεξάγουμε σήμερα ἔχει, παρ' ὅλες τίς δυσκολίες, μιά αἰσιόδοξη προοπτική. Ὁσαδήποτε μέσα καί ὁσηδήποτε ὑποστήριξη καί ἄν ἔχει τό ΚΚΕ ἐξωτ., δέν θά μπορέσει νά πνίξει τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τοῦ ἑλληνικοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, τήν ἀντικειμενική ἀνάγκη γιά μιά αὐτόνομη, μέ βάση τήν ἑλληνική πραγματικότητα ἀνάπτυξή του.

Στό βαθμό πού ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. θά ἀνταποκρίνεται πληρέστερα σ' αὐτή τήν ἀνάγκη, θά ἐκφράζει ἀγωνιστικά καί όργανωμένα τή δυναμική ἀνάπτυξης τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας πρός τή διεύρυνση τῆς δημοκρατίας, πρός τήν καταξίωση τοῦ ρόλου τῶν ἐργαζομένων μαζῶν στήν ἱστορική ἐξέλιξη, πρός ἕνα πραγματικά δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, στόν ἴδιο βαθμό θά στερεώνεται στίς συνειδήσεις τῶν ἐργαζομένων μαζῶν σάν πραγματική ἐπαναστατική πρωτοπορία, θά γίνεται ὁ βασικός ἄξονας γιά τήν ἀποκατάσταση μιᾶς νέας ἑνότητας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος.

Ἡ προοπτική αὐτή θά ἀνοιχτεῖ μέ τήν πάλη τῶν ἴδιων τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν. Ὅπως αὐτή τήν κρίσιμη ἐθνική ὥρα, τό ΚΚΕ ἐσωτ. καλεῖ τό ἔθνος νά στηριχθεῖ πρῶτα καί κύρια στίς δυνάμεις του, ἔτσι καί ἡ ὑπόθεση τοῦ μέλλοντος τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, τῆς αὐτόνομης ὕπαρξης καί ἀνάπτυξής του, θά κριθεῖ πρῶτα καί κύρια ἀπό τό βαθμό πού οἱ Ἕλληνες κομμουνιστές θά κατορθώσουν νά σταθοῦν πραγματικά στήν πρωτοπορία τῶν λαϊκῶν ἀγώνων, ἀνοίγοντας τό δικό μας, τόν ἑλληνικό δρόμο πρός τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

Ταυτόχρονα ὅμως ἡ πάλη πού διεξάγουμε γιά τήν αὐτονομία τοῦ κινήματός μας, στηρίζεται καί στήν ἀντίστοιχη πάλη πού διεξάγεται στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα καί ἰδιαίτερα στά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Δυτ. Εὐρώπης μέ τά ὁποῖα μᾶς συνδέουν ὅλο καί πιό στενά κοινές ἀντιλήψεις γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, γιά τόν ἴδιο τό χαραχτήρα τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἐποχή μας. Αὐτή ἡ πλευρά, ἡ πλευρά τῆς διεθνοῦς στήριξης τῆς πάλης πού διεξάγουμε, δέν ἔχει καθόλου δευτερεύουσα σημασία.

Ἐμεῖς, οἱ κομμουνιστές τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. δέν ἐξαρτοῦμε τήν ἐπιτυχία τῆς πάλης πού διεξάγουμε στή χώρα μας ἀπό καμιά διεθνῆ ἀναγνώριση. Ἀλλά δέν ὑποτιμοῦμε ταυτόχρονα τή σημασία — ἠθική καί ψυχολογική — πού ἔχει ὁ παράγοντας τῆς ἐπίσημης στάσης ἄλλων κομμάτων ἀπέναντί μας. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή, οὔτε συμφωνήσαμε οὔτε συμφωνοῦμε μέ ὑποχωρήσεις στίς πιέσεις τοῦ ἡγεμονισμοῦ πού γίνονται στό σημεῖο αὐτό ἀπό ὁρισμένα κομμουνιστικά κόμματα πού διατηροῦν πολύ καλές σχέσεις μέ τό ΚΚΕ ἐσωτ.

Καί μόνο τό γεγονός ὅτι στήν τελευταία λ.χ. Διάσκεψη τῶν ΚΚ στό Βερολίνο ἔγινε σιωπηρά ἀποδεκτός ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., πρᾶγμα πού νομιμοποιεῖ κατά κάποιο τρόπο τήν ἐπέμβαση στά ἐσωτερικά τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἀποτελεῖ γιά τά κόμματα πού ἐπίσης, ὅπως τό ΚΚΕ ἐσωτ., παλεύουν γιά τήν αὐτονομία τους, μιά βασική παραβίαση ἀρχῶν πού ἐνθαρρύνει τίς δυνάμεις τοῦ ἡγεμονισμοῦ στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα.

Ἡ πάλη λοιπόν, γιά τήν αὐτονομία καί τήν ἑνότητα τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, δέν εἶναι ἁπλῶς μιά μονομαχία ΚΚΕ ἐσωτ. καί ΚΚΕ ἐξωτ., οὔτε καί θά λυθεῖ σέ τέτοια πλαίσια. Εἶναι κυρίως πάλη γιά τήν ἐπεξεργασία καί ἐφαρμογή μιᾶς ὀρθῆς πολιτικῆς στηριγμένης στίς συνθῆκες καί τίς ἀπαιτήσεις τῆς χώρας μας καί τῆς ἐποχῆς μας, ἱκανῆς νά ἐμπνεύσει, νά τροφοδοτήσει καί νά κατευθύνει ἕνα ρωμαλέο κίνημα λαϊκῶν μαζῶν γιά τή δημοκρατική καί τή σοσιαλιστική ἀναγέννηση τῆς Ἑλλάδας.

[«Αὐγή», 5 - 8.9.76]

Τά θέματα πού θίγει ὁ ἐπιστολογράφος μας* καί οἱ ἀπόψεις πού ἀναπτύσσει, (παρά τίς προθέσεις πού μᾶς ἀποδίδει) παρέχουν τή δυνατότητα γιά μιά ἐποικοδομητική καί εὐρύτερη συζήτηση.

Πρίν ἀπ' ὅλα, θά θέλαμε νά σημειώσουμε πώς ἡ συναγωγή γενικῶν συμπερασμάτων γιά θεμελιώδη προβλήματα τῆς πολιτικῆς, ἀπό μιά καί μόνη ξεχομμένη φράση, ὅπως κάνει ὁ ἐπιστολογράφος μας, μπορεῖ νά ὁδηγήσει σέ σοβαρότατα λάθη. Μέ τήν ἴδια λο-

---

Θεσσαλονίκη, 16.9.76

* 'Αγαπητή «Αὐγή»,

Σέ ἄρθρο τοῦ κ. Καρρᾶ στίς 14.9.76 καί σέ σχόλιό σου κάτω ἀπό τόν τίτλο «Αἰχμές» στίς 16.9 βάζεις μερικά ἐρωτήματα στό ΚΚΕ σχετικά μέ τίς θέσεις του στήν κρίση τοῦ Αἰγαίου. Νομίζω πώς καί ὁ κ. Καρρᾶς καί ὁ σχολιογράφος σου σκόπιμα παραποιοῦν καί διαστρεβλώνουν θέσεις τοῦ ΚΚΕ πάνω στό θέμα μέ προφανῆ σκοπό τήν συκοφάντησή του. Οἱ ἀπαντήσεις στίς ἐρωτήσεις τους περιέχονται ὁλοκάθαρα στή δήλωση τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς τοῦ ΚΚΕ πού τουλάχιστον ὁ κ. Καρρᾶς, ἐφ' ὅσον στό ἄρθρο του ἀναφέρεται σ' αὐτήν, ἔχει διαβάσει.

'Αναφορικά μέ τό πρῶτο σου ἐρώτημα «Γιατί τό ΚΚΕ δέν παίρνει καθαρή θέση πάνω στό ἄν τά ὅρια τῆς ὑφαλοκρηπίδας τοῦ Αἰγαίου πρέπει νά καθοριστοῦν σύμφωνα μέ τίς διεθνεῖς συμβάσεις, ἄν δηλαδή οἱ ἑλληνικές ἀπόψεις στό θέμα εἶναι δικαιολογημένες ἤ ἄν ἔχουν βάση τά τουρκικά ἐπιχειρήματα πού περιφρονοῦν αὐτές τίς διεθνεῖς συμφωνίες καί ζητοῦν παζάρεμα ὑπό τήν ἀπειλή τετελεσμένων γεγονότων», στή δήλωση τοῦ ΚΚΕ ἀναφέρεται: «'Η τούρκικη κυβέρνηση τοῦ μεγάλου κεφαλαίου καί τῆς στρατοκρατίας ἀρνούμενη τίς διαπραγματεύσεις γύρω ἀπό τά προβλήματα τοῦ Αἰγαίου συνεχίζει τίς προκλητικές της ἐνέργειες σέ βάρος τῆς 'Ελλάδας... ἀγνοώντας διεθνεῖς συμβάσεις ἤ προκαταλαβαίνοντας ἀποφάσεις τῆς παγκόσμιας διάσκεψης γιά τό δίκαιο τῶν θαλασσῶν, ἐπιδιώκει νά δημιουργήσει τετελεσμένα γεγονότα, κλιμακώνει εὐρύτερη μακροχρόνια ἐπεκτατικά σχέδια σέ βάρος τῆς 'Ελλάδας».

Ξεκάθαρη κατά τή γνώμη μου θέση γιά τό ἄν τό ΚΚΕ εἶναι ἐνάντια στίς διεθνεῖς συμβάσεις καί στό ποιός ἔχει δίκιο στό Αἰγαῖο.

'Αναφορικά μέ τό δεύτερό σου ἐρώτημα «Γιατί τό ΚΚΕ μιλάει ἀφηρημένα πώς θά ἀντιταχτεῖ σέ κάθε ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή καί δέ λέει καθαρά πώς θά ἀντιταχτεῖ συγκεκριμένα στήν ἀμερικανοκίνητη τουρκική ἐπιβουλή κατά τῶν κυριαρχικῶν μας δικαιωμάτων». Στή δήλωση τοῦ ΚΚΕ ἀναφέρεται: «Στό πρόβλημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας πίσω ἀπό τόν τούρκικο ἐπεκτατισμό βρίσκεται ὁ ἰμπεριαλισμός (ἰδιαίτερα ὁ ἀμερικάνικος) τά συμφέροντα τῶν διεθνῶν μονοπωλίων». Καί παρακάτω: «Συνεπῶς δέν νοεῖται ἀντιμετώπιση τῆς κρίσης στό Αἰγαῖο χωρίς τήν ταυτόχρονη ἀντιμετώπιση καί τοῦ τούρκικου ἐπεκτατισμοῦ καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ».

Ὅταν λοιπόν τό ΚΚΕ δηλώνει πώς «θά ὑπερασπίσει τήν ἐθνική ἀνεξαρτη-

γική, μπορεῖ κανείς νά ἰσχυριστεῖ πώς ὁ Ζαχαριάδης λ.χ. εἶχε σωστή πολιτική, γιατί ἀφθονοῦν στά κείμενα ἐκείνης τῆς ἐποχῆς (1950 καί μετά) οἱ ξεχομμένες φράσεις πού μιλοῦν γιά τήν ἀνάγκη ἑνότητας τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων. Αὐτό ὅμως δέν ἀνταποκρίνεται βέβαια στήν οὐσία τῆς πολιτικῆς τοῦ Ζαχαριάδη, πού μιλώντας γιά ἑνότητα, τορπίλλιζε ταυτόχρονα τή μοναδική διαδικασία ἑνότητας πού μποροῦσε νά εἶναι γιά τότε ρεαλιστική.

Ἄς δοῦμε λοιπόν τό σύνολο τῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΕ ἐξ. ὅπως βγαίνει ὄχι ἀπό μιά ξεχομμένη φράση, ἀλλά ἀπό τά κείμενά του γενικότερα, ἀπό τίς βασικές κατευθύνσεις πού ἔχει χαράξει καί ἀκολουθήσει καί ἀπό τήν συγκεκριμένη του πρακτική. Μόνο τότε

σία καί ἀκεραιότητα τῆς χώρας ἀπό κάθε ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή», εἶναι σαφέστατο σέ ποιόν συγκεκριμένα θά ἀντιταχτεῖ.

Ἀναφορικά μέ τό τρίτο σου ἐρώτημα «Γιατί τό ΚΚΕ ἑρμηνεύει τήν κρίσι στό Αἰγαῖο μέ τή λογική ὅτι οἱ ΗΠΑ βάζουν τήν Ἑλλάδα καί τήν Τουρκία νά τσακώνονται καί ἀποφεύγει ἐπιμελῶς νά πεῖ ὅτι οἱ ΗΠΑ ἐνισχύουν σταθερά τόν τούρκικο ἐπεκτατισμό σέ βάρος τῆς Ἑλλάδας γιατί θέλουν τήν Τουρκία σάν κύριο στήριγμα τῆς πολιτικῆς τους στήν ἀνατολική Μεσόγειο καί στή Μέση Ἀνατολή;». Στή δήλωση τοῦ ΚΚΕ ἀναφέρεται:

«Στό πρόβλημα τῆς ὑφαλοχρηπίδας, πίσω ἀπό τόν τούρκικο ἐπεκτατισμό βρίσκονται ὁ ἰμπεριαλισμός, — εἰδικότερα ὁ ἀμερικάνικος, — τά συμφέροντα τῶν διεθνῶν μονοπωλίων. Χρησιμοποιοῦν τό θέμα τῆς ὑφαλοχρηπίδας γιά νά προωθήσουν τά στρατηγικά καί οἰκονομικά σχέδιά τους στήν Ἀνατολική Μεσόγειο καί στή Μέση Ἀνατολή».

Μοῦ φαίνεται ὅτι τό ΚΚΕ πολύ ἐπιμελῶς δηλώνει αὐτό πού, κατά τή γνώμη τοῦ κ. Καρρᾶ καί τοῦ σχολιογράφου σου, «ἐπιμελῶς ἀποφεύγει νά πεῖ».

Τέλος, ἀναφορικά μέ τό τέταρτο σου ἐρώτημα «Θεωρεῖ τό ΚΚΕ ἱκανοποιητική τή στάση τῆς ΕΣΣΔ πού δέν παίρνει καθαρή θέση κατά τῆς δλοφάνερης τουρκικῆς ἐπιθετικότητας;». Ἡ δήλωση ἀναφέρει: «Ἡ ὑπεράσπιση τῆς ἐδαφικῆς μας ἀκεραιότητας καί ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας συνδέεται ἄμεσα μέ τήν πάλη γιά τήν εἰρήνη καί τήν εἰρηνική λύση τῶν διαφορῶν. Αὐτό εἶναι σύμφωνο μέ τήν Τελική Πράξη τῆς Διάσκεψης τοῦ Ἑλσίνκι, πού καλεῖ τήν κάθε χώρα νά μή καταφεύγει στή βία ἤ ἀπειλή χρήσης βίας. Γι' αὐτό καί ἡ θέση τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης γιά τή μή χρησιμοποίηση βίας ἤ ἀπειλῆς βίας καί γιά εἰρηνική λύση τῶν διαφορῶν Ἑλλάδος — Τουρκίας βρίσκει πλατιά ἀπήχηση».

Ἄρα τό ΚΚΕ θεωρεῖ ἱκανοποιητική τή στάση τῆς ΕΣΣΔ καί βέβαια, ὅταν ἡ ΕΣΣΔ τάσσεται ὑπέρ τῶν εἰρηνικῶν διαδικασιῶν, δλοφάνερα καταδικάζει αὐτόν πού τίς τορπιλλίζει καί πού δέν εἶναι ἀσφαλῶς ἄλλος ἀπό τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό.

Αὐτά γιά τήν (κατά τή γνώμη μου) ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας. Εἶμαι σίγουρος πώς οἱ παραπάνω ἀπόψεις μου θά δημοσιευτοῦν στίς στῆλες σου γιά τήν ἀντικειμενική ἐνημέρωση τῶν ἀναγνωστῶν σου.

Μέ ἐκτίμηση
Γ. ΓΩΓΟΣ
Φοιτητής Πολυτεχν. Σχολῆς Α.Π.Θ.

Υ.Γ. Τό ἴδιο γράμμα στέλνω καί στό «Ριζοσπάστη».

θά καταλάβουμε ἄν τό συκοφαντοῦμε ἤ ὄχι καί ποιό νόημα δίνεται ἀπό τό ἴδιο τό ΚΚΕ ἐξ. καί σ' αὐτές τίς ξεχομμένες φράσεις, πού ἐπικαλεῖται ὁ ἐπιστολογράφος μας.

Ἄς ξεκινήσουμε λοιπόν ἀπό τό τελευταῖο ἀπό τά τέσσερα ἐρωτήματα πού εἶχε θέσει ἡ «Αὐγή» στό ΚΚΕ ἐξ. δηλ. αὐτό πού ἀφορᾶ τή στάση τῆς ΕΣΣΔ ἀπέναντι στήν τουρκική ἐπιθετικότητα καί πού ἀποτελεῖ τό «κλειδί» κατά κάποιο τρόπο γιά νά καταλάβουμε όλο τό πρόβλημα. Τό ἐρώτημα δέν εἶχε τεθεῖ στό ΚΚΕ ἐξ. γιατί εἴχαμε τήν παραμικρή ἀμφιβολία ὅτι τό κόμμα αὐτό θεωρεῖ πολύ ἱκανοποιητική τή στάση τῆς ΕΣΣΔ. Αὐτό ἄλλωστε ἀποδείχνεται ὄχι μόνο ἀπό τή φράση τῆς «Δήλωσης» πού ἀναφέρει ὁ ἐπιστολογράφος μας. Ἀποδείχνεται ἀπό ὅλη τή στάση τοῦ ΚΚΕ ἐξ. ἀπέναντι στή σοβιετική πολιτική ἀλλά καί τελευταῖα ἀπό τήν ἐνθουσιώδη ὑποδοχή πού τό ΚΚΕ ἐξ. ἔκανε στό διάβημα τοῦ σοβιετικοῦ πρεσβευτῆ Ἰβάν Οὐνταλτσόφ στήν ἑλληνική κυβέρνηση, διάβημα ὅπου ἡ σοβιετική θέση συνοψιζόταν σέ τρία σημεῖα: Σύσταση γιά ψυχραιμία καί αὐτοσυγκράτηση, σύσταση γιά διαπραγματεύσεις καί τονισμός τοῦ σοβιετικοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τήν ἐλεύθερη ναυσιπλοΐα στό Αἰγαῖο.

Τό ἐρώτημα τῆς «Αὐγῆς», ἀπέβλεπε περισσότερο στό νά διευκρινίσει τό ΚΚΕ ἐξ. τό γ ι α τ ί, μέ ποιά συλλογιστική θεωρεῖ ἱκανοποιητική τή στάση τῆς ΕΣΣΔ ἀπέναντι στήν τουρκική ἐπιθετικότητα. Τό ΚΚΕ ἐξ. βέβαια δέν ἀπάντησε, καί φρονίμως. Δέν εἴμαστε δέ βέβαιοι πώς ἄν ἀπαντοῦσε, θά ἔδινε τήν ἀπάντηση τοῦ ἐπιστολογράφου μας. Γιατί, τό νά ἰσχυρίζεται κανείς, ὅπως κάνει ὁ κ. Γῶγος, πώς ἡ τοποθέτηση τῆς ΕΣΣΔ ὑπέρ τῶν εἰρηνικῶν διαδικασιῶν γιά τή λύση τῆς διαφορᾶς «ὁλοφάνερα καταδικάζει αὐτόν πού τήν τορπιλλίζει: καί πού δέν εἶναι ἀσφαλῶς ἄλλος ἀπό τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό», ἀποτελεῖ ἕνα πολύ - πολύ ἀδύνατο ἐπιχείρημα.

Μέ τήν ἴδια λογική, θά μποροῦσε κανείς νά ἰσχυριστεῖ πώς οἱ 4 χῶρες τοῦ ΝΑΤΟ (Ἀγγλία, Γαλλία, Ἰταλία καί ΗΠΑ) πού ὑπέβαλαν μάλιστα καί δικό τους σχέδιο στό Συμβούλιο Ἀσφαλείας (τό ὁποῖο ψηφίστηκε καί ἀπό τήν ΕΣΣΔ) καί ὅπου τονιζόταν ἡ ἀνάγκη εἰρηνικῆς λύσης τῆς διαφορᾶς στό Αἰγαῖο, καταδικάζουν «ὁλοφάνερα» τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό. Καί θά καταλήγαμε ἔτσι σέ πλήρη ἀνατροπή τῶν διαπιστώσεων πώς πίσω ἀπό τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό βρίσκεται τό ΝΑΤΟ καί οἱ ΗΠΑ.

Ἄρα λοιπόν, δέν εἶναι καθόλου ταυτόσημη ἡ ἐπίσημη διακήρυξη τῆς ἀνάγκης γιά εἰρηνική λύση τῆς διαφορᾶς μέ τήν καταδίκη τοῦ ἐπιδρομέα. Ἡ ΕΣΣΔ ἀποφεύγει μέχρι σήμερα ἐπίμονα νά τοποθετηθεῖ στό οὐσιαστικό θέμα, στό ἄν ὑπάρχει ἐπιδρομή στό Αἰγαῖο ἤ ὄχι, στό ποιός εἶναι ὁ ἐπιδρομέας, στό ποιά

ἀπό τίς δύο χῶρες (Ἑλλάδα — Τουρκία) ἔχει δίκιο καί ποιά ὄχι. Ἀντιμετωπίζει καί τίς δυό χῶρες ἀπό «ἴση ἀπόσταση» πράγμα πού ἐνισχύει οὐσιαστικά τόν ἐπιδρομέα, ὅπως γίνεται πάντα ὅταν ταυτίζει κανείς θύτες καί θύματα. Ρίχνει τό βάρος της σάν μεγάλης Δύναμης ὄχι γιά νά καταδικαστεῖ ἡ ἐπιδρομή καί ἡ παραβίαση τοῦ διεθνοῦς νόμου (ὅπως ἔχει κάνει σέ πολλές ἄλλες περιπτώσεις ὅταν τά κρατικά της συμφέροντα τό ἀπαιτοῦν), ἀλλά γιά νά ἐξευρεθεῖ μιά βάση εἰρηνικῆς λύσης τῆς διαφορᾶς καί νά μή διαταραχθεῖ ἡ ἐλεύθερη ναυσιπλοΐα στό Αἰγαῖο, πράγμα πού σημαίνει πώς δέν ἀποκλείεται καθόλου καί μιά λύση συμβιβασμοῦ σέ βάρος τῶν κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῆς Ἑλλάδας, τά ὁποῖα ἀποσιωπᾶ.

Γιά τή σοβιετική πολιτική, ὅπως ἔχει ἐκφραστεῖ μέχρι σήμερα, ὑπάρχουν δυό χῶρες πού ἔχουν μεταξύ τους διαφορές, πού ὀξύνουν τίς σχέσεις τους καί πού πρέπει νά βροῦν ἕναν τρόπο νά συνεννοηθοῦν γιά νά μή διαταραχτεῖ ἡ εἰρήνη καί ἡ ναυσιπλοΐα στό Αἰγαῖο. Ἀκόμα καί στό ἐσωτερικό τῆς ΕΣΣΔ, ἡ πληροφόρηση (Τύπος ραδιόφωνο κλπ.) γίνεται ἀκριβῶς κατά τόν ἴδιο τρόπο καί ὑπογραμμίζεται ἁπλῶς ὁ ρόλος τῶν ΗΠΑ καί τοῦ ΝΑΤΟ πού βρίσκονται πίσω ἀπ' αὐτή τήν ὄξυνση. Κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο γίνεται ἐπί δύο χρόνια ἡ πληροφόρηση τοῦ σοβιετικοῦ κοινοῦ γιά τό κυπριακό πρόβλημα, ὅπως ἄλλωστε ἀποκάλυψε πρό μηνῶν ἡ «Αὐγή», ὅταν παρέθεσε καί ἀποσπάσματα ἀπό μιά μπροσούρα τοῦ σοβιετικοῦ πρακτορείου «Νόβοστι».

Ἡ σοβιετική αὐτή στάση ὑπαγορεύεται ἀπό τήν ἐξυπηρέτηση τῶν κρατικῶν συμφερόντων τῆς ΕΣΣΔ.

Πάγια ἀρχή τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ ἐξάντληση κάθε δυνατότητας γιά τήν ἐξασφάλιση καλῶν φιλικῶν σχέσεων μέ τίς χῶρες πού συνορεύει. Καί αὐτό ἰσχύει πολύ περισσότερο ἀπέναντι στήν Τουρκία, μέ τήν ἐξαιρετικά στρατηγική θέση πού ἡ χώρα αὐτή κατέχει γιά τή σοβιετική ἄμυνα, ἀλλά καί γιά τή σοβιετική πολιτική στή Μέση Ἀνατολή καί στήν Ἀνατολική Μεσόγειο. Εἶναι λοιπόν ἐξηγήσιμη (ἄν καί ὄχι δικαιολογημένη) ἡ σοβιετική στάση πού ἀποφεύγει νά καταδικάσει τήν Τουρκία καί ἐξισώνει θύτες καί θύματα. Γιά μᾶς ὅμως, γιά τούς Ἕλληνες, γιά ἕνα ἑλληνικό πολιτικό κόμμα, αὐτή ἡ στάση εἶναι ἱκανοποιητική; Τό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ ἔχει καθαρά πεῖ πώς δέν θεωρεῖ ἱκανοποιητική καί σωστή μιά τέτοια στάση καί ζήτησε μιά συγκεκριμένη καταδίκη τῆς τουρκικῆς ἐπιθετικότητας ἀπό τήν ΕΣΣΔ.

Ὅταν θέσαμε τό ἐρώτημα στό ΚΚΕ ἐξ. θέλαμε νά γίνει καθαρό ἕνα βασικό πρόβλημα: Ὅτι τό Κόμμα αὐτό καθορίζει τήν πολιτική του ξεκινώντας ἀπό μιά βασική ἀφετηρία: ὅτι δηλ. ἡ

πολιτική τῆς ΕΣΣΔ εἶναι πάντα σύμφωνη μέ τά πραγματικά, τά ουσιαστικά συμφέροντα τῶν λαῶν, ἑπομένως καί τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδας. Ἔχουμε ἐξηγήσει στό ἄρθρο «Γραφειοκρατικός ἡγεμονισμός καί ἐπαναστατική αὐτονομία» (6λ. «Αὐγή» 5, 7, 9 τοῦ Σεπτέμβρη '76) τή βαθύτατα λαθεμένη εἰκόνα γιά τήν πορεία τῆς παγκόσμιας ἐπαναστατικῆς διαδικασίας πού στηρίζει «θεωρητικά» αὐτή τήν ἀντίληψη.

Ἡ οὐσία εἶναι πώς, τό ΚΚΕ ἐξ. ξεκινώντας ἀπ' αὐτή τήν ἀντίληψη, θεωρεῖ στοιχειῶδες καί πρωταρχικό καθῆκον του νά ὑποστηρίζει κάθε ἐνέργεια τῆς σοβιετικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς. Αὐτό κάνει σέ ὅλα χωρίς ἐξαίρεση τά προβλήματα, εἴτε αὐτά ἀφοροῦν τήν πολιτική πρός τίς καπιταλιστικές χῶρες, εἴτε τίς σχέσεις ἀνάμεσα στίς σοσιαλιστικές χῶρες. Αὐτό ἀκριβῶς κάνει καί στό πρόβλημα τῶν ἑλληνοτουρκικῶν σχέσεων, ὅπου προσπαθεῖ νά ἐφαρμόσει μιά γραμμή καί νά διαμορφώσει μιά ἀντίληψη περί τῶν ἑλληνικῶν ἐθνικῶν συμφερόντων πού νά προσαρμόζεται ἀπόλυτα στή σοβιετική ἐξωτερική πολιτική στό ἴδιο θέμα.

Ἄς δοῦμε πῶς συγκεκριμένα ἐκφράζεται αὐτό.

Τό ΚΚΕ ἐξ. δέν ἔχανε ποτέ τή βασική ἐπισήμανση ὅτι ἡ Τουρκία ἔχει κατά ἕναν μονιμότερο τρόπο ἐπιλεγεῖ γιά νά χρησιμέψει σάν στήριγμα τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ στήν Ἀνατ. Μεσόγειο καί στή Μέση Ἀνατολή. Εἶδε τό πρόβλημα τῶν τουρκικῶν προκλήσεων ὄχι ἀπ' αὐτή τή σκοπιά, πού πρέπει κατά ἕναν μονιμότερο τρόπο νά συνεγείρει τό ἔθνος γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἐπεκτατικῶν σχεδίων τῆς σημερινῆς ἀντιδραστικῆς Τουρκίας, ἀλλά σάν ἐκδήλωση τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ πού προσπαθεῖ νά ρίξει τίς δύο χῶρες (Ἑλλάδα, Τουρκία) τή μιά κατά τῆς ἄλλης, γιά νά κυριαρχήσει ὁ ἴδιος.

Στή «Δήλωση» λ.χ. τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐξ. στίς 21.8.76 στό σημεῖο πού τσιτάρει ὁ ἐπιστολογράφος μας, ἀναφέρεται χωρίς περικοπές:

«Στό πρόβλημα τῆς ὑφαλοκρηπίδας, πίσω ἀπό τόν τουρκικό ἐπεκτατισμό βρίσκονται: ὁ ἰμπεριαλισμός — εἰδικώτερα ὁ ἀμερικανικός — τά συμφέροντα τῶν διεθνῶν μονοπωλίων. Χρησιμοποιοῦν τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας γιά νά προωθήσουν τά στρατηγικά καί οἰκονομικά σχέδιά τους στήν Ἀνατολική Μεσόγειο καί στή Μέση Ἀνατολή. Τό Αἰγαῖο ἀποτελεῖ κρίκο τῆς ἴδιας ἁλυσίδας τῶν ἰμπεριαλιστικῶν μηχανορραφιῶν καί ἐπεμβάσεων στή Μέση Ἀνατολή, Λίβανο, Κύπρο. Οἱ ἰμπεριαλιστικές δυνάμεις ἐνθαρρύνουν σήμερα τούς Τούρκους σωβινιστές — πλουτοκρατία καί μιλιταρισμό — σκορποῦν τή σύγχυση γύρω ἀπό τίς προκλήσεις τοῦ ΣΙΣΜΙΚ 1, πουλᾶνε στήν Τουρκία καί στήν Ἑλλάδα πολε-

μικό ὑλικό, σπρώχνουν τούς δυό λαούς στή σύρραξη μέ σκοπό νά ἑδραιώσουν καί νά ἐπεκτείνουν τόν ἔλεγχο στίς πλουτοπαραγωγικές πηγές τῆς περιοχῆς καί νά στερεώσουν τίς κλονισμένες θέσεις τοῦ ΝΑΤΟ καί τήν ἀμερικανική κυριαρχία στό Αἰγαῖο, σέ βάρος τῆς ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Τουρκίας, καθώς καί τῆς Κύπρου. Νά προωθήσουν τά γενικότερα σχέδιά τους ἐνάντια στό ἀπελευθερωτικό κίνημα τῶν ἀραβικῶν λαῶν καί κατά τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν. Γιά τό σκοπό αὐτό, ταυτόχρονα, ἐνθαρρύνουν καί ἐνισχύουν τίς πιό ἀντιδραστικές καί τίς σωβινιστικές δυνάμεις σέ κάθε μιά ἀπό τίς χῶρες αὐτές, γιά νά ἐμποδίσουν καί νά καταπνίξουν κάθε προοδευτική τάση τῶν λαῶν.

Συνεπῶς, δέν νοεῖται ἀντιμετώπιση τῆς κρίσης στό Αἰγαῖο χωρίς τήν ταυτόχρονη ἀντιμετώπιση καί τοῦ τούρκικου ἐπεκτατισμοῦ καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ».

Τό κομμάτι αὐτό ἀπό τή «Δήλωση» τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐξ. εἶναι πολύ - πολύ εὔγλωττο. Ἐδῶ εἶναι σαφέστατα ἐκφρασμένη ἡ σκέψη πώς οἱ ΗΠΑ βάζουν τίς δυό χῶρες νά τσακώνονται γιά νά προωθήσουν τά σχέδιά τους. Πρόκειται γιά μιά διαπίστωση πού δέν ἀνταποκρίνεται μέν πρός τήν πραγματικότητα, ταυτίζεται ὅμως μέ τή σοβιετική θέση στό ἴδιο ζήτημα. Πῶς ὁ ἐπιστολογράφος μας δέν πρόσεξε αὐτό ἀκριβῶς τό σημεῖο — πού ἀποτελεῖ τήν οὐσία — καί τό ἀφαίρεσε μάλιστα ἀπό τήν παράθεση τοῦ ἀποσπάσματος πού ὁ ἴδιος διάλεξε καί ἀναφέρει; Εἶναι ἐντελῶς ἀνεδαφικό, ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά, νά προσπαθεῖ κανείς νά συναγάγει τό ἀντίθετο ἀπό τή φράση ὅτι πίσω ἀπό τό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας βρίσκεται ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός.

Οὔτε στή «Δήλωση», οὔτε πολύ περισσότερο στήν περιβόητη «4η δλομέλεια» τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ. ἐξ., οὔτε καί σέ κανένα ἄλλο κείμενο τοῦ ΚΚΕ ἐξ. δέν ὑπάρχει ἴχνος ἀπό τή βασικότατη διαπίστωση πώς οἱ Η.Π.Α. στηρίζονται μονιμότερα στήν Τουρκία γιά τήν προώθηση τῶν σχεδίων τους στήν περιοχή. Αὐτό δέν εἶναι βέβαια τυχαῖο. Τό ΚΚΕ ἐξ., ἀρνούμενο αὐτή τή βασικότατη διαπίστωση — πού τώρα ὁμολογεῖται καθαρά καί ἀπό τούς ὑφυπουργούς Ἀμύνης καί Ἐξωτερικῶν τῶν Η.Π.Α. στήν ἀμερικάνικη Γερουσία καθώς καί ἀπό τόν γερουσιαστή Ἔντουαρντ Κέννεντυ — καί ἐξισώνοντας, ὅπως εἴδαμε, τίς δύο χῶρες ἔναντι τῶν ΗΠΑ, παραποιεῖ βαθύτατα τήν εἰκόνα τῆς πραγματικότητας. Ἀρνεῖται τόν εἰδικό ρόλο πού ἀνατίθεται σέ μιά πολύ εὐρύτερη προοπτική, στήν Τουρκία σάν τόν βραχίονα τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ στήν περιοχή. Καί ἀντί νά στρέφει τήν προσοχή καί νά φροντίζει νά κινητοποιήσει δυνάμεις γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ ἄμεσου, τοῦ συγκεκριμένου κινδύνου πού ἀποτελεῖ γιά τή χώρα μας ἡ Τουρκία σ' αὐτό τό ρόλο, ὑποβιβάζει αὐτό τό καθῆ-

κον πού ἔχει τή δική του αὐτονομία στά δρια ἑνός προβλήματος ἐξαρτημένου καί μόνο ἀπό τό γενικό πρόβλημα τῆς πάλης κατά τοῦ ἀμερικανικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Μέ τόν τρόπο αὐτό καταλήγει νά κάνει ὄχι συγκεκριμένο ἀντιϊμπεριαλιστικό ἀγώνα καί ἀγώνα γιά τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία, ἀλλά ἀντιϊμπεριαλιστική φλυαρία, καθώς δέν ἀντιμετωπίζει τήν ὑπαρκτή καί οὐσιαστική αἰχμή τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, πού εἶναι σήμερα ἡ τουρκική ἀπειλή κατά τῆς ἐδαφικῆς μας ἀκεραιότητας καί τῆς ἐθνικῆς μας ἀνεξαρτησίας. Καί ἐπίσης, καταλήγει νά ὑποβιβάζει ἔτσι τόν πρωτοπόρο ρόλο τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν ἄλλων ἐργαζομένων στόν ἀγῶνα γιά τήν κοινωνική ἀλλαγή, ἕνα ρόλο πού εἶναι ἀδύνατο νά ἀσκηθεῖ χωρίς τά στρώματα αὐτά νά σταθοῦν στίς πρῶτες γραμμές τῆς πάλης γιά τά ἐθνικά δικαιώματα, τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία καί ἀξιοπρέπεια.

Γι' αὐτό ἄλλωστε καί τό ΚΚΕ ἐξ., ἐπί δύο καί πάνω χρόνια, ἀπό τίς 23.7.74 μέχρι τήν 21.8.76 λοιδοροῦσε κάθε σκέψη γιά ἐθνική ἑνότητα καί κατάγγελνε σάν «ὑποταγή στήν ἀστική τάξη» τήν πολιτική τῆς ἐθνικῆς ἀντιδικτατορικῆς δημοκρατικῆς ἑνότητας τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν συγκεκριμένων κινδύνων πού δημιουργοῦσε μέ τήν τέτοια πολιτική του ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός. Γι' αὐτό καί δέν ἀσχολήθηκε οὔτε καί ἀσχολεῖται καθόλου μέ προβλήματα ἐθνικῆς ἄμυνας. Γι' αὐτό καί καταψήφισε στή Βουλή τίς στρατιωτικές δαπάνες γιά τήν πολεμική ἑτοιμότητα τῆς χώρας σέ στιγμές πού αὐτή ἀπειλεῖται ἀνοιχτά μέ πόλεμο. Γι' αὐτό, ἀκόμα καί στήν «4η δλομέλεια» τῆς Κ. Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐξ. («Ριζοσπάστης» 8.8.1976), ἡ κρίση στό Αἰγαῖο περνάει «στά ψιλά» καί στόχος τίθεται ἡ ἀντιϊμπεριλιστική ἀντιμονοπωλιακή ἐξουσία. Γι' αὐτό καί στό ἴδιο φύλλο τοῦ «Ριζοσπάστη» (8.8.1976), ὁ Βάσος Ἀλμυρός (Γεωργίου) κάνει δριμύτατη κριτική στήν ΕΔΑ πού θεωρεῖ κύριο πρόβλημα αὐτή τή στιγμή γιά τή χώρα καί τό λαό μας τήν κρίση στό Αἰγαῖο καί ἀντιλέγει πώς κύριος κίνδυνος εἶναι ἡ πολιτική τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ. Γι' αὐτό καί τό ΚΚΕ ἐξ. ἀντιμετώπισε τό πρόβλημα πού δημιούργησε τό «Σισμίκ» σάν «κεραυνό ἐν αἰθρία», σάν δλότελα καινούργιο στοιχεῖο στήν κατάσταση καί ὑποχρεώθηκε σέ θεαματική «στροφή» (13 μόλις μέρες μετά τήν ἐντελῶς ἀποπροσανατολισμένη «4η δλομέλεια» τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐξ.) πού ἐκφράζεται μέ τή «Δήλωση» τῆς 21.8.76, δπου διαπιστώνεται κρίσιμη κατάσταση καί ἀνάγκη συνεργασίας μέ ἄλλες πολιτικές δυνάμεις, πού μέχρι τότε ἀπορρίπτονταν.

Πῶς δέν τά πρόσεξε καί δέν τά πῆρε ὑπόψη δλα αὐτά ὁ ἐπιστολογράφος μας;

Ἀλλά καί ἡ «Δήλωση», παρά τή φαινομενική «στροφή» πού κά-

νει, δέσμια τῆς ἀντίληψης ὅτι οἱ ΗΠΑ βάζουν ἁπλῶς τίς δύο χῶρες νά τσακώνονται, δέν καλεῖ σέ συνεργασία δσους ἀντιτάσσονται στόν ἄμεσο τουρκικό κίνδυνο, ἀλλά σέ συνεργασία κατά τῶν μηχανορραφιῶν τοῦ ἀμερικάνικου ἰμπεριαλισμοῦ, διευκολύνοντας στήν πράξη τίς συγκεκριμένες ἐνέργειες αὐτοῦ τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ πού ὑλοποιοῦνται κυρίως μέ τήν τουρκική ἐπιθετικότητα. Γι' αὐτό καί ἐλαχιστοποιεῖ τή διαφορά γιά τήν ὑφαλοκρηπίδα (πού δέν εἶναι ἕνα ἁπλό καί ἀπομονωμένο πρόβλημα, ἀλλά ἕνας κρίκος σέ μιά κλιμακωμένη ἐπίθεση κατά τῆς χώρας μας, μετά τήν Κύπρο, τίς ἀξιώσεις στά νησιά μας, στή Θράκη κλπ.) λέγοντας πώς τό θέμα αὐτό «τό χρησιμοποιοῦν» ἁπλῶς οἱ ἰμπεριαλιστές γιά τούς σκοπούς τους. Γι' αὐτό καί δέν ἀνοίγει μέτωπο κατά τοῦ κινδύνου καί τῶν τάσεων ὑποχωρήσεων πρός τήν Τουρκία, ἀλλά ἐπισημαίνει μόνο τίς ὑποχωρήσεις πρός τό Ν.Α.Τ.Ο. καί τούς 'Αμερικανούς, ἀφήνοντας ἔτσι ἐντελῶς ἀόριστο καί ἀξεκαθάριστο (παρ' ὅλα ὅσα προσπαθεῖ νά διακρίνει ὁ κ. Γῶγος) τό πρόβλημα ποιές πρέπει νά εἶναι οἱ νόμιμες ἀξιώσεις καί ἡ θέση τῆς 'Ελλάδας στό θέμα τῆς ὑφαλοκρηπίδας, δηλ. τί ἀκριβῶς συνιστᾶ παραβίαση ἤ ὄχι τῆς ἐδαφικῆς μας ἀκεραιότητας. Γι' αὐτό καί ἐπιμένει στή γενική διατύπωση πώς τό ΚΚΕ ἐξ. θά ἀντιταχθεῖ σέ κάθε «ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή» ἀφήνοντας ἀξεκαθάριστο τί θέση θά πάρει τό κόμμα αὐτό ἄν ἡ 'Ελλάδα, χωρίς νά ἔχει ἀκολουθήσει τήν ἀντιϊμπεριαλιστική πολιτική πού τό ΚΚΕ ἐξωτ. προτείνει, ὑποχρεωθεῖ νά πολεμήσει μέ τήν Τουρκία ἔπειτα ἀπό πρόκληση τῆς τελευταίας.

Σ' αὐτό τό σημεῖο, εἶναι πολύ χαρακτηριστικές οἱ διατυπώσεις τῆς «Δήλωσης» τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἐξ..

«"Αν οἱ ἰμπεριαλιστές (ὄχι οἱ Τοῦρκοι — Σ.Κ.) ὠθήσουν τά πράγματα ὥς τήν ἔνοπλη ρήξη, ὁ ἑλληνικός λαός θά ὑπερασπίσει μέ ὅλα τά μέσα τήν ἀκεραιότητα τοῦ ἐδάφους του. Ἡ πρόσφατη 4η ὁλομέλεια τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ δήλωσε ρητά ὅτι τό κόμμα μας θά ὑπερασπίσει τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία καί ἐδαφική ἀκεραιότητα τῆς χώρας ἀπό κάθε ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή.

Στήν περίπτωση αὐτή, ὁ ἑλληνικός λαός πρέπει νά προσδοκᾶ πώς δέν θά χύσει τό αἷμα του γιά ξένα συμφέροντα, γιά τά συμφέροντα τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῶν μονοπωλίων, γιά προδοσίες σάν τῆς χούντας στήν Κύπρο, γιά τή στερέωση τῶν Νατοϊκῶν δεσμῶν καί γιά περιορισμό τῶν ἐλευθεριῶν του».

Καί τίθεται τό ἐρώτημα: Γιατί αὐτές οἱ τόσο ἐπιφυλακτικές διατυπώσεις καί γιατί αὐτή ἡ συνεχής, ἐπίμονη ἀποφυγή στήν ἀναφορά τοῦ συγκεκριμένου κράτους (τῆς Τουρκίας) πού ὑλοποιεῖ πολύ καθαρά αὐτή τήν ἀόριστη «ἰμπεριαλιστική ἐπιβουλή»;

'Αλλά καί ἡ συνεργασία πού προτείνεται στή «Δήλωση» πρός

τίς ἄλλες πολιτικές δυνάμεις δέν ἔχει στόχο τόν πολύ συγκεκριμένο τουρκικό κίνδυνο, ἀλλά στηρίζεται σέ ἕνα πρόγραμμα - βάση συνεργασίας κατά τῶν 'Αμερικανῶν καί τοῦ ΝΑΤΟ καί στά πλαίσια αὐτά, συνεννόησης μέ τήν Τουρκία. Νά πῶς ἐκτίθεται ἡ πρόταση:

«Ἡ βάση αὐτή μπορεῖ νά περιλαβαίνει τά ἀκόλουθα σημεῖα. Ἡ Ἑλλάδα:

α) 'Ασκεῖ αὐτόνομη ἐξωτερική πολιτική ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας καί κυριαρχίας. 'Επιδιώκει τήν ειρηνική λύση τῶν διαφορῶν μέ τήν Τουρκία στή βάση τοῦ σεβασμοῦ τῆς ἐδαφικῆς ἀκεραιότητας καί ἐθνικῆς ἀνεξαρτησίας' 'Επιζητεῖ τήν ὑποστήριξη κάθε δύναμης πού ἀντιτάσσεται στόν ἰμπεριαλισμό καί τή βία.

β) 'Αποχωρεῖ πραγματικά ἀπό τό στρατιωτικό σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ.

γ) 'Αποφασίζει τό κλείσιμο τῶν ἀμερικανονατοϊκῶν βάσεων.

δ) 'Επιδιώκει νά εἶναι τό Αἰγαῖο θάλασσα εἰρήνης καί εἰρηνικῆς ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν.

ε) 'Επιδιώκει τή λύση τοῦ Κυπριακοῦ ἀπό διεθνῆ διάσκεψη στά πλαίσια τοῦ ΟΗΕ καί μέ βάση τίς ἀποφάσεις του.

στ) Στό ἐσωτερικό, ἐφαρμόζει δημοκρατική πολιτική πατριωτικῆς συνεννόησης, ἀπομονώνει τούς πεμπτοφαλαγγίτες πράκτορες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ — πού χθές ἄνοιξαν τίς πόρτες στούς Τούρκους σωβινιστές στήν Κύπρο καί σήμερα σπέρνουν τήν ἡττοπάθεια μέ ἐπιδίωξη νά καταλύσουν καί πάλι κάθε ἴχνος ἐλευθερίας στή χώρα, γιά ὄφελος τῶν ἐχθρῶν της. 'Εξασφαλίζει καί διευρύνει τίς ἐλευθερίες τῶν ἐργαζομένων, τούς προστατεύει ἀπό τήν ἀδηφαγία καί τήν ὑπονομευτική δραστηριότητα τῶν μονοπωλίων».

Ὅπως βλέπουμε, οὔτε καί σ' αὐτή τήν πρόταση συνεργασίας δέν ξεκαθαρίζεται ποιά θεωρεῖ νόμιμα δικαιώματα τῆς 'Ελλάδας, τό ΚΚΕ ἐξ. Ὅσα λέγονται γιά τό Αἰγαῖο σά θάλασσα εἰρήνης καί εἰρηνικῆς ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν δέν ἀπαντοῦν καθόλου σ' αὐτό τό πρόβλημα.

Πῶς λοιπόν ὁ ἐπιστολογράφος μας δέν πρόσεξε ὅλα αὐτά τά πολύ χαρακτηριστικά καί μόνιμα στοιχεῖα στήν πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ. καί προσπαθεῖ νά συναγάγει τά ἀντίθετα συμπεράσματα, ξεκόβοντας μιά ἤ δυό φράσεις ἀπό ἕνα κείμενο στό ὁποῖο ὅταν ἐνταχθοῦν, ἀποχτοῦν ἐντελῶς ἄλλο νόημα; Πῶς δέν πρόσεξε πώς, ὅπου τό ΚΚΕ ἐξ. μιλάει γιά τόν τούρκικο ἐπεκτατισμό, τό κάνει μόνο τόσο ὅσο χρειάζεται γιά νά θεμελιώσει τά γενικά ἀντιαμερικανικά συνθήματα καί ἀποφεύγει (ὅπως δείξαμε ἤδη) νά ἐπεξεργαστεῖ καί νά ἀκολουθήσει, μιά πολιτική συγκεκριμένης ἀντιμετώπισης τῶν συγκεκριμένων κινδύνων πού δημιουργεῖ ὁ τούρκικος ἐπεκτατισμός; Οἱ φράσεις ἀπό τή «Δήλωση» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. πού ἀναφέρει ὁ ἐπιστολογράφος μας ἔχουν ἀκριβῶς αὐτό τό χαρακτήρα

καί ἀποδείχνουν ἀκριβῶς τά ἀντίθετα ἀπ' αὐτά πού νομίζει, ὅταν ἐνταχθοῦν καί στό κείμενο ἀπ' ὅπου ἔχουν ἀποσπασθεῖ καί στή γενικότερη πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ ὅπως τήν περιγράψαμε μέ πλήρη στοιχεῖα, γιά μιά ὁλόκληρη περίοδο ἀπό τό 1974 μέχρι σήμερα.

Δέν ὑπῆρξε λοιπόν καμμιά πρόθεση «συκοφάντησης» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Ἡ πραγματικότητα ὅπως ἀναφέρθηκε μιλάει μόνη της. Ἡ πολιτική αὐτοῦ τοῦ κόμματος, ἐνταγμένη στήν ἀντίληψη πού ἔχει ἐπανειλημμένα ὑποστηρίξει πώς «τό μερικό πρέπει νά ὑποτάσσεται στό γενικό» καί θεωρώντας σάν «γενικό» τήν πολιτική τῆς ΕΣΣΔ καί «μερικά» τά ἐθνικά συμφέροντα τῶν λαῶν, προσπαθεῖ νά ἐφαρμόσει «δημιουργικά» αὐτό τό «γενικό» στό ἑλληνικό ἔδαφος. Δέν κάνει τίποτε, οὔτε περισσότερο, οὔτε λιγότερο.

Ἴσως ἐδῶ νά βρίσκεται καί ἡ ἐξήγηση τοῦ γεγονότος ὅτι, τό γράμμα τοῦ κ. Γώγου πού ἀποδίδει στό ΚΚΕ ἐξ. μιά πολιτική πού δέν τοῦ ἀνήκει, δέν δημοσιεύτηκε μέχρι τώρα στό «Ριζοσπάστη». Δέν θέλει, φαίνεται, τό ΚΚΕ ἐξ ὑπεράσπιση ἀπό τέτοιες θέσεις...

[«Αὐγή», 21.9.76]

ΤΑ 58 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΚΟΜΜΑΤΟΣ ΜΑΣ*

Οἱ περισσότεροι τουλάχιστον ἀπό τούς πρωτοπόρους ἀγωνιστές πού συνῆλθαν στό 1ο Συνέδριο τοῦ ΣΕΚΕ (τοῦ κατοπινοῦ ΚΚΕ) τό Νοέμβρη 1918 δέν θά μποροῦσαν ἴσως οὔτε κάν νά ὑποπτευθοῦν πόσο μακρόχρονο καί βασανιστικό θά ἦταν τό ἔργο πού θεμελίωναν. Ἐκεῖνες οἱ στιγμές δικαιολογοῦσαν τίς πιό μεγάλες ἐλπίδες γιά μιά γενική ἀνατροπή στήν Εὐρώπη. Ἡ φοβερότερη μέχρι τότε ἀνθρωποσφαγή στήν ἱστορία, πού ἐκεῖνες ἀκριβῶς τίς μέρες ἔπαιρνε τέλος, εἶχε λειτουργήσει σάν ἕνας τεράστιος καταλύτης γιά τήν ἐπανάσταση, σαρώνοντας χιλιόχρονες αὐτοκρατορίες καί θρόνους καί σπρώχνοντας ἑκατομμύρια μαζῶν στήν ἀπόγνωση ἀλλά καί στήν ἐξέγερση.

Σ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ ἐπαναστατημένη Ρωσία ἔδειχνε ἕναν καινούργιο δρόμο, βρισκόταν στήν κορυφή ἑνός μεγάλου ἐπαναστατικοῦ κύματος πού ἀπειλοῦσε νά σαρώσει τόν καπιταλισμό στήν Εὐρώπη. Καί τό κόμμα τῶν μπολσεβίκων, δικαιωμένο στά μάτια τῶν μαζῶν στήν πράξη, γινόταν ὁ πυρήνας, τό κέντρο συσπείρωσης δυνάμεων σ' ὅλο τόν κόσμο γιά τή δημιουργία τῆς τρίτης, τῆς κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς. Ἡ διάσπαση τοῦ παγκόσμιου σοσιαλισμοῦ, μέ βαθύτερη αἰτία τήν χρεοκοπία τῆς Β' Διεθνοῦς, ἔπαιρνε πιά συγκεκριμένη ὀργανωτική μορφή σ' ὅλες τίς χῶρες, δημιουργώντας μιά ἐντελῶς καινούργια κατάσταση, ἕναν ἄλλο συσχετισμό δυνάμεων.

Τό ΣΕΚΕ (ΚΚΕ) δημιουργήθηκε μέσα σέ κείνη τήν ἔντονη ἐπαναστατική ἀτμόσφαιρα. Πίσω του, σάν ἑλληνικό ἐργατικό κίνημα, εἶχε μιά πολύ φτωχή προϊστορία. Καί προσπαθοῦσε νά μιλήσει τή γλώσσα τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης ἀπό ἕνα ἐπίπεδο πού εἶχε φτάσει στή Ρωσία καί στή Δυτ. Εὐρώπη, σέ μιά χώρα πού ἡ ἴδια ἡ ταξική πάλη τοῦ προλεταριάτου βρισκόταν ἀκόμη σέ χαμηλότατα ἐπίπεδα καί ποσοτικά καί ποιοτικά. Σέ μιά χώρα μά-

* Τό ἄρθρο αὐτό, ἔπειτα ἀπό αἴτηση τοῦ σ. Ἀγγέλου Διαμαντόπουλου πού ἔφερε τό θέμα στήν ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., κρίθηκε τελικά ἀπό τό Ε.Γ. τῆς ΚΕ τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. πώς δέν ἐκφράζει σωστά τή γραμμή καί τίς ἀποφάσεις τοῦ Κόμματος, ἰδιαίτερα στά σημεῖα πού ἀναφέρεται στή σύνδεση τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. μέ τήν παράδοση τοῦ ΚΚΕ, στό χαρακτήρα πού τό ΚΚΕ ἐσωτ. διαμορφώνει καί στά σχετικά λάθη πού ἔχουν διαπραχθεῖ.

λιστα μικρή καί ὁλοκληρωτικά ἐξαρτημένη ἀπό τόν ἰμπεριαλισμό ὅπου καμιά ρεαλιστική προοπτική νίκης δέν μποροῦσε νά ὑπάρξει ἄν δέν ἐρχόταν στά πλαίσια μιᾶς γενικότερης ἀνατροπῆς τῆς ἰσορροπίας δυνάμεων στήν Εὐρώπη σέ βάρος τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ.

Αὐτό εἶναι τό πλαίσιο πού ἄρχισε τήν ἱστορική του πορεία τό ΚΚΕ, μιά πορεία ἐξαιρετικά βασανιστική ἰδιαίτερα μετά τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης στή Δυτική Εὐρώπη. Ἡ προσαρμογή σέ μιά προοπτική μακρόχρονη, ἡ ἀπόσπαση ἀπό τήν αὐταπάτη τῆς ἄμεσης ἐφόδου καί τῆς «εὐκαιρίας» πού δῆθεν παραμόνευε σέ κάθε στροφή, σέ κάθε πολιτική κρίση, ἀποδείχτηκε ἐξαιρετικά δύσκολη γιά ἕνα κόμμα πού ἀπό τά πρῶτα του βήματα διδάχτηκε νά ἀπορρίπτει κάθε συμβιβασμό, κάθε ἐνδιάμεσο σταθμό πρός τήν ἐξουσία. Γιά ἕνα κόμμα πού ἐπί πολύ μεγάλο διάστημα μιλοῦσε οὐσιαστικά μιά ξένη γλώσσα στήν ἑλληνική πραγματικότητα. Γιά ἕνα κόμμα πού, ἐπί πλέον, εἶχε πολύ λίγες, οὐσιαστικά ἀνύπαρκτες, προηγούμενες ἑλληνικές ἐμπειρίες καί δυνάμεις στίς ὁποῖες θά ἦταν δυνατό νά στηριχθεῖ γιά νά ἀντιμετωπίσει τήν ἐξαιρετικά συγκεντρωτική μεθοδολογία πού μέσα ἀπό τό μηχανισμό τῆς ΚΔ, προωθοῦσε καί ἐπέβαλλε στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα τή σταλινική γραφειοκρατική παραμόρφωση, τή δογματική ἀκαμψία καί τήν ἄκριτη ἀποδοχή ὁποιασδήποτε ἐνέργειας ἤ ἀπόφασης τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ. Γιά ἕνα κόμμα, τέλος, πού δέχτηκε ἀπό τά πρῶτα του βήματα συνεχεῖς κατατρεγμούς, ἀκόμα καί ὅταν δέν ἦταν τυπικά παράνομο, πού ἄνοιξε τό δρόμο του μέ ἀνείπωτες στερήσεις καί θυσίες, προσπαθώντας νά ἐκφράσει σταθερά καί νά ὑπερασπιστεῖ τούς ἐργάτες καί ὅλους τούς καταπιεζόμενους καί ἀπαιτώντας ἀπό τά μέλη καί τά στελέχη του πνεῦμα ὁλοκληρωτικῆς ἀφοσίωσης καί αὐταπάρνησης, ὑπεράνθρωπης πολλές φορές ἠθικῆς ἀλλά καί φυσικῆς ἀντοχῆς.

Ἡ διερεύνηση τῆς συγκεκριμένης διαδρομῆς πού ἀκολούθησε τό ΚΚΕ, τῶν αἰτιῶν πού καθόρισαν τό ἐπίπεδο τῆς πολιτικῆς του ἡγεσίας, τῶν προβλημάτων πού συνδέονται μέ τή διαμόρφωση τῆς φυσιογνωμίας του, πρέπει ἀναγκαστικά νά ὑπολογίσει αὐτούς τούς παράγοντες σάν ἕνα ἑνιαῖο σύνολο. Τό ἀναμφισβήτητο πάντως γεγονός πού βγαίνει ἀβίαστα μέσα ἀπό μιά ἀντικειμενική διερεύνηση εἶναι πώς χάρη στούς ἀγῶνες του μέσα στίς μάζες τῶν ἐργαζομένων, μέ τό πνεῦμα τῆς αὐταπάρνησης καί τῆς θυσίας πού διαπαδιαγωγήθηκε, μέ τή σταθερή ὀργάνωση, τήν ἀποτελεσματικότητα στή δράση καί τήν πειθαρχία πού τό διέκρινε, τό ΚΚΕ διαμορφώθηκε, γιά τίς ἑλληνικές πολιτικές συνθῆκες, σέ ἕναν ἐντελῶς ἄγνωστο μέχρι τότε τύπο κόμματος. Σέ ἕναν ὀργανισμό πού ταυτίστηκε, ἔτσι εἴτε ἀλλιῶς, στίς συνειδήσεις τῶν μαζῶν μέ τήν ἴδια τήν ἀντίληψη τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τῆς ἐπανάστασης καί

δημιούργησε μιά μεγάλη καί βαθιά ριζωμένη άγωνιστική παράδοση.

Στήν ίστορία τοῦ ΚΚΕ, σταθμός ποιοτικῆς, ἀποφασιστικῆς σημασίας ὑπῆρξε ἡ Ἐθνική Ἀντίσταση 1940—44. Σάν ἡγετική δύναμη τοῦ ΕΑΜ, τό ΚΚΕ καθοδήγησε τότε μιά μεγάλη ἐθνική, ἀντιιμπεριαλιστική, δημοκρατική ἐπανάσταση. Καί ἦταν ἴσως ἡ μοναδική φορά σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς ὕπαρξής του πού εἶχε τή ρεαλιστική δυνατότητα νά κατακτήσει τήν ἐξουσία.

Ἄσχετα ἀπό τήν κατεύθυνση πού πῆραν οἱ ἐξελίξεις ἀπό τότε καί μετά, ἡ πραγματικότητα εἶναι πώς στή διάρκεια τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης τό ΚΚΕ πῆρε μιά καινούργια ταυτότητα. Διακήρυξε τόν ἐθνικό του χαρακτήρα, ἔγινε ὁ σημαιοφόρος τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων καί μ' αὐτή τή μορφή ἀπευθύνθηκε πρός ὁλόκληρο τό Ἔθνος. Τό κόμμα πού μέχρι τότε δέν παρέλειπε νά βεβαιώνει πώς θεωρεῖ πατρίδα του καί πατρίδα τῶν ἐργαζομένων τήν ΕΣΣΔ, κάλεσε τό λαό νά παλέψει γιά τήν πατρίδα του, γιά τό Ἔθνος, γιά τήν Ἑλλάδα. Γιά πρώτη φορά μίλησε μέ τή γλώσσα ἑνός αὐτοτελοῦς ἐθνικοῦ κόμματος, πείθοντας τήν μεγάλη πλειοψηφία τοῦ λαοῦ πώς θέτει τό ἐθνικό στοιχεῖο, στή διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς του, σέ μιά κύρια θέση στή διαλεκτική ἀλληλοσχέση του μέ τά διεθνιστικά του καθήκοντα. Ἄν οἱ ἡγεσίες τοῦ ΚΚΕ ἀπό τότε καί μετά εἶχαν θελήσει νά συνειδητοποιήσουν καί νά ἀξιοποιήσουν τό βάθος καί τή δύναμη πού ἔκρυβε μέσα της αὐτή ἡ μεταβολή, ἄν εἶχαν σταματήσει νά βροῦν — στίς συνθῆκες μάλιστα πού δέν ὑπῆρχε πιά ἡ Κ.Δ. — στά πλαίσια τῆς ἀναγνώρισης ἑνός καθοδηγητικοῦ κέντρου στό διεθνές κίνημα, ἄλλη θά ἦταν ἴσως ἡ ἔκβαση τῆς ἴδιας τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ἄλλες θά ἦταν οἱ ἀποφάσεις τοῦ 1946, ἄλλη ἡ πορεία ἀπό τότε τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος ἀλλά καί οἱ τύχες τῆς μεταπολεμικῆς Ἑλλάδας.

Στή διάρκεια τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, τό ΚΚΕ βρέθηκε ἐπικεφαλῆς ἑνός γιγάντιου λαϊκοῦ κινήματος πού εἶχε τή δική του ἀκατανίκητη δυναμική ἀνάπτυξης. Τό κατόρθωσε αὐτό γιατί ἡ πολιτική του σ' ὅλους τούς τομεῖς ἐντασσόταν σ' αὐτή τή δυναμική καί τήν ὑποβοηθοῦσε. Στίς γραμμές του μπῆκαν δεκάδες καί ἑκατοντάδες χιλιάδες ἀγωνιστές φέρνοντας στό Κόμμα ὅ,τι καλύτερο, δημιουργικότερο καί πιό προοδευτικό εἶχε νά προσφέρει ἡ ἑλληνική κοινωνία μέ τά ἀγωνιστικά κριτήρια πού διαμόρφωνε ἕνα εὐρύτατο λαϊκό κίνημα. Μόνο ἔτσι τό ΚΚΕ, ὄχι περιορίζοντας καί ἀφυδατώνοντας τό λαϊκό κίνημα σέ προκατασκευασμένα «ἡγετικά» πλαίσια, ἀλλά μπαίνοντας στή λογική τῆς ἀνάπτυξής του

καί διευκοολύνοντάς την, έγινε μιά πανεθνική καί άναγνωρισμένη ήγετική δύναμη.

Αυτό πού άργότερα ό Ν. Ζαχαριάδης στηλίτευσε σάν «δεξιό λάθος», τό ότι δηλ. τό ΚΚΕ στά 1941—44 άνοιξε τίς πόρτες του σέ μαζική στρατολογία παραμορφώνοντας δήθεν τόν «ταξικό» του χαρακτήρα, ήταν στήν πραγματικότητα ή μεγάλη δύναμη τοῦ Κόμματος. Γιατί στή θέση κάποιων μηχανιστικών καί άποσπασμένων άπό τίς άπαιτήσεις τῆς ζωῆς «ταξικών κριτηρίων» είχε βάλει τά πραγματικά άγωνιστικά κριτήρια άνάπτυξης ένός ζωντανοῦ λαϊκοῦ κινήματος πού διαμόρφωνε μιά καινούργια πραγματικότητα στήν Έλλάδα. Καί γιατί τό ΐδιο τό Κόμμα, μετασχηματιζόταν έτσι σέ έναν όργανισμό πού βρισκόταν σέ άντιστοιχία μέ τά καθήκοντα τῆς έπαναστατικῆς μεταβολῆς πού γεννοῦσαν οί συγκεκριμένες έλληνικές συνθῆκες καί όχι κάποιας «έπανάστασης» στά καλούπια άλλων χωρών ή έποχών.

Όσοι — όπως ή ήγεσία τοῦ ΚΚΕ έξ. — δρκίζονται δῆθεν σήμερα στό μεγαλεῖο τῆς Έθνικῆς Αντίστασης άλλά οίκοδομοῦν ένα κόμμα - στρατώνα, ένα κόμμα πού πιστεύει πώς είναι ό ίδιοκτήτης κάθε λαϊκοῦ κινήματος καί ύπονομεύει τή λαϊκή ένότητα, ένα κόμμα πού θεωρεῖ τήν αύτονομία σάν «άντιδιεθνισμό» καί «άντισοβιετισμό», κάνουν άπλούστατα μιά συνειδητή άπάτη. Γιατί άρνοῦνται στήν πράξη τήν Έθνική Αντίσταση, τά διδάγματά της καί τήν πραγματικότητα πού αύτή δημιούργησε. Γιατί οίκοδομοῦν ένα κόμμα πού είναι άκριβώς ό άντίποδας τοῦ ΚΚΕ πού ήγήθηκε στήν Έθνική Αντίσταση, ή άρνηση τών ήρωικότερων καί τών πιό δημιουργικών του παραδόσεων, αύτών πού τοῦ έδωσαν πανεθνική διάσταση.*

Αύτή ή άπάτη, ή ούσιαστική άπεμπόληση τῆς Έθνικῆς Αντίστασης μέ τήν «έξύμνησή» της, άρχισε ήδη άπό τό 1945—46, όταν ή τότε ήγεσία τοῦ ΚΚΕ μέ τό Ζαχαριάδη έπικεφαλῆς, προχώρησε στήν άπόρριψη καί στήν άρνηση τῆς προοπτικῆς πού είχε άνοίξει γιά τό έλληνικό κομμουνιστικό κίνημα ή ένιαία λαϊκή πάλη κατά τοῦ καταχτητῆ. Ή άρνηση αύτή έπεκτάθηκε καί τότε στήν παραμόρφωση τοῦ ίδιου τοῦ Κόμματος. Δέν είναι καθόλου τυχαῖο τό γεγονός ότι στό 7ο Συνέδριο τοῦ ΚΚΕ τόν Όκτώβρη

* Πρόκειται γιά τήν ίδια ίστορική άπάτη πού γίνεται καί μέ τήν Όκτωβριανή Έπανάσταση τοῦ 1917 στή Ρωσία. Αύτοί οί ίδιοι πού δῆθεν όρκίζονται στό όνομά της, προσποιοῦνται πώς ξεχνοῦν πώς τό κόμμα τών μπολσεβίκων τήν έποχή πού πῆρε τήν έξουσία στή Ρωσία, στηριζόταν στήν έλεύθερη καί δημόσια διακίνηση ίδεών, στήν άνοχή τών διαφορετικών τάσεων στίς γραμμές του, στήν αύστηρή τήρηση τών δημοκρατικών άρχών καί δέν είχε καμιά σχέση μέ τά άντιδημοκρατικά πρότυπα τοῦ «μονολιθισμοῦ» πού παρουσιάζουν τώρα οί όψιμοι «λενινιστές» — καί ούσιαστικά σταλινικοί — σάν «κόμμα νέου τύπου».

1945, ἀπό τήν γενιά τῶν ἀγωνιστῶν πού εἶχαν ἐνταχθεῖ στό Κόμμα στή διάρκεια τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ἀπό ἕνα τεράστιο πλοῦτο προικισμένων ὀργανωτικῶν καί πολιτικῶν ταλέντων (πού ρίχτηκαν μέ τόν πιό ἀνεύθυνο τρόπο στήν ἐξόντωση, στά χρόνια πού ἀκολούθησαν) πού εἶχε ἀναδείξει ἡ μεγάλη τετραετία 1941—44, δέν κρίθηκε οὔτε ἕνας ἱκανός νά μπεῖ στήν Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ ἔστω καί σάν ἀναπληρωματικό μέλος. Ἦταν αὐτό μιά ἔκδηλη ἀντιπαράθεση πρός τή δυναμική ἀνάπτυξης τοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Ἦταν ὁ περιορισμός τοῦ ἐπιπέδου πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ Κόμματος στά πλαίσια καί στίς δυνατότητες μιᾶς ἐποχῆς πού εἶχε πιά ξεπεραστεῖ. Ἦταν ἡ ἄρνηση τοῦ χαρακτήρα καί τῆς πολιτικῆς ἀντίληψης πού εἶχε διαμορφώσει τό ΚΚΕ στή μεγαλύτερη ἄνοδό του, σ' αὐτήν πού τοῦ ἐξασφάλισε μιά πανεθνική ἀκτινοβολία. Ἦταν τό προανάκρουσμα τῆς μεγάλης καταστροφῆς πού ἀκολούθησε καί στήν ὁποία σύρθηκε ἕνα τεράστιο ζωντανό κίνημα ἀπό τήν «ἀτσαλωμένη» στά ταξικά κριτήρια καί στήν πειθαρχία στά διεθνῆ κέντρα ἡγεσία του.

Ἀπό τό 1951 μέχρι τό 1967 τό κομμουνιστικό κίνημα στήν Ἑλλάδα συνέχισε τήν ὕπαρξή του ὄχι σάν ΚΚΕ (πού εἶχε τεθεῖ ἐκτός νόμου) ἀλλά σάν ΕΔΑ. Ἡ ΕΔΑ σέ κεῖνες τίς συνθῆκες καί μέ ὅλους τούς ὑποχρεωτικούς περιορισμούς πού ἐπέβαλλαν οἱ δρακόντειοι ἀντικομμουνιστικοί νόμοι, ἐξέφραζε ἕνα κίνημα πού παρά τήν ἧττα του τό 1949 διατηροῦσε ἕνα μεγάλο δυναμισμό. Στή συγκεκριμένη της δράση, ὅσο ἁπλωνόταν στίς λαϊκές μάζες, συνδεόταν ὅλο καί πιό πολύ μέ τίς παραδόσεις τοῦ ΚΚΕ τῆς περιόδου τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ἀνασυγκροτοῦσε δεσμούς πού εἶχε διακόψει ὁ ἐμφύλιος πόλεμος, προσπαθοῦσε κάτω ἀπό τήν πίεση τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς, νά μπεῖ καί πάλι στή δυναμική ἀνάπτυξης τοῦ ἐνωτικοῦ ἐθνικοῦ, λαϊκοῦ, ἀντιιμπεριαλιστικοῦ κινήματος πού εἶχε παραμορφώσει καί ἀνακόψει ἡ σύγκρουση 1946—49. Ἡ ΕΔΑ ὑπῆρξε ἔτσι, στίς τότε συνθῆκες, ἡ πραγματική συνέχεια τοῦ ΚΚΕ.

Τή φυσιολογική ἐξέλιξη τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα, πού διεύρυνε βῆμα πρός βῆμα τούς δεσμούς καί τή νομιμότητά του, τή νόθευε ἡ ὕπαρξη στό ἐξωτερικό — ὅπου εἶχε καταφύγει μετά τό 1949 — τῆς μέχρι τότε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΕ. Ἡ ἡγεσία αὐτή, στό βαθμό πού ἀναπτυσσόταν ἡ ΕΔΑ, λειτουργοῦσε ἀντικειμενικά — ἀξιοποιώντας τίς συναισθηματικές ἐπιδράσεις τοῦ τίτλου τοῦ ΚΚΕ καί τήν πολύπλευρη ὑποστήριξη τοῦ ΚΚΣΕ — σάν μιά φραξιονιστική ὁμάδα σέ βάρος της. Καί προσπαθοῦσε νά ἐπιβάλει στήν ΕΔΑ μιά γραμμή πού βρισκόταν εἴτε σέ σημαντική ἀπόκλιση εἴτε σέ ριζική ἀντίθεση μέ τήν ἑλληνική πραγματικότητα, μέ τήν ἀληθινή παράδοση τοῦ ΚΚΕ ἀπό τήν περίοδο τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, ὅπως τήν ἐξέφραζε πιά καί τή διαμόρφωνε

παραπέρα μέ τούς άγώνες της ή ΕΔΑ, δηλ. μέ τήν παράδοση ένός μαζικοῦ κόμματος τῶν ἐργαζομένων, προσανατολισμένου σέ μιά εὐρύτερη συσπείρωση λαϊκῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων, στή στενή καί όργανωτική σύνδεση μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα, στό σεβασμό τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν καί τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, καί ίκανοῦ νά ύπερασπισθεῖ τό Ἔθνος καί τά αὐτόνομα ἐθνικά συμφέροντα.

Πάνω σ' αὐτό τόν ἄξονα πραγματοποιήθηκε μέ ἕνα ψυχρό ὑπολογισμό, σέ βάρος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στό ἐσωτερικό, ή διάσπαση τοῦ 1968. Καί ἀποτελεῖ ἕνα πολύ ὀξύμωρο σχῆμα σήμερα τό ὅτι αὐτοί πού οἰκειοποιοῦνται καί μονοπωλοῦν μέ καλογηρικό πάθος τό τίτλο τοῦ «ΚΚΕ» εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνοι πού ἀρνοῦνται σ' ὅλους τούς τομεῖς τή φυσιογνωμία καί τίς πραγματικές παραδόσεις τοῦ ΚΚΕ, ὅπως αὐτές ρίζωσαν εὐρύτατα στίς λαϊκές μάζες ἀπό τήν Ἐθνική Ἀντίσταση, συνεχίστηκαν μέ τήν ΕΔΑ, καί ὑλοποιοῦνται σήμερα στό ΚΚΕ ἐσωτ.

Οἱ δῆθεν ζηλωτές τοῦ «ΚΚΕ» (τό ΚΚΕ ἐξωτ.) εἶναι, ἀπό μιά διεθνῆ σκοπιά, ή προέκταση στήν Ἑλλάδα μιᾶς ήγεμονιστικῆς τάσης στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα πού ἔχει κέντρο του τό ΚΚΣΕ. Καί ἀπό τήν ἴδια αὐτή σκοπιά, ή πάλη πού διεξάγει τό ΚΚΕ ἐσωτ. γιά νά ἀνοίξει μιά ἄλλη προοπτική στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα ἐντάσσεται στήν γενικότερη πάλη πού ἀντιπροσωπεύεται κυρίως ἀπό τό δυτικοευρωπαϊκό κομμουνιστικό κίνημα γιά τήν αὐτονομία τῶν κομμάτων, γιά ἕνα δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, γιά μιά ἄλλη ἀντίληψη τῆς ἀνεπτυγμένης σοσιαλιστικῆς κοινωνίας ἱκανῆς νά ἐμπνεύσει τίς ἐργαζόμενες μάζες στόν ἀγώνα τους κατά τῆς πραγματικότητας τοῦ κρατικομονοπωλιακοῦ καπιταλισμοῦ.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἐκφράζει λοιπόν σήμερα τήν πραγματική συνέχεια τοῦ ἄλλοτε ἑνιαίου ΚΚΕ, τίς παραδόσεις πού τό ἔκαναν νά ριζώσει σάν ἕνα μεγάλο κόμμα. Ἐνσαρκώνει ταυτόχρονα τήν ἀνάγκη μιᾶς βαθύτερης ἀνανέωσης, τῆς προσαρμογῆς τοῦ κινήματος σέ μιά ἐποχή κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν ὅπως αὐτή πού ζοῦμε καί σέ μιά ἱστορική στιγμή γιά τή χώρα μας ὅπου ή κοινή πάλη κατά τῆς δικτατορίας, ή λαϊκή καί ἐθνική ὁμοψυχία δημιουργεῖ τίς προϋποθέσεις γιά μιά ἄλλη πορεία γιά τό Ἔθνος.

Ἡ διατήρηση, ή διεκδίκηση θά λέγαμε, τῆς συνέχειας τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος μέσα στή διαδικασία τῆς ἀνανέωσης πού ἐπιχειρεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀποτελεῖ ἕνα βασικό στοιχεῖο τῆς φυσιογνωμίας καί τῆς στρατηγικῆς του. Τό Κόμμα μας, μέ τό πρόγραμμά του, μέ τίς συγκεκριμένες πολιτικές του ἐπιλογές, μέ τίς θέσεις του στά προβλήματα τοῦ διεθνοῦς κομμουνιστικοῦ κινή-

ματος, μέ τή γενικότερη φυσιογνωμία του, διαμορφώνει αὐτό πού λέμε «τό καινούργιο πρόσωπο τοῦ κομμουνισμοῦ στήν Ἑλλάδα». Πῶς, ὅμως, κατανοεῖται αὐτό ἀπό τίς ἐργαζόμενες μάζες καί ἰδιαίτερα ἀπό τό πιό δραστήριο, συνειδητό καί ἀνεπτυγμένο τμῆμα τους; Σέ ποιά σχέση βρίσκεται αὐτή ἡ διαδικασία μέ τίς παραδόσεις, μέ τή συνείδηση πού ἔχει δημιουργήσει μιά μακριά πορεία ἀγώνων τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων τῆς χώρας μας μέ ἐπικεφαλῆς τό ΚΚΕ;

Ἐδῶ βρίσκεται ἕνα πρόβλημα καίριας σημασίας γιά τίς προοπτικές πού διανοίγουμε, γιά τό χαρακτήρα τοῦ κόμματος πού οἰκοδομοῦμε. Εἶναι οὐσιαστικά τό πρόβλημα τῆς ὀρθῆς ἐκτίμησης καί τοῦ ἀλληλοσυσχετισμοῦ τῶν ἀντικειμενικῶν καί ὑποκειμενικῶν παραγόντων στή διαμόρφωση τῆς πολιτικῆς μας γραμμῆς. Καί μέ τήν ἔννοια αὐτή, τό πρόβλημα αὐτό ὑπάρχει σέ κάθε βῆμα μας, σέ κάθε πολιτική μας ἐπιλογή, στό πῶς προσεγγίζουμε τίς μάζες, στόν τρόπο πού λειτουργεῖ καί εἶναι ὀργανωμένο τό κόμμα.

Σήμερα τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἔχει κάνει μιά ὀρθή σύλληψη τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό. Καί ἐκτιμώντας τούς παράγοντες πού διαμορφώνουν κατά κύριο λόγο τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων σήμερα, ἔχει ἐπίσης καθορίσει ὀρθά σάν βασικό ἄξονα τῆς πολιτικῆς του, γιά μιά ὁλόκληρη φάση, τήν ἐθνική, ἀντιδικτατορική δημοκρατική ἑνότητα. Ἡ ὑλοποίηση ὅμως αὐτῆς τῆς γραμμῆς δέν ἐντάσσεται σέ ἕνα παγωμένο σχῆμα, ἀκίνητο στόν τόπο καί τό χρόνο. Ἐξαρτᾶται ἀπό τή συγκεκριμένη κάθε φορά πολιτική στιγμή, ἀπό τή γενική ἀπήχηση πού βρίσκει μέσα στό λαό, ἀπό τό κατά πόσο ἐμπνέει καί κινητοποιεῖ τίς μάζες σέ κάθε χῶρο, δημιουργώντας ἀγωνιστικές πρωτοπορίες καί ἀναπτύσσοντας τό λαϊκό μαζικό κίνημα γιά τήν πραγματοποίησή της. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς ἐπεμβαίνουν δύο βασικοί, γενικότερης σημασίας, παράγοντες:

α) Τά κριτήρια, πού ἔχουν διαμορφωθεῖ ἱστορικά ἀπό τή διαπαιδαγώγηση, ἀλλά καί τήν ἀγωνιστική ἐμπειρία τῶν μαζῶν, γιά τό τί εἶναι ἐπαναστατικό καί τί ὀππορτουνιστικό, τί κομμουνιστικό καί τί ὄχι.

β) Ἡ διάσπαση τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Ἡ δυνατότητα τοῦ δῆθεν «ΚΚΕ» — μέ τή συναισθηματική ἐκμετάλλευση τοῦ τίτλου καί τῶν συμβόλων πού ἔχει οἰκειοποιηθεῖ μέ τήν ἐντατική ἀξιοποίηση ὅλων τῶν ἀρνητικῶν πλευρῶν καί μέ τή διαστρέβλωση τῶν παραδόσεων τοῦ ΚΚΕ καί μέ τήν ὁλόπλευρη ἐνίσχυση τοῦ ΚΚΣΕ — νά ἐμφανίζει σάν «κομμουνιστική», καί μάλιστα σάν τή μοναδικά «κομμουνιστική», τή γραμμή τῆς πολιτικῆς ἐξαλλοσύνης καί τῆς ὁλοκληρωτικῆς ἄρνησης καί κατασυκοφάν-

τησης τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., καλλιεργώντας καί συντηρώντας τή σύγχιση μέσα στίς μάζες.

Αὐτοί οἱ δύο, κυρίως, παράγοντες διαμορφώνουν μιά συγκεκριμένη κατάσταση σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή συνείδηση καί τή δεκτικότητα τῶν μαζῶν.

Ἡ παραγνώριση αὐτῆς τῆς κατάστασης, μιά ὁποιαδήποτε «ἀριστοκρατική» στάση ἀπέναντι στή δεκτικότητα τῶν μαζῶν, στήν καθημερινή δράση τοῦ κόμματος, ἔχει σάν ἀναπόφευκτο ἀποτέλεσμα τήν οὐσιαστική παραμόρφωση τῆς γραμμῆς του, καθώς αὐτή παύει νά λειτουργεῖ πρός τίς μάζες καί νά βοηθάει στήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος.

Ὁ κίνδυνος αὐτός δέν εἶναι κάτι τό ἀφηρημένο. Τό γεγονός λ.χ. πώς ἀμέσως μετά τή μεταπολίτευση, τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἐμφανίστηκε σέ πολλές περιοχές τῆς χώρας μέ τίς μικτές ὀργανώσεις ΚΚΕ ἐσωτ. — ΕΔΑ, σέ μιά κατάσταση μάλιστα πού ἀπαιτοῦσε τή γρηγορότερη καί καθαρότερη δυνατή ὁριοθέτηση τοῦ χαρακτήρα τοῦ κόμματος, εἶναι φανερό ὅτι διευκόλυνε τό ἔργο τοῦ ΚΚΕ ἐξ., νά ἐμφανιστεῖ στά μάτια τῶν μαζῶν σάν τό μοναδικό «γνήσιο» κομμουνιστικό κόμμα καί νά οἰκειοποιηθεῖ τήν ἐπαναστατική παράδοση πού συνδέεται μέ τό ΚΚΕ, πράγμα πού προκάλεσε πολύ σοβαρή ζημιά πρίν ἀπ' ὅλα στόν τρόπο ὑποδοχῆς καί κατανόησης τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΕἐσ. Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἀποτέλεσμα εἶχε τό λάθος τῆς Ἑνωμένης Ἀριστερᾶς καί ἡ ἀδικαιολόγητη παραχώρηση στό ΚΚΕ ἐξ. τοῦ ἐπίσημου τίτλου τοῦ ΚΚΕ, τοῦ «Ριζοσπάστη», τῆς «Κομμουνιστικῆς Ἐπιθεώρησης» (πού μάλιστα ἔβγαινε ἀπό τό ΚΚΕ ἐσ. σ' ὅλη τή διάρκεια τῆς δικτατορίας).

Αὐτά ὅλα, κόβοντας γιά τήν κοινή συνείδηση τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπό τήν μακρόχρονη παράδοση τοῦ ΚΚΕ, ὕψωναν φραγμούς στήν ἐπαφή του μέ τίς πιό δραστήριες ἀγωνιστικά μάζες. Δημιουργοῦσαν ἀπό τήν ἀρχή, σέ στιγμές μάλιστα γρήγορης πολιτικοποίησης τοῦ λαοῦ, τίς πιό δυσμενεῖς προϋποθέσεις γιά τήν ἀπήχηση τῆς γραμμῆς τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., σ' αὐτές τίς μάζες. Καί ἀποδείχνουν πόσο ἐπιζήμια μπορεῖ νά εἶναι μιά ὁποιαδήποτε ἀντίληψη ἤ πρακτική πού ἀπορρίπτει σάν ἄχρηστη ἤ βλαβερή γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. τήν παράδοση τοῦ ΚΚΕ, περιφρονώντας τή συγκεκριμένη συνείδηση πού ἔχει δημιουργήσει πολύ εὐρύτερα μέσα στίς μάζες, αὐτή ἡ παράδοση.

Σ' αὐτό τόν ἴδιο ἄξονα συλλογισμῶν βρίσκεται καί τό ὀργανωτικό πρόβλημα στό ΚΚΕ ἐσωτ. Ἡ ὀργανωτική ἀνάπτυξη τοῦ κόμματος, ἡ ἀποτελεσματικότητά του στή δράση βρίσκονται σέ στενή συνάρτηση μέ μιά ἐσωτερική πολιτική λειτουργία τῶν ὀργανώσεών του, μέ τό κατά πόσο ἡ πολιτική του γραμμή καί οἱ συγκεκριμένες του ἐπιλογές σέ κάθε χῶρο, ἐμπνέουν μέσα σέ μιά τέτοια λειτουρ-

γία τόν ὀργανισμό τοῦ Κόμματος. Καί ἀντίστροφα, ἡ ὄχι ἱκανοποιητική ὀργανωτική κατάσταση τοῦ Κόμματος χρωματίζει κατά ἕνα ὁρισμένο τρόπο τήν πολιτική του γραμμή, δημιουργώντας δυσπιστία εὐρύτερα μέσα στίς μάζες κ α ί γιά τήν ὀρθότητά της κ α ί γιά τούς πραγματικούς της στόχους. Αὐτοί εἶναι οἱ λόγοι πού ἡ ὀργανωτική καθυστέρηση τοῦ κόμματος ἐκφράζει τελικά τόν κίνδυνο μιᾶς βαθύτερης παραμόρφωσης τοῦ χαρακτήρα του, σέ στιγμές μάλιστα πού ἡ ἐπίμονη προσπάθεια τοῦ ΚΚΕ ἐξ. εἶναι νά τό σπρώξει στίς συνειδήσεις τῶν μαζῶν, στή θέση ἑνός μικροαστικοῦ σοσιαλδημοκρατικοῦ τύπου κόμματος, γιά νά τό συντρίψει πιό εὔκολα.

Ἡ προοπτική ἀνάπτυξης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. βρίσκεται στήν ὀρθή κατανόηση καί ἐφαρμογή τῆς ἀνανέωσης μέσα στή συνέχεια. Στήν πράξη πρόκειται, στίς συγκεκριμένες συνθῆκες πού ἀντιμετωπίζουμε, γιά τή διατήρηση τοῦ κομμουνιστικοῦ χαρακτήρα τοῦ κόμματος στίς συνειδήσεις πολύ εὐρύτερων λαϊκῶν μαζῶν. Ἡ διαμόρφωση μιᾶς νέας συνείδησης στίς μάζες γιά τό τί εἶναι ἐπαναστατικό καί κομμουνιστικό στήν ἐποχή μας δέν μπορεῖ νά γίνει παρά μόνο μέσα σέ μιά διαδικασία πού θά μετέχουν ἐνεργητικά οἱ ἴδιες.

Θά εἶναι λάθος νά στηρίζει κανείς τή διαμόρφωση αὐτῆς τῆς καινούργιας ἐπαναστατικῆς συνείδησης, ἀποκλειστικά καί μόνο στήν παράταξη μιᾶς σειρᾶς θεωρητικῶν ἐπεξεργασιῶν ἤ σέ μιά φραστική ἄρνηση τοῦ ΚΚΕ ἐξ., ὅσο αὐτά ὅλα δέν βρίσκονται σέ ἀντιστοιχία μέ τήν ἐπιβεβαίωση στή ζωή, στήν καθημερινή πρακτική, τοῦ χαρακτήρα τοῦ κόμματος σάν πρωτοπόρας ἐπαναστατικῆς δύναμης ἱκανῆς νά ἡγηθεῖ συγκεκριμένα στό μαζικό λαϊκό κίνημα.

Ἡ ἐμπιστοσύνη τῶν μαζῶν στήν ἱκανότητα καί στή θέληση τοῦ κόμματος νά δίνει θετικές λύσεις στά προβλήματα ἀνάπτυξης τῶν λαϊκῶν ἀγώνων στά πλαίσια μιᾶς πραγματικά ρεαλιστικῆς ἐπαναστατικῆς προπτικῆς, εἶναι ἀνάγκη λοιπόν νά κατακτηθεῖ ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. μέσα στή ζωή. Δέν ὑπάρχει οὔτε καί ἀναζητοῦμε κανένα ὑπερβατικό κῦρος πού νά ἐπιβάλει μιά τέτοια πεποίθηση σέ ἀλλοτριωμένες οὐσιαστικά μάζες ὅπως κάνει τό ΚΚΕ ἐξ. προβάλλοντας τό κῦρος τοῦ ΚΚΣΕ.

Μόνο λοιπόν σέ στενή σύνδεση μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα καί μέ τίς διαθέσεις τῶν μαζῶν στούς διάφορους χώρους, οἱ θεωρητικές ἐπεξεργασίες ἀλλά καί οἱ πολιτικές ἐπιλογές τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. μποροῦν νά λειτουργοῦν θετικά πρός τήν κατεύθυνση ἀνάπτυξης τοῦ Κόμματος καί τῆς ἐπιρροῆς του στίς μάζες, στό συγκεκριμένο ἔδαφος τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας. Μόνο μέ τήν ἔννοια αὐτή τό ΚΚΕ ἐσωτ. θά ἀποφύγει λάθη ὅπως τῆς ΑΣΔΗΣ πού κλονίζουν μακροπρόθεσμα τήν ἐμπιστοσύνη τῶν μαζῶν ἀπέναντί του καί θά

διαμορφώνει πραγματικά τή δική του «έπαναστατική θεωρία». Γιατί τίποτα δέν θά ήταν πιό καταστροφικό άπό τό νά μιλάει τό ΚΚΕ έσωτ. «Ισπανικά» ή «Ιταλικά» ή όποιαδήποτε άλλη γλώσσα σέ ένα λαό πού ξέρει μόνο έλληνικά.

Ή γραμμή τής αύτοτέλειας πού άκολουθεί τό ΚΚΕ έσωτ. δέν είναι μιά γραμμή άντιπαράθεσης πρός όποιοδήποτε άλλο κόμμα. Δέν είναι άπλώς μιά άμυνα άπέναντι στίς ξένες έπεμβάσεις στά έσωτερικά τοΰ έλληνικοΰ κομμουνιστικοΰ κινήματος, όπως αύτή πού πραγματοποιεί τό ΚΚΣΕ. Είναι μαζί μ' αύτό — καί κυρίως — ή γραμμή πού στηρίζει τό ΚΚΕ έσωτ. στό έδαφος κα τίς δυνατότητες τής χώρας μας καί τοΰ λαοΰ μας, πού «συγχωνεύει» τό κόμμα μας μέ τήν έργατική τάξη καί τούς έργαζόμενους τής Ελλάδας, κάνοντάς το έτσι άκατανίκητο.

Οί στιγμές πού περνάμε σάν Έθνος καί σάν λαός είναι δύσκολες. Ή άνάγκη γιά μιά εύρύτερη συσπείρωση τών λαϊκών μαζών άλλά καί τών πολιτικών δυνάμεων πού έχουν σάν άφετηρία τήν ύπεράσπιση τών έθνικών συμφερόντων καί τών κοινοβουλευτικών θεσμών άπό τήν άμερικανοτουρκική πρόκληση, συνειδητοποιείται καθημερινά σέ όλο καί μεγαλύτερη έκταση. Ή ζωή άποδείχνει τήν όρθότητα τών έκτιμήσεων καί τής γενικής γραμμής τοΰ ΚΚΕ έσωτ., δημιουργώντας ταυτόχρονα νέες άπαιτήσεις γιά καινούργιες συλλήψεις καί πρωτοβουλίες, τόσο στό έπίπεδο τών κορυφών όσο καί στό έπίπεδο τοΰ μαζικοΰ λαϊκοΰ κινήματος.

Τό ΚΚΕ έσωτ. έπωμίζεται άπό τά ίδια τά πράγματα μιά πελώρια ίστορική εύθύνη, έντελώς δυσανάλογη βέβαια πρός τό σημερινό του μέγεθος, άλλά πού πηγάζει άπό τό άντικειμενικό γεγονός ότι είναι τό μόνο κόμμα πού δείχνει μιά καθαρή ρεαλιστική προοπτική γιά τό έθνος καί τή δημοκρατία, ή μοναδική έγγύηση γιά ένα έλπιδοφόρο μέλλον τής Άριστεράς στήν Ελλάδα. Τό ρόλο αύτό τό ΚΚΕ έσωτ. θά τόν παίξει τόσο πιό ίκανοποιητικά όσο θά κατορθώνει νά έπιβεβαιώνει τήν άνανεωτική, έπαναστατική του φυσιογνωμία μέ τή στενή σύνδεσή του μέ τήν έργατική τάξη καί τό μαζικό λαϊκό κίνημα, μέ τήν άποτελεσματικότητά του στή δράση, μέ τήν άνάδειξή του σέ πρωταγωνιστή μιάς εύρύτερης ένότητας τών έθνικών άντιδικτατορικών καί δημοκρατικών δυνάμεων, μέ στόχο τήν ύπεράσπιση τοΰ έθνους καί τής δημοκρατίας, τή δημιουργία τών όρων γιά μιά πορεία βαθύτερων άλλαγών πρός τήν άντιιμπεριαλιστική δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

[«Αύγή», 21 - 23 - 25.11.1976]

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΚΑΙ ΜΑΖΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ*

Στήν άρχή, ό όμιλητής άφοῦ ἐπισήμανε ὅτι πρόκειται γιά ἕνα θέμα πού ἀγκαλιάζει μιά ὁλόκληρη ἱστορική πορεία γιά τήν ὁποία ὑπάρχουν ἀρκετές θεωρητικές ἐπεξεργασίες, ἀλλά μιά ἀνεπαρκής ἀκόμα πρακτική ἐφαρμογή, συνέχισε:

Ἐπαναστατική καί ρεφορμιστική ἀντίληψη

Ὁ σοσιαλισμός στήν ἐποχή μας βρίσκεται στά στόματα ὅλων. Καί στήν Ἑλλάδα μεταδικτατορικά, ἔχουμε γιά πρώτη φορά τό φαινόμενο ὅλα τά κόμματα ἐκτός τοῦ κυβερνητικοῦ, ἐκτός δηλ. τῆς «Νέας Δημοκρατίας», νά ἔχουν στό πρόγραμμά τους σάν στόχο τό σοσιαλισμό. Σ' αὐτό τόν εὐρύτατο χῶρο τῶν δυνάμεων πού ὅλες μιλοῦν γιά σοσιαλισμό σάν ἕνα καθεστώς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί ἐλευθερίας, ὑπάρχουν βέβαια μεγάλες διαφορές τόσο σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τίς ἄμεσες πολιτικές ἐπιλογές ὅσο καί σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τήν ἴδια τήν ἀντίληψη τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἐμεῖς πιστεύουμε πώς ὁ σοσιαλισμός δέν εἶναι μιά ἀφηρημένη διεκδίκηση σειρᾶς μέτρων κοινωνικῆς πρόνοιας καί ἐξασφάλισης ἑνός ἀνεκτοῦ βιοτικοῦ ἐπιπέδου τοῦ λαοῦ, χωρίς ἀναφορά στό πρόβλημα τῆς ἐξουσίας, χωρίς ἀναφορά δηλ. στό ποιά τάξη ἤ συμμαχία δυνάμεων θά βρίσκεται στήν ἐξουσία, χωρίς ἀναφορά στή μορφή καί στό περιεχόμενο αὐτῆς τῆς ἐξουσίας καί στόν τρόπο πού εἶναι δυνατό αὐτή νά κατακτηθεῖ. Δέν πιστεύουμε ὅτι τό ἰδανικό τοῦ σοσιαλισμοῦ τό ὑλοποιεῖ λ.χ. ὁ λεγόμενος σκανδιναβικός σοσιαλισμός, πού δέν εἶναι τίποτα περισσότερο ἀπό μιά ἀνεπτυγμένη — σέ κοινωνικές παροχές, βιοτικό ἐπίπεδο τῶν μαζῶν καί πολιτικές ἐλευθερίες — ἀστική δημοκρατία καί ὅπου τά μέσα παραγωγῆς ἀνήκουν ὄχι στούς ἐργαζόμενους ἀλλά στήν ἀστική τάξη, στά μονοπώλια πού μέσα ἀπό ὁλόκληρο τό σύστημα τῶν ἰσχυόντων θεσμῶν, ἀσκοῦν καί τήν πολιτική ἐξουσία.

Ἡ ἀντίληψη τοῦ σοσιαλισμοῦ πού ἔχουμε ἐμεῖς, εἶναι αὐτή πού στέκεται στή βάση τῆς ταξικῆς πάλης καί στοχεύει στήν κατάκτηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη καί τά σύμμαχά της

* Ἀπό ὁμιλία στούς ἰδιωτικούς ὑπαλλήλους τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., στίς 14.3.77.

στρώματα τῶν ἐργαζομένων. Εἶναι ἡ μόνη κατεύθυνση πού μπορεῖ νά ὀνομαστεῖ πραγματικά σοσιαλιστική, ἄν πάρουμε ὑπόψη πώς ὁ σοσιαλισμός χωρίς τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἐργαζομένων ἀπό κάθε εἶδους καταπίεση καί ἐκμετάλλευση εἶναι ἀδιανόητος. Ὁ σοσιαλισμός εἶναι ταυτόσημος μέ τήν ἐλευθερία στήν πιό εὐρεία καί πλήρη της ἔννοια. Καί αὐτό προϋποθέτει τήν κατάργηση τῆς δυνατότητας ἐκμετάλλευσης ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο, τήν κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς, τήν κατάργηση τῆς πολιτικῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων καί τῆς ἀστικῆς τάξης γενικότερα, τήν ἐγκαθίδρυση τῆς ἐξουσίας τῶν ἴδιων τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, προϋποθέτει τήν ἀνάπτυξη τῆς πολιτικῆς δημοκρατίας, τόν οὐσιαστικό σεβασμό τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καί ἐλευθεριῶν.

Τό πρῶτο λοιπόν συμπέρασμα πού πρέπει νά τονίσουμε εἶναι ὅτι ἡ ἀντίληψή μας γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό καί γιά τό βαθύτατα δημοκρατικό περιεχόμενο τοῦ ἴδιου τοῦ σοσιαλισμοῦ, δέν ἔχει καμιά σχέση μέ ὁποιαδήποτε ρεφορμιστική αὐταπάτη. Πραγματοποιοῦμε μιά ἐπανάσταση πού ἔχει σ' ὅλες τίς φάσεις της σάν σημαία, τήν ἀνάπτυξη καί τό βάθεμα τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς. Καί ἐδῶ πρέπει νά ἐπαναλάβουμε ὅτι δέν εἶναι καθόλου σωστή ἡ ἀντίληψη πού ταυτίζει τήν ἔννοια τῆς ἐπανάστασης μέ τήν ἔννοια τῆς ἔνοπλης σύγκρουσης.

Ὁ κυριαρχικός ρόλος τῶν μαζῶν

Εἶναι ἀδύνατο ὅμως νά μιλᾶμε γιά μιά πραγματική σοσιαλιστική Ἐπανάσταση εἶναι ἀδύνατο νά μιλᾶμε γιά μιά γνήσια σοσιαλιστική κοινωνία, ὅταν οἱ ἐργαζόμενες μάζες δέν μετέχουν οὐσιαστικά καί ἐνεργητικά στήν πολιτική πάλη, ὅταν δέν γίνονται οἱ ἴδιες ὅλο καί πιό πολύ συνειδητοί καί καθοριστικοί παράγοντες τῶν ἐξελίξεων, ὅταν δέν μετέχουν καί δέν ἐλέγχουν τά πραγματικά, τά οὐσιαστικά κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων. Αὐτή ἡ διαπίστωση εἶναι θεμελιακή γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς στρατηγικῆς τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό, γιά τήν ἴδια τήν ἀντίληψή μας γιά τό σοσιαλισμό, σάν ἕνα καθεστώς πού, ὅπως ἔλεγε ὁ Λένιν, εἶναι ἀδιανόητο χωρίς τήν πιό πλήρη τήν πιό οὐσιαστική δημοκρατία γιά τίς ἐργαζόμενες μάζες.

Ὅταν λοιπόν σήμερα μιλοῦμε γιά δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό καί ἐπιμένουμε, σάν θέμα ἀρχῆς, στό δημοκρατικό περιεχόμενο τοῦ σοσιαλισμοῦ, ὅταν ὑπερασπιζόμαστε τίς δημοκρατικές διαδικασίες, τόν πλουραλισμό, τίς πολιτικές ἐλευθερίες καί τά ἀν-

θρώπινα δικαιώματα, ὅταν διακηρύσσουμε τό σεβασμό μας στήν ἐλεύθερα κάθε φορά ἐκφρασμένη θέληση τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, δέν δημιουργοῦμε κάποια καινούργια «αἱρετική» θεωρία σέ σχέση μέ τό μαρξισμό. Κάνουμε ἀκριβῶς τό ἀντίθετο. Ἐπιμένουμε σέ μιά βασική πλευρά τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης καί τῆς οἰκοδόμησης τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας, στήν πλευρά τῆς οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν ὄχι σάν ἐκτελεστικῶν ὀργάνων ἀποφάσεων καί κατευθύνσεων πού παίρνονται ἔξω ἀπ' αὐτές, ἀλλά μέ τήν ἔννοια τῆς συνειδητῆς πορείας, τῆς συνειδητῆς οἰκοδόμησης μιᾶς ἀγωνιστικῆς κατεύθυνσης πού ἀποφασίζεται μέ τή συγκατάθεσή τους. Καί αὐτή ἡ ἀντίληψη εἶναι ἡ μόνη μαρξιστική, εἶναι ἡ μόνη πού μπορεῖ νά ἀνοίξει μιά ρεαλιστική προοπτική γιά τό κίνημά μας, ἰδιαίτερα στίς σύγχρονες συνθῆκες.

Δημοκρατία καί σοσιαλισμός

Στά πλαίσια αὐτῆς τῆς ἀντίληψης ἀκριβῶς, πού ἀποκαθιστᾶ τόν κυριαρχικό ρόλο τῶν μαζῶν στήν κοινωνική ἐξέλιξη, πιστεύουμε ὅτι ἀντιστρατεύονται τό ἴδιο τό περιεχόμενο τοῦ σοσιαλισμοῦ, μέ πελώριες ἀρνητικές συνέπειες γενικότερα, οἱ παραβιάσεις τῆς δημοκρατίας σέ ὁποιαδήποτε σοσιαλιστική χώρα. Καί ἐδῶ δέν εἶναι ἴσως περιττό νά ποῦμε πώς ζημιά στήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ δέν φέρνουν οἱ κομμουνιστές, οἱ προοδευτικοί ἄνθρωποι σ' ὅλο τόν κόσμο πού ἀγωνιζόμενοι νά ὑπερασπίσουν τό ἀνθρωπιστικό καί δημοκρατικό περιεχόμενο τοῦ σοσιαλισμοῦ, νά δυναμώσουν τήν ἑλκτική του δύναμη στίς μάζες, καταδικάζουν ὅλο καί πιό ἔντονα αὐτές τίς παραβιάσεις, πού εἶναι πραγματικές καί ἀναμφισβήτητες. Ζημιά καί μάλιστα κολλοσσιαία, προκαλοῦν ἐκεῖνοι πού πραγματοποιοῦν αὐτές τίς παραβιάσεις πού δυσφημοῦν μέ τήν πρακτική τους τά σοσιαλιστικά ἰδανικά, πού καταπατοῦν στό ὄνομα δῆθεν τοῦ σοσιαλισμοῦ τίς πολιτικές ἐλευθερίες καί ὑποβιβάζουν τίς λαϊκές μάζες σέ ἄκριτους ἐκτελεστές ἀποφάσεων. Καί μαζί μ' αὐτούς βρίσκονται βέβαια καί κεῖνοι — ὅπως τό ΚΚΕ ἐξ. ἐδῶ στήν Ἑλλάδα — πού ἔχουν ἀναλάβει τή δικαιολόγηση καί τήν κάλυψη αὐτῶν τῶν παραβιάσεων, τήν προπαγανδιστική δηλαδή ἄμβλυνση τοῦ δημοκρατικοῦ κριτηρίου τῶν μαζῶν, στό ὄνομα δῆθεν πάλι τοῦ σοσιαλισμοῦ καί τοῦ «προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ». Αὐτοί ὅλοι εἶναι οἱ μεγάλοι ἔνοχοι — ὅσο καί ἄν διαμαρτύρονται — γιά τό ὅτι δίνεται σήμερα ἡ δυνατότητα νά βγαίνουν καί νά παριστάνουν τό σταυροφόρο γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων καί οἱ ἡγέτες τοῦ διεθνοῦς ἰμπεριαλισμοῦ, πού εὐθύνονται γιά τό αἷμα καί τά δάκρυα ἑκατομμυρίων λαῶν, καί νά τολμοῦν ἀκόμα νά προ-

καλοῦν σέ ἕνα πεδίο — στό πεδίο τῆς δημοκρατίας καί τῆς ἐλευθερίας — ὅπου ὁ σοσιαλισμός ἔπρεπε νά εἶναι ἄτρωτος.

Τό μαζικό κίνημα καί ἡ ἀντίληψη τῆς «εὐκαιρίας»

Ὅταν ἐμεῖς λοιπόν ἐπεξεργαζόμαστε τή στρατηγική τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, δέν ἔχουμε μιά ἁπλουστευτική ἀντίληψη γιά τήν κοινωνική ἐξέλιξη. Δέν πιστεύουμε σέ κάποια ἤρεμη καί χωρίς ἀντιστάσεις πορεία. Ἔχουμε ὅμως πρίν ἀπ' ὅλα μιά στέρεη ἐμπιστοσύνη στή δύναμη τοῦ ὀργανωμένου ἑνωμένου καί φωτισμένου λαοῦ, στή δύναμη καί τήν ἀποτελεσματικότητα τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος, στή δυνατότητα εὐρύτατων δημοκρατικῶν συμμαχιῶν, στίς σύγχρονες συνθῆκες στή χώρα μας καί στόν κόσμο. Στήν ἐποχή μας, οἱ δημοκρατικές ἐλεθερίες δέν ἔχουν προσφερθεῖ πουθενά ἀπό τήν ἀστική τάξη, ἀπό τά μονοπώλια, σάν δῶρο. Ἔχουν κατακτηθεῖ, βῆμα πρός βῆμα, μέ σκληρούς ἀγῶνες καί διαμορφώνουν μιά ὑποχρεωτική ἰσορροπία γιά τήν ἀστική τάξη, γιά τά μονοπώλια, γιά τόν ἰμπεριαλισμό. Καί αὐτή ἡ ἰσορροπία μέ βάση τήν πάλη γιά τή δημοκρατία, γιά βαθιές διαρθωτικές ἀλλαγές, στρέφεται καί θά στρέφεται ὅλο καί πιό ἀποφασιστικά κατά τῶν δυνάμεων τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῶν μονοπωλίων.

Ἀπό σήμερα μέχρι τό σοσιαλισμό ἔχουμε νά διανύσουμε μιά μεγάλη ἱστορική πορεία. Ποῦ ἀρχίζει καί ποῦ τελειώνει ἡ ἐπανάσταση; Δέν θά ἦταν καθόλου ὑπερβολή νά ποῦμε πώς τήν ἐπανάσταση τήν κάνουμε ἤδη ἀπό τώρα. Δέν τήν ἔχουμε μεταθέσει κάπου στό μέλλον, στό χῶρο τῶν ἐλπίδων καί τῶν προσδοκιῶν μας. Δέν πιστεύουμε — ὅπως κάνει τό ΚΚΕ ἐξ. — ὅτι τώρα ἁπλῶς προετοιμάζουμε τίς δυνάμεις μας γιά νά ἔλθει κάποτε μιά ὁρισμένη στιγμή, ἡ μεγάλη στιγμή τῆς ἐπανάστασης. Δέν συνδέουμε ἀναγκαστικά τήν ἐπανάσταση μέ τήν ἐξαθλίωση τῶν μαζῶν καί γι' αὐτό δέν περιμένουμε κάποια «εὐκαιρία» γιά νά ἐξορμήσουμε πρός τήν ἐξουσία σέ μιά στιγμή βαθιᾶς οἰκονομικῆς καί κοινωνικῆς κρίσης καί ἐκμεταλλευόμενοι ἁπλῶς τήν ἀπόγνωση τῶν ἐργαζομένων. Ἕνα τέτοιο σχῆμα γιά τήν ἐπανάσταση σάν τήν ἀναμονή τῆς «εὐκαιρίας» ἔχει τό ΚΚΕ ἐξ. Θά δεῖτε λ.χ. πώς μέ ὅλες τίς ἐνέργειές του δείχνει νά πιστεύει στήν ἀρχή «ὅσο χειρότερα — τόσο καλύτερα». Γι' αὐτό δέν ἐνδιαφέρεται νά προβάλλει ρεαλιστικά αἰτήματα γιά λύση, γιά οὐσιαστική βελτίωση τῆς θέσης τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν, οὔτε καί ἐπιδιώκει συμμαχίες πάνω σ' αὐτή τή βάση. Προβάλλει παντοῦ αἰτήματα «ντοπαρίσματος» ἁπλῶς τῶν ἐργαζομένων γιά νά συντηρεῖ μιά ἀτμόσφαιρα σύγκρουσης

πού τήν ταυτίζει δήθεν μέ τήν «ταξική συνείδηση». Προσέξτε τό «Ριζοσπάστη», προσέξτε γενικότερα όλη τήν προπαγανδιστική του δουλειά. Κεντρικό φόντο στόν τρόπο πού παρουσιάζει τήν πραγματικότητα είναι πώς ή θέση τοῦ λαοῦ συνεχῶς χειροτερεύει. Ἄν παρακολουθουθήσουμε αὐτή τή λογική, σήμερα ή θέση τοῦ λαοῦ είναι χειρότερη ἀπ' αὐτήν πού ἦταν στή διάρκεια τῆς δικτατορίας. Καί ἐπειδή αὐτή ή λογική κληρονομεῖ μιά παλιά δογματική τακτική, ἄν δεῖτε τά κείμενα τοῦ ΚΚΕ ἀπό τό 1918 μέχρι τά σημερινά κείμενα τοῦ ΚΚΕ ἐξ., ή γενική εἰκόνα πού δίνουν εἶναι πώς ή κατάσταση τῶν ἐργαζομένων συνεχῶς χειροτερεύει. Δηλαδή, λογικά καταλήγουμε πώς σήμερα οἱ ἐργαζόμενοι ζοῦν χειρότερα ἀπ' ὅ,τι τό 1918. Σέ τέτοιους παραλογισμούς ὁδηγεῖ αὐτή ή λογική. Τό ΚΚΕ ἐξ. δέν δέχεται, ἀπό ἄποψη ἀρχῆς θά ἔλεγε κανείς, πώς εἶναι δυνατό οἱ ἐργαζόμενοι νά βελτιώσουν οὐσιαστικά τή θέση τους, μέ τούς ἀγῶνες τους, μέσα στό ὑπάρχον κοινωνικο-οἰκονομικό καθεστώς. Οἱ «ὑπερεπαναστάτες» αὐτοί θεωροῦν μιά τέτοια παραδοχή σάν ρεφορμισμό. Ὅλες τίς ἐλπίδες τους γιά τήν ποθητή ἔφοδο τῶν μαζῶν πρός τήν ἐξουσία γιά τήν ὁποία δῆθεν παλεύουν, τίς στηρίζουν στήν καλλιέργεια τῆς πεποίθησης τοῦ ἀδιεξόδου στίς μάζες. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς ὄχι μόνο δέν δουλεύουν γιά τό ξεπέρασμα τῶν ἀδιεξόδων πού δημιουργοῦνται, ἀλλά κάνουν ὅ,τι μποροῦν γιά νά τά ὀξύνουν μέ μαξιμαλιστικά συνθήματα, ὑπογραμμίζοντας συνεχῶς ὅτι μοναδική διέξοδος εἶναι ή γενική ἔφοδος, ή ἐπανάσταση. Καί ἐπειδή αὐτή ή πρακτική διαψεύδεται συνεχῶς ἀπό τή ζωή, καταλήγει τελικά νά ἀπευθύνεται σέ ἕναν στενό κύκλο φανατισμένων πού διαμορφώνουν τήν εἰκόνα μιᾶς αἵρεσης καί ὄχι ἑνός πολιτικοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος ἱκανοῦ νά ἡγηθεῖ καί νά κατευθύνει τίς πλατιές λαϊκές μάζες.

Τό εὖρος τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων καί ὁ δημοκρατικός δρόμος

Σέ ἀντίθετη πρός αὐτή τήν ἀντίληψη, ὁ δημοκρατικός δρόμος πρός τό σοσιαλισμό κατευθύνει τούς ἀγῶνες γιά ρεαλιστικούς κάθε φορά στόχους, γιά βαθύτερες διαρθρωτικές ἀλλαγές παράλληλα πρός μιά διαδικασία πού ἐξαντλεῖ καί διευρύνει συνεχῶς τά πραγματικά περιθώρια βελτίωσης τῆς θέσης τῶν μαζῶν, ὑλικῆς, πολιτιστικῆς καί μορφωτικῆς τους ἀνάπτυξης. Πρόκειται γιά μιά συνεχή πάλη μέσα στήν ὁποία, μέ κύρια δύναμη ἕνα πλατύ, ὀργανωμένο, δραστήριο, ἑνωτικό κίνημα μαζῶν καί μέ μιά σταθερή πολιτική σφυρηλάτησης, εὐρύτατων δημοκρατικῶν συμμαχιῶν, συνεργασιῶν καί

συμπαρατάξεων γιά κοινούς κάθε φορά στόχους, διαμορφώνονται συνεχῶς νέες ἰσορροπίες δύναμης, καταχτιένται θέσεις πού ἔρχονται σέ ὅλο καί πιό μεγάλη σύγκρουση μέ τή λογική ἑδραίωσης τῆς κυριαρχίας τῶν μονοπωλίων. Στήν ἐποχή μας ὅπου οἱ ἀνάγκες τῆς σύγχρονης παραγωγῆς ἐπιβάλλουν συνεχῶς τό μορφωτικό καί πολιτιστικό ἀνέβασμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί διευρύνουν τά ὅριά της σέ στρώματα τεχνικῶν καί διανοουμένων, ἀποτελεῖ κυριολεκτικά αὐτοκτονία γιά τήν ἐπανάσταση νά βλέπει σάν φορεῖς της μόνο τά πιό ἀνειδίκευτα καί τά πιό καθυστερημένα τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν ἐργαζομένων μαζῶν. Αὐτό σημαίνει στήν πράξη, νά στενεύει συνεχῶς τήν κοινωνική της βάση καί νά γίνεται ὅλο καί περισσότερο ἀνέφικτη. Σημαίνει νά ὀνειρεύεται πραξικοπήματα ὅλο καί μικρότερων μειοψηφιῶν ὅταν ἡ ἴδια ἡ κοινωνική ἐξέλιξη βγάζει στό προσκήνιο τῶν ἀποφασιστικῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ἀγώνων ἑκατομμύρια μαζῶν. Ἡ δημαγωγική «ἐργατίστικη» φρασεολογία τοῦ ΚΚΕ ἐξ. καί ἡ ἐξαθλιωτική ἀντίληψη μέ τήν ὁποία καταλαβαίνει τήν ἐργατική τάξη ὁδηγεῖ ἀκριβῶς σ' αὐτό τό ἀποτέλεσμα.

Νά λοιπόν γιατί, στή θέση τῆς ἀπλουστευτικῆς ἀντίληψης γιά τήν ἐπανάσταση πού καλλιεργεῖ τό ΚΚΕ ἐξ., σάν ἕνα καζάνι πού τό ζεσταίνεις γιά νά ἔρθει κάποια στιγμή πού θά σκάσει, ἐμεῖς καταλαβαίνουμε τήν πορεία πρός τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό σάν μιά πορεία συνεχῶν ἀγώνων γιά τήν ἀνάπτυξη καί τό βάθεμα τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς, μέσα ἀπό θετικές κατακτήσεις καί βαθιές διαρθρωτικές ἀλλαγές πού ἀπωθοῦν βῆμα πρός βῆμα τίς θέσεις τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, περιορίζουν καί ἐξουδετερώνουν τίς δυνατότητες τῶν πιό ἀκραίων ἀντιδραστικῶν δυνάμεων γιά ἀντεπίθεση καί μεταβάλλουν διαδοχικά τήν ἰσορροπία πρός ὄφελος τῶν δημοκρατικῶν ἀντιμονοπωλιακῶν δυνάμεων, πρός ὄφελος τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ. Βάθρο ὁλόκληρης αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς, κύρια μορφή πάλης εἶναι τό πλατύ ἑνωτικό λαϊκό κίνημα σ' ὅλους τούς χώρους, σ' ὅλα τά μέτωπα, στήν πιό πλατιά ἔκταση.

Μιά τέτοια προτεραιότητα στό ρόλο καί στή σημασία τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος στά πλαίσια τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, ἐπιδρᾶ καθοριστικά καί στόν τρόπο πού βλέπουμε σέ κάθε στιγμή τήν πολιτική κατάσταση καί τούς συσχετισμούς δύναμης καθώς καί στό ποιές ἐπιλογές πραγματοποιοῦμε. Στά πλαίσια αὐτά ἡ πολιτική τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι στραμμένη πάντα στή μέγιστη δυνατή ἑνότητα τοῦ λαοῦ καί τῶν δημοκρατικῶν πολιτικῶν δυνάμεων, μέ τήν ἀπομόνωση τοῦ κύριου ἀντιπάλου σέ κάθε φάση. Ἀποβλέπει σταθερά στήν ἀποφυγή ἄκαιρων ἀναμετρήσεων πού μπορεῖ νά ζημιώσουν καί νά πᾶνε πίσω τό

κίνημα. 'Αποβλέπει σέ ἐφικτούς κάθε φορά στόχους καί ἀποφεύγει τούς ἐκβιασμούς καταστάσεων. Εἶναι μιά πολιτική ὄχι στατική ἀλλά δυναμική πού ἐπιδιώκει σταθερά ἕναν ὅλο καί πιό εὐνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων μέσα ἀπό τό σύνολο τῶν ἀγώνων σ' ὅλα τά μέτωπα, κοινοβουλευτικῶν καί ἐξωκοινοβουλευτικῶν, γιά τήν προώθηση τοῦ συνολικοῦ μετώπου τῶν δυνάμεων πού ἀγωνίζονται κατά τῶν μονοπωλίων καί τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ. Καί μόνο μέσα σέ μιά τέτοια διαδικασία ὅπου προβάλλει ἐντονότατα ὁ ἀναντικατάστατος ρόλος τῶν μαζικῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων, τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, τῆς Αὐτοδιοίκησης κλπ., ἐνισχύεται καί θά ἐνισχύεται ὁ ρόλος καί τό εἰδικό βάρος τῆς ἐργατικῆς τάξης καί τῶν ἄλλων ἐργαζομένων στρωμάτων, τῶν πιό σταθερῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων, στή διαμόρφωση τῶν κοινωνικῶν καί πολιτικῶν ἐξελίξεων. Αὐτό εἶναι τό γενικό σχῆμα ὅπου στό πρόγραμμά μας ἐντάσουμε τή σημερινή πάλη γιά τήν προάσπιση καί στερέωση τῆς δημοκρατίας, μέ τήν πολιτική μας τῆς 'Εθνικῆς 'Αντιδικτατορικῆς Δημοκρατικῆς 'Ενότητας, καθώς καί τήν πάλη γιά τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

'Η σχέση κόμματος - μαζῶν

'Η θέση τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος στή γενικότερη στρατηγική μας τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου ἀποκαλύπτει καί τό πῶς ἀντιλαμβανόμαστε ἐμεῖς, σέ πλήρη διάκριση πρός τό ΚΚΕ ἐξ., τό πρόβλημα τῶν σχέσεων Κόμματος - μαζῶν.

Τό ΚΚΕ ἐξ., πίσω ἀπό τίς μεγάλες ἐπαναστατικές φράσεις, ἀποδείχνεται στήν πράξη νά μήν ἔχει καμιά ἐμπιστοσύνη στίς δυνάμεις τοῦ λαοῦ. Φοβᾶται τήν ἀνάπτυξη τοῦ κριτικοῦ πνεύματος καί τῆς πρωτοβουλίας τῶν μαζῶν. Γι' αὐτό καί ὁλόκληρη ἡ πολιτική του ἀπέναντι στίς μάζες εἶναι πατερναλιστική, συνδέεται πρίν ἀπ' ὅλα μέ τή θεοποίηση τῆς ἔννοιας τοῦ κόμματος σάν ἑνός ταμπού πού βρίσκεται πάνω ἀπό τίς μάζες καί ἔξω ἀπό τόν ἔλεγχό τους. 'Η τέτοια σχέση κόμματος μαζῶν πού προωθεῖ τό ΚΚΕ ἐξ., ἀποτελεῖ τό πρῶτο χαρακτηριστικό μιᾶς πατερναλιστικῆς - γραφειοκρατικῆς ἀντίληψης γιά τήν ἐπανάσταση καί τό σοσιαλισμό.

Τό δεύτερο χαρκτηριστικό γνώρισμα αὐτῆς τῆς ἴδιας ἀντίληψης εἶναι ἡ πλήρης περιφρόνηση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν πού ἔχει κατακτήσει σέ μιά μακρόχρονη πάλη ἡ ἐργατική τάξη καί οἱ ἐργαζόμενες μάζες. Τό ΚΚΕ ἐξ. διαπαιδαγωγεῖται συστηματικά μ' αὐτή τήν περιφρόνηση, χρησιμοποιεῖ ἁπλῶς τά συνθήματα γιά τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες καί ἀποφεύγει συστηματικά νά δεσμευτεῖ μέ ὁποιαδήποτε ἐγγύηση πώς θά τίς σεβαστεῖ στό

μέλλον. Μέ τόν τρόπο αὐτό, τό ΚΚΕ ἐξ. ὑπονομεύει συστηματικά τό κύριο πεδίο ὅπου συγκεντρώνονται οἱ εὐρύτατες δυνάμεις κατά τῆς ἐξουσίας τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί ὅπου διαμορφώνεται μιά ἀγωνιστική ἑνωτική ψυχολογία στίς λαϊκές μάζες, τό πεδίο τῆς πάλης γιά τή δημοκρατία, γιά ὅλο καί περισσότερη δημοκρατία σ' ὅλους τούς τομεῖς μέ ὁλοκλήρωσή της τό σοσιαλισμό. Πρόσφατα, δημοσιεύτηκε στό «Ριζοσπάστη» (6, 8, 9 τοῦ Μάρτη) ἕνα ἄρθρο μέ τίτλο «Ἀστική δημοκρατία, σοσιαλιστική δημοκρατία καί ἀναθεωρητισμός». Σ' αὐτό, οὔτε λίγο οὔτε πολύ, λέγεται πώς ἡ ἐλευθερία τοῦ λόγου, τό δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης δημόσιας ἔκφρασης γνώμης δέν μπορεῖ καί δέν πρέπει νά ὑπάρχει στό σοσιαλισμό, γιατί ἀντανακλᾶ δῆθεν τίς καπιταλιστικές σχέσεις παραγωγῆς, ἐνῶ οἱ σοσιαλιστικές σχέσεις παραγωγῆς πρέπει νά ἀναγνωρίζουν στήν πολιτική ἡγεσία τό δικαίωμα νά καθορίζει, μέσω τῶν μηχανισμῶν λογοκρισίας, τί μπορεῖ καί τί δέν μπορεῖ νά λέγεται καί νά γράφεται ἀπό τόν Τύπο καί τά μαζικά μέσα ἐνημέρωσης. Αὐτή ἡ ἀντίληψη τοῦ σοσιαλιστικοῦ κράτους σάν ἑνός μηχανισμοῦ πού περιορίζει ἤ καταργεῖ ἀντί νά ἀναπτύσσει τίς μέχρι τότε κατακτημένες δημοκρατικές ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ, πού ἀπαγορεύει κάθε ἄλλη γνώμη ἔξω ἀπ' αὐτήν τῆς ἡγεσίας, πού στερεῖται θεσμῶν οὐσιαστικοῦ ἐλέγχου ἀπό τήν πλευρά τῶν ἐργαζομένων γιά τίς πράξεις τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας, βρίσκεται σέ πλήρη σύγκρουση μέ τήν ἴδια τήν οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ. Εἶναι ἡ ἴδια ἀντίληψη πού ὁδήγησε στίς τραγικές γιά τό παγκόσμιο κομμουνιστικό κίνημα σελίδες τοῦ σταλινισμοῦ.

Τό τρίτο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς πατερναλιστικῆς γραφειοκρατικῆς ἀντίληψης γιά τήν ἐπανάσταση καί τό σοσιαλισμό εἶναι ἡ ἀποστολή πού ἀναθέτει τό ΚΚΕ ἐξ., μέσα στή γενική του στρατηγική, στό μαζικό λαϊκό κίνημα... Ἡ σοσιαλιστική ἐπανάσταση εἶναι ἡ πρώτη ἐπανάσταση στήν ἱστορία πού γίνεται ἀπό τίς ἐργαζόμενες μάζες γιά νά δώσει σ' αὐτές τίς ἴδιες τήν ἐξουσία. Αὐτό ὅμως δέν εἶναι ζήτημα μιᾶς ἁπλῆς διακήρυξης. Πρέπει νά ἐκφράζεται μέ μιά συγκεκριμένη πολιτική πού προωθεῖ ἀπό σήμερα τίς ἐργαζόμενες μάζες, μέσα ἀπό τίς ὀργανώσεις τους, στό ρόλο τοῦ συνειδητοῦ ἐνεργητικοῦ παράγοντα στήν κοινωνική ἐξέλιξη. Ὅταν αὐτός ὁ ὅρος ἀτροφεῖ γιά διάφορους λόγους, τότε ἔχουμε μιά γενικότερη παραμόρφωση. Ἡ ἱστορία ἄλλωστε ἔδειξε πώς δέν εἶναι ἀρκετή ἡ ἀνατροπή τοῦ καπιταλισμοῦ, γιά νά ποῦμε πώς ἡ ἐργατική τάξη, οἱ ἐργαζόμενες μάζες πῆραν οἱ ἴδιες ἄμεσα τήν ἐξουσία. Τά φαινόμενα γραφειοκρατικῶν παραμορφώσεων σέ σοσιαλιστικές χῶρες, πού ὀφείλονται σέ μιά σειρά ἀντικειμενικούς καί ὑποκειμενικούς λόγους, δέν ἀφήνουν στό σημεῖο αὐτό καμιά ἀμφιβολία. Τό ΚΚΕ ἐξ., μιμητής αὐτῶν τῶν παραμορφώ-

σεων, προσπαθεῖ ἁπλῶς νά χρησιμοποιήσει τό μαζικό λαϊκό κίνημα — στό βαθμό πού κατορθώνει νά τό ἐπηρεάζει καί νά τό ἐλέγχει — σάν ἐκτελεστικό ὄργανο μιᾶς ἐκ τῶν προτέρων διαμορφωμένης πολιτικῆς. Αὐτή εἶναι κυρίως ἡ ἐξήγηση, ἡ βαθύτερη οὐσία τοῦ «καπελώματος» τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων, ὅλων τῶν μαζικῶν ἐκδηλώσεων τῶν ἐργαζομένων πού ἐπιδιώκει μόνιμα τό ΚΚΕ ἐξ. Τό «καπέλωμα» πηγάζει λοιπόν ὀργανικά ἀπό ὁλόκληρη τήν πατερναλιστική - γραφειοκρατική ἀντίληψη πού ἔχει τό ΚΚΕ ἐξ. γιά τίς μάζες, γιά τήν ἐπανάσταση, γιά τό σοσιαλισμό. Καί γι' αὐτό λ.χ. δέν ἀποτελοῦν «ἐξαιρέσεις» ἤ πρωτοβουλίες τοπικῶν στελεχῶν τῆς ΕΣΑΚ τά ὅσα ἀπαράδεκτα ἐνέπνευσε καί ὀργάνωσε τό ΚΚΕ ἐξ. σέ βάρος τῆς 'Ομοσπονδίας Λογιστῶν μέ τή βοήθεια τοῦ ἀντεργατικοῦ ν. 330) 76 ἤ στήν 'Ενωση Λογιστῶν τῆς 'Αθήνας, μόνο καί μόνο γιά νά ἐξασφαλίσει τόν ἔλεγχο αὐτῶν τῶν ὀργανώσεων καί ἀδιαφορώντας γιά τή γενικότερη πτώση τοῦ κύρους τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος πού προκαλοῦν στούς ἐργαζόμενους τέτοιες ἐνέργειες.

Τό ΚΚΕ ἐξ. μιλάει γιά τήν ἐπανάσταση σάν μιά στιγμή ἐφόδου τῶν μαζῶν, χωρίς αὐτές νά ἔχουν δημιουργήσει προηγούμενα τίς ἀναγκαῖες ὑποδομές, τίς δημοκρατικές τους ὀργανώσεις, τίς ἐγγυήσεις γιά τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τους. Τή θέση αὐτῶν τῶν ἐγγυήσεων, τή θέση τῆς προπαίδειας γιά τήν ἄσκηση τῆς ἐξουσίας, τή θέση τοῦ μοναδικοῦ καί ἀνεξέλεκτου φορέα τῆς ἐξουσίας τή διεκδικεῖ μιά ὑπερβατική δύναμη, τό Κόμμα μέ τή γνωστή καί αὐτό ἀντιδημοκρατική ἐσωτερική λειτουργία. Σ' αὐτό τό γενικό σχῆμα πού τώρα διακηρύσσει μέ τήν πρακτική του τό ΚΚΕ ἐξ. στήν 'Ελλάδα, ἀναπτύχθηκαν πολλές ἀπό τίς ἐπαναστάσεις στίς σημερινές σοσιαλιστικές χῶρες, μέ ὅλες τίς πελώριες ἀρνητικές συνέπειες.

Στρατός καί μαζικό κίνημα

'Ολη αὐτή ἡ πρακτική πού ἀφυδατώνει συστηματικά τό κίνημα ἐπικαλεῖται σάν δικαιολογία τή σκληρότητα τῆς ταξικῆς πάλης. Καί χαρακτηρίζει τό δημοκρατικό δρόμο σάν καταστροφική οὐτοπία, σάν ἔκφραση τῆς αὐταπάτης πώς τά μονοπώλια, ἡ ἀστική τάξη θά παραδώσουν δῆθεν ἐθελοντικά τήν ἐξουσία. Οἱ δημοκρατικές ἐλευθερίες — λένε ὑπάρχουν μέχρι ἐκεῖ πού δέν ἀπειλεῖται ἡ ἀστική κυριαρχία. 'Από κεῖ καί πέρα καταργοῦνται καί ἔρχεται ἡ ἐπιβολή τῆς δικτατορίας. Μέ αὐτή τήν ἐχυδαϊσμένη συλλογιστική πού ἐμφανίζει πανίσχυρη τήν ἐξουσία τῶν μονοπωλίων καί κάνει ἀφαίρεση τοῦ συνόλου τῶν παραγόντων πού συγκροτοῦν σέ κάθε

ἱστορική φάση τόν πραγματικό συσχετισμό τῶν δυνάμεων, ἑρμηνεύονται φαινόμενα ὅπως ἡ ἐπιβολή τῆς δικτατορίας στήν Ἑλλάδα, στή Χιλή κλπ. Καί ὅλα αὐτά, γιά νά δειχτεῖ ἡ ἐνεδαφικότητα δῆθεν τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου.

Τό πιό διαδεδομένο ἐδῶ ἐπιχείρημα εἶναι πώς ὁποιεσδήποτε ἐπιτυχίες καί ἄν ἔχει τό λαϊκό κίνημα, τελικά θά ἔχει στήν πορεία του νά ἀντιμετωπίσει τήν ἔνοπλη βία τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας. Καί ὁ ἄοπλος λαός φυσικά θά ὑποχύψει. Πρόκειται γιά ἕνα ἐπιχείρημα πού βλέπει τή ζωή στατικά καί στήν πράξη — ἄν ἦταν ἀληθινό — ἀφήνει χωρίς καμιά προοπτική τό λαϊκό κίνημα.

Οἱ ἔνοπλες δυνάμεις μιᾶς χώρας δέν ἀποτελοῦν ποτέ ἕνα εἶδος ξένου στρατοῦ κατοχῆς πού μένει ἀμέτοχος καί ἀνεπηρέαστος ἀπό τήν κοινωνική καί πολιτική πάλη. Μέ ὁσαδήποτε στεγανά καί ἄν περιβληθοῦν, βρίσκονται πάντα κάτω ἀπό τήν ἐπίδραση τῶν πολιτικῶν ρευμάτων καί ἰδεῶν πού ἀναπτύσσονται μέσα στή χώρα καί κυρίως κάτω ἀπό τήν καταλυτική ἐπίδραση ἑνός εὐρύτατα διαρθρωμένου, ὀργανωμένου καί μέ κατακτημένες θέσεις μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος πού διαμορφώνει, μέ σημαία τήν ὑπεράσπιση καί ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας, μιά γενικότερη ἀνάλογη νοοτροπία σ' ὁλόκληρη τή χώρα.

Ἡ ἐνεργοποίηση τῶν κέντρων ἀντιδημοκρατικῆς ἐκτροπῆς στό στρατό καί στόν κρατικό μηχανισμό μέ προοπτική ἐπιτυχίας, δέν ἀποτελεῖ ἐλεύθερη ἐπιλογή τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας. Ἀπαιτεῖ ἕνα γενικότερο πολιτικό κλίμα ὀξύτητας, ἀδιεξόδου καί διάσπασης τῶν λαϊκῶν μαζῶν.

Ἀπαιτεῖ κυρίως πτώση τοῦ ἐπιπέδου ἀνάπτυξης τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος καί μιά γενικότερη ἀποθάρρυνση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, χωρίς σαφῆ δημοκρατική προοπτική. Ἀπαιτεῖ χαλάρωση τῆς συνοχῆς τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων καί πολιτική ἀπομόνωση τῆς πρωτοπορίας. Αὐτοί οἱ παράγοντες ὅσο περισσότερο συνυπάρχουν, τόσο δίνουν τή δυνατότητα τῆς ἐνεργοποίησης δυνάμεων πού ἐμφανίζονται σάν ἡ λύση σέ ἕνα ἀδιέξοδο, ἀκινητοποιώντας ἔτσι εὐρύτατες δυνάμεις. Πρόκειται γιά παράγοντες *πολιτικούς* πού δέν πρέπει νά παραγνωρίζονται ὅταν γίνεται ἐκτίμηση τῶν πραγματικῶν δημοκρατικῶν προοπτικῶν, τοῦ συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων καί τῶν δυνατοτήτων τῶν δυνάμεων τῆς ἐκτροπῆς σέ κάθε συγκεκριμένη φάση.

Νά λοιπόν γιατί ἡ δικτατορία στήν Ἑλλάδα δέν ἐπιβλήθηκε στίς 15 τοῦ Ἰούλη 1965 ὅταν ἕνα ἑκατομμύριο λαοῦ ἦταν στούς δρόμους, ἀλλά ὅταν προηγήθηκαν μέχρι τόν Ἀπρίλη 1967 συγκεκριμένα πολιτικά πλήγματα, ὅταν ἡ ἑνότητα τῶν ἀντιδικτατορικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων ἦταν περιορισμένη καί χαλαρή, ὅταν τό ἐπίπεδο ἰδιαίτερα τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος ἔπεφτε συνεχῶς

χωρίς σαφή πολιτική δημοκρατική προοπτική.

Ὥστε τά δῆθεν ἐπιχειρήματα κατά τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου ὄχι μόνο δέν ἔχουν βάση, ἀλλά ὑποτιμοῦν πρίν ἀπ' ἔλα τόν παράγοντα τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος καί τοῦ ρόλου του στή διαμόρφωση τοῦ γενικότερου συσχετισμοῦ τῶν δυνάμεων.

Αὐτονομία τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων

Γιά νά μπορεῖ ὅμως τό μαζικό λαϊκό κίνημα νά παίξει αὐτό τόν ἀποφασιστικό ρόλο στίς ἐξελίξεις, μέσα στή γενική στρατηγική τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου, πρέπει νά μπορεῖ νά δράσει ξεδιπλώνοντας ὅλη τήν τεράστια ἐσωτερική δύναμη τῶν ὀργανωμένων μαζῶν στήν εὐρύτερη δυνατή ἑνωτική βάση. Καί ἐδῶ ἀκριβῶς προβάλλει τό θέμα τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐργαζομένων καί σέ πρώτη γραμμή τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων, τό πρόβλημα τῶν σχέσεών τους τόσο πρός τήν ἐργοδοσία καί τό κράτος ὅσο καί πρός τά πολιτικά κόμματα.

Οἱ μαζικές ὀργανώσεις τῶν ἐργαζομένων μποροῦν πραγματικά νά ἀσκήσουν τό ρόλο τους σάν βασικές ἐπάλξεις γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ λαϊκοῦ κινήματος, μόνο ἐφόσον δέν θά δεσμεύονται ἀπό τεχνητά ἐμπόδια γιά τή συσπείρωση σ' αὐτές ὅλων τῶν ἐργαζόμενων τοῦ ἴδιου κλάδου, στό βαθμό πού θά μαζικοποιοῦνται ὅλο καί πιό πολύ, θά ἀποκτοῦν μιά δική τους ὀντότητα, θά γίνονται κέντρα οὐσιαστικῆς συζήτησης τῶν προβλημάτων τῶν ἐργαζομένων καί θά ἐκφράζουν δημοκρατικά τήν πραγματική θέληση αὐτῶν πού μετέχουν. Αὐτά ὅλα συνοψίζονται στήν ἀρχή τῆς αὐτονομίας τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων πού διακηρύσσει καί γιά τήν ὁποία ἐργάζεται τό ΚΚΕ ἐσωτ. Αὐτονομία τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων δέν σημαίνει οὐδετερότητά τους ἀπέναντι στήν πολιτική πάλη πού διεξάγεται στή χώρα. Σημαίνει ἀπαλλαγή τους ἀπό τήν κηδεμονία τόσο τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας καί τῆς ἐργοδοσίας, ὅσο καί τῶν κομμάτων, σημαίνει σεβασμός, σέ κάθε φάση, τῶν πλαισίων πού ἐπιτρέπουν τή μέγιστη δυνατή συμμετοχή τῶν ἐργαζομένων στά σωματεῖα τους, ἀνεξάρτητα ἀπό πολιτικές καί ἰδεολογικές διαφορές, σημαίνει σεβασμός καί ὑπεράσπιση τῶν ἀρχῶν δημοκρατικῆς λειτουργίας τους καί καταπολέμηση κάθε τάσης, γιά τόν ὑποβιβασμό τους σέ ἐκτελεστικά ὄργανα τῆς πολιτικῆς ὁποιουδήποτε κέντρου ἔξω ἀπ' αὐτές. Αὐτά ὅλα δέν σημαίνουν πώς δέν ἐπιδιώκουμε τήν πολιτικοποίηση τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων, δέν σημαίνει πώς παραιτούμαστε ἀπό τήν προσπάθεια κατανόησης καί υἱοθέτησης στήν εὐρύτατη δυνατή ἔκταση μέσα σ' ὅλους τούς κλάδους τῶν ἐργαζομένων τῆς γενικῆς πολιτικῆς τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., δέν σημαίνει

πώς δέν ἐπιδιώκουμε μέ μιά τέτοια ἐπίμονη ἰδεολογική καί πολιτική δουλειά νά ἐκφράζεται καί μέσα στή γραμμή καί στίς ἀποφάσεις τῶν ἐπαγγελματικῶν ὀργανώσεων μιά κατεύθυνση πού νά βοηθάει στήν προώθηση τῶν γενικῶν πολιτικῶν στόχων τοῦ κόμματός μας σέ κάθε φάση. Αὐτό ὅμως πάντα μέσα στά πλαίσια τοῦ σεβασμοῦ τῆς δημοκρατικῆς λειτουργίας καί χωρίς νά περιορίζει τόν πλατύ, μαζικό χαρακτῆρα τῶν ἐπαγγελματικῶν σωματείων. Θά ἦταν λάθος νά κατανοοῦσε κανείς τή γραμμή τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. σάν μιά γραμμή τρεϊντγιουνιονισμοῦ, ἀπολιτικοποίησης δηλαδή τῶν μαζικῶν λαϊκῶν ὀργανώσεων καί περιορισμοῦ τους σέ στενά οἰκονομιστικά πλαίσια. Στό βαθμό πού ἡ πολιτική συνείδηση τῶν ἐργαζομένων θά ἀναπτύσσεται, στό βαθμό πού θά κατανοεῖται εὐρύτερα ἡ διεκδίκηση τῶν ἐπαγγελματικῶν αἰτημάτων κάθε κλάδου, στά πλαίσια μιᾶς γενικότερης δημοκρατικῆς πολιτικῆς, τόσο πιό ἔντονα τά ἴδια τά ἐπαγγελματικά σωματεῖα, χωρίς κίνδυνο νά στενεύουν τή μαζικότητά τους, θά πολιτικοποιοῦνται, ἐκφράζοντας τήν ἀνάγκη καί τά αἰτήματα μιᾶς δημοκρατικῆς πορείας.

Αὐτή ἡ ἀντίληψη γιά τήν αὐτονομία τῶν μαζικῶν ὀργανώσεων πηγάζει ὀργανικά ἀπό τή στρατηγική τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, ἀπό τήν ἀνάγκη νά γίνουν οἱ ἴδιοι οἱ ἐργαζόμενοι μέσα ἀπό τίς ὀργανώσεις τους οἱ συνειδητοί φορεῖς καί συντελεστές τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἀλλαγῆς, τῆς ἀντιμονοπωλιακῆς καί τῆς σοσιαλιστικῆς ἐπανάστασης, οἱ πραγματικοί φορεῖς τῆς ἐξουσίας στήν αὐριανή σοσιαλιστική Ἑλλάδα.

Τά σημερινά μας καθήκοντα

Ἡ κατάσταση πού διαμορφώθηκε μετά τή μεταπολίτευση τοῦ 1974 καί μέχρι σήμερα καθώς καί ἡ σημερινή πολιτική στιγμή ἀποτελοῦν τό ἔδαφος στό ὁποῖο δοκιμάστηκε καί δοκιμάζεται ἡ γενική πολιτική μας κατεύθυνση. Ἡ ζωή δέν ἐπιβεβαίωσε τήν κραυγαλέα ὑπερεπαναστατική φρασεολογία, τίς διαπιστώσεις περί ἀλλαγῆς ΝΑΤΟϊκῆς φρουρᾶς καί τά παρόμοια. Ἐπιβεβαίωσε ἀντίθετα τήν πολιτική μας τῶν εὐρύτατων συμμαχιῶν, τήν πολιτική σ' αὐτή τή φάση τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιδικτατορικῆς Δημοκρατικῆς Ἑνότητας, πού διαμορφώνει τά πλαίσια γιά τή συμπαράταξη, χωρίς ἀποκλεισμούς, ὅλων τῶν δυνάμεων πού μποροῦν νά προσφέρουν στό βασικό καθῆκον τῆς προάσπισης τῆς δημοκρατίας καί τῆς ἀπόκρουσης τῶν ἀπειλῶν κατά τῶν ἐθνικῶν μας συμφερόντων. Τό ὅτι σήμερα λ.χ. ὁ Χ. Φλωράκης ἐμφανίζεται ὑποχρεωμένος νά μιλάει γιά ρῆγμα στή δεξιά καί γιά δυνατότητα συνεργασίας μέ τό ἀντιδικτατορικό της τμῆμα, ἀποτελεῖ καθαρή ὁμολογία τῆς χρεωκο-

πίας μιᾶς πολιτικῆς πού ζηλότυπα διεκδικοῦσε τό μονοπώλιο τῆς ἐπανάστασης καί τοῦ κομμουνισμοῦ.

Τά μεγάλα ὅμως προβλήματα αὐτῆς τῆς φάσης βρίσκονται ἀκόμα μπροστά μας. Εἶναι τά προβλήματα τῶν σχέσεών μας μέ τήν Τουρκία, τό Αἰγαῖο καί τό Κυπριακό, εἶναι αὐτά πού συνδέονται μέ τούς ὅρους τῆς ἔνταξης τῆς χώρας στήν ΕΟΚ, εἶναι οἱ σχέσεις μας μέ τίς ΗΠΑ, τό ΝΑΤΟ καί τό μέλλον τῶν ἀμερικάνικων βάσεων. Εἶναι τό πρόβλημα τοῦ ἀνερχόμενου πληθωρισμοῦ καί τῶν κοινωνικῶν ἐντάσεων πού τροφοδοτεῖ, τά πολυάριθμα προβλήματα πού δημιουργεῖ γιά τούς ἐργαζόμενους. Καί εἶναι μαζί μέ ὅλα αὐτά τό μεγάλο πρόβλημα, τό πρόβλημα - κλειδί γιά ὅλες τίς παραπέρα ἐξελίξεις, ἡ προάσπιση καί κατοχύρωση τῆς δημοκρατίας ἀπό τίς δυνάμεις τῆς ἀνωμαλίας πού δραστηριοποιοῦνται, ἐκμεταλλευόμενες τήν μέχρι τώρα ἀνοχή τῆς κυβέρνησης ἀπέναντί τους, τή μή πραγματοποίηση τῆς ἀποχουντοποίησης - κάθαρσης, καθώς καί τίς γενικότερες δυσκολίες πού ἀντιμετωπίζει ἡ χώρα.

Ὁ χρόνος λοιπόν δέν μᾶς περιμένει. Καί ἄν θέλουμε μαζί μέ ὅλες τίς ἄλλες δημοκρατικές δυνάμεις νά ὀργανώσουμε κατά τόν καλύτερο δυνατό τρόπο τήν λαϊκή πάλη, πρέπει νά στρέψουμε κατά κύριο λόγο τήν προσπάθειά μας στό μαζικό λαϊκό κίνημα καί στήν προώθηση τῆς πολιτικῆς μας τῶν εὐρύτατων δυνατῶν δημοκρατικῶν συνεργασιῶν.

Δέν πρέπει ὅμως σήμερα νά μᾶς διεφεύγει ἡ πραγματική κατάσταση στήν ὁποία βρίσκεται πρίν ἀπ' ὅλα τό συνδικαλιστικό κίνημα στή χώρα. Τό πολύ χαμηλό ἐπίπεδο ὀργάνωσής του, τό γεγονός ὅτι οὔτε τό 25% τοῦ συνόλου τῶν ἐργατοϋπαλλήλων τῆς Ἑλλάδας δέν εἶναι συνδικαλισμένοι, ἀποτελεῖ ἕναν πολύ ἀρνητικό παράγοντα γιά τίς γενικότερες ἐξελίξεις. Σ' αὐτό πρέπει νά προστεθοῦν οἱ προσπάθειες πολυδιάσπασης τοῦ συνδικαλιστικοῦ κινήματος πού προέρχονται ἀπό ὕποπτες χουντικές δυνάμεις, ἀπό τή συγκεριμένη δράση πολλῶν «κυβερνητικῶν συνδικαλιστῶν», ἀλλά — ἀπό μιά ἐντελῶς διαφορετική κατεύθυνση — καί ἀπό τήν πολιτική τῆς ἐπιβολῆς καί τοῦ «καπελώματος» πού ἀκολουθεῖ κυρίως τό ΚΚΕ ἐξ. καί ἡ ΕΣΑΚ. Δέν πρέπει ἐπίσης νά μᾶς διαφεύγει τό ἀπογοητευτικό φαινόμενο τῆς μεγάλης ἀποχῆς τῶν ἐργαζομένων στίς περσινές ἀρχαιρεσίες στά ἐργατικά σωματεῖα.

Παρά τό ὅτι ὑπάρχει σήμερα ἕνα ἀνεπτυγμένο ἀπεργιακό κίνημα, αὐτό μέ τήν κατάσταση πού ἐπικρατεῖ στά συνδικάτα, εἶναι ἐκτεθειμένο, σέ μεγάλους κινδύνους. Δέν πρέπει καθόλου νά ὑποτιμοῦμε τίς προσπάθειες δυνάμεων, πού μέσα σ' αὐτή τήν κατάσταση, ἔχουν τή δυνατότητα νά ἀναπτύσσουν δράση ἀποπροσανατολιστική, τόσο πολιτικά ὅσο καί συνδικαλιστικά, σέ βάρος τῶν ἐργαζομένων καί τῶν ἀγώνων τους.

Στούς ὤμους λοιπόν τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί τοῦ ΑΕΜ πέφτει σήμερα μιά μεγάλη εὐθύνη. Γιατί εἶναι οἱ μόνες δυνάμεις πού ἔχουν μιά σαφῆ κατεύθυνση πρός ἕνα πλατύ μαζικό κίνημα στά πλαίσια μιᾶς ὀρθῆς πολιτικῆς σύλληψης τῆς σημερινῆς κατάστασης.

Τό Κόμμα μας, τό ΚΚΕ ἐσ., ἔδειξε, μέσα σέ πελώριες δυσκολίες στά 9 χρόνια πού ζεῖ καί δρᾶ, πώς ἐκφράζει μιά βαθύτερη ἀνάγκη, μιά ἀνάγκη ὕπαρξης γιά τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα, γιά τήν ἑνότητά του πού εἶναι δυνατή μόνο στή βάση τῆς ἀνανέωσης. Στό βαθμό πού θά κατορθώνει νά συνδέει τή γενική του γραμμή γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό, μέ τά συγκεκριμένα καθήκοντα ἐπεξεργασίας σαφῶν στόχων σέ κάθε τομέα τῆς πάλης, στό βαθμό πού θά ξεπερνάει τίς ἐσωτερικές του ὀργανωτικές καί λειτουργικές ἀδυναμίες, μέσα στή διαδικασία σύνδεσής του μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα καί μέ τίς μαζικές ὀργανώσεις τῶν ἐργαζομένων σέ κάθε χῶρο, στό βαθμό πού θά ξεκαθαρίζει τήν ἰδεολογικοπολιτική του φυσιογνωμία, σάν ἕνα ἀνανεωμένο μαρξιστικολενινιστικό κόμμα πού διεκδικεῖ τή συνέχεια τῶν μεγάλων παραδόσεων τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος τῆς χώρας μας, στόν ἴδιο βαθμό θά γίνεται ἀκατανίκητο. Καί αὐτό εἶναι στίς δύσκολες στιγμές πού περνᾶμε σήμερα, ἡ πιό ἐλπιδοφόρα ἐγγύηση γιά τή νίκη τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἑλλάδα.

[«Αὐγή», 18 - 19.3.1977]

Η ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΣΤΟ ΣΟΥΗΔΙΚΟ ΚΟΜΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ

Στίς πρῶτες μέρες τοῦ Μάρτη καί πιό ἐκτεταμένα στίς 13.3.77, ἡ «Αὐγή» δημοσίευσε τήν εἴδηση γιά τήν ἐκδήλωση μιᾶς ὁμάδας διασπαστῶν στό Σουηδικό 'Αριστερό Κόμμα (Κομμουνιστῶν). Ἡ ὁμάδα αὐτή, πού ἀποχώρησε ἀπό τό Κόμμα, δέν κατόρθωσε νά παρασύρει παρά ἕναν πολύ μικρό ἀριθμό Σουηδῶν κομμουνιστῶν καί 2 ἀπό τούς 7 βουλευτές τοῦ Κόμματος.

Σέ γενικές γραμμές, ἡ κατεύθυνση αὐτῆς τῆς ὁμάδας θυμίζει τό ΚΚΕ ἐξ. Κατηγορεῖ τό Κόμμα τῶν Σουηδῶν κομμουνιστῶν πώς ἔχει γίνει κόμμα διανοουμένων, πώς ἔχει ἀπαρνηθεῖ τίς βασικές ἀρχές τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ καί τόν «προλεταριακό διεθνισμό».

Ποιά ἔπρεπε νά εἶναι ἡ θέση τῶν ἄλλων Κομμουνιστικῶν Κομμάτων ἀπέναντι στήν κατάσταση πού δημιούργησε ἡ διασπαστική ὁμάδα στή Σουηδία;

Τό 'Αριστερό Σουηδικό Κόμμα (κομμουνιστῶν) διατηρεῖ σχέσεις μέ ὅλα τά Κ. Κ. τοῦ κόσμου. Ἔχει μετάσχει σ' ὅλες τίς διεθνεῖς συσκέψεις τῶν Κ. Κ. συμπεριλαμβανομένης καί τῆς σύσκεψης τοῦ Βερολίνου τό καλοκαίρι τοῦ περασμένου χρόνου. Καί εἶναι φανερό πώς ἡ ἐκδήλωση μιᾶς ἐλάχιστης ὁμάδας διασπαστῶν στίς γραμμές του, θά ἔπρεπε νά ἀναγνωριστεῖ σάν καθαρά ἐσωτερική του ὑπόθεση, χωρίς νά δίνει τό δικαίωμα σέ κανένα ἄλλο Κόμμα νά ἐπέμβει μέ ὁποιονδήποτε τρόπο.

Νά λοιπόν γιατί προξενεῖ ἐντύπωση ἕνα δημοσίευμα τῆς «Πράβντα», ὀργάνου τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΣΕ, τῆς 8.4.1977 πού ἐμφανίστηκε σάν τηλεγράφημα τοῦ «Τάςς» ἀπό τή Στοχόλμη. Παραθέτουμε ὁλόκληρο τό δημοσίευμα:

«Τά γεγονότα πού συμβαίνουν τελευταῖα στό σουηδικό κομμουνιστικό ἐργατικό κίνημα, ἐπισύρουν εὐρύτατα τήν προσοχή τόσο στήν ἴδια τή Σουηδία ὅσο καί ἔξω ἀπ' αὐτήν.

Ὅπως φαίνεται ἀπό τό σουηδικό Τύπο, στό 'Αριστερό Κόμμα - Κομμουνιστές τῆς Σουηδίας ἀναπτύσσονταν ἐπί μεγάλο διάστημα διαφορές πάνω σέ μιά σειρά ζητήματα τῆς πολιτικῆς τοῦ κόμματος.

'Εδῶ, ἡ προσοχή στρέφεται στό γεγονός ὅτι ἀπό τήν πλευρά

τῆς καθοδήγησης τοῦ Ἀριστεροῦ Κόμματος - Κομμουνιστές (ΑΚΚ) λαβαίνονταν διοικητικά μέτρα μέχρι καί ἀποκλεισμοῦ ἀπό τό κόμμα ἐνάντια στούς κομμουνιστές καί τίς ὀργανώσεις πού ὑπόβαλλαν σέ κριτική τήν πολιτική τῆς καθοδήγησης. Αὐτή ἡ πολιτική χαρακτηριζόταν ἀπ' αὐτούς σάν μιά γραμμή πού ὁδηγοῦσε στήν ἐξασθένηση τῶν ἰδεολογικῶν βάσεων τοῦ κόμματος, σάν ἀπομάκρυνση ἀπό τίς ἀρχές τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ, σάν ὑποτίμηση τῆς σημασίας τοῦ ὑπάρχοντος σοσιαλισμοῦ γιά τή σύγχρονη παγκόσμια ἐξέλιξη. Ἡ ὄξυνση τῆς ἐσωκομματικῆς πάλης, μεταξύ τῶν ἄλλων καί γιά τά παραπάνω προβλήματα, ὁδήγησε τελικά στό ὅτι πολλοί κομμουνιστές καί ἕνα μέρος τῶν κομματικῶν ὀργανώσεων δήλωσαν πώς ἀποχωροῦν ἀπό τό ΑΚΚ καί πώς δημιουργοῦν νέο κόμμα, τό Ἐργατικό Κόμμα - Κομμουνιστές τῆς Σουηδίας.

Στίς ἀποφάσεις τῆς Ἐθνικῆς Συνδιάσκεψης τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος - Κομμουνιστές πού διεξήχθηκε στίς 26 — 27 τοῦ Μάρτη, ἀναφέρεται πώς αὐτό τό κόμμα θεωρεῖ σάν βασικό του καθῆκον τήν ὑπεράσπιση τῶν ζωτικῶν συμφερόντων τῆς σουηδικῆς ἐργατικῆς τάξης, τήν πάλη γιά τήν εἰρήνη, τή δημοκρατία καί τήν κοινωνική πρόοδο, ἐνάντια στόν ἰμπεριαλισμό. Στά ντοκουμέντα τῆς συνδιάσκεψης ὑπογραμμίζεται πώς τό κόμμα στή δράση του θά καθοδηγεῖται μέ συνέπεια ἀπό τίς ἀρχές τοῦ μαοξισμοῦ - λενινισμοῦ, τοῦ προλεταριακοῦ διεθνισμοῦ.

Ἡ καθοδήγηση τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος - Κομμουνιστές τάσσεται ὑπέρ τῆς διατήρησης συντροφικῶν σχέσεων ἀνάμεσα στά μέλη τῶν δύο κομμάτων καί δηλώνει πώς εἶναι ἕτοιμη γιά συνεργασία μέ τό ΑΚΚ γιά τά συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξης, τῶν ἐργαζομένων τῆς Σουηδίας».

Ἀπό τό δημοσίευμα αὐτό γίνεται φανερή ἡ μεροληπτική στάση τῆς «Πράβντα» ὑπέρ τῶν διασπαστῶν τοῦ Σουηδικοῦ Κόμματος. Ἡ «Πράβντα» παραθέτει ὅλες τίς θέσεις τῶν διασπαστῶν χωρίς νά λέει τίποτε ἀπολύτως γιά τίς θέσεις τοῦ ἐπίσημου καί ἀναγνωρισμένου Κόμματος τῶν Σουηδῶν κομμουνιστῶν. Ἀποσιωπᾶ τή συντριπτική σέ βάρος τῶν διασπαστῶν καταγγελία τῆς ἡγεσίας τοῦ Κόμματος. Ἀποσιωπᾶ τό γεγονός ὅτι οἱ διασπαστές παρέσυραν ἕνα ἐλάχιστο μόνο μέρος τῶν Σουηδῶν κομμουνιστῶν.

Ποιές «ἀρχές» ἤ μᾶλλον ποιές σκοπιμότητες ὑπαγορεύουν μιά τέτοια στάση; Ὑπενθυμίζουμε ὅτι ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ἔχει συμπεριφερθεῖ κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο καί πρός τό Κ. Κ. Αὐστραλίας, τό ὁποῖο σέ μιά ὁρισμένη στιγμή κατάγγειλε γιά «αναθεωρητισμό» καί ἀναγνώρισε κάποιο «Σοσιαλιστικό Κόμμα» τῆς Αὐστραλίας ὅπου ἔχει καταφύγει μιά μικρή ὁμάδα διασπαστῶν ἀ-

πό τό Κ.Κ. Αὐστραλίας. Τώρα προετοιμάζεται ἡ ἴδια ἀκριβῶς μεθοδολογία καί μέ τό Σουηδικό Κόμμα.

Ὑπενθυμίζουμε ἀκόμα ὅτι, ὅταν τό Φλεβάρη τοῦ 1968 ἔγινε ἡ διάσπαση στό ΚΚΕ, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ μέ τόν πιό ἐχθρικό τρόπο, ἀρνήθηκε κάθε ἐπαφή μέ τήν πλειοψηφία τῆς Κ.Ε. ποῦ εἶχε ταχθεῖ κατά τοῦ πραξικοπήματος τῆς «12ης Ὁλομέλειας».

Ἔφτασε μάλιστα στό σημεῖο νά ἐπιστρέψει σάν ἀπαράδεκτα συγχαρητήρια τηλεγραφήματα ἐκ μέρους τοῦ τότε Γραφείου Ἐσωτερικοῦ τῆς Κ. Ε. τοῦ ΚΚΕ πρός τήν Κ. Ε. τοῦ ΚΚΣΕ μέ τήν εὐκαιρία τῆς ἐπετείου τῆς Ὀχτωβριανῆς Ἐπανάστασης τό 1968 καί τό 1969 καθώς καί τηλεγράφημα γιά τά 100 χρόνια ἀπό τή γέννηση τοῦ Λένιν τόν Ἀπρίλη τοῦ 1970.

Σάν τυπική δικαιολογία γιά τήν ἀπαράδεχτη αὐτή συμπεριφορά πρόβαλε τό ὅτι τό ΚΚΣΕ δέν μπορεῖ νά ἀναγνωρίζει παρά μόνο ἕνα κομμουνιστικό κόμμα σέ κάθε χώρα, καί στήν Ἑλλάδα ἀναγνωρίζει αὐτό πού ἔχει ἐπικεφαλῆς τόν μέχρι τό 1968 γραμματέα τοῦ ΚΚΕ Κ. Καλιγιάννη. Πῶς, ὅμως, αὐτή ἡ δικαιολογία δέν ἴσχυσε γιά τό Κ. Κ. Αὐστραλίας καί τώρα γιά τό Σουηδικό Κόμμα πού οἱ γραμματεῖς τους ἀποκηρύσσονται «μέ τό ἔτσι θέλω» ἀπό τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ;

Εἶναι, λοιπόν, φανερό πώς ἔχουμε τή συνέχιση μιᾶς ἀπροσχημάτιστης ἐπέμβασης τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ στά ἐσωτερικά τῶν ἄλλων κομμάτων γιά νά ἐπιβάλει καταστάσεις καί ἡγεσίες πειθαρχικές σ' αὐτήν. Αὐτό ἄλλωστε ὀνομάζει «προλεταριακό διεθνισμό». Παρόμοια ἐπέμβαση προσπάθησε πρίν ἀπό τρία χρόνια νά κάνει καί στό Κ. Κ. Ἰσπανίας χρησιμοποιώντας τόν Λίστερ πού ὅμως ἀπομονώθηκε ἐντελῶς. Καί δέν δίστασε σ' αὐτή τήν ἐνέργεια, σέ μιά δύσκολη στιγμή γιά τό Ἰσπανικό Κομμουνιστικό Κίνημα, ὅπως ἄλλωστε δέν δίστασε νά ὀργανώσει τή διάσπαση στό ΚΚΕ τό Φλεβάρη τοῦ 1968, ὅταν χρειαζόταν ἡ πιό μεγάλη ἑνότητα στήν πάλη κατά τῆς δικτατορίας. Γιά τήν ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ὅλα θυσιάζονται δυστυχῶς στόν λεγόμενο «προλεταριακό διεθνισμό» δηλαδή στήν ἡγεμονία της πάνω στά ἄλλα Κομμουνιστικά Κόμματα. Ποιά σχέση ὅμως, ἔχουν ὅλα αὐτά μέ τίς πανηγυρικές ὑπογραφές πού βάζει ἡ ἴδια ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ κάτω ἀπό διεθνεῖς διακηρύξεις ὅτι δέν ὑπάρχει καί δέν πρέπει νά ὑπάρχει κόμμα - ὁδηγός στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα ὅτι ὅλα τά κόμματα εἶναι ἰσότιμα αὐτόνομα κλπ., κλπ.;

Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ — ὅπως δείχνει ἡ μέχρι τώρα στάση της— δέν θά διστάσει νά ὀργανώσει τή διάσπαση σ' ὅλα τά κόμματα τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» πού ἀρνοῦνται τόν ἡγεμονικό της ρόλο. Περιμένει μόνο γι' αὐτό τήν πιό κατάλληλη στιγμή γιά νά τήν ἀπο-

τύχει ὅπως στό Κ.Κ. Ἰσπανίας. Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα χωρίς μισόλογα καί φτιασίδια.

Μέχρι σήμερα, ὑπάρχουν ὁρισμένα Κ.Κ. στή Δυτική Εὐρώπη πού διστάζουν νά ἐκδηλωθοῦν ἀπό θέσεις ἀρχῶν ἀπέναντι στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα καί νά ἀναγνωρίσουν καθαρά τήν πραγματικότητα τῆς ὕπαρξης δύο κομμουνιστικῶν κομμάτων, ἀπό φόβο μήπως δώσουν στό ΚΚΣΕ ἐπιχειρήματα γιά τήν ὀργάνωση διασπαστικῶν ὁμάδων στίς γραμμές τους. Ἡ ζωή διαψεύδει καθημερινά αὐτούς τούς φόβους. Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ δέν χρειάζεται προσχήματα. Ὅπως δείχνει καί τό παράδειγμα τοῦ Σουηδικοῦ Κόμματος, ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ μιλάει μόνο τή «γλώσσα τῆς ἰσχύος» καί ἀδιαφορεῖ γιά τό πῶς θά καλύψει μέ «ἐπιχειρήματα» τίς ἐπεμβάσεις της.

Καί τά κόμματα τοῦ «Εὐρωκομμουνισμοῦ» θά προστατευτοῦν κατά τόν καλύτερο τρόπο ἀπό τίς ἀπειλές γιά διάσπαση, ὄχι ἐξευμενίζοντας μέ ὑποχωρήσεις τά κέντρα πού προσπαθοῦν νά τά ὑποτάξουν στίς θελήσεις τους, ἀλλά δυναμώνοντας πάνω σέ συνεπεῖς θέσεις ἀρχῶν τήν ἐσωτερική τους ἑνότητα καί τή δύναμη ἀντίστασής τους, στίς ξένες ἐπεμβάσεις. Αὐτά ὑπογραμμίζει κατά τόν πιό ἀνάγλυφο τρόπο τό ὀδυνηρό παράδειγμα τῆς διάσπασης στό Σουηδικό Ἀριστερό Κόμμα (κομμουνιστῶν).

[«Αὐγή», 22.4.77]

Στό τεῦχος 70 τοῦ «ΑΝΤΙ» δημοσιεύτηκε ἕνα ἄρθρο τοῦ Σπύρου Λιναρδάτου μέ τίτλο «Ὁμοσπονδία ἤ συμμαχία», πού ἀναφέρεται στό διαφορετικό τρόπο μέ τόν ὁποῖο ἀντιλαμβάνονται τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί ἡ ΕΔΑ τό πρόβλημα τῆς συνεργασίας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς. Ὁ ἀρθρογράφος ὑποστηρίζει τήν ἄποψη τῆς ΕΔΑ ὅτι πρέπει νά ἐπιδιωχθεῖ ἡ δημιουργία μιᾶς ὁμοσπονδίας τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς πού ἔχουν ταχθεῖ ὑπέρ τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, μέ προοπτική τή διαμόρφωση ἑνός ἑνιαίου φορέα. Ὑποστηρίζοντας αὐτή τήν ἄποψη, προσπαθεῖ νά ἀποδώσει τή διαφορετική γνώμη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. σέ λόγους ἀτολμίας τῆς ἡγεσίας του καί στό χαρακτήρα του «ὡς κόμματος πού ἀρέσκεται στά μισόλογα καί τίς μισοαλήθειες καί οὐσιαστικά μπλοκάρει τήν ἀνανέωση καί τή συσπείρωση τῆς ἑλληνικῆς ἀριστερᾶς τῆς μή ἐξαρτημένης ἀπό ξένα κέντρα ἀποφάσεων».

Πιστεύω ὅτι ὁ χειρότερος τρόπος συζήτησης ἑνός τέτοιου σοβαρότατου θέματος, θά ἦταν νά παρασυρθοῦμε σέ ἕνα διάλογο — πού θά ἀποδειχτεῖ ἀτέλειωτος καί στεῖρος — πάνω στίς περιπτώσεις πού ἔχει ἐπιλέξει ἀπό τό ἀπώτερο καί τό πρόσφατο παρελθόν ὁ Σπ. Λιναρδάτος γιά νά στηρίξει τούς χαρακτηρισμούς του γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. καί τήν ἡγεσία του. Εἶναι πολύ προτιμότερο νά δοῦμε τή βαθύτερη, τήν πολιτική οὐσία τῆς διαφορᾶς πού ἔχει ἀνακύψει, χωρίς τό βάρος τῶν προκαταλήψεων πού ἔχουν ἀναπόφευκτα καί προσωπικό χαρακτήρα καί πού συσκοτίζουν πολλές φορές ἀντί νά ξεκαθαρίζουν τά πραγματικά σημερινά προβλήματα.

Ποιό εἶναι σήμερα τό κομμουνιστικό κίνημα;

Ἡ ὁμοσπονδία ἀνάμεσα σέ πολιτικούς ὀργανισμούς, καί μάλιστα μέ κατεύθυνση τήν ὀργανική τους συγχώνευση σέ ἑνιαῖο φορέα, προϋποθέτει πολύ στενή συγγένεια ἀνάμεσά τους καί μιά κατ' ἀρχήν συμφωνία γιά τό χαρακτήρα τοῦ ἑνιαίου φορέα πού τίθεται σάν στόχος.

Ὁ Σπ. Λιναρδάτος θεωρεῖ αὐτό τό πρόβλημα ἐκ τῶν πραγμάτων λυμένο. Καί μέμφεται τό ΚΚΕ ἐσωτ. πού δέν τολμάει νά ἀναγνωρίσει τήν πραγματικότητα καί νά ἀποκολληθεῖ ἀπό τό μαρξι-

σμό - λενινισμό καί δημιουργεῖ ἔτσι ἐμπόδια γιά τήν ὁμοσπονδία καί τόν ἑνιαῖο φορέα τῆς 'Αριστερᾶς. Κατά τόν Σπ. Λιναρδᾶτο, ἀπό τό λενινισμό δέν ἔχει ἀπομείνει πιά τίποτα μετά τήν ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου. Συνεπῶς, τό νά διακηρύσσει τό ΚΚΕ ἐσωτ. τόν κομμουνιστικό του χαραχτήρα, δείχνει ἀσυνέπεια καί ἀλλοιθώρισμα πρός τό ΚΚΕ ἐξ. καί τό δογματισμό. Τήν ἴδια περίπου σκέψη εἶχε ἐκφράσει καί ὁ πρόεδρος τῆς ΕΔΑ 'Ηλ. 'Ηλιοῦ (Βλ. «Βῆμα» 26-2-77).

Εἶναι σωστή ὅμως μιά τέτοια ἀντίληψη; Τά κομμουνιστικά κόμματα ἔχουν ἱστορικά διαμορφωθεῖ σ' ὅλο τόν κόσμο σάν ἡ ἐπαναστατική πτέρυγα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἔναντι μιᾶς ἄλλης πού εἶχε καί αὐτή μιά ἱστορική πορεία, μιά ἱστορική διαμόρφωση. Τά δύο αὐτά ρεύματα δέν συγκρούστηκαν εὐθύς ἐξ ἀρχῆς πάνω σέ γενικές θεωρητικές θέσεις, ὅπως εἶναι ἡ ἀποδοχή ἤ ὄχι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου. Συγκρούστηκαν σέ πολυάριθμα ζητήματα σχετικά τόσο μέ τήν οἰκοδόμηση τοῦ κόμματος ὅσο καί μέ τρέχουσες πολιτικές ἐπιλογές. Οἱ διαφορές σ' αὐτά τά προβλήματα, πού ἐπεκτείνονταν συνεχῶς, ἀποκάλυπταν καί διαμόρφωναν ταυτόχρονα δύο ριζικά διαφορετικές ἀντιλήψεις στό ἐργατικό κίνημα, μέ πολυάριθμες στό ἐσωτερικό τους κλιμακώσεις καί ἀποχρώσεις. Καί ὅταν πιά τέθηκε τό θέμα τῆς ἀποδοχῆς ἤ ὄχι τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου σάν διαχωριστικό σημεῖο ἀνάμεσα στίς δύο αὐτές ἀντιλήψεις, εἶχε διανυθεῖ πιά μιά ὁλόκληρη πορεία, εἶχε ἀποκρυσταλλωθεῖ μιά ὁρισμένη συνείδηση τόσο στό ἕνα ὅσο καί στό ἄλλο ρεῦμα. Μόνο ἔτσι τό θέμα τῆς ἀποδοχῆς τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου ἔγινε δυνατό νά χρησιμεύσει σάν «δελτίο ταυτότητας» τῆς ἐπαναστατικῆς πτέρυγας, ἔναντι μιᾶς ἄλλης πού εἶχε πιά ἀρνηθεῖ στήν πράξη τήν ἀναγκαιότητα τῆς πάλης γιά τήν ἐξουσία καί εἶχε διαμορφώσει τή συνείδηση μιᾶς ἀριστερῆς πτέρυγας τοῦ ἀστικοῦ καθεστῶτος, ἐνταγμένη οὐσιαστικά ἀπόλυτα σ' αὐτό.

'Η ἐπαναστατική ὅμως ἀντίληψη τῆς πορείας γιά τό σοσιαλισμό, στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, διαμόρφωσε μέσα σ' αὐτή τή μακρόχρονη διαδικασία ὁρισμένα πολύ σαφῆ χαρακτηριστικά. Τά κυριότερα εἶναι:

α) 'Η ἀναγκαιότητα τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας, ἡ σύνδεσή της μέ τήν πράξη. Αὐτό σημαίνει προσπάθεια διαμόρφωσης κάθε στιγμή τῆς πολιτικῆς τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος μέ ὁδηγό τήν ἐπιστημονική ἀντίληψη τῶν νόμων τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης καί τῆς συγκεκριμένης κάθε φορά κατάστασης. Σημαίνει ἄρνηση μιᾶς πολιτικῆς εὐκαιριακῆς, καιροσκοπικῆς, πού βλέπει μόνο τό ἄμεσο, χάνοντας ἀπό τά μάτια τή δυναμική τῶν ἐξελίξεων, τόν τελικό στόχο.

Ἡ συνειδητή ὑποβάθμιση τῆς ἀξίας τῆς θεωρίας, τῆς ἰδεολογικῆς καί θεωρητικῆς ὑποστήλωσης τοῦ κινήματος στό ὄνομα δῆθεν τῆς καταπολέμησης τοῦ δογματισμοῦ — πού ὑπῆρξε καί εἶναι πραγματικός — ἀποτέλεσε ἕνα βασικό χαρακτηριστικό στή βαθμιαία διαμόρφωση τοῦ μή ἐπαναστατικοῦ ρεύματος στό ἐργατικό κίνημα, παρά τή φραστική ἀποδοχή τοῦ μαρξισμοῦ.

β) Ἡ προτεραιότητα τοῦ ὀργανωμένου κινήματος τῶν μαζῶν καί πρίν ἀπ' ὅλα τῆς ἐργατικῆς τάξης, στήν ἱεράρχηση τῶν μονιμότερων καθηκόντων μιᾶς πολιτικῆς πού στοχεύει στό σοσιαλισμό. Σ' αὐτό τό σημεῖο διαμορφώνεται ἕνα βασικό κριτήριο γιά τίς τρέχουσες πολιτικές ἐπιλογές. Διαμορφώνεται ὅμως ἀκόμα καί μιά εἰκόνα γιά τή σοσιαλιστική ἐπανάσταση ριζικά διαφορετική στίς μεθόδους καί τή μορφή της ἀπό τίς ἀστικές ἐπαναστάσεις, ἀναδείχνοντας ταυτόχρονα σέ κάθε φάση τήν ὀργανική σύνδεση τῆς πάλης γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας μέ τήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό, τήν ἀδιάσπαστη ἑνότητα τῆς δημοκρατίας μέ τό σοσιαλισμό.

Τό βαθμιαῖο πέρασμα στήν ἀστική ἀντίληψη διεξαγωγῆς τῆς πολιτικῆς πάλης, ἡ διαμόρφωση πολιτικῆς καί ἀποφάσεων ἐκ τῶν ἄνω, μέ τήν ταυτόχρονη ὑποβάθμιση τῆς πολιτικῆς συνείδησης καί τῆς ὀργάνωσης τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ἡ παραίτηση δηλ. ἀπό μιά πολιτική πού ὄχι μόνο ἐπιδιώκει νά ἐπηρεάσει τίς μάζες ἀλλά στηρίζεται μόνιμα στήν ἀνάπτυξη τοῦ ἴδιου τοῦ ὀργανωμένου κινήματος τῶν μαζῶν στήν εὐρύτερη ἑνωτική βάση καί στό ἀνέβασμα τῆς πολιτικῆς τους συνείδησης, ἀποτέλεσε ἕνα δεύτερο χαρακτηριστικό γνώρισμα τοῦ μή ἐπαναστατικοῦ ρεύματος στό ἐργατικό κίνημα.

γ) Ἡ ἀναγκαιότητα (στά πλαίσια τῶν δύο προηγουμένων ἀπαιτήσεων) τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος μέ ἕναν ἐντελῶς διαφορετικό χαρακτήρα ἀπό τά ἀστικά κόμματα. Ἡ ἀναγκαιότητα δηλ. ἑνός πολιτικοῦ ὀργανισμοῦ διαρθρωμένου μέσα στίς μάζες, ἱκανοῦ νά παίζει τό ρόλο μιᾶς ὀργανωμένης πρωτοπορίας γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος, γιά τήν ἄνοδο τοῦ ἰδεολογικοπολιτικοῦ ἐπιπέδου τῶν μαζῶν, γιά τήν ὀρθή κατεύθυνση τῶν λαϊκῶν ἀγώνων.

Ἡ ἄρνηση αὐτῆς τῆς ἀναγκαιότητας, ἡ κατανόηση τοῦ ἐπαναστατικοῦ κόμματος στά πρότυπα περίπου λειτουργίας καί ἀπαιτήσεων τῶν ἀστικῶν πολιτικῶν ὀργανισμῶν, ἀποτέλεσε τό τρίτο χαρακτηριστικό γνώρισμα τῆς μή ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης στό ἐργατικό κίνημα.

Τά παραπάνω τρία βασικά στοιχεῖα χώρισαν βαθύτατα τό ἐργατικό κίνημα, γιατί ἀπoκάλυπταν δύο ριζικά διαφορετικές προσεγγίσεις στό θεμελιῶδες πρόβλημα τῆς ἐξουσίας.

Ἡ προσφορά τοῦ Λένιν — ἀλλά ὄχι μόνο τοῦ Λένιν — εἶναι τεράστια στή διαμόρφωση αὐτή τοῦ ἐπαναστατικοῦ ρεύματος, στίς συνθῆκες τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ, τό ὁποῖο τελικά συγκροτήθηκε σάν κομμουνιστικό κίνημα. Ὁ Λένιν στό ἔργο αὐτό δέν περιορίστηκε καθόλου στή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, παρά τήν ἀπολυτοποίηση πού τῆς ἔκανε. Καί δέν ταύτισε καθόλου τά συμπεράσματά του μέ τήν ἀναγνώριση τοῦ «σοβιετικοῦ προτύπου», πού ἄλλωστε ἀναπτύχθηκε, ἀπό τό 1923 ἤδη, μέ βάση τίς πιό αὐθαίρετες ἑρμηνεῖες τῆς πολιτικῆς του σκέψης. Ὅταν λοιπόν μιλοῦμε γιά λενινισμό καί γιά κομμουνιστικό κίνημα, ἀποτελεῖ ἁπλούστευση καί λάθος νά ταυτίζουμε αὐτές τίς ἔννοιες μέ τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί μέ τό σοβιετικό πρότυπο.

Κανείς ἀντικειμενικός μελετητής δέν μπορεῖ νά ἀρνηθεῖ σήμερα πώς στά ὅσα διακήρυξε ὁ Λένιν ὑπῆρξαν καί ἀπολυτότητες καί ἐπηρεασμός ἀπό τή συγκεκριμένη τότε ρούσικη πραγματικότητα. Δέν εἶναι ὅμως αὐτές οἱ πλευρές πού χαρακτηρίζουν αὐτό πού ἔχει ἐπικρατήσει νά ὀνομάζεται λενινισμός, καί πού συνδέεται ἄρρηκτα μέ τό ἐπαναστατικό ρεῦμα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα.

Ἡ ζωή ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Λένιν ἔβαλε ὅπως εἶναι φυσικό σέ δοκιμασία τίς ἰδέες του. Καί ἀπόδειξε πώς ἀρκετά ἀπό ὅσα εἶχε διακηρύξει, ἤ δέν εἶχαν τόν ἀπόλυτο καί παγκόσμιο χαρακτήρα πού τούς εἶχε δώσει, ἤ ἔπαψαν νά ἰσχύουν στίς καινούργιες συνθῆκες. Θά ἦταν ἄλλωστε πολύ περίεργο νά εἶχε συμβεῖ διαφορετικά, ἰδιαίτερα σέ μιά ἐποχή κοσμογονικῶν ἀλλαγῶν πού ἐπιβάλλει μιά συνεχή προσαρμογή στούς μεταβαλλόμενους ὅρους διεξαγωγῆς τῆς πάλης, ἕναν ἀδιάκοπο ἐκσυγχρονισμό τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας. Αὐτό ὅμως δέν σημαίνει καθόλου πώς τό κομμουνιστικό κίνημα, μέ τίς συγκεκριμένες ρίζες του ὅπως δείξαμε πιό πάνω, μέ τίς παραδόσεις του καί μέ τή φυσιογνωμία πού διαμόρφωσε ἐπί πολλές δεκαετίες, ἔπαψε νά ὑπάρχει. Νά γιατί εἶναι ἀπόλυτα λαθεμένο νά ἰσχυρίζεται κανείς πώς μετά τήν ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου ἔπαψαν δῆθεν νά ὑπάρχουν στήν οὐσία κομμουνιστικά κόμματα. Πώς δῆθεν χάθηκε αὐτόματα ἡ διαχωριστική γραμμή πού χώρισε ἐπί δεκαετίες τό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Πώς τό κομμουνιστικό κίνημα τέλος ὑπάρχει μόνο στήν ΕΣΣΔ καί σέ ὅσα κόμματα δέχονται τόν καθοδηγητικό ρόλο τοῦ ΚΚΣΕ.

Ὅταν λοιπόν σήμερα στήν Ἑλλάδα μιλᾶμε γιά τήν ἀνανέωση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἐννοοῦμε κάτι πολύ συγκεκριμένο πού δέν ταυτίζεται καθόλου μέ κάποια γενική ἀνανέωση τῆς Ἀριστερᾶς. Ἐννοοῦμε τήν ἀπαλλαγή του ἀπό τίς γραφειοκρατικές διαστρεβλώσεις, ἀπό τίς δογματικές ἁπλουστεύσεις καί ἀπό τίς

«διεθνιστικές» ἐξαρτήσεις ἀπό ξένα «ὑπερεθνικά» κέντρα ἀποφάσεων. Ἐννοοῦμε τήν προσαρμογή του στίς συνθῆκες τῆς ἐποχῆς μας καί στίς σημερινές ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό συγκεκριμένα στή χώρα μας. Καί δέν ἐννοοῦμε καθόλου τήν ἄρνηση τῶν βασικῶν χαρακτηριστικῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ὅπως αὐτά διαμορφώθηκαν ἱστορικά δημιουργώντας μιά πολύ συγκεκριμένη πολιτική ποιότητα. Δέν ἐννοοῦμε καθόλου τήν ἄρνηση τῆς παράδοσης τοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, ἀλλά ἀντίθετα διεκδικοῦμε τή συνέχιση αὐτῆς τῆς παράδοσης σάν οἱ γνήσιοι φορεῖς τῆς ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης στό ἐργατικό κίνημα στίς καινούργιες συνθῆκες.

Ὅταν τά κόμματα τοῦ εὐρωκομμουνισμοῦ ἀπορρίπτουν τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου καί τό σοβιετικό πρότυπο, ὅταν ἐπεξεργάζονται τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, δέν σημαίνει καθόλου πώς ἐγκαταλείπουν τόν ἰδεολογικοπολιτικό χῶρο τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί τίς παραδόσεις του. Αὐτό τό ἀντιλαμβάνονται πολύ καλά οἱ ἐργαζόμενες μάζες, πού ξεχωρίζουν μέ σαφήνεια, παρά τήν ἐξωτερική ὁμοιότητα τῶν διακηρύξεων, τά κομμουνιστικά κόμματα ἀπό τά ἀντίστοιχα σοσιαλιστικά καί σοσιαλδημοκρατικά. Χωρίς νά ξέρουμε ποιά ΚΚ τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» θά ἦταν πρόθυμα νά ἀλλάξουν τόν τίτλο τους, ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ Σπ. Λιναρδᾶτος, τό βέβαιο εἶναι πώς κανένα δέν ἔχει δείξει τήν παραμικρή διάθεση νά ἀπαρνηθεῖ τό χαραχτήρα καί τίς παραδόσεις του. Δέν εἶναι σωστό λοιπόν, δέν ἔχει ἀπολύτως κανένα ἀντίκρυσμα στήν πραγματικότητα, τό νά ἐμφανίζεται κανείς στήν Ἑλλάδα σάν ὀπαδός τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» καί ταυτόχρονα νά διαχωρίζεται καί νά ἀντιπαρατίθεται πρός τό κομμουνιστικό κίνημα, χαρίζοντάς το στό ΚΚΕ ἐξ. Αὐτό ἀποτελεῖ μιά αὐθαίρετη ἐκλεκτικιστική τοποθέτηση, πού μπορεῖ μέν νά συμβιβάζεται μέ νοητικά σχήματα καί μέ ὑποκειμενικές ἐπιθυμίες ἀτόμων, ἀλλά δέν ἔχει σχέση μέ συγκεκριμένη πολιτική πού ἀπευθύνεται πρός τίς μάζες.

Εἶναι βέβαια γεγονός πώς οἱ ἀλαγές πού συντελοῦνται σέ ὁρισμένα σοσιαλιστικά κόμματα, τῆς Εὐρώπης ἰδιαίτερα, σέ συνδυασμό μέ τήν ἀνάπτυξη τοῦ ρεύματος τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ», δημιουργοῦν τή βάσιμη προοπτική γιά μιά ὁρισμένη γεφύρωση τοῦ ρήγματος τοῦ 1918 - 19, γιά μιά νέα ἑνότητα στό διεθνές ἐργατικό κίνημα. Μιά τέτοια ὅμως ἱστορική συνάντηση δέν εἶναι δυνατό νά κατανοεῖται σάν ἀπόρριψη τῆς ἐπαναστατικῆς κατεύθυνσης καί τῶν βασικῶν της χαρακτηριστικῶν, ὅπως τά διαμόρφωσε ἡ ἴδια ἡ ἐξέλιξη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Καί ἡ διαδικασία πραγματοποίησής της θά ἀπαιτήσει χρόνο καί θά διαφέρει σημαντικά ἀπό χώρα σέ χώρα. Στήν Ἑλλάδα, ὅπου τό πολιτικό ἐργατικό

κίνημα ἐκφράστηκε σχεδόν ἀποκλειστικά μέ τό ΚΚΕ, μιά τέτοια διαδικασία εἶναι ἀδύνατο νά μήν ξεκινᾶ ἀπ' αὐτό τό πραγματικό γεγονός καί ἀπό τίς ἰσχυρότατες παραδόσεις πού ἔχει δημιουργήσει.

Ἡ σημασία τῆς παράδοσης

Ἐδῶ, πρέπει ἴσως νά σταθοῦμε περισσότερο στή σημασία αὐτῆς τῆς παράδοσης. Ὁ Σπύρος Λιναρδᾶτος μιλάει χλευαστικά γιά τή σημασία πού δίνει τό ΚΚΕ ἐσωτ. σέ τίτλους καί σύμβολα καθώς καί γιά τήν ἐπιμονή του νά μιλάει γιά τήν ἑνότητα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος τῆς χώρας. Μιά τέτοια στάση πρός τήν παράδοση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος φανερώνει τό λιγότερο παρανόησή της καί ὑποτίμηση τῆς γιγάντιας δύναμης πού κρύβει. Ἡ παράδοση αὐτή λειτουργεῖ στή σημερινή πολιτική πραγματικότητα καί πρίν ἀπ' ὅλα στή συνείδηση τῶν λαϊκῶν μαζῶν, ὄχι σάν ἡ ἐπιβίωση τῶν «σταλινικῶν» ἤ «νεοσταλινικῶν» χαρακτηριστικῶν στό κίνημά μας. Λειτουργεῖ πρίν ἀπ' ὅλα — καί αὐτό ἔχει ἰδιαίτερη πολιτική σημασία — σάν ἡ ἐπιβίωση τοῦ ἐπαναστατικοῦ, ἀγωνιστικοῦ, ταξικοῦ χαρακτήρα τοῦ κινήματος σήμερα. Πρόκειται γιά γεγονός πολύ κατανοητό, ἄν σκεφτεῖ κανείς πώς ἀπό τό 1918, τό πολιτικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης συνδέθηκε σχεδόν ἀπόλυτα, μέσα σέ μιά σκληρή ἀγωνιστική πορεία, μέ τό ΚΚΕ.

Ἀνεξάρτητα λοιπόν ἀπό ὑποκειμενικές προθέσεις, ἡ ἀπόρριψη τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος καί τῶν βασικῶν του χαρακτηριστικῶν λειτουργεῖ στίς συνειδήσεις τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, ὄχι σάν κάποια «εὐρωκομμουνιστική» ἐπιλογή, ἀλλά σάν ἀπόρριψη τῆς ἀγωνιστικῆς παράδοσης τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα. Καί ἀπωθεῖ αὐτόματα τά πιό συνειδητοποιημένα ἀπό ταξική ἄποψη τμήματα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί γενικότερα τῶν ἐργαζομένων. Αὐτό, στίς συνθῆκες τῆς διάσπασης τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἐκφράζεται — ἀντίθετα ἀπ' ὅ,τι πιστεύει ὁ Σπ. Λιναρδᾶτος — πολύ πιό ἐπικίνδυνα ἀπ' ὅ,τι ἄν δέν ὑπῆρχε διάσπαση. Γιατί τό τελικό ἀποτέλεσμα μιᾶς τέτοιας στάσης θά εἶναι ἡ ἰσχυροποίηση τοῦ ΚΚΕ ἐξ., πού ἔκανε καί κάνει — ἀκριβῶς γι' αὐτό — ὅ,τι μπορεῖ γιά νά ἐμφανιστεῖ σάν ὁ μοναδικός καί «γνήσιος» ἐκπρόσωπος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα καί νά εἰσπράξει ἔτσι, μέ συγκεκριμένο πολιτικό κέρδος, τήν πελώρια θετική παράδοση πού τό κίνημα αὐτό δημιούργησε.

Καί μέ τήν εὐκαιρία, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ νά ἐπαναλάβω ἐδῶ μιά αὐστηρά προσωπική μου ἄποψη. Ὅτι ἀποτέλεσε σοβαρότατο πολιτικό λάθος ἡ στάση πού τήρησε μετά τή μεταπολίτευση ἡ τότε ἡγεσία τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπέναντι στήν παράδοση τοῦ κομμουνιστι-

κοῦ κινήματος. Συγκεκριμένα, τό ὅτι σέ συνθῆκες βαθύτατης διάσπασης δέν διεκδίκησε ἀποφασιστικά ὅλα ὅσα συνδέονται, ἔστω καί συναισθηματικά γιά τίς συνειδήσεις τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, μέ τήν παράδοση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος. Τό ὅτι ἄφησε σύμβολα καί τίτλους (ΚΚΕ, «Ριζοσπάστης», «Κομμουνιστική Ἐπιθεώρηση») στά χέρια τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Τό ὅτι ἔδωσε τήν ἐντύπωση τῆς ἀποδοχῆς κάποιου μικτοῦ καί ἀπροσδιόριστου κομματικοῦ σχήματος ΚΚΕ ἐσωτ. — ΕΔΑ, ὅταν τό ΚΚΕ ἐξ. διεκδικοῦσε κραυγαλέα τήν ἰδιότητα τοῦ μοναδικοῦ κομμουνιστικοῦ κόμματος, καταδημαγωγώντας τίς μάζες. Τό ὅτι, μαζί μ' ὅλα αὐτά, δέν ἔδωσε ἀμέσως καί μέ σαφήνεια τήν ἰδεολογικοπολιτική κατεύθυνση τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. σέ πλήρη διάκριση ἀπό τό ΚΚΕ ἐξ. καί ἄφηνε νά καλλιεργοῦνται οἱ αὐταπάτες τῆς συγκόλλησης καί οἱ ἀμφιβολίες γιά τήν ἀναγκαιότητα ὕπαρξης τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., πού τελικά λειτούργησαν σάν πίεση γιά τή διάπραξη ἑνός ἀκόμα σοβαρότατου λάθους, τῆς ἀνισότιμης συμφωνίας γιά τήν Ἑνωμένη Ἀριστερά.

Ἄν θέλουμε λοιπόν νά διδαχτοῦμε ἀπό τίς χειροπιαστές καί ὀδυνηρές συνέπειες τῶν χειρισμῶν πού ἔγιναν ἐκείνη τήν κρίσιμη περίοδο, πρέπει νά ὁδηγηθοῦμε στά ἐντελῶς ἀντίθετα συμπεράσματα ἀπό αὐτά πού καταλήγει — ἀπό διαφορετικές ἀφετηρίες — ὁ Σπ. Λιναρδᾶτος.

ΚΚΕ ἐσωτ. καί ΕΔΑ

Ἀπ' ὅσα εἴπαμε πιό πάνω, γίνεται φανερό πώς δέν ἀρκεῖ καθόλου ἡ ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου, ὅπως καί ἡ ἀποδοχή τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, γιά νά δημιουργηθοῦν οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις γιά μιά ὁμοσπονδία τῆς Ἀριστερᾶς ἤ πολύ περισσότερο γιά τή διαμόρφωση ἑνός ἑνιαίου φορέα. Τό πρόβλημα εἶναι πολύ πιό σύνθετο. Ἡ διάκριση ἀνάμεσα σέ μιά κομμουνιστική καί μιά μή κομμουνιστική ἐπιλογή εἶναι θεμελιώδης καί δέν μπορεῖ νά παραγνωρίζεται στήν ἀντιμετώπιση ἑνός τέτοιου προβλήματος.

Ὁ Σπύρος Λιναρδᾶτος ἰσχυρίζεται πώς ἡ ΕΔΑ, ἐκσυγχρονισμένη καί ἀπαλλαγμένη ἀπό τά δεσμά τῆς καθοδήγησης ἀπό τήν «ἐμιγκράτσια», πρόσφερε τό πιό κατάλληλο πλαίσιο γιά μιά νέα ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος στή χώρα μας. Ἄς δοῦμε ὅμως πιό προσεχτικά τό ζήτημα.

Ἡ προδικτατορική ΕΔΑ ἀναπτύχθηκε στίς συνθῆκες τῆς παρανομίας τοῦ ΚΚΕ, ὅταν ἦταν κοινή συνείδηση γιά τό ἐργατικό κίνημα, ὅπως αὐτό εἶχε ἱστορικά διαμορφωθεῖ, πώς δέν εἶχε ἄλλη δυνατότητα ὀργανωμένης πολιτικῆς παρουσίας ἔξω ἀπό τήν ΕΔΑ. Ἡ διακήρυξη τότε τῆς ΕΔΑ πώς δέν εἶναι κομμουνιστικό κόμμα,

γινόταν δεκτή σάν ἐπιβεβλημένη ἀπό τίς συνθῆκες καί δέν κλόνιζε καθόλου τήν ἐμπιστοσύνη τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος ἀπέναντί της. Πολύ περισσότερο μάλιστα πού στήν πράξη, οἱ πολιτικές, ἰδεολογικές καί ὀργανωτικές ἐπιλογές της βρίσκονταν γενικά σέ ἁρμονία μέ τήν κομμουνιστική ἀντίληψη. Μέσα σ' αὐτές τίς συνθῆκες, ἡ ΕΔΑ ἔδρασε σάν ἡ νόμιμη ἔκφραση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, δημιουργώντας ταυτόχρονα, μέσα στήν πάλη πού ἔκανε, πολύτιμες ἐμπειρίες καί μιά μεγάλη παράδοση.

Ἡ σημερινή ὅμως ΕΔΑ, διακηρύσσοντας ἐπίσης πώς δέν εἶναι κομμουνιστικό κόμμα, στίς συνθῆκες πού ἡ δράση κομμουνιστικοῦ κόμματος εἶναι νόμιμη, ἀπηχεῖ πρός τό ἐργατικό κίνημα πολύ διαφορετικά ἀπ' ὅ,τι ἡ προδικτατορική ΕΔΑ. Γιατί αὐτή ἡ διακήρυξη σήμερα γίνεται συγκεκριμένη πολιτική ἐνέργεια μέ οὐσιαστικό περιεχόμενο, ὅπου ἐνυπάρχει μιά ὁρισμένη διάσταση ἄν ὄχι ἀντιπαράθεση πρός τήν κομμουνιστική ἀντίληψη. Καί ὅσο ἡ ΕΔΑ θά ἀγωνίζεται νά ἀποδείξει καί στήν πράξη τό μή κομμουνιστικό της χαρακτήρα, πιστεύοντας πώς ἔτσι ἀποκτάει εὐρύτητα, τόσο περισσότερο θά μεγαλώνει ἡ δυσπιστία τοῦ ταξικά συνειδητοποιούμενου τμήματος τῆς ἐργατικῆς τάξης καί γενικότερα τῶν ἐργαζομένων ἀπέναντί της. Στά πλαίσια αὐτά, ἡ ἀπόρριψη τῆς δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου καί τοῦ σοβιετικοῦ προτύπου ἀπό τήν ΕΔΑ, ἡ διακήρυξή της γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό κατανοοῦνται ἀπό τίς ἐργαζόμενες μάζες σάν στοιχεῖα μιᾶς ἰδεολογικοπολιτικῆς ἐπιλογῆς πολύ διαφορετικῆς ἀπό ἐκείνην τῆς προδικτατορικῆς ΕΔΑ, ἀλλά καί ἀπ' αὐτήν τοῦ ΚΚΕ ἐσ. σήμερα.

Ὅταν, λοιπόν, ὁ Σπ. Λιναρδᾶτος ἰσχυρίζεται πώς ἡ ΕΔΑ ἀποτελεῖ τό πλαίσιο γιά μιά νέα ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος τῆς χώρας μας καί φέρνει ἁπλῶς σάν ἀπόδειξη τίς διακηρύξεις τῶν προθέσεών της νά γίνει ἕνα τέτοιο πλαίσιο, παραγνωρίζοντας τίς πραγματικές καταστάσεις πού καθορίζουν τήν τοποθέτηση τῶν ἐργαζομένων μαζῶν, δέν μπορεῖ βέβαια νά γίνει πειστικός.

Φυσικά, ἡ ΕΔΑ, ἔχει τίς δικές της ἀντιλήψεις καί χαράζει τό δικό της δρόμο. Κανείς δέν μπορεῖ νά τῆς ἀμφισβητήσει αὐτό τό δικαίωμα. Τό ἴδιο, ὅμως, δικαίωμα ἔχει καί τό ΚΚΕ ἐσωτ. Αὐτό ἀκριβῶς τό δικαίωμά του ἀσκεῖ ὅταν ἀρνεῖται νά δεχτεῖ Ὁμοσπονδία τῶν δυνάμεων τῆς Ἀριστερᾶς καί ἑνιαῖο φορέα ἔξω ἀπό τό ἔδαφος τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, τοῦ ὁποίου τήν ἔκφραση διεκδικεῖ καί θά συνεχίσει νά διεκδικεῖ. Καί ἀντιμετωπίζει ἔτσι αὐτό τό θέμα ὄχι ἀπό ἀτολμία, ἀλλά ἀπό πολύ οὐσιαστικό ἐνδιαφέρον γιά τίς τύχες τῆς ἀντιδογματικῆς καί αὐτόνομης Ἀριστερᾶς. Ὄχι γιατί ἀποβλέπει σέ κάποια «συγκόλληση» μέ τό ΚΚΕ ἐξ. ἀλλά γιατί θέλει νά διεξαγάγει μέ συνέπεια καί ἀποτελεσματικότητα τήν πάλη γιά τήν ἀπομόνωσή του καί τήν ἐξουδετέρωση

τῆς καταστροφικῆς γιά τό ἐργατικό καί δημοκρατικό κίνημα δραστηριότητάς του. Ὄχι γιατί λέει «μισόλογα καί μισαλήθειες» ἀλλά γιατί δέ χάνει ἀπό τά μάτια του τό στόχο τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα, τήν ἐξασφάλιση τῶν πραγματικῶν προϋποθέσεων γιά τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό.

Ὅταν ἔχουμε λοιπόν μιά τέτοια πραγματικότητα καί ταυτόχρονα ὅμως μιά μεγάλη σύμπτωση στίς πολιτικές ἐκτιμήσεις δέν εἶναι σωστό οἱ συζητήσεις ἀνάμεσα σέ κόμματα τῆς Ἀριστερᾶς, πού ἐπιδιώκουν καί πρέπει νά ἐπιδιώκουν τή συνεργασία, νά ξεφεύγουν σέ τέτοιες ἐπιθέσεις ὅπως αὐτή τοῦ Σπύρου Λιναρδάτου, ὅσο καί ἄν δέν εἶναι ὑπεύθυνα ἐξουσιοδοτημένος ἀπό τήν ἡγεσία τῆς ΕΔΑ. Εἶναι πολύ προτιμότερο νά προσπαθήσουμε ὅλοι νά συμβάλουμε στή διαμόρφωση ἑνός κλίματος συνεργασίας στά σημεῖα πού ὑπάρχει ἤδη συμφωνία. Οἱ κοινοί ἀγῶνες ἀνάμεσα στούς πέντε σχηματισμούς τῆς Ἀριστερᾶς πού ἔχουν ἤδη βρεῖ μιά κοινή γλώσσα συνεργασίας, μαζί μέ ἕναν καλοπροαίρετο καί ὑπεύθυνο διάλογο μέ κριτήριο τή ζωή, θά ἀνοίξουν νέες προοπτικές καί θά δείξουν τί πρέπει νά γίνει παραπέρα.

[«ΑΝΤΙ», τεῦχος 72/1977]

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Τό σχέδιο τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος πού συζητεῖται τώρα στήν ΕΣΣΔ, προκάλεσε μιά ἐντελῶς διαφορετική συζήτηση στόν ἔξω κόσμο. Στό χῶρο τῶν κομμουνιστῶν, ὑπῆρξαν οἱ ἄκριτοι ὑμνητές — ὅπως τό δικό μας ΚΚΕ ἐξωτ. — πού νόμισαν πώς βρῆκαν τήν εὐκαιρία νά δοξάσουν ἁπλῶς τό πολιτικό καθεστώς τῆς ΕΣΣΔ καί νά μιλήσουν γιά τήν ἀνεπτυγμένη σοβιετική δημοκρατία πού ἀντικατοπτρίζεται στό σχέδιο τοῦ νέου Συντάγματος. Ὑπῆρξαν ὅμως καί πάρα πολλοί πού μέ τήν πικρή ἐμπειρία τοῦ παρελθόντος, σημειώνουν τή σοβαρή ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν προσπάθεια νά διακηρυχτοῦν δημοκρατικά δικαιώματα καί ἐλευθερίες καί στήν πραγματικότητα πού ἐπικρατεῖ ἀπ' αὐτή τήν ἄποψη στήν ΕΣΣΔ.

Ποιά θά εἶναι λοιπόν ἡ πραγματική ἐπίδραση τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος στή ζωή τῆς ΕΣΣΔ, σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τόν κρίσιμο τομέα τῆς ἀνάπτυξης τῆς δημοκρατίας; Σ' αὐτό τό ἐρώτημα θά προσπαθήσουμε νά δώσουμε μιά πρώτη — καί βέβαια ὄχι ὁλοκληρωμένη, οὔτε μέ «συνταγματολογικές» ἀξιώσεις — ἀπάντηση.

Ὅταν μιλᾶμε γενικά γιά Σύνταγμα στίς καπιταλιστικές χῶρες, ἐννοοῦμε πολύ ἁπλά ἕνα κείμενο ὅπου καταγράφεται ἡ μορφή τοῦ κράτους, ἡ διάρθρωση, ἡ λειτουργία καί οἱ ἁρμοδιότητες τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καθώς καί τά δικαιώματα καί οἱ ἐλευθερίες τοῦ λαοῦ. Εἶναι ἔτσι ἕνα Σύνταγμα πιό δημοκρατικό ἀπό ἕνα ἄλλο, στό βαθμό πού κατοχυρώνει πραγματικά καί εὐρύτερα τά λαϊκά δικαιώματα καί ἐλευθερίες, στό βαθμό πού δίνει στίς λαϊκές μάζες μεγαλύτερη δυνατότητα νά μετέχουν στή διαμόρφωση τῆς κρατικῆς ἐξουσίας, νά τήν ἐλέγχουν καί νά προστατεύονται ἀπό τίς τυχόν αὐθαιρεσίες της, ἀλλά ταυτόχρονα καί στό βαθμό πού δέν ἀφήνει περιθώρια γιά τέτοιου εἴδους αὐθαιρεσίες, εἴτε κατά τή διατύπωση τῶν νόμων, εἴτε στήν ἐφαρμογή τους. Καί ἐπειδή μιλᾶμε γιά Σύνταγμα ταξικῶν κοινωνιῶν, εἶναι φανερό πώς σ' ὅλα τά παραπάνω ἀντανακλᾶται στήν οὐσία ἕνας ὁρισμένος συσχετισμός ταξικῶν δυνάμεων στή χώρα, μιά ὁρισμένη ἰσορροπία πού ἀμφισβητεῖται μέν συνεχῶς ἀπό τήν ταξική πάλη, ἀλλά πού ὅσο δέν ἔχει ἀνατραπεῖ ἀκόμα στά βασικά της σημεῖα, καθορίζει τά ὅρια τῶν ἀδιάκοπων ἀνταγωνισμῶν ἐκμεταλλευτῶν καί ἐκμεταλλευομένων, κυβερνώντων καί κυβερνωμένων.

Ὅταν μιλᾶμε γιά τό σοβιετικό Σύνταγμα, οἱ ὅροι γιά νά μπο-

ροῦμε νά τό κρίνουμε εἶναι πολύ διαφορετικοί. Κατ' ἀρχήν καμιά διερεύνηση δέν θά εἶναι σωστή, ἄν ἀποσιωπᾶ τό κεφαλαιῶδες γεγονός ὅτι στήν ΕΣΣΔ — πράγμα πού ἐκφράζεται στό Σύνταγμά της — δέν ὑπάρχει καπιταλιστική ἰδιοκτησία στά μέσα παραγωγῆς, δέν ὑπάρχουν σχέσεις ἰδιοκτησίας τέτοιες πού νά δίνουν τή δυνατότητα, μέ τήν ἀξιοποίησή τους, νά γίνεται ἐκμετάλλευση ἀνθρώπου ἀπό ἄνθρωπο. Αὐτό τό γεγονός ἀνοίγει τίς πιό μεγάλες ἀντικειμενικές δυνατότητες γιά τήν πλήρη ἄνθιση τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, γιά τήν οὐσιαστική ἄσκηση τῆς ἐξουσίας ἀπό τόν ἴδιο τό λαό. Ἀπομένει ὅμως νά διερευνηθεῖ πῶς οἱ ἀντικειμενικές αὐτές δυνατότητες ὑλοποιοῦνται στήν πράξη. Ἀπομένει νά διευκρινιστεῖ τό κατά πόσο ἡ κρατική ἐξουσία, ὄχι μόνο ἐξ ὁρισμοῦ, ἀλλά στήν πράξη, ἀναδείχνεται πραγματικά ἀπό τήν ἐλεύθερη θέληση τοῦ λαοῦ καί ἐλέγχεται οὐσιαστικά ἀπ' αὐτόν. Γιατί ἡ μέχρι τά σήμερα πρακτική στήν ΕΣΣΔ — καί σέ ἄλλες σοσιαλιστικές χῶρες — διέλυσε τήν αὐταπάτη τῆς αὐτόματης δῆθεν ἀντιστοιχίας ἀνάμεσα στίς ἀντικειμενικές (κοινωνικοοικονομικές) δυνατότητες γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας καί στήν ὑλοποίησή τους στήν πράξη, διέψευσε τό μῦθο πώς στήν ΕΣΣΔ δέν ὑπάρχει ἀντίθεση μεταξύ τῆς κρατικῆς ἐξουσίας καί τοῦ λαοῦ.

Τό νέο σοβιετικό Σύνταγμα περιγράφει τό κρατικό σύστημα τῆς ΕΣΣΔ μέ τέτοιο τρόπο ὥστε νά δημιουργεῖται ἡ ἐντύπωση ὅτι δέν ὑπάρχουν περιθώρια διάστασης ἀνάμεσα στήν κρατική ἐξουσία καί στό λαό. Πρός τήν ἴδια αὐτή κατεύθυνση λειτουργεῖ καί ἡ περιγραφή τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων καί τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ. Καί ἡ ἀλήθεια θά ἦταν πραγματικά αὐτή, ἄν τό Σύνταγμα ἀντανακλοῦσε τίς σχέσεις ἀνάμεσα στό πραγματικό πανίσχυρο κέντρο ἐξουσίας πού ὑπάρχει στήν ΕΣΣΔ καί στό λαό. Καί αὐτό τό κέντρο πραγματικῆς ἐξουσίας εἶναι τό ΚΚΣΕ, ἤ μᾶλλον — μέ τήν ὑπερσυγκεντρωτική ἐσωτερική λειτουργία του — ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ.

Στό ἄρθρο 6 τοῦ σχεδίου τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος ἀναφέρεται:

«Ἡ δύναμη πού καθοδηγεῖ καί κατευθύνει τή σοβιετική κοινωνία, ὁ πυρήνας τοῦ πολιτικοῦ της συστήματος κι ὅλων τῶν κρατικῶν καί κοινωνικῶν ὀργανώσεων εἶναι τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης. Τό ΚΚΣΕ ὑπάρχει γιά τό λαό καί ὑπηρετεῖ τό λαό.

Τό Κομμουνιστικό Κόμμα, ἐξοπλισμένο μέ τή μαρξιστική - λενινιστική θεωρία, χαράζει τή γενική προοπτική ἐξέλιξης τῆς κοινωνίας, τή γραμμή τῆς ἐσωτερικῆς καί ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς ΕΣΣΔ, καθοδηγεῖ τή μεγάλη δημιουργική δραστηριότητα τοῦ Σοβιετικοῦ λαοῦ, προσδίδει προγραμματισμένο, ἐπιστημονικά θεμε-

λιωμένο χαρακτήρα στήν πάλη του γιά τή νίκη τοῦ κομμουνισμοῦ».
Θά περίμενε κανείς πώς ἕνα Σύνταγμα πού θέλει νά ἐκφράσει καί νά κατοχυρώσει τήν πραγματική λαϊκή κυριαρχία, στά πλαίσια μάλιστα ἑνός «παλλαϊκοῦ κράτους», θά ἀσχολιόταν τουλάχιστον μέ τόν ἀκριβῆ προσδιορισμό τῶν ὁρίων δράσης αὐτοῦ τοῦ παράγοντα πού ὀνομάζεται ΚΚΣΕ καί πού ἀναλαμβάνει τέτοιο σοβαρότατο ρόλο στά πλαίσια τοῦ σοβιετικοῦ πολιτικοῦ συστήματος. Θά περίμενε κανείς νά δεῖ τί ἐπιτρέπεται καί τί δέν ἐπιτρέπεται στό ΚΚΣΕ νά κάνει συγκεκριμένα σάν παράγοντας λειτουργίας τῶν σοβιετικῶν κρατικῶν θεσμῶν. Κάτι τέτοιο ὅμως δέν γίνεται πέρα ἀπό τήν ἀναφορά τοῦ ἄρθρου 99 ὅπου ἁπλῶς λέγεται πώς τό δικαίωμα ἀνάδειξης ὑποψηφίων γιά ἀντιπροσώπους στά σοβιέτ ἀνήκει στίς ὀργανώσεις τοῦ ΚΚΣΕ, στίς συνδικαλιστικές ἑνώσεις, στήν Κομσομόλ, στίς συνεταιριστικές καί ἄλλες κοινωνικές ὀργανώσεις, στίς ἐργασιακές ὁμάδες. Πουθενά ἀλλοῦ δέν γίνεται λόγος γιά τό ΚΚΣΕ. Καί δέν πρόκειται βέβαια γιά παράλειψη, ὅπως δέν ἦταν παράλειψη καί στό προηγούμενο «σταλινικό» Σύνταγμα τοῦ 1936.
Στήν οὐσία, τό σχέδιο τοῦ νέου Συντάγματος τῆς ΕΣΣΔ ἀναγνωρίζει μέ τόν τρόπο αὐτό μιά ἡγετική δύναμη στό σοβιετικό κράτος πού βρίσκεται πάνω ἀπό τό ἴδιο τό Σύνταγμα, πάνω ἀπό τούς θεσμούς πού τόσο λεπτομερειακά περιγράφονται, πάνω ἀπό κάθε λαϊκό ἔλεγχο. Καί αὐτή ἡ ἀναγνώριση — πού ἀντανακλᾶ τήν πραγματικότητα — ὑποβιβάζει ἀπότομα ὅλο τό σύστημα τῶν κρατικῶν θεσμῶν τῆς ΕΣΣΔ καί τῶν λαϊκῶν ἐλευθεριῶν καί δικαιωμάτων, σέ ἕνα σύστημα «ὑπό κηδεμονίαν», σέ ἕνα σύστημα πού λειτουργεῖ στά πλαίσια καί μόνο πού καθορίζει ἡ ἑκάστοτε ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἔτσι τό πραγματικό κέντρο ἐξουσίας, πάνω ἀπ' ὅλα ὅσα θεσπίζει τό Σύνταγμα γιά τά σοβιέτ, γιά τίς ἐλευθερίες κλπ. Αὐτή ἡ σχέση Κόμματος — λαοῦ, Κόμματος — κράτους πού καταλήγει στήν ἀνεξέλεγκτη ἀπό τίς λαϊκές μάζες ἐξουσία τῆς ἑκάστοτε ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ — πού διαμορφώνεται καί αὐτή στά πλαίσια ἑνός κλειστοῦ καί μόνο κύκλου κομματικῶν στελεχῶν — δημιουργεῖ τό πραγματικό πολιτικό πρόβλημα πού ὑπάρχει καί διαιωνίζεται στήν ΕΣΣΔ, τό πρόβλημα τῆς οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν ἐξουσία, πού δέν προωθεῖ καθόλου τό σχέδιο τοῦ νέου Συντάγματος τῆς ΕΣΣΔ.
Ὅποιος ἔχει ζήσει ἔστω καί λίγο στή Σοβιετική Ἕνωση, εἶναι ἀδύνατο νά μήν ἔχει ἀντιληφθεῖ αὐτή τήν πραγματικότητα. Ἡ θεοποίηση τοῦ Κόμματος, μέ ὅλα τά μέσα μαζικῆς προπαγάνδας εἶναι πλήρης. Οἱ ἐπιλογές καί ἀποφάσεις τοῦ ΚΚΣΕ — ἀκριβέστερα, τῆς ἡγεσίας του — δέν συζητοῦνται, δέν προορίζονται γιά οὐσιαστική συζήτηση, ἁπλῶς ἐφαρμόζονται. Ἡ μονόπλευρη πληροφόρηση, πού ἔχει σάν ἄμεση συνέπεια τήν ἐξουδετέρωση κάθε

ούσιαστικοῦ διαλόγου, στρέφεται ἀνοιχτά στήν καταπολέμηση τῆς κριτικῆς σκέψης, στήν ἀποθάρρυνση κάθε ἀμφισβήτησης τῆς ἀπόλυτης αὐθεντίας τοῦ Κόμματος καί τῆς ἡγεσίας του. Ὅταν λ.χ. ἀποφασίστηκε ἡ ἀποβολή τοῦ Νικολάι Ποντγκόρνυ, προέδρου τοῦ Προεδρείου τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ, ἀπό τό Π. Γ. τῆς Κ. Ε. τοῦ ΚΚΣΕ χωρίς καμιά ἀπολύτως ἐξήγηση, κανένα ἀπολύτως ἀπό τά 1517 μέλη - βουλευτές τοῦ Ἀνωτάτου Σοβιέτ (τοῦ «μπλόκ τῶν κομμουνιστῶν καί ἐξωκομματικῶν») δέν διανοήθηκε καί οὔτε ἦταν δυνατό νά διανοηθεῖ κάν νά ζητήσει πρόσθετες ἐξηγήσεις γιά τούς λόγους πού τυχόν θά ἐπέβαλλαν τήν ἀντικατάσταση τοῦ προέδρου τοῦ Σώματος. Γιατί ἁπλούστατα, στό πλέγμα τῶν σχέσεων πού ὑπάρχουν σήμερα στήν ΕΣΣΔ, κάθε ἐκπρόσωπος στά ὄργανα κρατικῆς ἐξουσίας αἰσθάνεται πώς λογοδοτεῖ κατά κύριο λόγο στό Κόμμα καί μόνο μέσα σ' αὐτά τά πλαίσια λογοδοτεῖ — ὑποτίθεται — στό λαό.

Ἐπί δεκαετίες ὁλόκληρες ἔχει καλλιεργηθεῖ αὐτό τό κλίμα τῆς ἄκριτης ἀποδοχῆς τῶν ἀποφάσεων τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ. Μέ βάση αὐτή τή συστηματική διαπαιδαγώγηση τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ, μέ τήν ὁποία εἶναι βαθύτατα διαποτισμένος ὁλόκληρος ὁ κρατικός μηχανισμός, ἔχει δημιουργηθεῖ πιά μιά κατάσταση ἐξαιρετικά ἐπικίνδυνης πολιτικῆς ἀδιαφορίας στίς λαϊκές μάζες, πού παραλύει τίς ἐσωτερικές δυνάμεις τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας καί προκαλεῖ ὀξύτατες ἀντιφάσεις οἱ ὁποῖες ἐκδηλώνονται σ' ὅλους τούς τομεῖς τῆς οἰκονομικῆς κοινωνικῆς καί πολιτιστικῆς δραστηριότητας. Καί τό χειρότερο ἀπ' ὅλα εἶναι πώς ἡ κατάσταση αὐτή ἀναπαράγεται αὐτόματα, ὡς ἕνα βαθμό, μέ τήν συστηματική λογοχρισία καί τή μή ἀντικειμενική πληροφόρηση καί μέ τήν ἐπίκληση τοῦ σοβιετικοῦ πατριωτισμοῦ, τῶν διαφόρων κινδύνων, τῆς ἀνάγκης ὑπεράσπισης τῆς ἐπανάστασης κλπ., κλπ. Σ' αὐτήν ἀκριβῶς τήν κατάσταση τό σχέδιο τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος δέν παρουσιάζει καμιά λύση.

Πρέπει νά καταλήξουμε μήπως πώς τό σχέδιο τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος ἀποτελεῖ ἕνα ἁπλό προπαγανδιστικό πυροτέχνημα, ὅπως ἰσχυρίζεται ἡ ἀστική προπαγάνδα;

Ἡ προπαγανδιστική πλευρά στήν ἐκπόνηση τοῦ νέου σοβιετικοῦ Συντάγματος εἶναι ἀναμφισβήτητη. Μιά χώρα πού ὁ βασικός της νόμος παραμένει τό «σταλινικό Σύνταγμα» τοῦ 1936 (ἡ ἐπέτειος τῆς ψήφισης τοῦ ὁποίου ἐξακολουθεῖ νά γιορτάζεται μέχρι τώρα μέ γενική ἀργία στίς 5 τοῦ Δεκέμβρη κάθε χρόνου), στή διάρκεια ἰσχύος τοῦ ὁποίου ἔγιναν πρωτοφανεῖς αὐθαιρεσίες καί διώξεις,

δύσκολα μπορεῖ νά πείσει, τουλάχιστον γιά τήν ἀποτελεσματικότητα τῶν θεσμῶν της.

Θά ἦταν δμως λάθος νά ἔβλπε κανείς στό νέο σοβιετικό Σύνταγμα μόνο τήν προπαγανδιστική πλευρά. Τά δσα ὑπενθύμισε ὁ Λεονίντ Μπρέζνιεφ στήν εἰσήγησή του στό σχέδιο τοῦ νέου Συντάγματος σχετικά μέ τίς διώξεις τῆς σταλινικῆς ἐποχῆς καί γιά τήν ἀνάγκη τῆς μή ἐπανάληψής τους, ἀντανακλοῦν μιά δρισμένη πολιτική πραγματικότητα στή σημερινή ΕΣΣΔ. Ἔχει συντελεστεῖ μέσα ἀπ' δλες τίς ἀντιφάσεις καί τά ἐμπόδια, μιά δρισμένη πρόοδος στόν ἴδιο τόν τρόπο σκέψης τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ. Καί παρά τό γεγονός δτι αὐτή ἡ πρόοδος βρίσκεται ἀκόμα μακριά ἀπό τοῦ νά θέτει στήν ἡμερήσια διάταξη τά οὐσιαστικά προβλήματα ἐκδημοκρατισμοῦ τῶν θεσμῶν καί τῆς ἐσωτερικῆς ζωῆς στήν ΕΣΣΔ, ἐπιβάλλει μολαταῦτα μιά σαφή ἀπόρριψη τῶν μορφῶν ἄμεσης καταπίεσης τῆς σταλινικῆς περιόδου. Σ' αὐτή τή νέα πραγματικότητα, ἔχει συμβάλει τό ἀνεβασμένο πιά μορφωτικό καί πολιτιστικό ἐπίπεδο τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ καί ἡ δύναμη τῶν ἰδεῶν τῆς δημοκρατίας στό σύγχρονο κόσμο.

Νά γιατί, τό νέο σοβιετικό Σύνταγμα, θέλοντας νά ἔρθει σέ μιά δρισμένη ἐπαφή μέ αὐτή τήν πραγματικότητα, παρά τό γεγονός δτι δέν κάνει καμιά ἀπολύτως ἀλλαγή πρός τήν κατεύθυνση τῆς οὐσιαστικῆς συμμετοχῆς τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν στά κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων, συντελεῖ ἀντικειμενικά στή συνειδητοποίηση τῆς ἀνάγκης μιᾶς τέτοιας ἀλλαγῆς, στήν ἰσχυροποίηση τῶν προσπαθειῶν ποὺ τείνουν στό ξεπέρασμα τῶν σημερινῶν ἀντιφάσεων τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας.

[«Αὐγή», 3.7.1977]

ΑΚΟΜΑ ΜΙΑ ΔΙΑΣΠΑΣΗ ΠΟΥ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΕΙ

Ἡ διάσπαση πού ἀποπειράθηκε νά κάνει στό Βρετανικό ΚΚ μιά μικρή ὁμάδα, εἶναι ἡ δεύτερη μέσα στούς τελευταίους μῆνες στό χῶρο τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν κομμουνιστικῶν κομμάτων. Τό Μάρτη εἴχαμε μιά ἀνάλογη ἐνέργεια στό Σουηδικό Ἀριστερό Κόμμα (Κομμουνιστῶν).

Τά συνθήματα τῶν διασπαστῶν καί στίς δύο περιπτώσεις εἶναι πανομοιότυπα. Τά κόμματα ὅπου ἀνῆκαν μέχρι τώρα, μεταβλήθηκαν σέ «σοσιαλδημοκρατικά» καί «ἀντισοβιετικά». Οἱ διασπαστές τοῦ ΚΚ Βρετανίας ἔδωσαν μάλιστα ἰδιαίτερη ἔμφαση στό γεγονός ὅτι στό πρόγραμμα τοῦ κόμματος μέ τίτλο «Γιά τό βρετανικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό» ἀπουσιάζει ἡ πρόβλεψη γιά τή δικτατορία τοῦ προλεταριάτου, πιστεύοντας προφανῶς πώς βρῆκαν ἔτσι τό κλειδί μέ τό ὁποῖο οἱ Ἄγγλοι κομμουνιστές θά προχωρήσουν πρός τήν ἐξουσία.

Οἱ διαφορές ἀπόψεων καί ἡ ὕπαρξη διαφωνιῶν στούς κόλπους τῶν ΚΚ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης δέν συνιστοῦν τίποτε τό ἀφύσικο. Ἡ κατεύθυνση τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» πού θέτει κατά ἕναν καινούργιο τρόπο τά προβλήματα τῆς ἐπανάστασης στίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες, ἔχει νά ὑπερνικήσει ἀποστεωμένες ἀντιλήψεις, πού ἀδυνατοῦν νά συλλάβουν τίς μεγάλες ἀλλαγές τῆς ἐποχῆς μας καί μένουν πεισματικά προσηλωμένες στά πρότυπα ἄλλων χωρῶν καί ἄλλων ἐποχῶν. Αὐτές οἱ ἀντιλήψεις, στά πλαίσια κομμάτων πού δέχονται καί προωθοῦν τό δημοκρατικό διάλογο στίς γραμμές τους, σάν μέρος τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, εἶναι καί θεμιτές καί ἐκφράζονται ἐλεύθερα.

Τό παράξενο λοιπόν δέν βρίσκεται στό ὅτι ὑπάρχουν δογματικές, ξεπερασμένες ἀπό τή ζωή ἀντιλήψεις στά κομμουνιστικά κόμματα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Τό παράξενο ἀπό μιά πρώτη ματιά, συνίσταται στό ὅτι οἱ ἀντιλήψεις αὐτές καταλήγουν στή διάσπαση. Τό παράξενο εἶναι ὅτι αὐτοί πού διεκδικοῦν τήν καθαριότητα τῆς θεωρίας, πού διακηρύσσουν τήν προσήλωσή τους στό δημοκρατικό συγκεντρωτισμό καί στήν ἀνάγκη πειθαρχίας τῆς μειοψηφίας στήν πλειοψηφία, πού ἰσχυρίζονται πώς παλέβουν γιά τή διάσωση τῆς ἐπαναστατικῆς παράδοσης, βρίσκουν πολύ εὔκολα τό δρόμο τῆς διάσπασης ὅταν οἱ ἴδιοι βρίσκονται στή μειοψηφία. Καί ξεχνοῦν ἴσως ἔτσι πώς δέν ὑπάρχει ἱερότερη ἐπαναστατική παράδοση ἀπό

τήν παράδοση τῆς ἑνότητας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος, ἀπ' αὐτήν πού ἐκφράζεται μέ τό ἀθάνατο σύνθημα τοῦ Κομμουνιστικοῦ Μανιφέστου: «Προλετάριοι ὅλων τῶν χωρῶν, ἑνωθεῖτε!».

Ἡ πρώτη καί πιό εὔκολη ἐξήγηση γιά τή στάση τῶν διασπαστῶν βρίσκεται στίς ἴδιες τίς ἀντιλήψεις τους πού αὐτοαναχηρύσσονται οἱ μοναδικές σωστές, οἱ μοναδικές διεθνιστικές, οἱ μοναδικές ἐπαναστατικές καί ἀπορρίπτουν ἀπό ἄποψη ἀρχῆς τό διάλογο καί τή συνύπαρξη μέ ἄλλες ἀπόψεις, σάν ἀπαράδεκτο συμβιβασμό καί προδοσία. Μιά ἰδέα γιά τό ποῦ μπορεῖ νά φτάσει αὐτός ὁ παρανοϊκός φανατισμός, μᾶς προσφέρει ἡ πρακτική τοῦ ΚΚΕ ἐξ. πού οἱ ἡγέτες του ὄχι μόνο δέν πειθάρχησαν ὅταν βρέθηκαν στή μειοψηφία τό 1968 ἀλλά καί μονοπωλοῦν μέ πάθος μέχρι σήμερα τήν ἰδιότητα τοῦ κομμουνιστῆ.

Οἱ ἀντιλήψεις λοιπόν αὐτές πού θυμίζουν ἕνα κλειστό καί απόλυτο θρησκευτικό δόγμα, φέρνουν μέσα τους τό σπέρμα τῆς διάσπασης.

Παρ' ὅλα αὐτά, εἶναι δύσκολο νά ἐξηγήσουμε, μόνο μέ ἰδεολογικούς λόγους, τίς διασπάσεις πού όργανώνονται ἤ ἐκδηλώνονται τελευταῖα στά ΚΚ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης. Ἄς πάρουμε λ.χ. τίς δύο τελευταῖες περιπτώσεις, δηλ. τίς διασπαστικές ἐνέργειες στό σουηδικό καί στό βρετανικό κόμμα. Καί στά δύο αὐτά κόμματα, ἡ γραμμή πού τώρα καταγγέλλεται σάν «ὀππορτουνιστική» κλπ, ὑπῆρχε ἀπό παλιά. Στή Σουηδία, μιά δογματική ὁμάδα πού βρισκόταν στό βόρειο τμῆμα τῆς χώρας, παρέμενε, ἐπί χρόνια στό σουηδικό κόμμα, ἐκφράζοντας ἀνοιχτά τίς ἀπόψεις της καί ἐκδίδοντας μάλιστα δική της καθημερινή ἐφημερίδα, ὅταν ἡ ΚΕ τοῦ Κόμματος δέν εἶχε τά οἰκονομικά μέσα νά ἐκδίδει παρά μόνο τρεῖς φορές τή βδομάδα τήν κεντρική ἐφημερίδα τοῦ Κόμματος. Αὐτή ἡ κατάσταση συνεχίστηκε ἐπί χρόνια. Καί γεννιέται τό ἐρώτημα: Πῶς τώρα μόλις, τόν περασμένο Μάρτη, ἡ δογματική μειοψηφία στό σουηδικό κόμμα «κατάλαβε» πώς δέν μπορεῖ νά συνυπάρχει μέ τούς «ὀππορτουνιστές» τῆς πλειοψηφίας καί διάσπασε τό Κόμμα;

Τό ἴδιο ἀκριβῶς ἰσχύει καί γιά τό βρετανικό κόμμα πού οἱ ἐπεξεργασίες του γιά ἕναν ἰδιαίτερο, βρετανικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, μέ δημοκρατικά μέσα, χρονολογοῦνται ἐδῶ καί 25 περίπου χρόνια, δηλ. πρίν καί ἀπό τό 20ό Συνέδριο τοῦ ΚΚΣΕ. Πῶς λοιπόν οἱ διασπαστές θυμήθηκαν, μόλις τώρα, πώς ἡ δικτατορία τοῦ προλεταριάτου τούς ἐπιβάλλει νά ἀποχωρήσουν ἀπό τό Κόμμα;

Δέν εἶναι λοιπόν μόνο οἱ ἰδεολογικές διαφορές πού ὁδήγησαν τά βήματα τῶν διασπαστῶν. Ὅπως δέν ἦταν ἡ διαφορά γιά τή μετατροπή ἤ ὄχι τῆς νόμιμης ΕΔΑ σέ μαρξιστικολενινιστικό κόμμα, ἡ πραγματική αἰτία πού προβλήθηκε ἀπό τή μειοψηφία τῶν διασπαστῶν τοῦ ΚΚΕ στή «12η ὁλομέλεια» τοῦ 1968, ὅταν μάλι-

στα ή νόμιμη ΕΔΑ βρισκόταν πιά στή βαριά παρανομία καί θέμα ἐπιλογῆς κομματικοῦ φορέα δέν ὑπῆρχε...

Τό φαινόμενο τῆς διάσπασης τῶν κομμάτων συνδέεται λοιπόν καί μέ ἄλλους λόγους. Συμπίπτει μέ τόν πόλεμο πού διεξάγει ἀπό χρόνια χωρίς προσχήματα πιά, ή ήγεσία τοῦ ΚΚΣΕ κατά τῶν κομμάτων τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» προσπαθώντας νά ἐπιβάλει τήν ἡγεμονία της.
Ὁ πόλεμος αὐτός δέν ἔχει καμιά σχέση μέ συντροφική συζήτηση ἀνάμεσα σέ κομμουνιστές. Ὁ σ. Σαντιάγκο Καρίγιο ὀνόμασε τόν Ντοῦμπτσεκ τῆς Τσεχοσλοβακίας τοῦ 1968, «πρῶτο εὐρωκομμουνιστή». Ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ ἀντιμετώπισε ὅμως τόν «εὐρωκομμουνιστή» Ντοῦμπτσεκ μέ τά τάνκς. Καί τόν ἴδιο τόν Σαντιάγκο Καρίγιο, γενικό γραμματέα τοῦ ΚΚ Ἰσπανίας, ἕνα σοβιετικό ἐπίσημο περιοδικό, οἱ «Νέοι Καιροί» τῆς Μόσχας, ἔφτασαν νά τόν χαρακτηρίσουν συνειδητό ἀντισοβιετικό πού ἔχει ἀπαρνηθεῖ τό σοσιαλισμό καί ὑποκρίνεται ὅταν μιλάει γιά σοσιαλιστική ἀλλαγή. Πρόκειται λοιπόν γιά ἕναν ἀμείλικτο πόλεμο ἐξόντωσης. Καί αὐτός ὁ πόλεμος ἀντηχεῖ σέ ὅσους ἀκόμα πιστεύουν τυφλά τίς γνῶμες τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ, στά ὑπολείμματα δηλ. μιᾶς περασμένης ἐποχῆς πού εἶναι μειοψηφία στά κόμματα τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ» σάν ἔκκληση γιά διάσπαση τῶν κομμάτων τους, στό ὄνομα τοῦ «διεθνισμοῦ», τῶν «ἀρχῶν» καί τῆς «ἐπανάστασης».
Αὐτή εἶναι ἡ πραγματικότητα. Καί γι' αὐτό δέν προκαλοῦν ἐντύπωση οἱ ἔπαινοι τῆς «Πράβντα» στούς διασπαστές τοῦ σουηδικοῦ κόμματος πρίν ἀπό 3 μῆνες. Οἱ ἔπαινοι αὐτοί ἦταν «γραμμή» γιά τίς ὁμάδες τῶν διασπαστῶν σέ ἄλλα κόμματα. Ὅπως, τόν ἴδιο ἀκριβῶς στόχο ἐξυπηρετεῖ ὁ ἀμείλικτος πόλεμος πού διεξάγει ἡ ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ κατά τοῦ κόμματός μας, τοῦ ΚΚΕ ἐσ., ἐνῶ ὑποστηρίζει μέ ὅλα τά μέσα «τό ἕνα καί μοναδικό κόμμα» δηλ. τό πολιτικό ἀπολίθωμα τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Ἡ σημερινή ἡγεσία τοῦ ΚΚΣΕ βλέπει τήν παγκόσμια ἐξέλιξη μέ κέντρο τήν ΕΣΣΔ. Αὐτή εἶναι ἡ «θεωρητική» βάση τοῦ ἡγεμονισμοῦ πού ἀσκεῖ στό διεθνές ἐπαναστατικό κίνημα.
Τό ΚΚ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἀνοίγοντας ἕναν ἰδιαίτερο, τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό, ἔρχονται σέ σύγκρουση μέ τήν ἡγεμονική ἀντίληψη καί πρακτική τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ. Ἀρνοῦνται, μέ τήν ἐπιλογή πού κάνουν γιά τήν οἰκοδόμηση μιᾶς

Εὐρώπης ἀνεξάρτητης καί αὐτόνομης πού θά διατηρεῖ φιλικές σχέσεις τόσο μέ τήν ΕΣΣΔ ὅσο καί μέ τίς ΗΠΑ, νά ἐνταχθοῦν στά πλαίσια τῆς σοβιετικῆς εὐρωπαϊκῆς πολιτικῆς. Ἡ κριτική πού ἀσκοῦν γιά τίς παραβιάσεις τῶν ἀνθρώπινων δικαιωμάτων στήν ΕΣΣΔ, πού εἶναι ἀσυμβίβαστες μέ τήν οὐσία τοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀμφισβητεῖ τήν ἰδεολογική ἡγεμονία τοῦ ΚΚΣΕ, τήν παγκοσμιότητα καί τό ἀλάθητο τοῦ σοβιετικοῦ μοντέλου περί σοσιαλισμοῦ.

Αὐτά ὅλα ἐξηγοῦν τήν ὀξύτητα τῶν ἐξοντωτικῶν ἐπιθέσεων τῆς ἡγεσίας τοῦ ΚΚΣΕ κατά τῶν κομμάτων τοῦ «εὐρωκομμουνισμοῦ». Στά πλαίσια αὐτῶν τῶν ἐπιθέσεων χρησιμοποιεῖται ἀνοιχτά πιά ἡ στρατηγική τῆς διάσπασης τῶν δυτικοευρωπαϊκῶν Κ. Κ.

Ἡ στρατηγική αὐτή θά συνεχιστεῖ, ἀδιαφορώντας γιά τή φοβερή ζημιά πού φέρνει στό ἐπαναστατικό κίνημα. Γιατί ἡ λογική τῆς ἐπιβολῆς εἶναι ἀπόλυτη. Ἐδῶ, δέν πρέπει νά ὑπάρχουν αὐταπάτες. Καί τά Κ. Κ. τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης πού ἀνοίγουν μιά νέα ἐλπιδοφόρα προοπτική γιά τήν ὑπόθεση τοῦ παγκόσμιου σοσιαλισμοῦ, περιφρουρώντας τήν ἑνότητα τῶν γραμμῶν τους καί τή διεθνιστική τους ἀλληλεγγύη, ὄχι μόνο δέν χάνουν «ἀντισοβιετισμό», ἀλλά ἐκπληρώνουν ἕνα ὕψιστο καθῆκον ἀπέναντι στούς ἐργαζόμενους τῶν χωρῶν τους, ἀπέναντι στό παγκόσμιο ἀντιιμπεριαλιστικό κίνημα καί, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀπέναντι στό μέλλον τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν ἴδια τήν ΕΣΣΔ.

[«Αὐγή», 22.7.77]

Ὁ θόρυβος πού δημιουργήθηκε ἀπό τόν ἀστικό Τύπο γύρω ἀπό τήν πρόσφατη συνέντευξη τοῦ Λούτσιο Λαμπάρντο Ράντιτσε, τοῦ Ἰταλικοῦ Κ.Κ., στή «Στάμπα» τοῦ Τουρίνου, μοιάζει σάν τρικυμία σέ ἕνα ποτήρι νερό. Καί δείχνει ταυτόχρονα πόσο ὁρισμένα ἁπλά πράγματα παραμένουν ἀκόμα ἄγνωστα σέ ἕνα εὐρύτερο κοινό, ἀφήνοντας περιθώρια ἰδεολογικῆς διάβρωσης καί δημαγωγίας στήν ἀστική προπαγάνδα.

Ποιό ἦταν ὅμως τό πρόβλημα πού ἔθεσε μέ τή συνέντευξή του ὁ Ράντιτσε; Ἦταν ἁπλά καί μόνο ἡ ἐπιβεβαίωση μιᾶς ἀλήθειας ἀποδεχτῆς ἀπό τούς κομμουνιστές ὄχι μόνο σήμερα ἀλλά ἀπό πολύ παλιά, ὅταν ἀκόμα δέν εἶχε ἐπέμβει ἡ σταλινική παραμόρφωση. Ἦταν ἡ ἀνατροπή μιᾶς στενῆς δογματικῆς ἀντίληψης γιά τό κομμουνιστικό κόμμα, πού δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τό μαρξισμό - λενινισμό.

Τό ὅλο θέμα δημιουργήθηκε ἀπό μιά συζήτηση τῶν κομμουνιστῶν τῆς Ἰταλίας μέ τούς καθολικούς. Οἱ τελευταῖοι ἔθεσαν τό ἐρώτημα κατά πόσο οἱ κομμουνιστές εἶναι διατεθειμένοι εἰλικρινά νά κάνουν διάλογο μέ τούς καθολικούς, ὅταν τό καταστατικό τοῦ Ἰταλικοῦ Κ. Κ. ὑποχρεώνει (ἄρθρο 5) τά μέλη του νά ἀποδέχονται τό μαρξισμό λενινισμό, νά ἀποδέχονται δηλ. τήν ὑλιστική ἀντίληψη τοῦ κόσμου, ἀπορρίπτοντας ἐκ τῶν προτέρων τή θρησκεία καί ἑπομένως κάθε διάλογο μαζί τους μέσα στό Κόμμα.

Στήν πραγματικότητα, τό θέμα πού τέθηκε εἶναι πολύ εὐρύτερο καί δέν ἀφορᾶ μόνο τούς Ἰταλούς κομμουνιστές. Συνδέεται μέ τό χαρακτήρα καί τίς λειτουργίες ἑνός κομμουνιστικοῦ κόμματος, μέ τή θέση καί τό ρόλο τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας στήν ἐπαναστατική ὀργάνωση.

Πῶς πρέπει νά καταλαβαίνουμε τό Κ. Κ.; Σάν ἕναν ὀργανισμό μονολιθικό πού ἀπαιτεῖ ἀπό τά μέλη του ἑνότητα στίς φιλοσοφικές καί θεωρητικές ἀντιλήψεις πέρα ἀπό τήν ἀποδοχή τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος, σάν ἕναν ὀργανισμό δηλ. κλειστό γιά ὅσους δέν ἀποδέχονται τή μαρξιστική - λενινιστική θεωρία; Ἡ ἀντίθετα, σάν ἕνα κόμμα μαζικό ἀνάλογα μέ τίς συνθῆκες βέβαια κάθε χώρας,

πού οἰκοδομεῖ τήν ἐσωτερική του ἑνότητα στή βάση τῆς ἀποδοχῆς τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος καί εἶναι μέ τήν ἔννοια αὐτή ἀνοιχτό στίς μάζες τῶν ἐργαζομένων, σέ ἄτομα μέ διαφορετικές φιλοσοφικές καί θεωρητικές πεποιθήσεις; Πρόκειται γιά δύο ριζικά διαφορετικές ἀντιλήψεις γιά τό κόμμα, πού ὑποκρύπτουν καί δύο ριζικά διαφορετικούς τρόπους κατανόησης τοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό, τοῦ ἴδιου τοῦ χαρακτήρα τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας. Πρόκειται γιά τό ρόλο τοῦ κόμματος στήν κοινωνική πάλη, γιά τίς σχέσεις του πρός τίς μάζες, γιά τή μορφή καί τό περιεχόμενο τῆς ἐξουσίας πού θέτει σάν στόχο.

Ἡ πρώτη ἀντίληψη πού ἀναφέραμε πιό πάνω, οἰκοδομεῖ ἕναν ὀργανισμό μέ μιά βαθύτατα ὀλιγαρχική - αὐταρχική νοοτροπία, καθώς βλέπει τό κόμμα σάν μιά συσπείρωση λίγων ἐκλεκτῶν πού χωρίζονται ποιοτικά ἀπό τίς λαϊκές μάζες, οἱ ὁποῖες δέν ἔχουν κατορθώσει νά κατανοήσουν τό μαρξισμό - λενινισμό. Γι' αὐτή τήν ἀντίληψη, τά πλατιά στρώματα τῶν ἐργαζομένων εἶναι ἁπλῶς οἱ «καθοδηγούμενοι», οἱ ἐκτελεστές ἀποφάσεων πού ἔχουν παρθεῖ στό ἐπιτελεῖο τῶν «ἐκλεκτῶν». Τό κόμμα ἔτσι μετατρέπεται οὐσιαστικά σέ μιά δυναμική αἵρεση, σέ ἕναν ὀργανισμό πού διεκδικεῖ τήν ἀναγνώριση τοῦ ἀλάθητου, στό ὄνομα τῆς «ἀλάθητης» θεωρίας καί ἐπιδιώκει, μέ βάση μιά τέτοια θεοκρατική ἀντίληψη πού καλλιεργεῖ, τήν ἰδεολογική ὑποταγή τῶν μαζῶν στίς θελήσεις του.

Γιά ἕναν τέτοιο ὀργανισμό, εἶναι ἀδιανόητη ἡ ἀμφισβήτηση τῆς ὀρθότητας τῶν ἀποφάσεών του, εἶναι ἀνεπίτρεπτος ὁ ἴδιος ὁ διάλογος καί ἡ κριτική σκέψη. Οἱ δῆθεν κάτοχοι τῆς μαρξιστικῆς - λενιστικῆς θεωρίας, πού μετατρέπεται ἔτσι σέ ταμπού καί σέ ὄργανο ὑποδούλωσης καί ἀλλοτρίωσης τῶν μαζῶν, διαπαιδαγωγοῦνται σέ μιά βαθύτατα ἀντιδημοκρατική νοοτροπία, πού ἀπό τή μιά μεριά δέχεται τό κόμμα σάν στρατώνα στό ὄνομα τῆς «δυναμικῆς πυγμῆς» γιά τήν ἐπανάσταση καί ἀπό τήν ἄλλη ἀντικρίζει τό λαό μέ ἕναν ἀπόλυτα πατερναλιστικό καί ὑποτιμητικό τρόπο, σάν ἁπλό ὄργανο γιά τήν ἐξυπηρέτηση ἀπώτερων σκοπῶν πού, πρός τό παρόν τουλάχιστον, δέν εἶναι σέ θέση νά κατανοήσει. Γιά ἕνα τέτοιο κόμμα, ἡ ἐπανάσταση ταυτίζεται μέ ἕνα εἶδος ἔκρηξης πρός τήν ὁποία πρέπει συνεχῶς νά σπρώχνονται οἱ ἀνώριμες μάζες μέ τά κατάλληλα συνθήματα πού ἁπλῶς ἐξάπτουν τήν ἀγανάκτηση καί τήν μαχητικότητά τους, περιμένοντας τήν μεγάλη «εὐκαιρία» γιά τήν ἔφοδο, τή μεγάλη μέρα τῆς μετωπικῆς σύγκρουσης πού θά φέρει τή νίκη καί τήν ἐξουσία. Τήν ἐξουσία γιά ποιόν, μέσα σέ μιά τέτοια διαδικασία; Μά, γιά τό κόμμα βέβαια, πού θά ἔχει κατορθώσει μέσα σ' αὐτήν τήν πορεία νά ἀλλοτριώσει καί νά ὑποτάξει στίς θελήσεις του τίς μάζες. Ἤ μᾶλλον γιά τήν ἡγεσία τοῦ κόμματος - στρατώνα, πού ἀποτελεῖ μέ τή σειρά της μιά κλειστή

καί ἀνεξέλεγκτη κάστα μέσα στόν ἴδιο τόν όργανισμό τῶν «ἐκλεκτῶν», καί πού διεκδικεῖ τήν ἀναγνώριση τῆς πανσοφίας της στό ὄνομα τῆς πειθαρχίας.

Γι' αὐτό τό κόμμα - αἵρεση ἀποτελεῖ ζωτική ἀνάγκη ὕπαρξης ἡ μείωση καί ὁ ἐξευτελισμός στίς συνειδήσεις τῶν μαζῶν τῆς ἀξίας τῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν, τῶν ἀτομικῶν ἐλευθεριῶν, τῆς κριτικῆς σκέψης καί τοῦ διαλόγου. Ἡ «ἐπανάσταση» μέ τή μορφή πού τήν περιγράψαμε πιό πάνω, δέν τά χρειάζεται ὅλα αὐτά. Ἤ μᾶλλον τά χρειάζεται μόνο τόσο ὅσο χρησιμεύουν σάν ὄργανα πού τήν ἐξυπηρετοῦν, γιά νά τά καταργήσει μετά τήν ἐπιβολή της σάν «ἀστικά ὑπολείμματα», στό ὄνομα τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Βλέπουμε λοιπόν πώς αὐτή ἡ ἀντίληψη τοῦ «μονολιθικοῦ» κόμματος πού ἀπαιτεῖ τυφλή ὑποταγή στή θεωρία - ταμπού, ἀρθρώνεται ὀργανικά, ἀδιάσπαστα, μέ μιά συγκεχριμένη κατανόηση τῆς ἐπανάστασης σάν πραξικοπήματος, σάν χαρικατούρας τῆς ἀστικῆς γαλλικῆς ἐπανάστασης τοῦ 1789 καί σάν παιδιάστικης μηχανιστικῆς ἐπανάληψης τῆς Ὀχτωβριανῆς ἐπανάστασης τοῦ 1917 στή Ρωσία. Ποιά σχέση ἔχουν ὅμως ὅλα αὐτά μέ τό μαρξισμό - λενινισμό;

Πέρα ἀπό ἄπειρα κείμενα πού θά μποροῦσε νά ἀναφέρει κανείς (γιά νά πείσει τούς θαυμαστές τῶν τσιτάτων) πιστεύουμε πώς ἀρκεῖ ἕνα μικρό ἀπόσπασμα ἀπό τόν Λένιν, ὁ ὁποῖος πρέπει μᾶλλον νά εἶναι ἐξασφαλισμένος ἀπό τήν κατηγορία τοῦ ὀππορτουνιστῆ. Στό ἄρθρο του «Γιά τή σχέση τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος μέ τή θρησκεία» (1909), ἀφοῦ ἀναφέρει τήν πλήρη ἀντίθεση τοῦ μαρξισμοῦ σάν ὑλιστικῆς θεωρίας πρός τή θρησκεία καί δηλώνει πώς ἡ θρησκεία εἶναι ἰδιωτική ὑπόθεση μόνο σέ σχέση μέ τό κράτος ὄχι ὅμως καί σέ σχέση μέ τό κόμμα, περνάει στή διερεύνηση τοῦ θέματος ἄν μποροῦν ἱερωμένοι ἤ θρησκευόμενοι ἐργάτες νά γίνονται μέλη τοῦ κόμματος (πού τότε ὀνομαζόταν σοσιαλδημοκρατικό). Σχετικά μέ αὐτό τό θέμα, λέει συγκεκριμένα:

«Ἄν ὁ ἱερωμένος ἔρχεται σέ μᾶς γιά τρέχουσα πολιτική δουλειά, χωρίς νά ἐκδηλώνεται κατά τοῦ προγράμματος τοῦ κόμματος, τότε ἐμεῖς μποροῦμε νά τόν πάρουμε στίς γραμμές τῆς σοσιαλδημοκρατίας, μιά καί ἡ ἀντίφαση τοῦ πνεύματος καί τῶν βάσεων τοῦ προγράμματός μας μέ τίς θρησκευτικές πεποιθήσεις τοῦ ἱερωμένου θά μποροῦσε νά μείνει, κάτω ἀπό τέτοιες συνθῆκες, σάν μιά ἀντίφαση προσωπική του πού ἀφορᾶ αὐτόν καί μόνο· *καί μιά πολιτική ὀργάνωση δέν μπορεῖ νά ὑποβάλλει σέ ἐξέταση τά μέλη της γιά τή μή ὕπαρξη ἀντίφασης ἀνάμεσα στίς ἀπόψεις τους καί στό πρόγραμμα*

τ ο ῦ κ ό μ μ α τ ο ς. (Ὑπογράμμιση δική μου. Σ. Κ.). Ἀλλά, ἐννοεῖται, παρόμοια περίπτωση θά μποροῦσε νά εἶναι σπάνια ἐξαίρεση ἀκόμα καί στήν Εὐρώπη, ἐνῶ στή Ρωσία αὐτή πιά εἶναι ἐλάχιστα πιθανή. Καί ἄν π.χ. ἕνας ἱερωμένος ἔμπαινε στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί ἄρχιζε μέσα σ' αὐτό νά διεξάγει, σάν κύρια καί σχεδόν μοναδική του δουλειά, δραστήρια προπαγάνδα θρησκευτικῶν ἀντιλήψεων, τότε τό κόμμα ἀναμφίβολα θά ἔπρεπε νά τόν ἀποκλείσει ἀπό τίς γραμμές του. Ἐμεῖς πρέπει ὄχι μόνο νά ἐπιτρέπουμε, ἀλλά νά προσελκύουμε δραστήρια ὅλους τούς ἐργάτες πού διατηροῦν τήν πίστη στό Θεό, στό σοσιαλδημοκρατικό κόμμα καί εἴμαστε χωρίς συζήτηση ἀντίθετοι πρός κάθε προσβολή σέ βάρος τῆς θρησκευτικῆς τους πεποίθησης, ἀλλά τούς προσελκύουμε γιά νά τούς διαπαιδαγωγήσουμε στό πνεῦμα τοῦ προγράμματός μας καί ὄχι γιά δραστήρια πάλη ἐναντίον του. Ἐμεῖς ἐπιτρέπουμε μ έ σ α (ὑπογραμμισμένο στό κείμενο τοῦ Λένιν) στό κόμμα ἐλευθερία γνωμῶν, ἀλλά σέ ὁρισμένα ὅρια πού καθορίζονται ἀπό τήν ἐλευθερία τῆς συσπείρωσης. Δέν ὑποχρεωνόμαστε νά πᾶμε χέρι - χέρι μαζί μέ ἀνθρώπους πού προπαγανδίζουν δραστήρια ἀπόψεις οἱ ὁποῖες ἀπορρίπτονται ἀπό τήν πλειοψηφία τοῦ κόμματος».

(Λένιν — Ἅπαντα, 5η ρωσική ἔκδοση, τόμος 17, σελ. 420-421)

Εἶναι φανερό ἀπό τά παραπάνω πώς ὁ Λένιν, ὁ ἴδιος πού ἔχει τονίσει μέ ἔμφαση καί πολύ σωστά πώς «χωρίς ἐπαναστατική θεωρία δέν ὑπάρχει ἐπαναστατικό κίνημα», δέν ἀπαιτεῖ καθόλου — παρά τίς στιγμές τῶν ὁρισμένων ἀντιφάσεων πού ὑπάρχουν στό ζήτημα αὐτό γενικότερα στό ἔργο του — ἕνα κόμμα θεωρητικῆς μονολιθικότητας. Ἡ μαρξιστική θεωρία πού καθοδηγεῖ τό κόμμα, ἐκφράζεται κατά τόν Λένιν στό «πνεῦμα» καί στίς «βάσεις» τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος. Ἀλλά, ἡ συμφωνία μέ τό πολιτικό πρόγραμμα τοῦ κόμματος, δηλ. μέ τούς ἄμεσους καί ἀπώτερους πολιτικούς του στόχους, δέν προϋποθέτει ἀναγκαστικά τήν ἀποδοχή τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας. Τό κομμουνιστικό κόμμα διαχηρύσσοντας τό μαρξιστικό του χαρακτήρα, ὑπογραμμίζει τήν διαλεκτική σχέση πού πρέπει νά ὑπάρχει ἀνάμεσα στή μαρξιστική θεωρία καί στήν πολιτική του πρακτική, τήν ἀνάγκη τῆς θεωρητικῆς δουλειᾶς καί τῆς πάλης γνωμῶν στό ἐσωτερικό του, γιά τήν ὀρθή ἑρμηνεία καί ἐφαρμογή τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος, γιά τή συνεχή διαλεκτική ὑπέρβαση τῆς ἀντίφασης ἀνάμεσα στίς θεωρητικές βάσεις τοῦ προγράμματός του καί στίς ξένες πρός τό μαρξισμό κοσμοθεωρίες, πού ἐκφράζονται μέ τή μιά ἤ τήν ἄλλη μορφή καί εἶναι ἀπόλυτα φυσικό καί νόμιμο νά ἐκφράζονται μέσα στό κόμμα.

Ἡ διαλεκτική αὐτή ἀλληλοσχέση πού πρέπει νά ὑπάρχει στό ἐπαναστατικό κόμμα ἀνάμεσα στή θεωρία καί τήν πολιτική του πρακτική, ἀνατράπηκε ἀπό τόν Στάλιν μέ τή μετατροπή τῆς μαρξιστικῆς θεωρίας σέ ἕνα στεγνό δόγμα, κομμένο καί ραμμένο στά μέτρα τῆς κάθε φορά σκοπιμότητας, σέ προκρούστεια κλίνη καί σέ ἕνα εἶδος γκιλοτίνας πού κόβει τά κεφάλια (κἄποτε καί στήν κυριολεξία) τῶν διαφωνούντων, γιά νά καλύπτει αὐτή ἡ δῆθεν «θεωρία» τήν πλήρη πολιτική αὐθαιρεσία καί μέ ἀποτέλεσμα τήν ἀποστέωση, τή γραφειοκρατική παραμόρφωση τοῦ κόμματος καί τήν ἀναστολή, στόν ἕνα ἤ στόν ἄλλο βαθμό, τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας. Ἀνατράπηκε ὅμως ἐπίσης καί ἀπό τά κόμματα τῆς Β΄ Διεθνοῦς — σέ μιά μακρόχρονη πορεία, πού μόλις τελευταῖα φαίνεται νά ἀναστρέφεται σέ ὁρισμένα σοσιαλιστικά κόμματα ἰδιαίτερα τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης — μέ τήν πλήρη ὑποτίμηση καί ἀγνόηση τῆς θεωρίας στό ὄνομα τῆς πολιτικῆς «ἀποτελεσματικότητας» καί τοῦ «ἀντιδογματισμοῦ» καί μέ ἀποτέλεσμα τή βαθμιαία ἀλλά ὁλοκληρωτική ἀπώλεια τῶν ταξικῶν κριτηρίων καί τῆς ἐπαναστατικῆς τους φυσιογνωμίας σ' ὅλους τούς τομεῖς, τόσο στίς κατευθύνσεις τοῦ πολιτικοῦ τους προγράμματος ὅσο καί στήν καθημερινή τους πρακτική καί τή διαπαιδαγώγηση τῶν μελῶν τους καθώς καί τῶν μαζῶν πού ἐπηρεάζουν. Στίς συμπληγάδες αὐτές πέτρες μιᾶς ἀνεξέλεγκτης πόλωσης, συντρίφτηκε κυριολεκτικά ἐπί δεκαετίες ἡ ἑνότητα τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος, μέ κολοσσιαῖες συνέπειες γενικότερα γιά τίς τύχες τῆς ἀνθρωπότητας, ὅπως δείχνει λ.χ. ἡ ἐπικράτηση τοῦ φασισμοῦ στήν Εὐρώπη τοῦ μεσοπολέμου μέ τά δεινά πού προκάλεσε. Ἡ ἑνότητα τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος μπορεῖ νά ὑπάρξει, ὅπως δείχνει μιά πολύ ὀδυνηρή ἐμπειρία, μόνο πάνω στή βάση τῆς ἀποκατάστασης μιᾶς ὀρθῆς διαλεκτικῆς ἀλληλοσχέσης ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική θεωρία πού θεμελίωσε τό ἐργατικό κίνημα καί στήν πολιτική πρακτική τῶν ἐργατικῶν κομμάτων.

Βλέπουμε λοιπόν πώς τό θέμα πού τέθηκε ἀπό Ἰταλούς κομμουνιστές γιά τήν κατάργηση τοῦ ἄρθρου 5 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ Ἰταλικοῦ Κ. Κ., πού ἐπιβάλλει τήν ὑποχρεωτική ἀποδοχή τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ, δέν σημαίνει καθόλου πώς τό ΙΚΚ «ἀπορρίπτει τό μαρξισμό» ὅπως ἔσπευσαν νά πανηγυρίσουν οἱ ἀστοί προπαγανδιστές, μέ τό πολύ χαρακτηριστικό χαμηλόφωνο σεγοντάρισμα τῶν δογματικῶν συνεχιστῶν τοῦ σταλινισμοῦ. Σημαίνει ἁπλούστατα πώς αὐτό τό «ξερό κλαδί» — ὑπόλειμμα τῆς σταλινικῆς νοοτροπίας — ἀπό τό καταστατικό ἑνός κόμματος ὅπως τό ΙΚΚ, ἕνα «κλαδί» πού ἔχει νεκρωθεῖ πρό πολλοῦ μέσα στή ζωή, πρέπει τελικά νά κοπεῖ.

Γιά μᾶς, τούς Ἕλληνες κομμουνιστές, ἡ ἀντίφαση ἀνάμεσα στήν ἐπαναστατική ἀντίληψη τοῦ κόμματος καί στή σταλινική της παραμόρφωση, γίνεται ἔκδηλη μέ τήν ἀντιπαράθεση τῶν δύο κομμάτων, τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Τό ΚΚΕ ἐξ. εἶναι ὁ συνεχιστής τῆς σταλινικῆς παραμόρφωσης στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Ἔχει ὅλα τά χαρακτηριστικά τοῦ γραφειοκρατικοῦ κόμματος - στρατώνα πού περιγράψαμε πιό πάνω καί εἶναι ἡ συγκεκριμένη ἄρνηση τῆς θετικῆς, ἐπαναστατικῆς παράδοσης τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ. Ἀποτελεῖ στήν πράξη τό «ξερό κλαδί» πού ἐμποδίζει — κατά ἕναν πολύ διαφορετικό καί πιό ἐπώδυνο τρόπο ἀπ' ὅ,τι τό ἄρθρο 5 τοῦ καταστατικοῦ τοῦ ΙΚΚ — τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας στήν Ἑλλάδα. Ἡ πάλη γιά τήν ἐξάλειψη τῆς ἐπιρροῆς πού ἀσκεῖ ἀκόμα σέ ἕνα μέρος τῶν ἐργαζομένων, ἡ ἀποκάλυψη τοῦ διασπαστικοῦ καί ἀποσυνθετικοῦ ρόλου πού παίζει στήν πορεία τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος τῆς χώρας μας, συνδέεται ὀργανικά καί ἀδιάσπαστα μέ τή γενικότερη πάλη γιά τήν ἑνότητα τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν, γιά τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό στήν Ἑλλάδα.

Τό χάσμα πού χωρίζει τό ΚΚΕ ἐσωτ. ἀπό τό ΚΚΕ ἐξ. εἶναι ἀπόλυτα ἀγεφύρωτο. Κάτω ἀπό τίς ἴδιες ὀνομασίες ὅπως «κομμουνιστής», «μαρξισμός - λενινισμός», «ἐπανάσταση», «δημοκρατία» κλπ. ἐκφράζονται δύο ἐντελῶς διαφορετικές καί ἀσυμβίβαστες μεταξύ τους ἀντιλήψεις τόσο σέ ὅ,τι ἀφορᾶ τή γενική θεωρία ὅσο καί τή συγκεκριμένη πολιτική πράξη, τήν ἀντίληψη γιά τό κόμμα, τίς σχέσεις στό διεθνές κομμουνιστικό κίνημα, τήν εἰκόνα τῆς ἴδιας τῆς σοσιαλιστικῆς κοινωνίας.

Ἄν λοιπόν γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ. πού ἀνοίγει τή μοναδική προοπτική γιά τήν ἑνότητα τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν στήν πάλη γιά τή νίκη τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἑλλάδα, ἡ πρόσφατη συζήτηση στό Ἰταλικό Κομμουνιστικό Κόμμα ἔχει μιά ἰδιαίτερη σημασία, αὐτή συνίσταται στό ὅτι ἐπισημαίνει τήν πραγματική θέση καί λειτουργία τῆς θεωρίας μέσα στό κόμμα. Καί εἶναι ἀναγκαία μιά τέτοια ἐπισήμανση γιατί στίς συνθῆκες τῆς πόλωσης μέ τό ΚΚΕ ἐξ. ἡ ἀπόρριψη ἀπό τό ΚΚΕ ἐσωτ. τῆς θεωρίας - δόγμα, τῆς θεωρίας - ταμπού, ὑπάρχει ὁ κίνδυνος νά μετατραπεῖ σέ ὑποτίμηση τῆς ἀξίας τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας γενικά, νά ὁδηγήσει στήν ἐξασθένιση τῆς πάλης στό θεωρητικό ἐπίπεδο ἀπό τίς θέσεις τοῦ δημιουργικοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ, τόσο μέσα στό κόμμα ὅσο κι ἔξω ἀπ' αὐτό, μέ καταστροφικές συνέπειες καί γιά τή φυσιογνωμία του μέσα στίς μάζες καί γιά τόν τρόπο σχεδιασμοῦ καί ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς του, καί γιά τά κριτήρια στήν οἰκοδόμησή του.

Ἡ ἀποκατάσταση τῆς ὀρθῆς διαλεκτικῆς ἀλληλοσχέσης ἀνάμε-

σα στήν ἐπαναστατική θεωρία καί τήν ἐπαναστατική πρακτική μέ τίς συγκεχριμένες ἀπαιτήσεις της στίς ἀνεπτυγμένες καπιταλιστικές χῶρες τῆς ἐποχῆς μας, ἀποτελεῖ τή βαθύτερη οὐσία τοῦ ρεύματος πού ἔχει ἐπικρατήσει νά ὀνομάζεται «εὐρωκομμουνισμός». Δέν εἶναι τίποτα πιό λαθεμένο ἀπό τό νά θεωρεῖ κανείς τόν «εὐρωκομμουνισμό» σάν ἄρνηση γενικά τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ, τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος. Ὁ «εὐρωκομμουνισμός» δέν εἶναι ἁπλά μιά φιλελεύθερη κραυγή, οὔτε πολύ περισσότερο ἡ αὐτοκριτική τῶν κομμουνιστῶν ἀπέναντι στή σοσιαλδημοκρατία, ὅπως προσπαθοῦν ὁρισμένοι νά τόν παρουσιάσουν. Εἶναι τό κομμουνιστικό κίνημα σέ μιά ἀνώτερη φάση τῆς ἀνάπτυξής του, μέ τίς παραδόσεις του, μέ τή φυσιογνωμία πού ἔχει διαμορφώσει, μέ τίς θεωρητικές του βάσεις πού συνοψίζουν τά συμπεράσματα ἀπό μιά μεγάλη ἀγωνιστική πορεία.

Ἡ ἀπόρριψη τῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου», τῆς κατεύθυνσης κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό μιά δυναμική μειοψηφία, τῆς ἐξάρτησης ἀπό ξένα καθοδηγητικά κέντρα, δέν σημαίνει καθόλου διάψευση ἤ ἄρνηση τῆς μαρξιστικῆς - λενινιστικῆς θεωρίας. Τό γεγονός ὅτι ὁ ἀντίθετος ἰσχυρισμός ἀκούγεται καί στήν Ἑλλάδα, ἀρκετά συχνά τώρα τελευταῖα, εἴτε καλοπροαίρετα, δηλ. ἀπό ἁπλή ἄγνοια, εἴτε ὅμως καί συνειδητά ἀπό τήν ἀστική προπαγάνδα, ἀπό τά σταλινικά κατάλοιπα ἀλλά καί ἀπό ὁρισμένους πού ταυτίζουν τήν «ἀνανέωση» μέ τήν ἄρνηση κάθε ἐπιστημονικῆς θεωρητικῆς θεμελίωσης τῆς πολιτικῆς καί μέ ἕναν στεῖρο ἐμπειρισμό, ἐπιβάλλει τήν ἔνταση τῆς πάλης στό ἰδεολογικό μέτωπο, τήν προσοχή στά προβλήματα τῆς θεωρίας, σάν ἀναγκαία προϋπόθεση γιά τήν ὑπεράσπιση καί τήν ἐνίσχυση τῆς ἰδιαίτερης ἀνανεωτικῆς ἐπαναστατικῆς, ἐργατικῆς φυσιογνωμίας τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

Τό Κόμμα μας καθοδηγεῖται ἀπό μιά ἐπαναστατική θεωρία πού ἐκφράζεται σαφέστατα στό πρόγραμμα καί στό καταστατικό του. Εἶναι γενικά ἡ θεωρία στή βάση τῆς ὁποίας συγκροτήθηκε, ἀναπτύχθηκε καί ὑπάρχει — παρά τίς μεγάλες ἐσωτερικές του διαφορές καί ἀντιθέσεις — τό σύγχρονο διεθνές ἐπαναστατικό ἐργατικό κίνημα, προσαρμοσμένη στίς συνθῆκες τῆς χώρας μας καί τῆς ἐποχῆς μας, ἀπαλλαγμένη ἀπό τά τυπολατρικά στοιχεῖα καί πλουτισμένη μέ τά συμπεράσματα ἀπό τή μεγάλη παράδοση τῶν ἀγώνων τῶν Ἑλλήνων κομμουνιστῶν ἀπό τό 1918 μέχρι σήμερα. Καί ὀνομάζουμε τή θεωρία αὐτή μαρξισμό - λενινισμό, ὄχι μέ τήν ἔννοια τῆς πίστης στό ἀλάθητο δῆθεν σέ ὅσα εἶπαν ἤ ἔγραψαν οἱ Μάρξ καί Λένιν, οὔτε μέ τήν πρόθεση νά ὑποτιμήσουμε ὅσα πρόσφεραν πολυάριθμοι ἄλλοι θεωρητικοί τοῦ διεθνοῦς ἐργατικοῦ κινήματος ἤ νά τά κρίνουμε ἀπό τό κατά πόσο εἶναι σύμφωνα ἤ ὄχι μέ τόν Μάρξ καί τόν Λένιν. Ἀλλά συνοψίζουμε σ' αὐτή τήν ὀνο-

μασία τήν ἰδιαίτερη, ποιοτική συμβολή τοῦ Μάρξ καί σέ συνέχεια τοῦ Λένιν στή διαμόρφωση τῆς σύγχρονης ἐπαναστατικῆς σκέψης, τή συμβολή στήν ὑλιστική ἀντίληψη τῆς ἱστορίας καί τῆς κοινωνικῆς ἐξέλιξης, στήν κατανόηση τῶν νόμων τῆς καπιταλιστικῆς κοινωνίας στήν πορεία τῆς ἀνάπτυξής της καί τοῦ ξεχωριστοῦ ρόλου τῆς ἐργατικῆς τάξης στήν πάλη γιά τήν ἀνατροπή τῆς ἀστικῆς ἐξουσίας καί γιά τό σοσιαλισμό, στήν ὑπογράμμιση τοῦ συνειδητοῦ παράγοντα στήν κοινωνική ἐξέλιξη καί τῆς ἀναγκαιότητας τοῦ ὀργανωμένου ἐπαναστατικοῦ κόμματος, στήν ἀντιμετώπιση τῶν πολυάριθμων ὀπτορτουνιστικῶν ρευμάτων στό ἐργατικό κίνημα μέ τήν ταυτόχρονη ἀνάδειξη τῆς πρωταρχικῆς σημασίας τοῦ ὀργανωμένου κινήματος τῶν λαϊκῶν μαζῶν στήν ἐπαναστατική διαδικασία.

Μιλοῦμε λοιπόν γιά μαρξισμό - λενινισμό μέ μιά πολύ διαφορετική ἔννοια ἀπό τή δογματική γραφειοκρατική κατεύθυνση στό διεθνές ἐργατικό κίνημα πού καλύπτει τόν ἡγεμονισμό τοῦ ΚΚΣΕ καί στήν ὁποία ἀνήκει καί τό ΚΚΕ ἐξ. καθώς καί ἀπό τούς πολυάριθμους αὐτοδιαφημιζόμενους «μαρξιστές - λενινιστές» πού θεοποιοῦν ξένα πρότυπα γιά τίς συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας. Δέν πιστεύουμε σέ ταμπού, σέ ἀλάθητα κέντρα, καί σέ ἀποκαλύψεως «ἀλήθειες». Ἀλλά ὑπερασπιζόμαστε ταυτόχρονα τήν ἰδιαίτερη ποιότητα πού ἀποτελεῖ ὁ δημιουργικός καί κριτικός μαρξισμός - λενινισμός ἀπέναντι στίς προσπάθειες ὑποβιβασμοῦ τῆς ἐπαναστατικῆς πολιτικῆς στό ἐπίπεδο ἑνός πολιτικάντικου ἐμπειρισμοῦ ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ κατευθεῖαν στόν ἐκφυλισμό καί τήν ὑποταγή τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος.

Δέν ἀποτελεῖ, κατά τή γνώμη μας, δεῖγμα «ἀνανέωσης» ἡ ὁποιαδήποτε τάση συλλήβδην ἀπόρριψης τοῦ μαρξισμοῦ - λενινισμοῦ καί, μαζί μ' αὐτόν, τῆς σημασίας τῆς θεωρίας γιά ἕνα πραγματικά ἐπαναστατικό κόμμα. Τό ΚΚΕ ἐσ. ὀφείλει νά καταπολεμήσει ἐνεργητικά κάθε τέτοια τάση, μέ ἕνα πλούσιο δημιουργικό καί συνεχή ἰδεολογικό καί πολιτικό διάλογο στίς γραμμές του γιά τήν ὑπεράσπιση τοῦ πνεύματος καί τῶν βάσεων τοῦ προγράμματός του, γιά τήν ὅλο καί μεγαλύτερη προσαρμογή τῆς καθημερινῆς του πρακτικῆς σ' αὐτό τό πνεῦμα.

Ἡ προσπάθεια τοῦ ΚΚΕ ἐσ. στό ἐπίπεδο τῆς θεωρίας ἔχει πρωταρχική σημασία, ἰδιαίτερα γιά τή σημερινή φάση τῆς ἀνάπτυξής του καί στά πλαίσια τῶν συγκεκριμένων πολιτικῶν του καθηκόντων. Μιά πολιτική τῆς ἔκτασης καί τῶν στόχων τῆς Ἐθνικῆς Ἀντιδικτατορικῆς Δημοκρατικῆς Ἑνότητας, μιά πολιτική πού στοχεύει μόνιμα στίς εὐρύτερες δυνατές δημοκρατικές συμμαχίες, μπορεῖ νά ἐκφραστεῖ ὀρθά μόνο ὅταν τό κόμμα μας ξέρει μέ σαφήνεια τί ζητάει καί πῶς πρέπει νά παλέψει καί ἀποβλέπει συνεχῶς σέ σταθερούς καί στενούς δεσμούς μέ τήν ἐργατική τάξη καί μέ τά

πλατιά στρώματα τῶν ἐργαζομένων. Ὅταν δέν αὐτοσχεδιάζει, ἀλλά διαμορφώνει ἐπιστημονικά τήν πολιτική του, πράγμα πού ἀπαιτεῖ ἰδιαίτερη προσοχή στά προβλήματα τῆς θεωρίας.

Θεωρία ὅμως — ἐπαναλαμβάνουμε — γιά τό ΚΚΕ ἐσωτ., εἶναι ἐπίσης ἡ ὀρθή ἀξιοποίηση τῆς μεγάλης παράδοσης καί τῶν διδαγμάτων ἀπό τή δράση τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ, ἀπό τό 1918 καί μετά. Τίποτε ἴσως δέν δείχνει πιό καθαρά τή θεωρητική φτώχεια στήν ὁποία καταδίκασε τό ἑνιαῖο ΚΚΕ ὁ σταλινισμός καί ἡ ἐξάρτηση ἀπό τό ΚΚΣΕ, ὅσο τό γεγονός ὅτι δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνας γραμματέας ἀπό ὅσους εἶχε τό ἑνιαῖο ΚΚΕ στήν πλουσιότατη ἱστορία του, πού νά ἄφησε κάτι θεωρητικά βιώσιμο καί γενικότερα ἀποδεκτό γιά τό ἑλληνικό κίνημα, δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνας πού νά μήν προπηλακίστηκε, νά μή βρίστηκε, νά μή διώχτηκε μέσα σέ ἐσωτερικές ἀνατροπές πού μηδένιζαν, λίγο πολύ, ὅλη τή μέχρι τότε δράση τοῦ κόμματος.

Ἡ ἀνανέωση πού ἐπιχειροῦμε μέ τό ΚΚΕ ἐσωτ. δέν ἔχει καμιά σχέση μέ μιά τέτοια μηδενιστική μεθοδολογία. Ἡ μεγάλη ἀγωνιστική παράδοση τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ ἀπό τό 1918 εἶναι ἡ δική μας παράδοση, ἡ πλούσια πηγή μαζί μέ τή σημερινή μας πρακτική, γιά τήν ἀνάπτυξη τῶν θεωρητικῶν μας συμπερασμάτων, γιά τή δική μας τήν ἑλληνική μαρξιστική - λενινιστική θεωρία γιά τή διαμόρφωση τοῦ ἐργατικοῦ κομμουνιστικοῦ χαρακτήρα τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ., γιά τήν συνεχή ἐπεξεργασία καί τήν ὀρθή ἐφαρμογή τοῦ ἑλληνικοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό.

[«Αὐγή», 30.9.1977]

59 ΧΡΟΝΙΑ ΜΙΑΣ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΟΡΕΙΑΣ

Σάν χτές, πρίν άπό 59 χρόνια άρχισε τίς έργασίες του στόν Πειραιά τό 1ο (ίδρυτικό) Συνέδριο τοῦ Κόμματός μας, τοῦ Σοσιαλιστικοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος Ἑλλάδας (ΣΕΚΕ) πού κατοπινά μετονομάστηκε σέ ΚΚΕ καί σήμερα δρᾶ σάν ΚΚΕ ἐσωτ.

Στά 59 αὐτά χρόνια, τό Κόμμα μας ἐπιτέλεσε ἕνα ἱστορικῆς σημασίας ἔργο. Στάθηκε πάντα δίπλα στούς ἐργαζόμενους, στούς φτωχούς καί τούς καταπιεσμένους. Ζυμώθηκε μέ τά βάσανα καί τίς ἐλπίδες τους. Μπῆκε μπροστά σ' ὅλους τούς ἀγῶνες τους, ἀδιάλλακτος πάντα ἐχθρός τῶν ἐκμεταλλευτῶν, τῆς ὀλιγαρχίας, τῶν ἰμπεριαλιστῶν, πρωταγωνιστής στήν ἐπαναστατική πάλη γιά μιά καινούργια ζωή, γιά τό σοσιαλισμό. Κορυφαία στιγμή σ' αὐτή τή μακρόχρονη ἀγωνιστική πορεία ὑπῆρξε ἡ Ἐθνική μας Ἀντίσταση. Τό ΚΚΕ τότε, τό καταξιωμένο κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί ὅλων τῶν ἐργαζομένων, ἀναδείχθηκε μέ τό ρόλο πού ἔπαιξε στή μεγάλη ἐποποιΐα τοῦ ΕΑΜ, σέ ἡγετική δύναμη τοῦ ἔθνους.

Ἔτσι φτιάχτηκε καί ρίζωσε μέσα σέ μιά σκληρή πάλη καί μέ ἀφάνταστες θυσίες, μιά τεράστια καί πολύτιμη παράδοση. Μιά παράδοση πού δέν σβήστηκε οὔτε μέ τούς ἀδυσώπητους διωγμούς, οὔτε μέ τά πελώρια πολιτικά λάθη πού διέπραξαν οἱ κατά καιρούς ἡγεσίες τοῦ ΚΚΕ. Οἱ κομμουνιστές ταυτίστηκαν μέ τό ἐπαναστατικό ἐργατικό κίνημα γιά τό σοσιαλισμό. Ταυτίστηκαν μέ τήν ἐπανάσταση κατά τῆς ἐκμετάλλευσης, τῆς καθυστέρησης, τῆς ἀμορφωσιᾶς, τῆς καταπίεσης καί τῆς ἀδικίας. Καθιερώθηκαν σάν οἱ πιό συνεπεῖς καί ἀδιάλλαχτοι ἀγωνιστές κατά τοῦ φασισμοῦ, γιά τή δημοκρατία καί τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ. Σάν οἱ πιό ἀνυποχώρητοι ἀντίπαλοι τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῆς ὑποτέλειας, σάν οἱ πρωτοπόροι στόν ἀγώνα γιά τήν ἐθνική ἀνεξαρτησία.

Τό κομμουνιστικό κίνημα στίς συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας εἶναι τό ἴδιο τό πολιτικό κίνημα τῆς ἐργατικῆς τάξης, μέ ὅλες τίς ἰδιομορφίες πού τό χαρακτηρίζουν. Καί σάν τέτοιο ἀποτέλεσε καί ἀποτελεῖ μιά ἰδιαίτερη ποιότητα στήν πολιτική μας ζωή, μιά ζωντανή πραγματικότητα, μιά αὐτοτελῆ δύναμη μέ βαθιές ρίζες, μέ μιά μεγάλη ἐσωτερική δυναμική ἀνάπτυξης, στό βαθμό ἰδιαίτερα πού συνδέει σωστά τό χθές μέ τό σήμερα, τή μεγάλη ἀγωνιστική παράδοση μέ μιά ὀρθή πολιτική γραμμή καί προοπτική.

Ἀκριβῶς σ' αὐτό τό σημεῖο, στό πρόβλημα τῆς ἀντιστοιχίας ἤ

ὄχι ἀνάμεσα στό χαρακτήρα καί τίς ἀπαιτήσεις ἀνάπτυξης τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος ἀπό τή μιά καί στή γραμμή πού ἐπέβαλε μέ ὅλα τά μέσα μιά ὁμάδα στήν ἡγεσία του ἀπό τήν ἄλλη, ἐπῆλθε ἡ διάσπαση τοῦ ΚΚΕ τό 1968. Ἡ διάσπαση ἐπιβλήθηκε ἔτσι ὄχι ἁπλά καί μόνο γιατί μιά μειοψηφία στήν ἡγεσία (αὐτή πού συγκρότησε τό ΚΚΕ ἐξ., τό αὐτοονομαζόμενο «ΚΚΕ») ἀρνήθηκε νά πειθαρχήσει στίς θελήσεις τῆς πλειοψηφίας. Ἡ διάσπαση ἔγινε ἀναπόφευκτη ἀπό τή στιγμή πού τά πραγματικά προβλήματα ἀνάπτυξης τοῦ ἐργατικοῦ καί δημοκρατικοῦ κινήματος στήν Ἑλλάδα, ἔφεραν σέ μιά ἄμεση δραματική καί ἀγεφύρωτη ἀντίθεση τήν ἑλληνική πραγματικότητα μέ τή γραμμή πού ἐπέβαλλε καί ἐπέμενε νά ἐπιβάλει μιά ἡγετική ὁμάδα τοῦ ΚΚΕ στό ἐξωτερικό. Ἀποτελεῖ μύθο καί πλήρη διαστρέβλωση τῆς πραγματικότητας, μύθο πού συμφέρει ἀπόλυτα σήμερα στό ΚΚΕ ἐξ., ὁ ἰσχυρισμός πώς ἡ διάσπαση τοῦ 1968 ἦταν δῆθεν ἡ ἐξέγερση οὐσιαστικά μιᾶς μή κομμουνιστικῆς Ἀριστερᾶς γιά νά ἀπαλλαγεῖ ἀπό τήν «κηδεμονία» τοῦ ΚΚΕ. Ἡ διάσπαση ἔγινε πρίν ἀπ' ὅλα μ έ σ α στό κομμουνιστικό κίνημα. Καί τό πραγματικό, τό κύριο πρόβλημα πού ἔθεσε, ἦταν ποιά θά εἶναι ἡ παραπέρα πορεία τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος πού ἀποτελεῖ ζωτικό πρόβλημα γιά ὁλόκληρη τήν πορεία τῆς Ἀριστερᾶς στήν Ἑλλάδα γιά τό ἴδιο τό μέλλον τῆς δημοκρατίας. Πάνω σ' αὐτή τή βάση συνεχίζεται ἡ ἀντιπαράθεση τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. καί τοῦ ΚΚΕ ἐξ.

Τό ΚΚΕ ἐξ., μέ τήν παραπλανητική ὀνομασία «ΚΚΕ» ἐπιχειρεῖ νά ἐμφανιστεῖ σάν ὁ συνεχιστής καί μάλιστα σάν ὁ μοναδικός συνεχιστής τῶν παραδόσεων καί τοῦ ἱστορικοῦ ἔργου πού ἔχει δημιουργήσει τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα. Γι' αὐτό καί ἀρνεῖται τήν ἴδια τή διάσπαση καί μιλάει γιά «ἀποστάτες». Καπηλεύεται τίτλους καί σύμβολα πού δέν τοῦ ἀνήκουν γιά νά ἐπηρεάσει συναισθηματικά τούς ἐργαζόμενους. Καί προσπαθεῖ μέ μιά στεῖρα «ὑπερεπαναστατική» φρασεολογία, ἐνῶ ἀρνεῖται τήν πραγματική ἐπαναστατική πολιτική, νά πείσει τό λαό πώς εἶναι δῆθεν «τό κόμμα τῆς ἐργατικῆς τάξης», τό κόμμα τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα, ἡ συνέχεια τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ.

Στήν πράξη ὅμως, τό ΚΚΕ ἐξ. μέ τήν ἀριστερίστικη δημαγωγία του, ἀναβιώνει τίς χειρότερες στιγμές τοῦ παλιοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ, τήν πολιτική νοοτροπία «ἤ ὅλα ἤ τίποτα» πού ὁδήγησε στήν καταστροφή τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, στά συνθήματα «Τί Πλαστήρας, τί Παπάγος» καί στήν πολιτική ἀπομόνωση τῆς Ἀριστερᾶς ὅπως ἀκριβῶς ἤθελαν οἱ πιό ἀντιδραστικές δυνάμεις. Ἐπαναφέρει τή μεθοδολογία τῶν ἔξαλλων φράσεων γιά νά συντηρεῖται ἕνα δῆθεν «ἐπαναστατικό» κλίμα, γιά νά ὑπάρχει πάντα μιά δυναμική μειοψηφία ἕτοιμη γιά τήν «ἔφοδο» σέ κάθε στροφή τῆς κατά-

στασης, σέ κάθε δυσκολία τοῦ καθεστῶτος, ποῦ ἑρμηνεύεται πάντα σάν ἡ «εὐκαιρία» γιά τήν ἀναμέτρηση, μιά «εὐκαιρία» ὅμως πού ἔτσι καταλήγει πάντα νά γίνεται πραγματική εὐκαιρία γιά τόν ἀντίπαλο. Τό ΚΚΕ ἐξ. θέτει καί πάλι σ' ἐφαρμογή τή γνωστή πρακτική τῆς ἡγεμόνευσης καί τῆς οὐσιαστικῆς ἀποδυνάμωσης τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος, ἀρνεῖται τίς ἰσότιμες δημοκρατικές συμμαχίες, βλέπει παντοῦ ἐχθρούς ὅταν δέν βρίσκει ὑποταχτικούς, πράγμα πού κατέληξε καί στή σημερινή πολιτική του ἀπομόνωση.

Τό ΚΚΕ ἐξ. ἔχει σχέση μέ τήν παράδοση τοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ μόνο σέ ἕνα σημεῖο. Ὅτι συνεχίζει τήν παράδοση τῶν ἡττῶν καί τῶν καταστροφῶν τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, τήν πολιτική πού πλήρωσαν βαρύτατα οἱ κομμουνιστές καί οἱ ἀριστεροί, οἱ ἀγωνιστές τῆς δημοκρατίας καί τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἑλλάδα. Καί ἐπιφυλάσσει τήν προοπτική τῆς στασιμότητας καί τῆς συρρίκνωσης, τῆς μετατροπῆς τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος σέ μιά αἵρεση φανατικῶν, ἀνίκανη νά ἐπηρεάσει οὐσιαστικά τίς πολιτικές ἐξελίξεις.

Μιά τέτοια προοπτική, ἄν ἀφηνόταν νά πραγματοποιηθεῖ, θά ἀποτελοῦσε τραγωδία, μέ πελώριες συνέπειες γιά ὁλόκληρη τήν ἀριστερά, γιά τήν ὑπόθεση τοῦ σοσιαλισμοῦ στήν Ἑλλάδα. Γιατί, στίς συγκεκριμένες συνθῆκες τῆς χώρας μας ὅπως ἔχουν ἱστορικά διαμορφωθεῖ ἀλλά καί στά πλαίσια τῆς πάλης πού διεξάγεται στό διεθνές ἐπίπεδο, ἡ μάχη γιά τήν ὀρθή κατεύθυνση τοῦ ἐργατικοῦ κινήματος καί γενικότερα τοῦ κινήματος τῶν ἐργαζομένων στήν Ἑλλάδα δέν εἶναι δυνατό νά δοθεῖ νικηφόρα καί νά κερδηθεῖ, ἔξω ἀπό τά πλαίσια τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος μέ τήν ἀπήχηση καί τή συνείδηση πού τό κίνημα αὐτό ἔχει διαμορφώσει στίς μάζες. Καί γιατί ἐπίσης, καμιά συνεπής σοσιαλιστική κίνηση δέν εἶναι δυνατό μέσα στίς συνθῆκες αὐτές, νά ὑπάρξει καί νά ἔχει μέλλον στήν Ἑλλάδα, ἄν ἀγνοεῖ τήν πραγματικότητα πού ἀντιπροσωπεύει τό κομμουνιστικό κίνημα καί πολύ περισσότερο νά ἀντιπαρατίθεται σέ αὐτήν.

Αὐτά τά στοιχεῖα καθορίζουν τή γενικότερη σημασία πού ἔχει ἡ μάχη πού διεξάγεται μ έ σ α στό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα γιά τήν ἀνανέωσή του καί τήν ἀποκατάσταση μιᾶς ποιοτικά καινούργιας ἑνότητας στίς γραμμές του. Δέν θά ὑπῆρχε μεγαλύτερο λάθος σήμερα ἀπό τό νά ὑποτιμηθεῖ ἡ σημασία αὐτῆς τῆς μάχης, ἀπό τό νά ἀφεθεῖ τυχόν νά γίνει συνείδηση στό λαό πώς τό κομμουνιστικό κίνημα ἐκφράζεται δῆθεν ἀπό τό ΚΚΕ ἐξ. Κάτι τέτοιο δέν θά ἦταν μόνο μιά ἀνακρίβεια. Θά ἰσοδυναμοῦσε μέ τή συντριβή τῆς προοπτικῆς γιά μιά ἄλλη ἐλπιδοφόρα πορεία γενικότερα τῆς Ἀριστερᾶς, ἐπί πολλά χρόνια.

Ἡ πάλη γιά τήν ἀνανέωση τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος πού

διεξάγει τό ΚΚΕ έσωτ. δέν έχει ένα στενά κομματικό χαρακτήρα, δέν άφήνει καί δέν μπορεί νά άφήνει άδιάφορο πολύ γενικότερα τό χώρο τών εύρύτερων άριστερών δυνάμεων στήν Ἑλλάδα. Γιατί οἱ τύχες καί οἱ κατευθύνσεις τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος παίζουν καί θά παίξουν άποφασιστικό ρόλο στήν δλη διαμόρφωση τοῦ χώρου τῆς Ἀριστερᾶς. Ἡ πάλη αὐτή γιά τήν ἀνανέωση ἀνοίγει στήν οὐσία τή μοναδική δυνατότητα γιά νά ὑπάρξει καί νά ἀναπτυχθεῖ τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα στίς συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας καί τῆς ἐποχῆς μας. Καί αὐτό σημαίνει ἐξασφάλιση τῆς αὐτοτέλειάς του· δημιουργική κατανόηση καί ἀνάπτυξη τῆς ἐπαναστατικῆς θεωρίας στίς συνθῆκες τῆς Ἑλλάδας· στενή σύνδεσή του μέ τό μαζικό λαϊκό κίνημα πάνω στή βάση τοῦ σεβασμοῦ τῆς αὐτονομίας τῶν μαζικῶν φορέων σέ δλους τούς χώρους· ἀποκατάσταση τοῦ βαθύτατα δημοκρατικοῦ περιεχομένου τοῦ σοσιαλισμοῦ· συνεπής ὑπεράσπιση τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πρός τό σοσιαλισμό μέ τό σεβασμό τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν, τοῦ πλουραλισμοῦ καί τῆς θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ· συστηματική πάλη γιά τήν ἑνότητα τοῦ λαοῦ, γιά εὐρύτατες ἰσότιμες δημοκρατικές συνεργασίες στόν ἀγώνα κατά τοῦ ἰμπεριαλισμοῦ καί τῶν μονοπωλίων, γιά τό σοσιαλισμό· κομμουνιστικό κόμμα μαζικό μέ ἐσωτερική δημοκρατική ζωή καί λειτουργία, μέ ἕνα ἐλεύθερο καί ὑπεύθυνο διάλογο στίς γραμμές του σάν βάση γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἀναγκαίας συνειδητῆς ἐσωτερικῆς πειθαρχίας καί τῆς ἀποτελεσματικότητας στή δράση.

Αὐτή ἡ γραμμή δέν ὑπαγορεύεται μόνο ἀπό τή συγκεκριμένη πραγματικότητα πού ἀντιμετωπίζουμε σήμερα στήν Ἑλλάδα. Οὔτε εἶναι πολύ περισσότερο μιά εὐκαιριακή πολιτική, πού θυσιάζει τά ἀπώτερα συμφέροντα τοῦ κινήματος στίς ἄμεσες ἐπιδιώξεις, ὅπως ἰσχυρίζεται τό ΚΚΕ ἐξ. Πηγάζει μέσα ἀπ' δλα τά συμπεράσματα καί τίς πλούσιες ἐμπειρίες τόσο τοῦ δικοῦ μας δσο καί τῶν κομμουνιστικῶν κινημάτων ἄλλων χωρῶν. Στηρίζεται δηλαδή σέ μιά στέρεη θεωρητική βάση, στό βαθμό βέβαια πού ἡ θεωρία κατανοεῖται, ὄχι σάν ἕνα σύνολο ἀποστεωμένων δογμάτων πάνω ἀπό τόπο καί χρόνο, ἀλλά σάν ἡ ἐπιστημονική συνόψιση τῆς πρακτικῆς πείρας τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος.

Αὐτή ἡ πείρα ἐπιβάλλει πρίν ἀπ' δλα τήν καταπολέμηση κάθε προσπάθειας ἀπομόνωσης τῶν κομμουνιστῶν, τήν ἐπιδίωξη τῶν εὐρύτερων δυνατῶν δημοκρατικῶν συνεργασιῶν σ' δλα τά ἐπίπεδα, μέ τήν ἀπομόνωση καί τήν ἐξουδετέρωση τῶν πιό ἐπικίνδυνων κάθε φορά ἀντιδραστικῶν δυνάμεων. Ἐκεῖ ἀκριβῶς στρέφεται ἡ κύρια προσοχή τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. Καί εἶναι ἀκριβῶς ὁ τομέας ὅπου περισσότερο ἀπό ὁπουδήποτε ἀλλοῦ σήμερα φαίνεται τό βαθύτατο ρῆγμα τοῦ ΚΚΕ ἐξ. μέ τή θετική παράδοση ἀνάπτυξης τοῦ παλιοῦ ἑνιαίου ΚΚΕ.

Τό ΚΚΕ ἐξ. πολέμησε ἐπί τρία χρόνια μέ ὅλα τά μέσα, τή γραμμή τῆς συμπαράταξης καί συσπείρωσης τῶν ἐθνικῶν, ἀντιδικτατορικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων πού ἀκολουθεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ.

Συκοφαντεῖ ἐνσυνείδητα τή Συμμαχία πού ὅμως ἀποτελεῖ τό μοναδικό μέχρι σήμερα συγκεκριμένο βῆμα γιά τή συσπείρωση πολιτικῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων μέ βάση ἕνα σαφές πρόγραμμα καί μέ τή διατήρηση τῆς ἀπόλυτης αὐτοτέλειας τῶν συνεργαζομένων κομμάτων καί κινήσεων. Καί καταλήγει νά θεωρεῖ τήν ἀπομόνωσή του — συνέπεια τῆς πολιτικῆς του ἐξαλλοσύνης — μέγιστο «ἐπαναστατικό» ἐπίτευγμα, γιατί θά μπορέσει στίς ἐκλογές τῆς 20ῆς τοῦ Νοέμβρη «νά μετρήσει τά κουκιά» του. Ποτέ, στά 59 χρόνια του, τό ἑλληνικό κομμουνιστικό κίνημα ἀκόμα καί στίς χειρότερες μέρες τῶν δογματικῶν ἡγεσιῶν τοῦ ΚΚΕ, δέν βρέθηκε σέ τέτοια χάλια, δέν τόλμησε νά ὑποστηρίξει τέτοια πράγματα.

Αὐτές τίς μέρες, ὅσο προσεγγίζουμε στίς ἐκλογές τῆς 20ῆς τοῦ Νοέμβρη, τό ΚΚΕ ἐξ. προσπαθεῖ νά ἀξιοποιήσει «θετικά» αὐτή του τήν ἀπομόνωση, μέ τόν ἰσχυρισμό πώς οἱ ἀριστεροί ἐκλογεῖς ἔχουν ἀπό τή μιά μεριά ἕνα «καθαρό ΚΚΕ» δηλαδή τούς κομμουνιστές καί ἀπό τήν ἄλλη μιά ἀκαθόριστη δῆθεν συμμαχία μέσα στήν ὁποία ἔχουν χαθεῖ οἱ κομμουνιστές. Ἡ πραγματική ὅμως εἰκόνα εἶναι πώς ἀπό τή μιά μεριά ὑπάρχει τό ΚΚΕ ἐξ., ἕνας γραφειοκρατικός ὀργανισμός, καταδικασμένος νά φυτοζωεῖ σάν μιά κραυγαλέα αἵρεση ἔξω ἀπό τή δυναμική ἀνάπτυξης ἑνός πραγματικοῦ λαϊκοῦ κινήματος. Καί ἀπό τήν ἄλλη, ὑπάρχει ἡ Συμμαχία, μιά συσπείρωση διαφορετικῶν καί αὐτοτελῶν πολιτικῶν ὀργανισμῶν, πού ἐκφράζουν ἕνα εὐρύτερο φάσμα προοδευτικῶν καί ἀριστερῶν δυνάμεων μέσα στίς ὁποίες περιλαβαίνεται καί τό ΚΚΕ ἐσωτ., πάνω σέ μιά ἀπόλυτα ἰσότιμη βάση καί μέ στόχο τήν ὑπεράσπιση καί ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας, τό ἄνοιγμα τοῦ δρόμου γιά τό σοσιαλισμό. Αὐτή ἀκριβῶς ἡ εἰκόνα διαμορφώνει καί τό καθῆκον κάθε κομμουνιστῆ, κάθε ἀριστεροῦ ψηφοφόρου στίς ἐκλογές τῆς Κυριακῆς.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἔξω ἀπό τά πλαίσια μιᾶς γενικότερης ἀνάπτυξης καί συσπείρωσης τῶν δημοκρατικῶν καί προοδευτικῶν δυνάμεων. Εἶναι ἀδιανόητος σεχταρισμός καί τύφλωση τό νά ἀντιπαραθέτει κανείς τό κομμουνιστικό κίνημα ἀπέναντι σ' αὐτές τίς δυνάμεις καί στήν προοπτική ἀνάπτυξής τους.

Μέσα σ' αὐτή τή λογική, πού ἐπιβεβαιώνεται ἀπ' ὅλη τήν ἱστορία τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, ἡ ἐνίσχυση τῆς Συμμαχίας εἶναι ταυτόχρονα καί ἐνίσχυση τῶν κομμουνιστῶν. Καί αὐτό ὄχι ἀπό μιά στεγνή ἀριθμητική ἄποψη, ἀλλά ἀπό μιά σκοπιά κυρίως πολιτική. Γιατί ἡ ἐπιβεβαίωση καί προώθηση τῆς πολιτικῆς τῆς ἑνότητας εἶναι ταυτόχρονα ἡ ἐπιβεβαίωση καί ἀνάπτυξη τοῦ συσπει-

ρωτικοῦ ρόλου πού ἐπιβάλλεται νά παίζουν μόνιμα οἱ κομμουνιστές ἄν πραγματικά θέλουν νά ἐφαρμόζουν μιά ἐπαναστατική πολιτική, ὄχι στά λόγια ἀλλά στήν πράξη.

Οἱ κομμουνιστές τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ. δέν «χάθηκαν» μέσα στή Συμμαχία. Δέν ἐπιδίωξαν νά «καπελώσουν» οὔτε καί ὑπάρχει κίνδυνος νά «καπελωθοῦν» ἀπό κανέναν. Ἔχουν σαφέστατη τήν αἴσθηση πώς ἐκπροσωποῦν αὐτή τήν ξεχωριστή ποιότητα πού ἀποτελεῖ τό κομμουνιστικό κίνημα στή χώρα μας. Καί συμμετέχουν ἰσότιμα στή Συμμαχία, μέ βάση αὐτή τήν αἴσθηση πού ἐπιβάλλει καί τώρα καί στό μέλλον τήν αὐτοτελῆ ὕπαρξη τοῦ ΚΚΕ ἐσωτ.

Τό ΚΚΕ ἐσωτ. εἶναι ἄν θέλουμε νά μιλήσουμε μέ τούς τρέχοντες ὅρους, ἡ «εὐρωκομμουνιστική» ἐπιλογή στήν Ἑλλάδα. Ὁ «εὐρωκομμουνισμός» ὅμως εἶναι τό ἴδιο τό σύγχρονο κομμουνιστικό κίνημα στίς ἀντίστοιχες χῶρες. Ἔτσι, λ.χ., συμβαίνει στήν Ἰταλία, στήν Ἰσπανία, στή Γαλλία. Τό ἴδιο ἀκριβῶς συμβαίνει καί στήν Ἑλλάδα, ὅπου εἶναι ἀδύνατο νά μιλήσει κανείς γιά «εὐρωκομμουνισμό», χωρίς τό κομμουνιστικό κόμμα, δηλ. τό ΚΚΕ ἐσωτ., ἀκριβῶς γιατί «εὐρωκομμουνιστική» πολιτική εἶναι ἀδιανόητη ἔξω ἀπό τό ἐργατικό κίνημα, ἔξω ἀπό μιά ἀντίληψη πού θέτει στό κέντρο τῆς προσοχῆς τήν ἀνάπτυξη τοῦ μαζικοῦ λαϊκοῦ κινήματος σ' ὅλους τούς χώρους, ἔξω ἀπό ἕνα κόμμα ἱκανό νά παίξει ἕναν τέτοιο ρόλο.

Ἡ 59η ἐπέτειος ἀπό τήν ἵδρυση τοῦ κόμματός μας, μᾶς βρίσκει στίς παραμονές μιᾶς μεγάλης μάχης. Ἀπό τήν ἔκβασή της θά κριθοῦν πολλά γιά τό μέλλον τοῦ Ἔθνους καί τῆς δημοκρατίας. Θά κριθοῦν ὅμως καί πολλά γιά τήν παραπέρα πορεία τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, γιά τήν τύχη τῆς Ἀριστερᾶς. Οἱ κομμουνιστές, ὅλοι οἱ ἀριστεροί πού θέλουν τό ἄνοιγμα μιᾶς ἄλλης προοπτικῆς γιά τό λαϊκό κίνημα, πρέπει νά μήν παρασυρθοῦν ἀπό τήν ψευτοεπαναστατική καί διασπαστική δημαγωγία τοῦ ΚΚΕ ἐξ. Πρέπει νά ψηφίσουν χωρίς δισταγμό Συμμαχία, νά ψηφίσουν ἑνότητα γιά τήν Ἀλλαγή, γιά τή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό.

[«Αὐγή», 18.11.1977]

ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΟΠΠΟΡΤΟΥΝΙΣΜΟΣ

Στίς 8 τοῦ Γενάρη δημοσιεύτηκαν στό «Ριζοσπάστη» οἱ «Θέσεις τῆς Κ.Ε. τοῦ ΚΚΕ» γιά τό 10ο Συνέδριο αὐτοῦ τοῦ Κόμματος. Στό κείμενο αὐτό φαίνεται καθαρά πῶς ἀντιμετωπίζει τό δογματικό ΚΚ τά προβλήματα τοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, σέ μιά ὁλόκληρη πορεία ἀπό σήμερα μέχρι καί τό σοσιαλισμό. Φαίνεται, ἀκόμα, καθαρά τό βαθύ καί ἀγεφύρωτο χάσμα, πού χωρίζει αὐτό τό Κόμμα τήν πολιτική καί τίς κατευθύνσεις του ἀπό τό ΚΚΕ ἐσ. καί ἀπό τήν προσπάθεια πού καταβάλλει γιά τήν ἀνανέωση, τήν ἑνότητα καί τήν ἀνάπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ κομμουνιστικοῦ κινήματος, γιά τόν ἑλληνικό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό.

Μέ τήν ἔννοια αὐτή, δίνεται μιά εὐκαιρία γιά ἕναν δημόσιο διάλογο μπροστά σ' ὅλους τούς Ἕλληνες κομμουνιστές. Στό ἄρθρο πού ἀκολουθεῖ, ἐξετάζονται τά προβλήματα στρατηγικῆς γιά τό πέρασμα τῆς ἐξουσίας ἀπό τά χέρια τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας στό συνασπισμό τῶν ἀντιμονοπωλιακῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν δυνάμεων.

Στίς «Θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. ὑπάρχει εἰδικό κεφάλαιο μέ τίτλο «Δρόμοι πραγματοποίησης τῶν ἐπαναστατικῶν μετασχηματισμῶν». Θά περίμενε κανείς πώς σ' αὐτό τό κεφάλαιο — μιά καί πουθενά ἀλλοῦ δέν ἀναφέρεται κάτι τέτοιο — θά γινόταν μιά ἔκθεση τῶν ἀντιλήψεων αὐτοῦ τοῦ κόμματος σχετικά μέ τό πῶς θά γίνει δυνατό νά ὑπερνικηθεῖ ἡ ἀντίσταση τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί τῶν ξένων ἰμπεριαλιστῶν καί νά προωθηθοῦν οἱ ἐπαναστατικές δυνάμεις στήν ἐξουσία. Ἀντί γι' αὐτό ὅμως, διακηρύσσεται ἡ ἐπιδίωξη τοῦ ΚΚΕ ἐξ. «νά περάσει εἰρηνικά ἡ ἐξουσία στήν ἐργατική τάξη καί στούς συμμάχους της», γίνεται ἡ διαπίστωση πώς «δυνατότητες εἰρηνικοῦ δρόμου ἔχουμε καί στή χώρα μας, πράγμα πού ὀφείλεται τόσο στήν ἐπίδραση πού ἀσκοῦν σ' αὐτήν μιά σειρά εὐνοϊκοί διεθνεῖς παράγοντες, ὅσο καί σέ ἐσωτερικούς λόγους». Καί παρακάτω προστίθεται πώς τό εἰρηνικό πέρασμα τῆς ἐξουσίας στά χέρια τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ μπορεῖ νά πραγματοποιηθεῖ «καί μέσω βουλευτικῶν ἐκλογῶν ἀλλά μέ τόν ὅρο ὅτι ἡ λαϊκή πλειοψηφία τοῦ κοινοβουλίου θά στηρίζεται σέ ἕνα πανίσχυρο καί καλά ὀργανωμένο μαζικό κίνημα μέ ἀντανάκλαση τίς ἐ-

νοπλες δυνάμεις. Μπορεῖ ὅμως νά πραγματοποιηθεῖ καί μέ τή συνδυασμένη χρησιμοποίηση διάφορων μορφῶν μή ἔνοπλης μαζικῆς πάλης».

Σάν ἀπαραίτητες προϋποθέσεις τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου ἀναφέρονται «ἡ διαμόρφωση ἑνός τέτοιο πολιτικοῦ κλίματος καί προπαντός ἡ ὕπαρξη μιᾶς τέτοιας ὑπεροχῆς τῶν λαϊκῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων πού νά παραλύσουν τήν ἀντίδραση καί νά τήν κάνουν νά ἐγκαταλείψει κάθε σκέψη ἔνοπλης ἀντίστασης στή θέληση τοῦ λαοῦ» καί διακηρύσσεται πώς τό ΚΚΕ ἐξ. θά κάνει «ὅ,τι ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτό γιά νά δημιουργηθοῦν καί στή χώρα μας οἱ παραπάνω προϋποθέσεις τοῦ εἰρηνικοῦ δρόμου».

Ἔπειτα ἀπ' ὅλα αὐτά, ἀκολουθεῖ ἡ ἑξῆς συλλογιστική: «Πρέπει ὡστόσο νά τονιστεῖ ὅτι ὁ δρόμος πραγματοποίησης τῶν ἐπαναστατικῶν ἀλλαγῶν ἐξαρτᾶται ὄχι τόσο ἀπό τήν ἐπιθυμία καί τήν προσπάθεια τῶν ἐκμεταλλευόμενων, ὅσο ἀπό τή στάση τῶν ἐκμεταλλευτῶν τους. Ἀπό τήν ἄποψη αὐτή, ἡ Ἑλλάδα παρουσιάζει τήν παρακάτω εἰκόνα. Στό παρελθόν ἡ ὀλιγαρχία τῆς χώρας μας δέν δίστασε καθόλου νά καταφύγει δυό φορές στόν ἐμφύλιο πόλεμο, γιά νά περισώσει τό καθεστώς της. Ἐκτός ἀπ' αὐτό, ἔχει ἐπανειλημμένα ἐγκαθιδρύσει ἀστυνομικά καί φασιστικά καθεστῶτα. Ἐπίσης εἴχαμε καί μέ τήν πρόσκληση τῆς ὀλιγαρχίας, τίς γνωστές ὠμές καί μάλιστα δυό φορές, στρατιωτικές ἐπεμβάσεις τῶν ἰμπεριαλιστῶν ἐνάντια στό λαϊκό κίνημα». «Σήμερα ἡ ὀλιγαρχία ἐνισχύει καί τελειοποιεῖ τόν καταπιεστικό μηχανισμό της, ἔχει ἐπιβάλει ἕνα καταπιεστικό Σύνταγμα καί μπορεῖ τή στιγμή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης, χρησιμοποιώντας διάφορες προφάσεις νά βάλει σ' ἐφαρμογή τά ἀντιδημοκρατικά ἄρθρα του καί νά προσπαθήσει νά καταπνίξει μέ τήν ἔνοπλη βία τή θέληση τοῦ λαοῦ, γιά ριζικές ἀλλαγές. Πρέπει, μάλιστα νά σημειωθεῖ ὅτι δέν κρύβει καθόλου τίς προθέσεις της νά καταφύγει σέ τέτοια μέσα. Εἶναι ἐπίσης γνωστό ὅτι οἱ ἰμπεριαλιστές δέν παραιτήθηκαν ἀπό τήν τακτική τῆς ἐξαγωγῆς ἀντεπανάστασης στή χώρα μας.

Ἀπ' ὅλα τά παραπάνω βγαίνει τό γενικό συμπέρασμα ὅτι δέν πρέπει νά ἀποκλείεται οὔτε ὁ ἕνας οὔτε ὁ ἄλλος δρόμος. Τό ΚΚΕ θά καταβάλει ὅλες τίς προσπάθειες γιά νά ἀκολουθηθεῖ ὁ εἰρηνικός δρόμος. Τό ποιός ὅμως δρόμος θά ἀκολουθηθεῖ τελικά ἐξαρτᾶται ἀπό τό ποιά διεθνής καί ἐσωτερική κατάσταση καί ποιός συσχετισμός δυνάμεων θά ὑπάρχει τή στιγμή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης καί ποιά μέσα θά χρησιμοποιήσουν τότε ἐνάντια στό λαϊκό κίνημα ἡ ντόπια μονοπωλιακή ὀλιγαρχία καί ὁ διεθνής ἰμπεριαλισμός.

Τό ΚΚΕ θεωρεῖ ὅτι ἐξακολουθεῖ νά ἰσχύει ἀπόλυτα ἡ σχετική θέση τοῦ προγράμματός του σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ ἐκμεταλ-

λευόμενοι τῆς χώρας μας καί ἡ πρωτοπορία τους θά πρέπει, γιά τήν πραγματοποίηση τῶν ἐπαναστατικῶν μετασχηματισμῶν, νά εἶναι ἕτοιμοι νά χρησιμοποιήσουν κάθε μορφή πάλης, ειρηνικῆς ἤ μή ειρηνικῆς ἀνάλογα μέ τή στάση τῶν ἀντιδραστικῶν δυνάμεων καί νά εἶναι σέ θέση νά περνοῦν ἔγκαιρα ἀπό τή μιά μορφή στήν ἄλλη».

Παραθέσαμε αὐτό τό μεγάλο ἀπόσπασμα ἀπό τίς «Θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. γιά νά γίνει ἀπόλυτα καθαρή ὅπως θά δοῦμε ὄχι μόνο ἡ σύγχυση στό θέμα τῶν μορφῶν πάλης, ἀλλά καί ἡ πλήρης ἔλλειψη ἐμπιστοσύνης τοῦ ΚΚΕ ἐξ. στή δυνατότητα γενικότερα τῆς νίκης τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα, παρά τήν ἄφθονη «ἐπαναστατική» φρασεολογία.

«Ειρηνικός δρόμος» ἢ ἔλλειψη στρατηγικῆς;

Πρίν ἀπ' ὅλα, ἄς σημειώσουμε πώς τό δογματικό ΚΚ χρησιμοποιεῖ καί πονηρά καί ἀντεπιστημονικά τόν ὅρο «ειρηνικός δρόμος». Γιατί ὅλα ὅσα βαφτίζει σάν «ειρηνικό δρόμο» δέν ἀποτελοῦν καθόλου ἕναν ἄλλο «δρόμο», μιά ἄλλη στρατηγική σέ σχέση μέ τή γνωστή ἀπό ἕναν αἰώνα τώρα στρατηγική τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης πού ἦταν ἡ μοναδική ἐπιλογή τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος σ' ὅλες σχεδόν τίς χῶρες, στίς τότε συνθῆκες.

Ὅταν λ.χ. ὁ Λένιν προσανατόλιζε μέ ἀποφασιστικότητα τό κίνημα πρός τήν ἔνοπλη ἐξέγερση τονίζοντας μάλιστα πώς γιά τίς τότε συνθῆκες ἡ ἀναγνώριση τῆς ἀναγκαιότητάς της ξεχωρίζει τόν ἐπαναστάτη ἀπό τόν ὀππορτουνιστή, δέν ἀπέκλειε καθόλου τή δυνατότητα, στά πλαίσια αὐτῆς τῆς στρατηγικῆς, νά ἀποφευχθεῖ ἡ ἔνοπλη σύγκρουση στήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις. Αὐτή ἦταν μιά πολύ καθαρή στρατηγική, πού μέ μιά σιδερένια λογική ἀντιμετώπιζε γιά τήν ἐπιτυχία της ὅλα τά προβλήματα τοῦ κινήματος.

Ἡ δυνατότητα, τό ἐνδεχόμενο νά ἀποφευχθεῖ τελικά ἡ ἔνοπλη σύγκρουση, δέν ἄλλαζε σέ τίποτα αὐτή τή στρατηγική, πού βασικό της στοιχεῖο ἦταν ἡ προετοιμασία γιά μιά μετωπική σύγκρουση τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων μέ τίς ἀντιδραστικές δυνάμεις σέ κάποια ἀποφασιστική στιγμή (βαθιά κρίση τοῦ καθεστῶτος κλπ.). Καί ὅταν στήν Οὐγγαρία τό 1919 ἡ ἀστική τάξη, μέσα σέ μιά τέτοια βαθύτατη κρίση τοῦ καθεστῶτος της, παρέδωσε πανικόβλητη καί χωρίς ντουφεκιά τήν ἐξουσία στίς ἐπαναστατικές δυνάμεις, (ἐξουσία πού τῆς ἐπέστρεψε λίγο ἀργότερα ἡ ἐπίθεση κατά τῆς Οὐγγαρίας ἀπό τά στρατεύματα τῆς Ἀντάντ), κανείς ἀπό τούς ἡγέτες τότε τῶν Οὔγγρων κομμουνιστῶν δέν μίλησε βέβαια

ὅτι εἶχε ἀκολουθηθεῖ κάποια ἄλλη «ειρηνική στρατηγική», κάποιος δῆθεν «ειρηνικός δρόμος» πρός τήν ἐπανάσταση, μιά καί ἡ ειρηνική κατάληψη τῆς ἐξουσίας εἶχε πραγματοποιηθεῖ στά πλαίσια τῆς στρατηγικῆς τῆς μετωπικῆς σύγκρουσης καί τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης.

Τό ΚΚΕ ἐξ. λοιπόν θά ἔπρεπε πρίν ἀπ' ὅλα νά ξεκαθαρίσει τή στρατηγική του στό θεμελιακό πρόβλημα τῆς κατάληψης τῆς ἐξουσίας ἀπό τίς ἐπαναστατικές δυνάμεις. Καί αὐτό ἀκριβῶς τό ἀποφεύγουν μέ ἐπιμέλεια οἱ «Θέσεις». Ὅσα ἀναφέρουν περί «πανίσχυρου καί καλά ὀργανωμένου μαζικοῦ κινήματος» ἤ περί «συνδυασμένης χρησιμοποίησης διάφορων μορφῶν μή ἔνοπλης μαζικῆς πάλης» δέν ἀποτελοῦν καμία ἀπάντηση στό πρόβλημα. Γιατί ὅλα αὐτά ἐντάσσονται ἀπόλυτα καί στή στρατηγική τῆς ἔνοπλης ἐξέγερσης ἄν βέβαια δέν τήν καταλαβαίνουμε σάν ἕνα στρατιωτικό πραξικόπημα, ἀλλά σάν μιά ἐπαναστατική στρατηγική. Τό νά λέγεται ἐπίσης πώς «δυνατότητες ειρηνικοῦ δρόμου ἔχουμε καί στή χώρα μας» καί πώς τό δογματικό Κ.Κ. θά κάνει ὅ,τι μπορεῖ γιά νά πραγματοποιηθοῦν οἱ προϋποθέσεις τοῦ ειρηνικοῦ δρόμου, ὄχι μόνο δέν ἀποτελεῖ διαμόρφωση στρατηγικῆς στό καίριο θέμα τῆς ἐξουσίας, ἀλλά μιά ἔντεχνη φραστική ὑπεκφυγή καί ἀπάτη. Γιατί σάν «προϋποθέσεις τοῦ ειρηνικοῦ δρόμου» οἱ «Θέσεις» παρουσιάζουν ὅπως εἴδαμε τή «διαμόρφωση ἑνός τέτοιου πολιτικοῦ κλίματος» καί προπαντός τήν «ὕπαρξη μιᾶς τέτοιας ὑπεροχῆς τῶν λαϊκῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων πού νά παραλύσουν τήν ἀντίδραση καί νά τήν κάνουν νά ἐγκαταλείψει κάθε σκέψη ἔνοπλης ἀντίστασης στή θέληση τοῦ λαοῦ».

Ἀλλά αὐτό ἀκριβῶς, ἡ διαμόρφωση μιᾶς τέτοιας κατάστασης, ἑνός ὅσο τό δυνατό πιό εὐνοϊκοῦ συσχετισμοῦ δυνάμεων εἶναι τό ζητούμενο. Τό ζητούμενο μάλιστα κάθε ἐπανάστασης μέ ὁποιοδήποτε δρόμο καί ἄν πραγματοποιεῖται. Καί ἐδῶ «περιέργως» οἱ «Θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. δέν λένε λέξη.

Ποιός ὁ δρόμος τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα;

Σήμερα στήν Ἑλλάδα, τό ἐρώτημα δέν εἶναι ειρηνικός ἤ μή ειρηνικός δρόμος. Τό πραγματικό ἐρώτημα συνίσταται στό ποιά πρέπει νά εἶναι ἡ στρατηγική τῶν κομμουνιστῶν ὥστε νά ὑπερνικηθεῖ ἡ ἀντίσταση τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί νά νικήσει ἡ ἐπανάσταση. Ἀπό τήν ἀφετηρία αὐτή, πρέπει νά κάνουμε — ὅπως ἀπαιτοῦσε ὁ Λένιν — μιά συγχεκριμένη ἀνάλυση τῆς συγκεκριμένης πραγματικότητας. Δυό βασικά χαρακτηριστικά πού ὑ-

πάρχουν σήμερα — καί πού δέν ὑπῆρχαν πρίν ἀπό δυό - τρεῖς δεκαετίες — εἶναι:

1) Ἡ δυνατότητα μιᾶς εὐρύτατης λαϊκῆς ἑνότητας καί εὐρύτατων πολιτικῶν συμμαχιῶν κατά τοῦ καθεστῶτος τῆς μονοπωλιακῆς κυριαρχίας καί τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξάρτησης. Αὐτή ἡ δυνατότητα ὑπάρχει σέ στενή σύνδεση μέ τή βαθειά κρίση αὐτοῦ τοῦ καθεστῶτος μέ τήν ἀναπτυσσόμενη ἀντίθεσή του πρός ὅλες τίς ἄλλες τάξεις καί τά στρώματα τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας, μέ τόν εὐνοϊκό διεθνῆ συσχετισμό τῶν δυνάμεων.

2) Ἡ δυνατότητα πραγματοποίησης βαθειῶν διαρθρωτικῶν μεταρρυθμίσεων ἀντιμονοπωλιακοῦ δημοκρατικοῦ χαρακτήρα, πού ἐξασθενίζουν βῆμα πρός βῆμα τήν κυριαρχία τῆς μονοπωλιακῆς ὀλιγαρχίας καί διαμορφώνουν καί ἀπό τήν ἄποψη τῶν ἀντικειμενικῶν συνθηκῶν ἕναν ὅλο καί πιό εὐνοϊκό συσχετισμό δυνάμεων. Ἡ πάλη γιά τέτοιες μεταρρυθμίσεις μέ στόχο τήν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς, ἀποτελεῖ τή βάση γιά μιά εὐρύτατη συσπείρωση λαϊκῶν καί πολιτικῶν δυνάμεων καί συνδέεται ὀργανικά μ' αὐτήν.

Τά δύο αὐτά βασικά χαρακτηριστικά τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς πραγματικότητας, διαμορφώνουν μιά εἰκόνα πολύ διαφορετική ἀπ' αὐτή πού ὑπῆρχε παλιότερα, δείχνουν ποιές εἶναι οἱ πραγματικές προϋποθέσεις γιά τή νίκη τῆς ἐπανάστασης στήν Ἑλλάδα. Αὐτό πού ἔχουμε ὀνομάσει δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό καί πού στηρίζεται στόν ὑπολογισμό αὐτῶν τῶν δύο βασικῶν παραγόντων, γίνεται ἡ μοναδική ὀρθή ἐπαναστατική στρατηγική. Ἡ οὐσία της βρίσκεται στή ρεαλιστική δυνατότητα εὐρύτατης συσπείρωσης δυνάμεων στήν πάλη γιά δημοκρατικές μεταρρυθμίσεις, γιά τά δικαιώματα τοῦ λαοῦ καί τά συμφέροντα τοῦ Ἔθνους, γιά δημοκρατία, γιά ὅλο καί περισσότερη δημοκρατία σ' ὅλους τούς τομεῖς, γιά μιά ἀγωνιστική πορεία πρός τήν ἀντιμονοπωλιακή δημοκρατία καί τό σοσιαλισμό πού σέ κάθε φάση της θά στηρίζεται σέ ἕνα ἰσχυρό μαζικό λαϊκό κίνημα, στό σεβασμό τῆς ἐλεύθερα ἐκφρασμένης θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ καί θά ἀπομονώνει στό μέγιστο βαθμό τίς πιό ἐπικίνδυνες ἀντιδραστικές δυνάμεις. Πρόκειται γιά μιά διαδικασία προώθησης τῶν ἐπαναστατικῶν δυνάμεων πρός τήν ἐξουσία, πού δέν ἔχει καμιά σχέση μέ τίς σοσιαλδημοκρατικές ἐξελικτικές αὐταπάτες, καθώς ἐνεργοποιεῖ ὅσο εἶναι δυνατό πιό πολύ τίς δυνάμεις καί τίς ἐφεδρεῖες τοῦ ἐπαναστατικοῦ κινήματος στή βάση τῆς ὀργανωμένης καθημερινῆς δράσης τῶν λαϊκῶν μαζῶν καί περιορίζει στό ἐλάχιστο, σέ κάθε φάση, τίς δυνατότητες τῶν ἀντιδραστικῶν - ἀντεπαναστατικῶν δυνάμεων νά βγοῦν ἀπό τήν ἀπομόνωση καί νά ἀντεπιτεθοῦν, στηριγμένες στούς κατασταλτικούς μηχανισμούς.

Τό ΚΚΕ ἐξ. ἀποκρούει σάν ὀππορτουνιστικό, τό δημοκρατικό δρόμο πρός τό σοσιαλισμό. Ἀποκρούει τή δυνατότητα πραγματοποίησης βαθειῶν δημοκρατικῶν μεταρρυθμίσεων πρίν ἀκόμα ἀπό τήν όριστική ἀνατροπή τῆς ἐξουσίας τῶν μονοπωλίων καί στό δρόμο γι' αὐτή τήν ἀνατροπή. Μιλάει μέ περιφρόνηση γιά «ἐξελικτική ἀντίληψη, γιά τή μετάβαση στό σοσιαλισμό» πού ἔχουν τάχα οἱ «ἀναθεωρητές». Καί στή θέση αὐτή τῆς δῆθεν «ἐξελικτικῆς ἀντίληψης», στή θέση δηλ. τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου, βάζει μιά ἄλλη ἀντίληψη, ἀδιάλλακτη δῆθεν, τήν ἀντίληψη «ἤ ὅλα ἤ τίποτα» πού περιφρονεῖ τίς δημοκρατικές κατακτήσεις γιατί βρίσκονται στά πλαίσια τῆς «δημοκρατίας τῶν μονοπωλίων» καί ἀσχολεῖται μέ ἕνα εἶδος «ἀγωνιστικῆς γυμναστικῆς» τῶν μαζῶν, γιά τήν ἀναμονή κάποιας εὐκαιρίας, τῆς μεγάλης μέρας τῆς ἐφόδου καί τῆς μετωπικῆς σύγκρουσης, τῆς «στιγμῆς τῆς ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης», ὅπως μᾶς λένε μέ ἀρκετή εἰλικρίνεια οἱ «Θέσεις».

Πρόκειται γιά μιά ἀντίληψη πού ἔχει ὁδηγήσει, ἐπανειλημμένα στό παρελθόν καί ὁδηγεῖ μέ μαθηματική ἀκρίβεια στήν ἥττα. Γιατί πολύ πρίν ἔρθει ἡ ποθητή «στιγμή τῆς ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης», ὅπως τήν ὀνειρεύεται τό ΚΚΕ ἐξ., τό σύγχρονο ἀστικό κράτοδ, ἀσύγκριτα πιό ὀργανωμένο ἀπό ὅ,τι ἡ τσαρική Ρωσία τοῦ 1917, σπεύδει καί κάνει αὐτό τή δική του ἀναμέτρηση τσακίζοντας τήν ἀπομονωμένη πρωτοπορία καί δίνοντας τίς δικές του λύσεις στήν ἐξέλιξη. Ἔτσι ἔγινε τό 1936 μέ τή δικτατορία Μεταξᾶ, ἔτσι τό 1961 μέ τό ἐκλογικό πραξικόπημα, ἔτσι τό 1967 μέ τή στρατιωτική δικτατορία. Καί οἱ μόνιμες ἐκκλήσεις «νά εἶναι ὁ λαός ἕτοιμος καί γιά τόν ἄλλο, τό μή εἰρηνικό δρόμο» ἀποδείχτηκαν κενές ψευτοεπαναστατικές φράσεις. Γιατί ἡ ἴδια αὐτή στρατηγική τοῦ ἤ ὅλα ἤ τίποτα, τῶν μετωπικῶν ἀναμετρήσεων ἀπό τήν πλευρά τῆς πρωτοπορίας, τῆς ἄρνησης τῶν εὐρύτατων πολιτικῶν συμμαχιῶν μέ βάση τήν πάλη γιά τήν πραγματοποίηση βαθειῶν δημοκρατικῶν ἀντιμονοπωλιακῶν μεταρρυθμίσεων γιά τήν ἀπομόνωση τοῦ κύριου κάθε φορά ἀντιπάλου, τῆς ὑποβάθμισης στίς συνειδήσεις τῶν μαζῶν τῆς σημασίας τῶν δημοκρατικῶν ἐλευθεριῶν καί τῶν δημοκρατικῶν κατακτήσεων, ἀφήνει εὐρύτατα περιθώρια πρωτοβουλιῶν στίς πιό ἀκραῖες ἀντιδραστικές δυνάμεις, καθιστᾶ ἀνίσχυρο τό λαό νά ἀντισταθεῖ μέ ὁποιοδήποτε τρόπο στήν πίεση τῶν σύγχρονων κατασταλτικῶν μηχανισμῶν ὅταν αὐτοί τίθενται σέ κίνηση γιά μιά γενικότερη ἐκτροπή.

Ὅποιος στήν ἐποχή μας, σέ μιά χώρα εὐρωπαϊκή τοῦ ἐπιπέδου ἀνάπτυξης τῆς Ἑλλάδας, ἀρνεῖται στήν πράξη τήν ὀργανική σύνδεση τῆς καθημερινῆς πάλης γιά τήν ἀνάπτυξη καί τό βάθαιμα

τῆς δημοκρατίας σ' ὅλους τούς τομεῖς μέ τήν πάλη γιά τό σοσιαλισμό· ὅποιος βλέπει τήν πάλη γιά τή δημοκρατία καί τίς δημοκρατικές ἐλευθερίες σάν ἕνα μέσο ἁπλῶς γιά τήν ἐπιβολή ἑνός καθεστῶτος πού δέν δεσμεύεται ἀπό σήμερα γιά τό σεβασμό αὐτῶν τῶν ἐλευθεριῶν καί τήν παραπέρα ἀνάπτυξή τους· ὅποιος κάτω ἀπό τίς ἠχηρές ὀνομασίες περί «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου» ἐμφανίζει τό σοσιαλισμό σάν ἕνα καθεστώς πού δέν ἀναγνωρίζει τήν οὐσιαστική κυριαρχία τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ μέσα ἀπό ἕνα σύστημα πραγματικῶν δημοκρατικῶν θεσμῶν λήψης ἀποφάσεων καί ἐλέγχου καί τοποθετεῖ στή θέση τους μιά ὑπερβατική καί ἀνεξέλεγκτη δύναμη δηλ. τό κόμμα καί τήν ἡγεσία του, σάν ἕνα καθεστώς πού ἀρνεῖται τήν ἐλευθερία τῆς ἔκφρασης καί τοῦ δημόσιου διαλόγου καθώς καί τό δικαίωμα τῆς διαφωνίας πρός τήν πολιτική ἡγεσία, αὐτός ἁπλούστατα δουλεύει στήν πράξη γιά τήν ἧττα τῆς ἐπανάστασης. Γιατί σπρώχνει τό κομμουνιστικό κίνημα στήν ἀφυδάτωση καί στήν ἀπομόνωση, ἀλλοιώνοντας βαθύτατα τό δημοκρατικό του χαρακτήρα, τό τοποθετεῖ στό περιθώριο τῶν πραγματικῶν κοινωνικῶν ἐξελίξεων.

Αὐτό ἀκριβῶς κάνει συστηματικά τό ΚΚΕ ἐξ. πράγμα πού φαίνεται πολύ καθαρά καί στίς «θέσεις» του. Σέ αὐτό τό κείμενο, ὄχι μόνο λείπει ἐντελῶς ἡ ἀντίληψη τῆς πορείας πρός τό σοσιαλισμό σάν μιᾶς πορείας οὐσιαστικῆς ἀνάπτυξης καί βαθαίματος τῆς δημοκρατίας, παρά τίς γενικόλογες καί ἀφηρημένες διατυπώσεις ὅτι «δυνάμωσε ἡ ἀλληλοσύνδεση καί ἀλληλοεπιπλοκή τῶν δημοκρατικῶν καί σοσιαλιστικῶν προβλημάτων», ὄχι μόνο δέν ὑπάρχει πουθενά οὔτε ὑπόνοια γιά τό σεβασμό σέ ὅλη τήν ἱστορική πορεία πρός τόν σοσιαλισμό τῶν δημοκρατικῶν διαδικασιῶν καί τῆς ἐλεύθερα ἐκφρασμένης θέλησης τῆς πλειοψηφίας τοῦ λαοῦ, ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ περιγραφή τοῦ σοσιαλισμοῦ, πέρα ἀπό κραυγαλέες προπαγανδιστικοῦ χαρακτήρα διαβεβαιώσεις, δέν συνοδεύεται ἀπό καμιά οὐσιαστική δέσμευση γιά τό σεβασμό τῶν πολιτικῶν ἐλευθεριῶν καί τῶν δημοκρατικῶν δικαιωμάτων πού ἔχουν κατακτηθεῖ ἀπό τίς λαϊκές μάζες μέ σκληρούς ἀγῶνες μέσα σέ μιά μακρόχρονη ἐξέλιξη. Εἶναι σαφέστατη ἐδῶ ἡ ἀποδοχή ἑνός ἀρκετά γνωστοῦ μέχρι σήμερα μοντέλου τοῦ σοσιαλισμοῦ ὅπου τό κόμμα καί ἡ ἡγεσία του στέκουν πάνω ἀπό τό Σύνταγμα, πάνω ἀπό τούς θεσμούς, πάνω ἀπό τόν ἐργαζόμενο λαό ὁ ὁποῖος ὑποβιβάζεται ἔτσι σέ ἁπλό ἐκτελεστή ἀποφάσεων. Ποιά ὅμως προοπτική ἀνάπτυξης τῆς πάλης γιά τό σοσιαλισμό, μπορεῖ νά ἀνοίξει μιά τέτοια ἀντίληψη;

Νά λοιπόν γιατί ἡ φλυαρία περί «εἰρηνικοῦ δρόμου», περί πιθανότητας καί τῶν «δύο δρόμων» κλπ., δέν εἶναι τίποτε ἄλλο ἀπό τήν ἐπανάληψη μιᾶς τακτικῆς πού τήν πλήρωσε βαρύτατα τό κί-

νημα, μέ ἀποκορύφωμα τήν τραγωδία τῆς ἥττας στόν ἐμφύλιο πόλεμο 1946—49.

Ἐπαναστατική φρασεολογία καί πρακτικός ὀππορτουνισμός

Δέν εἶναι ἴσως περιττό ἐδῶ νά σταθοῦμε σέ ἕνα ἀκόμα σχετικό ζήτημα πού δείχνει τήν πλήρη ρήξη τοῦ δογματισμοῦ ἀπό μιά πραγματικά μαρξιστική - ἐπαναστατική ἀντίληψη. Στίς «θέσεις» λέγεται ὅπως εἴδαμε πώς τό ἄν ἡ πραγματοποίηση τῶν ἐπαναστατικῶν ἀλλαγῶν θά γίνει «εἰρηνικά» ἤ ὄχι, δέν ἐξαρτιέται τόσο «ἀπό τήν ἐπιθυμία καί τήν προσπάθεια τῶν ἐκμεταλλευόμενων ὅσο ἀπό τή στάση τῶν ἐκμεταλλευτῶν τους». Μπαίνει ὅμως τό ἐρώτημα: Αὐτή «ἡ στάση τῶν ἐκμεταλλευτῶν» ἀπό τί καθορίζεται; Οἱ «θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐξ μᾶς διεκτραγωδοῦν τό κακό παρελθόν τῆς ἑλληνικῆς ὀλιγαρχίας, πού δέν δίστασε νά ἐπιβάλει πραξικοπήματα καί νά προκαλέσει ἰμπεριαλιστικές ἐπεμβάσεις, σάν ἕναν παράγοντα πού αὐξάνει τίς πιθανότητες τοῦ μή «εἰρηνικοῦ δρόμου». Πρόσθετο τέτοιο παράγοντα ἐμφανίζει τόν καταπιεστικό μηχανισμό, τό αὐταρχικό Σύνταγμα τῆς Ν.Δ., τίς ἀντιδημοκρατικές προθέσεις τῆς ὀλιγαρχίας καί τό ὅτι οἱ ἰμπεριαλιστές δέν παραιτήθηκαν (!) ἀπό τήν ἐξαγωγή τῆς ἀντεπανάστασης στή χώρα μας. Ἔτσι λοιπόν ὁ περίφημος «εἰρηνικός δρόμος» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. γίνεται πολύ πρωτότυπος μιά καί γιά τή διευκόλυνση καί τήν πραγματοποίησή του ὑπολογίζει στήν καλή συμπεριφορά τῆς ὀλιγαρχίας καί στή μή λήψη ἀπ' αὐτήν ὅλων τῶν μέτρων γιά τήν ὑπεράσπιση τῶν συμφερόντων της. Καί ἄν αὐτά ὅλα δέν γίνουν, τότε ὁ λαός πρέπει νά εἶναι ἕτοιμος καί γιά τόν μή εἰρηνικό δρόμο. Τό πῶς ὅμως «πρέπει νά εἶναι ἕτοιμος», τό ΚΚΕ ἐξ τό κρατάει φαίνεται μυστικό, μή δίνοντας καμιά ἀπολύτως προοπτική στό κίνημα.

Εἶναι ὅμως γνωστό καί ἐπιβεβαιώνεται ἀπ' ὅλη τήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας πώς καμιά κυρίαρχη τάξη δέν παραιτεῖται ἐθελοντικά ἀπό τήν ἐξουσία καί τά προνόμιά της. Πάντα ἐ ξ α ν α γ κ ά ζ ε τ α ι σ' αὐτό. Καί ἡ προσφυγή της στήν ἔνοπλη ἀντίσταση, στήν ἀνοιχτή βία δέν γίνεται μέ βάση ἀφηρημένους καί ἔξω ἀπό τήν πραγματική κατάσταση ψυχολογικούς παράγοντες, ἀλλά μόνο στό βαθμό πού μιά τέτοια προσφυγή παρουσιάζει στίς συγκεκριμένες συνθῆκες, δυνατότητες ἐπιτυχίας γιά τήν ἀνάκτηση ἤ τή στερέωση τῆς ἐπιβολῆς της. Τό πολιτικό πρόβλημα λοιπόν γιά κάθε μαρξιστή δέν εἶναι τό ἄν ἡ δοσμένη ἀστική τάξη εἶναι ἄγρια καί αἱμοχαρής ἤ ἄν ἔχει τήν τάση νά προσφεύγει σέ δυναμικές λύσεις γιά νά σωθεῖ. Τό πρόβλημα εἶναι σέ ποιό συσχετισμό δυ-

νάμεων ἀφήνονται περιθώρια στήν ἀστική τάξη νά δείχνει αὐτά τά «κακά της ἔνστικτα». Τό πρόβλημα εἶναι πῶς σέ κάθε φάση τῆς ἐπαναστατικῆς διαδικασίας, ἡ τάση τῆς ὀλιγαρχίας γιά προσφυγή στή βία, σέ δυναμικές λύσεις — τάση πού ὑπάρχει πάντα στίς κυρίαρχες τάξεις, «καλές» ἤ «κακές» — θά μένει σάν μιά ἐπιλογή χωρίς προοπτική ἐπιτυχίας, σάν μιά κίνηση οὐσιαστικά ἀπελπισίας πού καί ἄν ἐπιχειρηθεῖ θά ἐπιταχύνει ἁπλῶς τήν κατάρρευση τῆς μονοπωλιακῆς κυριαρχίας.

Αὐτό εἶναι τό ζητούμενο ἀπό τή σκοπιά μιᾶς πραγματικά μαρξιστικῆς - ταξικῆς ἀνάλυσης. Καί σέ αὐτό δίνει ἀπάντηση καθαρή, μέ βάση τή συγκεκριμένη κατάσταση, ἡ στρατηγική τοῦ δημοκρατικοῦ δρόμου πού ἔχει ἐπεξεργαστεῖ τό ΚΚΕ ἐσωτ. Τό ΚΚΕ ἐξ., ἀρνούμενο αὐτή τή στρατηγική καί βλέποντας τήν ἐπανάσταση σάν μιά εὐκαιρία στό μέλλον, σάν μιά «στιγμή ἀποφασιστικῆς ἀναμέτρησης», ἀρνεῖται στήν πράξη τήν ἴδια τήν ἐπανάσταση, καταδικάζοντας τό ἐργατικό καί δημοκρατικό κίνημα νά δέχεται, χωρίς νά μπορεῖ νά ἀντισταθεῖ, τίς δυναμικές ἐπιθέσεις τοῦ ἀντιπάλου στίς στιγμές πού αὐτός ἐπιλέγει, νά παίζει δηλ. αἰώνια τό ρόλο τοῦ Σίσυφου περιμένοντας νά τοῦ λύσουν τά προβλήματά του εὐνοϊκές διεθνεῖς συγκυρίες, ὅπως λ.χ. αὐτές πού ἐπικράτησαν στήν Ἀνατολική Εὐρώπη μετά τό τέλος τοῦ β´ παγκόσμιου πολέμου. Καί γι' αὐτό ἀκριβῶς, οἱ «θέσεις» τοῦ ΚΚΕ ἐξ. ἀφήνοντας κατά μέρος τό μαρξισμό καί τό πῶς εἶναι δυνατό νά διαμορφώνεται ἕνας ὅλο καί πιό εὐνοϊκός συσχετισμός δυνάμεων μᾶς μεταφέρουν αἰσίως στήν... ψυχολογία καί στό πόσο «κακή» εἶναι ἡ ἑλληνική ὀλιγαρχία.

Πρίν ἀπό 100 καί πάνω χρόνια, μετά τή συντριβή τῆς ἡρωικῆς Κομμούνας τοῦ Παρισιοῦ, χιλιάδες ἀγωνιστές της ἐκτελέστηκαν μέ τόν πιό ἄγριο τρόπο, σέ ἕνα ὁμαδικό ἔγκλημα πού προκάλεσε τή φρίκη ὅλου τοῦ κόσμου. Τό ἔγκλημα αὐτό τό ἔκανε, ὅ τ α ν μ π ό ρ ε σ ε, ἡ γαλλική ἀστική τάξη πού δέν εἶχε πίσω της τό «κακό παρελθόν» τῆς ἑλληνικῆς ὀλιγαρχίας, ἀλλά τή μεγάλη ἐπανάσταση τοῦ 1789. Αὐτή εἶναι ἡ ἀμείλικτη λογική τῆς ταξικῆς πάλης μέ κεντρικό πρόβλημα τό συσχετισμό τῶν δυνάμεων, λογική ἀπό τήν ὁποία μᾶς ἀπομακρύνει τό ΚΚΕ ἐξ. καί οἱ «θέσεις» του, δείχνοντας γιά μιά ἀκόμα φορά πόσο κοντά βρίσκεται ἡ ὑπερεπαναστατική φρασεολογία μέ τό δεξιό ὀππορτουνισμό καί τήν ἡττοπάθεια.

[«Αὐγή», 20.1.1978]

Στην αρχική pdf μορφή του βιβλίου, η οποία εντοπίστηκε στην [Library Genesis](#) ([1](#),[2](#)) έγινε βελτίωση στα bookmarks.

Captured at: 2021/07/18 01:22 PM URL: http://libgen.gs/item/index.php?md5=82DEE27C660D7EF2B26FD551842D87DE

RU FORUM DOWNLOAD UPLOAD LAST OTHERS TOPICS

Title:	Ιδεολογία και πολιτική στο ΚΚΕ εσωτερικού		Volume:
Author(s):	Σταύρος Καράς		
Series:		Periodical:	
Publisher:	Οδυσσέας	City:	
Year:	1977	Edition:	
Language:	ModernGreek	Pages (biblio\tech):	234\234
ISBN:		ID:	884902
Time added:	2013-03-05 22:46:22	Time modified:	2019-12-21 21:23:21
Library:		Library issue:	0
Size:	5 MB (5565612 B)	Extension:	pdf
Worse versions:		BibTeX	Link
Changes history:	Link	Edit record:	Libgen Librarian
Commentary:			
Topic:		Tags:	

Identifiers: ISSN: UDC: LBC: LCC: DDC: DOI: OpenLibraryID: GoogleID: ASIN:

DPI:	OCR:	Bookmarked:	Scanned:	Orientation:	Paginated:	Color:	Clean:
600	Yes	Yes	Yes	portrait			

Mirrors: Libgen | Libgen.pw | Gen.lib.rus.ec | B-ok.org | Bookfi.net | Ed2k | One-file Torrent (Σταύρος Καρά, Copy fname) | DC++ | Torrent per 1000 books | Gnutella

Hashes:

Error Report

Captured at: 2021/07/18 01:21 PM URL: http://libgen.gs/ads.php?md5=82dee27c660d7ef2b26fd551842d87de

GET

Download via torrent Σταύρος Καρά (need rename file)

σταύρος καράς
ἰδεολογία καί πολιτική στό ΚΚΕ ἐσωτερικοῦ
ὀδυσσέας

Title: Ιδεολογία και πολιτική στο ΚΚΕ εσωτερικού
Author(s): Σταύρος Καράς
Publisher: Οδυσσέας
Year: 1977
ISBN:


```
@book{book:{884902},
   title =     {Ιδεολογία και πολιτική
στο ΚΚΕ εσωτερικού},
   author =    {Σταύρος Καράς},
   publisher = {Οδυσσέας},
   isbn =      {},
   year =      {1977},
   series =    {},
   edition =   {},
   volume =    {},
   url =
{http://gen.lib.rus.ec/book/index.php?
md5=82dee27c660d7ef2b26fd551842d87de}}
```


Search in WorldCat Search in Goodreads
Search in AbeBooks